

Turismo jasangarria Gipuzkoan: erronkak eta aukerak

Opex Lan Txostena N° 90/2017



Marina Abad Galzacorta

Doktorea da Deustuko Unibertsitatean, "ACCEPTuR, un Modelo de Aceptación Tecnológica para Experiencias Turísticas" izenburuko doktore tesiarekin. Turismoaren eta mugikortasunaren soziologia, turismoarekin, kulturarekin, teknologiarekin eta berrikuntzarekin lotutako arloetako portaeraren analisia, eta aisia-turismo inguruneetako pertsona/teknologia interakzioa ditu interes arlo. Gaur egun doktore arduraduna da Deustuko Unibertsitatean, Donostiako Campuseko Turismo Saileko arloko koordinatzailea, eta Gipuzkoako Turismo Behatokiaren ikerlari nagusia.

Carlota Cazalla

In2destination taldeko ikerlaria eta aholkularia, turismoaren sektoreko profesionala eta turismo irisgarrian aditua; turismoan diplomaduna eta, ondoren, graduduna da Deustuko Unibertsitatean. Turismoaren sektore ekonomikoaren barnean 10 urte baino gehiagoko eskarmentua du, batez ere esparru pribatuan eta turismoko produktu berritzaileen sorkuntza eta bitartekaritzan. Garapen profesional askotarikoa izan du, ABBA Hotels hotel katea Parisera iristetik Bodegas Marqués de Riscal-en harreman publiko departamentuaren parte izateraino, tartean Travel for All-en arduradun gisako lanean aritua dela eta, orain, in2destination-en, destino jasangarri, inklusibo eta inteligenteetarako Big Data neurketa eta analisisian murgilduta dagoela.

Susana Conde

Turismo Jasangarriaren Mundu Kontseiluaren (GSTC) Zuzendaritza Batzordeko kide ohia eta Espainiako ordezkaria. Turismo arduratsuan espezializatutako zenbait enpresaren fundatzailea eta CEO da, esaterako Espainian agenda aitzindaria den Agrotravel Turismo Responsable-rena eta Espainiako turismo jasangarriaren hartzaile nagusia den GreenSpain-ena. Gainera, Mexikoko Totonal operadorearen bazkidea eta europar merkatuaren arduraduna da. Turismo Jasangarriko Ayllutres Ekintzailatza Enpresaren fundatzaile kidea da eta turismo jasangarriaren arloko aditu senior eta aholkularia, eta proiektuetako esperientzia zabala bildu du bai esparru publikoan bai pribatuan. Europarc España, Fundación Europea por un Turismo Responsable FEST, Cidtur eta Turismoko Estatu Idazkaritzaren kolaboratzaile eta aholkularia da. Hizlaria, trebatzailea eta kolaboratzailea izan da zenbait hedabidetan, turismo jasangarriaren eta turismo jasangarriari buruzko ekitaldien arloan.

Juana Peña Echevarría

Turismoan graduduna da Deustuko Unibertsitatean 2017an, eta gaur egun EHUren 'Ikerketa Ereduak eta Arloak Gizarte Zientzietan' Unibertsitate Masterra egiten ari da; horretaz gain, in2destination lantaldearekin lanean ari da, turismoaren Big Data neurketa eta analisisiko ikerkuntzatik. Lehenago, eta graduiko ikasketetan zehar, aukera izan du Basquetour-en (Turismoaren Euskal Agentzia) Marketin Arloan, NH La Avanzada hotelean eta zenbait sektoreren jendearen arreta departamentuetan praktikak egiteko, esaterako Loiuko aireportuko Turismo Bulegoan edo Getxoko portuko gurutzontzien terminalean.

Manuela Escribano Riego

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan lizentziaduna da Euskal Herriko Unibertsitatean, 1982ko urteaz geroztik. Ogasun Publiko eta Zuzenbide Fiskal Saileko irakaslea da 1984ko urriaz geroztik. Ekonomia Zientzietan doktorea Euskal Herriko Unibertsitatean 1989an, eta irakasle titularra 1991z geroztik. Zenbait artikulu idatzi ditu aldizkari espezializatuetan. Eusko Jaurlaritzaren Ekonomia eta Ogasun Saileko Zerga Administrazioaren zuzendaria 2009ko ekainetik 2010eko maiatzaren arte, eta data horretatik 2012ko abendua arte sail horretako Ogasun eta Finantzako sailburuordea. Euskal Herriko Unibertsitatean emandako Tributazioaren Espezialistarako Graduondoko zuzendaria 1996tik 2011-2012 ikasturtera arte. 2012-2013ko ikasturtetik aurrera Bilboko Merkataritza, Industria eta Nabigazio Ganberaren emandako Zerga Espezializazioaren Goi Mailako Programaren zuzendaria. 2012-13 ikasturtetik Bilboko Merkataritza Ganberaren Zerga Aholkularitzako Masterraren zuzendaria da. 2016ko ekainetik Kutxabanken Administrazio Kontseiluaren kidea da, kontseilari independente gisa.

Dra. Nagore Espinosa Uresandi

Turismoko small eta big data, gobernantza, lehiakortasun eta jasangarritasuneko aditua; CEO eta turismoko ikerkuntza eta aholkularitzaren arloko in2destination enpresaren fundatzaile gisa, ministerio, eskualdeko gobernu, tokiko gobernu eta turismoko enpresa askori laguntzen die. Gainera, turismoaren sektore ekonomikoan 12 urte baino gehiagoko esperientzia du Europa, Amerika eta Asian, Nazio Batuen Munduko Turismo Elkartearen (MTE) aholkulari gisa ari da, INRoutE Nazioarteko Sareko aditu eta koordinatzailea da, Deustuko Unibertsitateko irakaslea, eta zenbait liburu eta komunikazio akademikoren egilekidea.

Asunción Fernández-Villarán Ara

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan doktorea da Deustuko Unibertsitatean. Deustuko Unibertsitateko irakasle titularra da, eta bere espezializazio eta jakintza arloak turismoko enpresa eta destinoen kudeaketa eta antolaketan, turismoko marketinean eta denontzako turismoan biltzen dira. Gaur egun Deustuko Unibertsitateko Turismo Sailaren zuzendaria eta Gizarte eta Giza Zientzien Fakultateko Turismoko ikerkuntza Taldeko ikerlari nagusia da.

M^a Isabel Perea Antillera

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan lizentziaduna da Euskal Herriko Unibertsitatean, 1984ko urteaz geroztik. Ogasun Publiko eta Zerga Zuzenbide Saileko irakaslea 1984ko urriaz geroztik, eta Unibertsitate Eskolako titularra 2004az geroztik. Aldizkari espezializatuetan argitaratutako zenbait ikerkuntza-artikuluren egilea da. Gaur egun EHUKo 'Administrazio Publikoko Espezialista' graduondokoaren zuzendaria da, eta 2017ko martxoaz geroztik Ikasleen, Transferentzia eta Etengabeko Prestakuntzako Dekanordea EHUKo Ekonomia eta Enpresa Fakultatean.

Ana Goytia Prat

Deustuko Unibertsitateko Gizarte eta Giza Zientzien Fakultateko (Turismo Saila) irakasle titularra. Turismoaren doktorea (Aisia eta Giza Garapen, Filosofia eta Hezkuntza Zientzietan doktoregoa), Hiri Soziologian lizentziaduna eta Aisialdian Masterra. Deustuko Unibertsitateko (Bilbo) irakaslea 1991z geroztik. Honakoak ditu

jakintza arlo: soziologia esperimental, turismoa eta kontsumitzailearen portaera. Gaur egun ATLAS Latino América-ren koordinatzailea da, Association for Tourism and Leisure Education-en (ATLAS) Board-en kide gisa.

Ana Belén Sánchez (txostenaren koordinatzailea)

Enplegu berdearen eta jasangarritasunaren dimentsio sozialaren agendan ari da lanean, dagoeneko 15 urte baino gehiagoz. Gaur egun Fundación Alternativas-en jasangarritasun departamentuaren koordinatzailea da. Lanaren Nazioarteko Erakundearen Prestakuntza Zentroarekiko elkarlanean aritzen da, nazioarte mailan enplegu berdeari buruzko ikastaro presentzialak eta birtualak garatzeko unean. Azken urteotan zehar klima-aldaketaekin, energiarekin eta jasangarritasunerako politika publikoekin lotutako gaietan aritu da, Greenpeace, ISTAS, Unicef España eta ECODESentzat, besteak beste.

Agiri hau ezin da kopia, grabatu edo transmititu, ez osorik, ez zatika, ez prozedura elektronikoak, mekanikoak, erreprografikoak, magnetikoak edo beste edozein erabilita ere, Fundación Alternativas fundazioaren aldez aurreko eta idatzizko baimenik gabe.

© Fundación Alternativas eta Gipuzkoako Foru Aldundia

Impreso en papel ecológico 

Maketazioa: Vera López López
ISBN: 978-84-15860-85-3

Edukia

AURKEZPENA	8
1. TURISMO JASANGARRIA ETA ESPAINIAN ETA MAILA GLOBALEAN DUEN GARRANTZIA	10
1.1. Turismoaren garrantzi sozioekonomikoa Espainian	10
1.2. Turismo jasangarriaren egungo egoera munduan	14
1.3. Turismo arduratsuaren eta jasangarriaren egoera Espainian	19
1.4. Turismoaren egungo testuingurua Gipuzkoan	20
1.5. Konkusioak	22
1.6. Bibliografiako erreferentziak	22
2. TURISMO JASANGARRIA ARAUTZEN DUEN LEGE ESPARRUA	24
2.1. Sarrera	24
2.2. Nazioarteko esparrua	24
2.3. Europar esparrua	29
2.4. Esparru nazionala	34
2.5. Autonomia esparrua	37
2.6. Gipuzkoa	41
2.7. Konklusioak	47
2.8. Bibliografiako erreferentziak	50
3. TURISMO JASANGARRIKO JARDUNBIDE EGOKIAK. KONPARAZIOZKO ANALISIA	55
3.1. Destino aztertutak	55
3.2. Konklusioak	68

3.3. Bibliografiako erreferentziak	70
4. GIPUZKOAKO TURISMOAREN EKONOMIA ETA INGURUMENAREN ALDETIKO ANALISIA	72
4.1. Sarrera	72
4.2. Adierazle ekonomikoak	73
4.3. Ingurumen adierazleak	95
4.4. Konklusioak	108
4.5. Bibliografiako erreferentziak	110
5. GIPUZKOAKO TURISMOAREN KARGA SOZIOKULTURALEKO KAPAZITATEA	112
5.1. Sarrera	112
5.2. Azterketaren helburuak	113
5.3. Azterketaren esparru kontzeptuala	114
5.4. Metodologia	120
5.5. Emaitzak	123
5.6. Laginean antzemandako joerak: esplorazio analisia	143
5.7. Konklusioak	149
5.8. I. eranskina: POIak (Point Of Interest)	151
5.9. II. eranskina: Fitxa metodologikoa (egutegia)	153
5.10. III. eranskina: Amaierako klusterren zentroa	154
5.11. Bibliografiako erreferentziak	154
6. EKOTASA TURISTIKOAK GIPUZKOAKO TURISMOAREN JASANGARRITASUNEAN BETE BEHARREKO ROLA	157
6.1. Sarrera	157
6.2. Turismoa eta fiskalitatea	158
6.3. Turismoko egonaldien gaineko zerga	159
6.4. Gipuzkoako turismoko egonaldien gaineko zergari lotutako bilketaren zenbatespena	161
6.5. Konklusioak	167
6.6. Bibliografiako erreferentziak	168

KONCLUSIOAK	170
GOMENDIOAK	183

Aurkezpena

Txosten hau GFAk 2015-2019 eperako jasoa duen helburu estrategikoa lortzera begira GFAko bertako Kultura, Turismo, Gazteria eta Kirol Departamentuak garatu dituen ekimenen barnean kokatzen da. Izan ere, helburu estrategiko horrek honakoa jasotzen du: "turismo eredu jasangarri eta ordenatua sortzea, enplegua eta aberastasuna sortzen lagunduko duena, modu orekatuan eta Lurralde osoan zehar banatuta, masifikaziorik gabe, eredu kulturalak bulgarizatu eta estandarizatu gabe, beste kultura, hizkuntza eta balio batzuk ezagutzeko bidea irekiz". Lantegi honetan, Alternativas Fundazioaren laguntza izan du Departamentuak.

Txostenean zehar ahalegina egiten da Gipuzkoan turismoaren sektorearen jasangarritasun mailak hobetzearen lurraldean abian jarri behar diren neurriei buruzko gomendio batzuk emateko, ezen sektore horrek hazkuntza etengabea izan du azken urteotan, eta datozen urteetan ere gorantz segitzea espero da. Turismoa jasangarritasunari buruzko eztabaidaren erdian dago. Alde batetik, turista kopuruak handitzearen ondoriozko destinoen masifikazioak, turismoaren banaketaren lurralde mailako desberdintasunak, eta turismoaren beraren urtarokotasun nabarmenak zerikusia dute horren eragin soziokulturalarekin. Bestetik, jarduera turistikoek ingurumenean duten eraginak sortutako kezka, klima-aldaketa sektorean izaten ari den inpaktua, eta turistak erakusten ari diren natur baliabideekiko eta tokian tokiko komunitateekiko turismo begirunezkoagoa egiteko interes gero eta handiagoa funtsezko alderdiak izaten ari dira turismo eskaintzaren garapenean, mundu osoan zehar. Erakunde publikoek eta arlo pribatuak zenbait tresna dituzte eskura, inpaktu horiek guztiak aztertu eta jasotzen duten informazioa turismoaren sektorearen garapenari lotutako erabakiak hartzeko prozesuetan txertatzeko; eta hori guztia partaidetzaren bidetik egin dezakete gainera, herritarren iritzia ere kontuan hartuta. Txostenak ahalegina egiten du elementu horiek guztiak Gipuzkoako kasuan nola elkartzan diren analizatzeko, eta sektorearen egungo zein etorkizuneko garapena ziurtatzearren abian jarri behar diren neurriak zein diren argitzeko.

Txostenak turismo jasangarriaren kontzeptua aztertzen du, Gipuzkoan eta Espainian zein maila globalean termino kuantitatiboetan eta legediari dagokionez izan duen bilakaerarekin batera. Bigarrenik, turismo jasangarriaren praktikarekin lotura motaren bat duen erregulazio esparrua aztertzen da, nazioarte mailarekin hasirik europar, nazio eta eskualde mailaraino etorrita. Ikusten denez, natur

baliabideekiko zein tokian tokiko populazioekiko turismo eredu errespetuzkoagoetarantz jotzeko helburu garbia dago aipatu ditugun maila guztietan, eta baita Gipuzkoa mailan ere. Eta behar hori argi eta garbi islatzen da sektoreak urteetan zehar izan duen arau garapenean bertan. Beraz, ikuspegi jasangarri horien ildotik maila zehatzean aurrera egitea eta planteatutako helburuei erantzuna ematea da turismoak gaur egun aurre egin behar dion erronka. Ondoren, munduko beste lurralde batzuetan garatu diren esperientzien errepasoa egingo dugu, Gipuzkoako kasuan baliagarria izan daitekeen gomendio sorta bat eskaintzearekin batera.

Txostenaren bigarren zatiak Gipuzkoako errealitatea jasoko du, turismo jasangarriari dagokionez. Horretarako, turismoak ekonomian eta ingurumenean duen inpaktua aztertzen da, eskualdeko aniztasun turistikoa ordezkatzeko dutela-eta aukeratu diren Gipuzkoako hamar udalerritan. Udalerri horiek Azpeitia, Donostia, Getaria, Hernani, Hondarribia, Oñati, Pasaia, Segura, Tolosa eta Zumaia dira. Hurrena, Gipuzkoan turismoak izan dezakeen karga soziokulturalaren ebaluazioa egiten du txostenak. Eskualdean turismo jarduerak duen inpaktuari buruz bertako biztanleek duten iritzia ezagutzearen elkarrizketa bidez egindako analisi baten emaitza da ebaluazio hori. Azkenean, Gipuzkoan tasa turistiko baten garapenak ekar lezakeenaren lehen analisi bat egiten da hurrengo atalean, lurraldean horrelako bat ezartzearen inguruko ziurgabetasun sorta bat identifikatuz eta Gipuzkoako turismo jasangarrirako estrategia baten esparruan izan lezakeen rola ere jasoz bertan.

Txostenaren azken zatiak lurraldean turismo jasangarria errealitate bihurtzearen Gipuzkoan martxan jarri beharko liratekeen neurrietarako gomendioak biltzen ditu.

1. Turismo jasangarria eta Espainian eta maila globalean duen garrantzia

Susana Conde, Agrotravel Turismo Responsable

1.1. Turismoaren garrantzi sozioekonomikoa Espainian

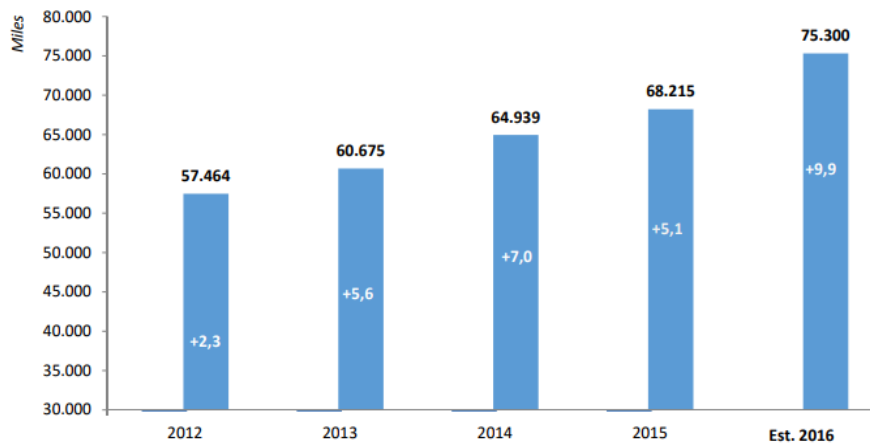
Turismoaren garrantzi sozioekonomiko izugarri handia datuetan ikusten da, ezen mundu osoan 292 milioi langile ari da arlo horretan (munduan lanean ari diren pertsonen artean 10etik 1), eta munduko BPGaren % 10,2 sortzen du. Beste herrialde batzuk bisitatu zituen turista kopurua, mundu mailan, 1.200 milioikoa izan zen 2016an (WEF, 2017).

Kopuru hori 2030ean 1.800 milioitara iristea aurreikusten da. Horrenbestez, turismoaren sektorea funtsezko tresna da kalitatezko enplegurako aukerak sortzeko, planetako biodibertsitatea babesteko eta lehengoratzeko, eta sorburu desberdineko pertsona eta kulturen artean zubiak eraikitzeko.

Europako destinoek 620 milioi pertsona erakarri zituzten 2016an; beraz, munduko destinorik bisitatuena dugu europar lurraldea. Turismoa Europar Batasuneko (EB) hirugarren sektore ekonomiko garrantzitsuena da. Kalkuluen arabera, sektoreko lanpostu kopurua 17 milioi pertsonakoa da, eta ekonomiari egiten dion guztirako ekarpena EBko barne produktu gordinaren % 10ekoa da ia-ia (Europako Parlamentua, 2017). Espainian, turismoak gaur egun barne produktu gordinaren % 11 baino gehiago egiten du, eta enpleguaren % 13.

Turismoa etengabe hazten ari den sektorea da, bai mundu mailan bai Espainian. Iaz, 2016an, Espainiara iritsitako atzerriko bisitari kopuru guztiak gainditu ziren atzera. Iritsiak 75,3 milioi izan ziren (MTE, 2017), hau da, aurreko urteko kopuruekiko % 9,9ko igoera izan zen.

1. grafikoa: Espainian hartutako atzerriko turistak, eta urte arteko aldeak

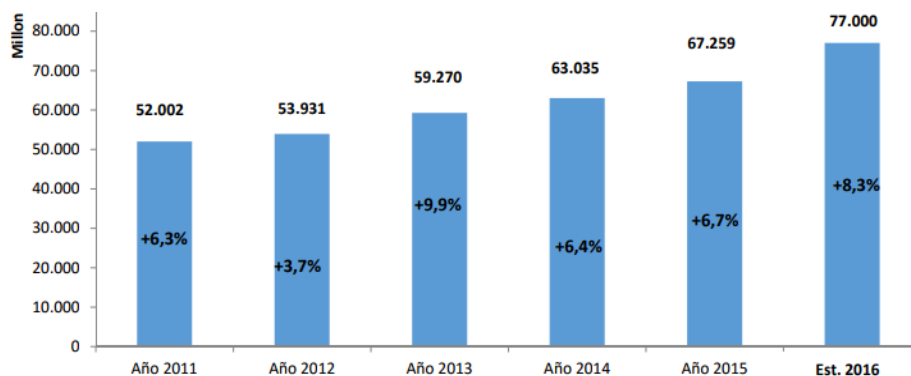


Iturria: Energia, Turismo eta Agenda Digitalaren Ministerioa, 2017

2017ko urtean zehar turista kopuru hori 85 milioiraino igotzea espero da, hau da, Espainia munduko lehen tokian dago, turista hartzaile gisa.

Turista horiek 77.000 milioi euroko gastua egin zuten, hots, 2015eko datuekiko oso igoera handia izan zen, % 8,3koa zehazki.

2. grafikoa: Espainian hartutako atzerriko turisten gastua guztira, eta urte arteko aldeak



Iturria: Energia, Turismo eta Agenda Digitalaren Ministerioa, 2017

Ezgonkortasun politikoa, Ekialde Hurbilean bereziki, eta turismoko destino gisa Espainiarekin lehiari aritu izan diren herrialdeetako batzuetan indarkeriak izan duen gorakada dira goranzko joera horrekin lotutako faktoreetako batzuk (WEF, 2017). Bestetik, klima-aldaketaren ondorioz tenperaturak izaten ari diren igoeraren eraginez turistak ohikoez aparteko latitudeetan dauden destinoetara ari dira jotzen, batez besteko tenperatura baxuagoak daudelako horietan. Epe ertain eta luzean espero den tenperatura igoerak are agerikoago egingo du joera hori.

Bisitari horiek Espainian duten lurralde banaketa oso desberdina da. Lau autonomia erkidegok, Kataluniak, Balearrek, Kanariak eta Andaluziak, Espainiara iristen diren turistetatik % 73 hartzen dituzte (1. taula ikusi). Oso turismo kontzentrazio handia gertatzen da, halaber, lekuri bisitatuenen barnean ere, eta turismotiko irabazien banaketako lurralde desberdintasun handia dakar horrek berekin.

1. taula: 2016ko urtean Espainia bisitatu zuten turisten lurralde banaketa

Autonomia erkidegoa	Bisitari kopurua	2015ekiko aldea (%)
Katalunia	17.032.815	3,8
Balearrak	12.910.595	12,0
Kanariak	12.047.462	12,7
Andaluzia	10.145.789	12,9
Valentziako Erkidegoa	7.463.664	16,8
Madrilgo Erkidegoa	5.320.453	12,6
Euskal Autonomia Erkidegoa	1.334.977	-11,4
Gaztela eta Leon	1.178.839	42,7
Galizia	1.021.536	-19,7
Murtziako Eskualdea	942.137	23,4
Aragoi	627.432	64,7
Kantabria	370.318	-8,3
Nafarroa	293.009	22,5
Asturiasko Printzerria	280.094	16,3
Extremadura	238.737	31,3
Gaztela-Mantxa	219.180	32,8
Errioxa	144.627	89,0
Ceuta eta Melilla	11.821	158,0

Iturria: Energia, Turismo eta Agenda Digitalaren Ministerioa, 2017

Espainia bisitatzen duten turista kopuru handien jatorrietan ere oso herrialde kopuru txikia ikusten dugu; garrantzitsuenak Erresuma Batua, Frantzia eta Alemania dira.

2. taula: 2016an Espainia bisitatu zuten turisten jatorria

Herrialdea	Bisitari kopurua	2015ekiko aldea (%)
Erresuma Batua	16.961.140	12,3
Frantzia	10.767.308	7,1
Alemania	10.734.120	6,1
Italia	3.733.716	5,6
Herbehereak	3.232.656	9,4
Belgika	2.207.605	2,7
Estatu Batuak	1.884.299	6,2
Portugal	1.872.672	15,8
Irlanda	1.742.615	22,7
Errusia	962.644	1,8

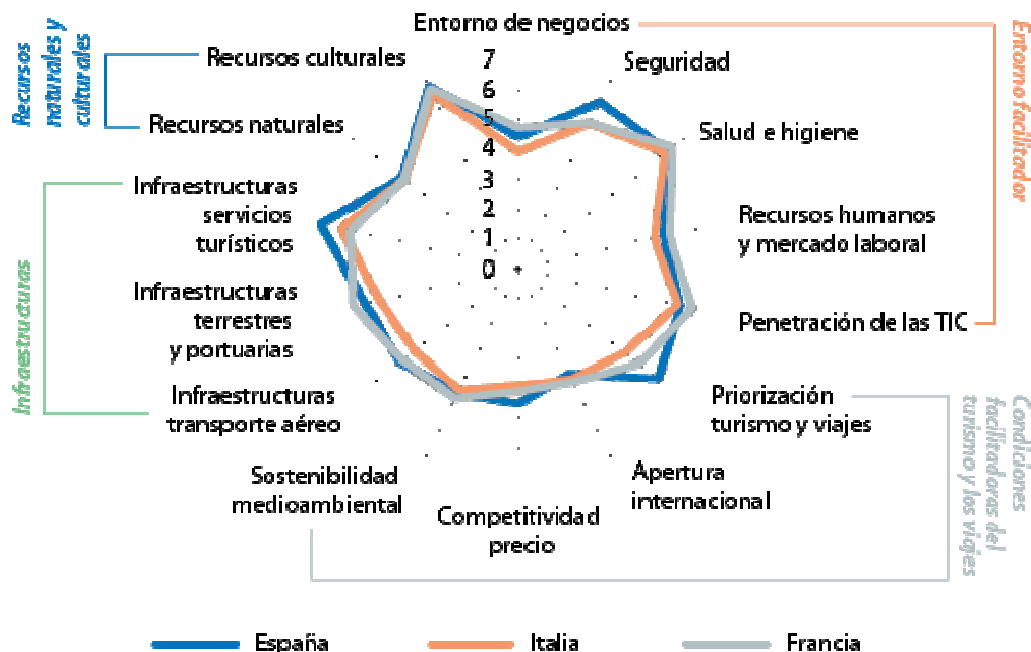
Iturria: Energia, Turismo eta Agenda Digitalaren Ministerioa, 2017

Duela urte askotatik hona, espainiar turismoak aitzindaritza posizio finkatua du nazioarte mailan, eta oso potentzial handia gainera etorkizunera begira. Horretaz gain, Estatu Batuekin batera eta Frantziaren atzetik, bigarren herrialdea da iristen den atzerriko turista kopuruari dagokionez (MTE, 2017).

Espainia munduko destinorik onentzat hartua da (WEF, 2017) bere kultur eskaintzari, natur baliabideei, turismo zerbitzuetarako azpiegiturari, aire-garraio

bidezko konektagarritasunari eta laguntza instituzional sendoari esker. 136 herrialdez osatutako rankingean, gure herrialdea Italia, Frantzia, Alemania, AEB, Erresuma Batu eta Japoniaren aurretik dago

Índice de competitividad turística



Nota: Escala de 0 (el menos competitivo) a 7 (el más competitivo).

Fuente: CaixaBank Research, a partir de datos del Foro Económico Mundial (Travel and Tourism Competitiveness Report, 2017).

Aurreko grafikoak lehiakortasun turistikoaren indizea jasotzen du. Azken bi urtean, indize horrek munduko herrialderik lehiakorrenaren lekuan jarri gaitu, sektore honetan.

Indizeak 14 elementu ditu, lau azpi-indizetan antolatuta; horietako bitan, azpiegiturretan eta natur eta kultur baliabideetan, gure herrialdea oso sendo ageri da. Zehazki, Espainia bigarren tokian da turismo zerbitzuen azpiegituren rankingean (hotelak, kutxazain automatikoak eta autoen alokairua), eta posizio bera du natur eta kultur baliabideetan ere.

Hala eta guztiz ere, lehiakortasun indize horren barnean badira espainiar turismoari kalte egiten dioten bi elementu: negozio ingurunea (enpresak sortzeko erraztasuna eta zerga sistema) eta lan merkatua (produktibitatea eta soldatak). Bi azpi-indize horietan, gure herrialdea rankingaren 100. tokian dago.

Turismoa eta bidaiak bultzatzen dituzten baldintzei dagokienez, ingurumenaren jasangarritasunari eta nazioartera zabaltzeari buruzko azpi-indizeak ditugu ahulune. Egia da gure lehiatzaile zuzenek antzeko balioak dauzkatela, baina horiek etorkizunera begirako erronkak dira espainiar turismoarentzat, inolako zalantzarik gabe.

Espainiako turismo-destino gehien-gehienek eguzkia eta hondartza dituzte produktu, klase ertaineko europar turistak erakartzen dituzten estandarizazio dosi handiekin. Alabaina, gero eta agerikoagoak dira destino horietako asko eta askoren masifikazio mailarekin eta eskaerak espazio eta denboran erakusten duen kontzentrazio maila altuarekin lotutako arazoak. Horren guztiaren eraginez, azken urteotan indartsu agertu dira zenbait destino, duten azpiegituraren hazkundera eta hobekuntzari eta ingurune berriari esker; horien adierazgarri nagusiak hiriak eta barnealdeko turismoa dira. Espainiar turismo sistema eskaintza merkatu batean garatu izan da, ez eskaera merkatu batean, eta oraindik ere lan esparru zabala dago beste turista batzuk, destino igurikimen desberdinak eta turismo jasangarritik hurbilagokoak dituzten beste turista batzuk, erakartzeko.

Zertzelada horiek guztiek egungo testuinguru turistikoa marrazten dute, azken urteotan bisitari kopuruetan eta gastuetan izan den hazkunde mailakatuarekin, ez baitirudi etorkizun hurbilean horietan jaitsierarik gertatuko denik. Eta testuinguru honetan gogoeta bat behar da, herrialdeak erakartzen duen turismo motari, bultzatu beharko litzatekeen garapen turistikolari, eta etorkizunera begira egokiena izan daitekeen turismo ereduari buruz, kontuan harturik, betiere, turismoak ingurumen zein gizarte aldetik dituen kanpo efektu guztiak eta tokiko komunitateei enplegu sorkuntza eta oparotasunera begira eskaintzen dizkien aukera itzelak.

1.2. Turismo jasangarriaren egungo egoera munduan

Turismo jasangarria turismoaren ikuspegi bat da, eta jarduera turistikoa garatzeko planteamendu bat, duela hainbat hamarkada sortua eta gaur egun arte garatzen, eboluzionatzen eta eguneratzen joan dena bera destino eta tokiko populazioekiko turismo errespetuzkoago eta onuragarriago baterantz.

Turismo jasangarriaren ideiaaren abiapuntua Munduko Turismo Elkarteak (MTE) 1993an emandako definizioa da: *"Egungo turisten eta eskualde hartzaileen beharrei erantzuten dien eta, aldi berean, etorkizunerako aukerak babesten eta sustatzen dituen da turismoaren garapen jasangarria. Baliabide guztien kudeaketaranzko bidetzat ikusten da, hain zuzen behar ekonomiko, sozial eta estetikoak ase ahal izan daitezen, aldi berean kultur osotasuna, oinarritzko prozesu ekologikoak, aniztasun biologikoa eta bizitzari eusten dioten sistemak errespetaturik".*

Zer da turismo jasangarria?

Turismo jasangarriaren egungo definizioa honakoa da: **"Oraingo eta etorkizuneko ondorio ekonomiko, sozial eta ingurumenekoak oso-osorik kontuan hartzen dituen, bisitarien, industriaren, ingurunearen eta komunitate anfitrioiaren premiak asetzeko".**

Turismoaren garapen jasangarriko jarraibideak eta kudeaketa jasangarriko praktikak turismo modu guztiei aplikatzen zaizkie, destino mota guztietan, masa turismoa eta turismo segmentu desberdinak barne harturik. Jasangarritasun printzipioetan turismo garapenaren ingurumen alderdiak, ekonomikoak eta

soziokulturalak jasotzen dira, eta oreka egokia ezarri behar da hiru dimentsio horien artean, horien epe luzera begirako jasangarritasuna bermatzeko.

Beraz, turismo jasangarriak...

-Erabilera egokia eman behar die **ingurumen bitartekoei**, turismo garapenaren funtsezko elementua direlako, oinarritzko prozesu ekologikoak mantenduz eta natur baliabideak eta dibertsitate biologikoa kontserbatzen lagunduz.

-**Komunitate anfitrioen benetakotasun soziokulturala** errespetatu behar du, horien kultur eta arkitektura aktiboak eta balio tradizionalak mantenduz eta kulturen arteko elkar ulertze eta tolerantzia bultzatuta.

-Epe luzera begira bideragarriak izango diren jarduera ekonomikoak ziurtatu behar ditu, eragile guztien artean **ongi banatutako onura sozioekonomikoak** eragingo dituztenak alegia, pobrezia murrizten laguntzearekin batera; onura horien artean, komunitate anfitruiarentzat enplegu egonkorra izateko eta diru sarrerak eta gizarte zerbitzuak lortzeko aukerak daude.

-Turismoaren garapen jasangarriak **eragile garrantzitsu guztien parte hartze informatua** eskatzen du, aitzindaritzza politiko sendoarekin batera inolaz ere, elkarlan zabala lortu eta kontsentsua finkatzeko. Turismo jasangarria lortzea prozesu etengabea da, eta dituen gorabeheren gaineko jarraipena eskatzen du une oro, behar diren prebentzio neurriak edo neurri zuzentzaileak sartu ahal izatearren.

Iturria: Munduko Turismo Elkarte¹

Turismo jasangarriak gogobetetasun maila handia eskaini behar die, halaber, turistei, eta esperientzia adierazgarria izan behar zaie gainera, jasangarritasunaren arazoen kontzientzia handiagoa izan dezaten eta turista horiengan turismo praktika jasangarriak susta ditzan.

Turismoa eta ingurumena

Turismoaren eta ingurumenaren arteko harremana bikoitza da: alde batetik, ingurumenaren kalitatea funtsezkoa da turismoak arrakasta izan dezan eta jendea leku bat bisitatzea eta, gero, leku horretara itzultzera bultzatzea dezan. Bestetik, turismoa presio eta ingurumenaren gaineko inpaktu negatiboen eragile bihurtu daiteke, ezen natur baliabideen gaineko presioa izan daiteke, kutsadura edota ekosistemen andeatzea (Europako Parlamentua, 2017).

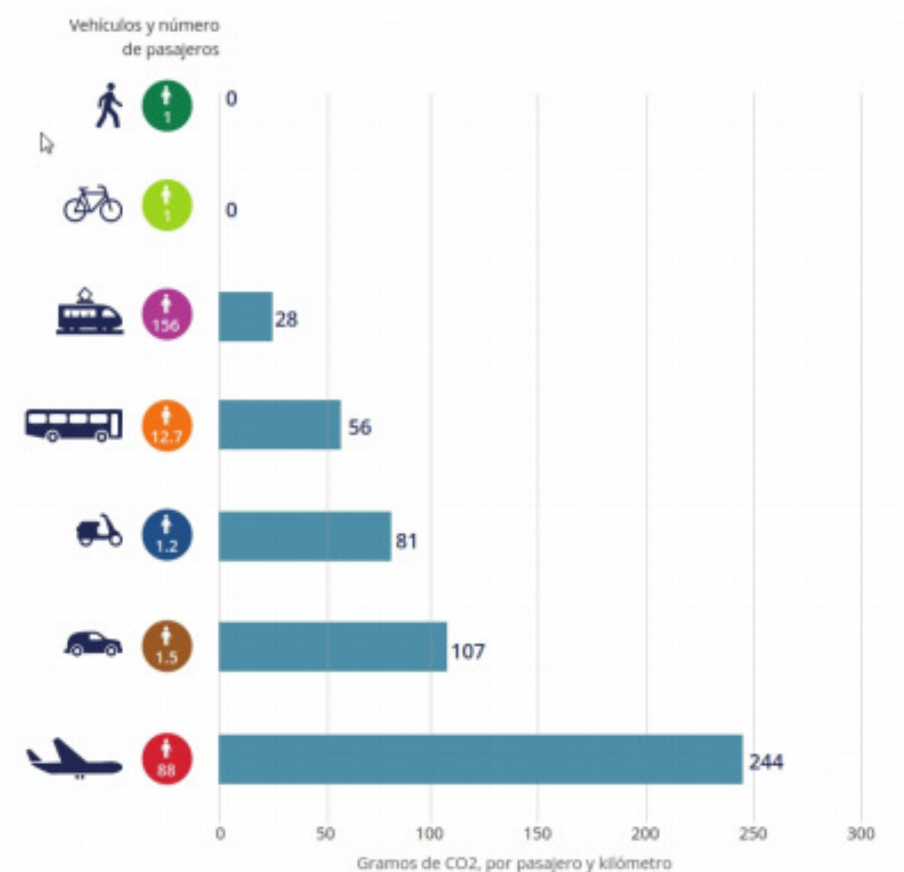
Turismoaren sektorearen lehiakortasuna estu-estu lotzen zaio turismoaren beraren jasangarritasunari, zeren eta turismoaren destinoen kalitatea, neurri handi batean, inguru naturalaren eta kulturalaren mendearen baitago, tokiko komunitatearen jarreraren mendearen bezalaxe (Europako Batzordea, 2016).

Bitartekoen erabileraren eraginkortasuna, ingurumenaren babesa eta klima-aldaketa funtsezko elementuak dira turismoaren agendan. Klima-aldaketa eta

¹ <http://sdt.unwto.org/es/content/definicion>

turismoa zeharo lotuta daude elkarri, eta harreman bikoitza dute gainera: alde batetik, turismoaren sektoreak handitu egiten ditu berotegi efektuko gasen emisioak, batez ere turisten garraioaren ondorioz, baina, horretaz gain, klima-aldaketak ondorio garrantzitsuak dauzka sektorean bertan, eguzki eta hondartza turismoaren eta mendi turismoaren kasuan batez ere, natur baliabideei eragiten baitie.

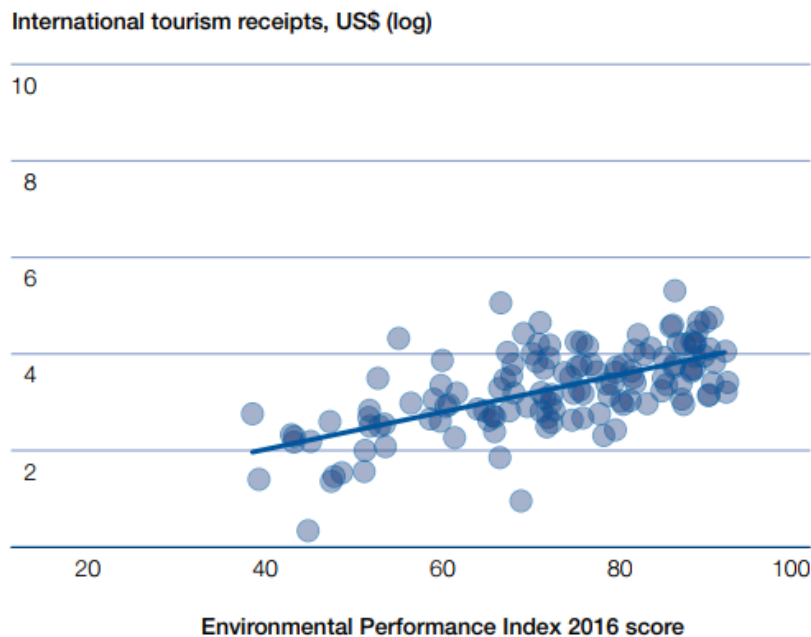
3. grafikoa: Garraiobide bakoitzaren CO2 emisioak, okupazio ertainak harturik kontuan, 2014an.



Iturria: Europako Parlamentua, 2017, Europako Ingurumen Agentziaren 2016ko datuen arabera.

Korrelazioa dago herrialde bateko ingurumenaren babes mailaren eta herrialde horrek turisмотik lortzen duen sarrera mailaren artean. Harreman horren adibide bat zera dugu, turistak prest egotea hobeto kontserbatuta dauden natur inguru babestuetara joatearren prezio handiagoak ordaintzera. Toki horien natur aberastasuna edo ematen zaien ingurumen-babesa murrizten den uneen, turistek destino horiekiko duten interesa ahuldu egiten da, eta sektorearen diru sarrerak murrizten halaber (4. grafikoa ikusi).

4. grafikoa: Ingurumen-babesaren mailen eta atzerriko turisten gastu mailaren arteko korrelazioa, aukeratutako herrialde batzuetan (dolarretan)



Iturria: WEF, Munduko Turismo Elkartaren datuetan eta Yale 2016ko ingurumen-babesaren indizean oinarrituta.

Jasangarritasuna gero eta sustraituago dago turismo politiketara, eta gero eta enpresa eta destino kopuru handiago bat ari da ingurumen helburu asmo handiagokoekin lanean. Esate baterako, airetiko garraioaren industriak konpromisoa hartu du bere emisioak 2050erako erdira jaisteko (1995eko emisioekiko).

Beste turismo eredu baten beharra sorrarazi duten arrazoen artean, turisten beren artean ingurumen gaien inguruko kezka handitu izana dago, jarduera turistikoak eragiten duen inpaktuaz jabetzen hasiak baitira; eta horrekin batera ditugu, batetik, bisitarien kalitate estandar gero eta handiagoak eta kalitatezko destinoen masifikazio txikiagoa eskatzea eta, bestetik, turismoak komunitateetan dituen ingurumen-inpaktuen inguruan tokiko populazioetako iritziz publikoan gertatzen ari den kezkaren areagotzea.

Turismo jasangarriaren mundu mailako eskaeraren barnean, gutxienez ingurumenarekiko sentiberatasunez eta, turista kontzientziatuen eta kontentagaitzen kasuan, jasangarritasunaren bidetik eskainitako produktu, zerbitzu eta ostatuen eskaeraren gorakada ikusten da. Gaur egun, segmentu honek turismo eskaera globalaren % 7 baino gehiago egiten du, eta ia-ia 108 bilioi euro mugitzen ditu urtean. 2015ean, kontsumitzaileetatik % 66 prest zeuden gizarte eta ingurumen balioekiko konpromisoa erakusten zuten marka jasangarriengatik gehiago ordaintzeko (M^a Pilar Leal, 2017).

2016an SETURek (Espainiako turismo garapen eta jasangarritasunerako idazkaritza nagusia) turismo jasangarriak Espainia destino harturik egiten zuen eskaerari buruz egin azterlanak zenbait datu jaso zituen gaiaren inguruan, esate baterako inkesta

egin zitzaien bidaiari britainiar eta alemaniarretatik % 48 eta frantsesetatik % 38 inguru turismo jasangarriaren kontsumitzaileak direla, eta % 85ek ingurumenarekiko eta biodibertsitatearekiko errespetuarekin identifikatzen dutela nagusiki turismo jasangarria, baina baita tokiko ekonomiak mantentzearekin ere. Gainera, turista horiek etorkizunean turismo jasangarriko bidaia bat egiteko izan dezaketen asmoari buruzko datuak jaso zituen: % 89k baietz erantzun zuten.

2017, Turismo Jasangarriaren Nazioarteko Urtea

Turismoaren sektoreak turismo jasangarriago baterantz izan duen eboluzio horretan erreferentziazko zenbait mugarri gairatu dira. Jasangarritasun eta turismo jasangarri kontzeptuak onartu ondoren, mugarri nabarmenen artean mundu mailako turismoaren sektoreak nazioarteko zenbait konferentzia egin izana dago, horietatik zenbait adierazpen eta erreferentziazko karta atera baitira². Beharbada turismo jasangarriari buruzko eboluzio horren unerik garrantzitsuenak 2017ko urte honetan izango zen, Garapenerako Turismo Jasangarriaren Mundu Urte deklaratu baitute Nazio Batuek.



Turismo jasangarriaren kudeaketa eta neurketa

Turismoari aplikatutako jasangarritasun kontzeptuaren gaineko pentsamendu ildo horren ondorioz, ekimen pila handia jarri da martxan, bai maila globalean bai toki mailan, oinarritzeko printzipio horiek ezartzeko ahaleginean; eta horretarako, turismo jasangarriari dagokionez ostatu, bidaia-antolatzaile, destino eta industriako beste azpisektoreei, nazioarte mailan zein Europa mailan garatuei, aplikatu dakizkiekeen irizpideak eta adierazleak erabiltzen dituzte ekimen horietan. ETIS³ (Europar Turismo Jasangarriaren Adierazleak) deituak adibide ona dira, Europako Batzordeak 2013an garatu baitzituen destinoei bere turismo jasangarria kontrolatzeko eta horren emaitzak neurtzeko laguntzarren, ikuspegi komun alderagarri bat baliatuta.

Adierazle horiek ez dira ez ziurtagiri sistema bat ez etiketa ekologikorako araubide bat, baizik eta kudeaketa tresna bat turismoko destinoetarako turismo jasangarria ezartzera begira; horren helburua zera da, destino horiek bere etekinaren jarraipena egin ahal izan dezaten ahalbidetzea, eta epe luzeko begirada batez jasangarritasuna hobetzera zuzentzen dituzten planak garatzen eta gauzatzen laguntzea.

² Turismo jasangarriari buruzko araudiaren kapitulua ikusi

³ Ikusi

<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/21749/attachments/1/translations/es/renditions/native>

Guztira hogeita zazpi adierazle nagusi eta aukerako berrogei adierazle dira, lau kategoriatan eta 18 irizpidetan banatuta.

3. taula: Turismo Adierazleen Europar Sistemak ezarritako kategoriak eta irizpideak

Kategoriak	Irizpideak
1) Destinoen kudeaketa	- Turismo jasangarriko politika publikoa - Bezeroaren gogobetetasuna
2) Eragin sozial eta kulturala	- Inpaktu soziala/komunitarioa - Osasuna eta segurtasuna - Genero berdintasuna - Inklusio eta irisgarritasuna - Kultur ondarearen, identitatearen eta aktiboen babes eta balorizazioa
3) Balio ekonomikoa	- Fluxu turistikoa (bolumena eta balioa) destinoan - Turismoko enpresen errendimendua - Enplegu kantitatea eta kalitatea - Turismoaren sektoreko hornikuntza katea
4) Ingurumenaren gaineko eragina	- Garraioaren eragina murriztea - Klima-aldaketa - Hondakin solidoen kudeaketa - Hondakin uren arazketa - Uraren kudeaketa - Energia kontsumoa - Biodibertsitate eta paisaiaren babesa

Iturria: Europar Turismo Jasangarriaren Adierazleak. ETISen tresna destino jasangarriak kudeatzeko.

1.3. Turismo arduratsuaren eta jasangarriaren egoera Espainian

Espainiar eredu turistikoaren inguruko benetako gogoeta apenas den hasi berria, eta espainiar destinoen garapen turistiko jasangarri eta arduratsua lehen pausoetan dago eta sektore pribatuan turismo jasangarriaren alde egiten dutenak oso gutxiengo apala dira. Hala eta guztiz, badira turismoaren sektore pribatua eta administrazio publiko batzuk garatzen ari diren lan ildoak. Horietako asko Europar Batasunak emandako tresnarekin hasi dira lanean, ETISekin (Europar Turismo Jasangarriaren Adierazleak) alegia, bere destinoak era jasangarriago batean neurtu, analizatu, planifikatu eta kudeatzearen. Baina proposamen politikoetan planteatzen diren neurri gehienak paperean geratzen dira, eta ez dira gauzatzeri iristen.

Espainia destinoak zentzu horretan egin apustu nagusiak, duela hamarkada bat baino gehiago hasita, espazio babestuetako ekoturismoa eta Turismo Jasangarriaren Europar Kartarekiko atxikimendua izan dira; horiexek izan dira Espainiako Ekoturismo Klubaren hobia, eta horiexen bidetik etorri da gure espazio

naturaletan turismo arduratsua sustatzea eta batez ere ekoturismoaren esparruan lan egiten duen enpresa txiki multzo garrantzitsu bat izatea.

Turismo arduratsuarekiko interes berezia duen sektore pribatuak Espainian izan duen erreferentzia nagusia Turismo Arduratsuaren Espainiar Zentroa⁴ izan da. Horren helburua Espainian dauden ekimenak biltzea eta elkarrekin turismo arduratsuagoa sustatzea da. Sektore pribatutik halaber, turismo arduratsuari dagokionez Gizarte Erantzukizun Korporatiboaren Munduko Itunak daukan lantaldea azpimarra daiteke, bere jardueran jasangarritasun neurri zenbait implementatzen ari diren espainiar turismoaren sektoreko enpresa handiak biltzen baititu.

1.4. Turismoaren egungo testuingurua Gipuzkoan

Duela oso gutxi arte, Gipuzkoan oso gutxi ziren turismo jarduera garatua zuten udalerriak, eta kostaldekoak bereziki, baina azken aldi honetan turismoak, udalerri horiez gain, beste destino mota batzuk garatu ditu, baita barnealdeko destinoak ere. Garapen hori aztertzea interesgarria da, bai Gipuzkoa destino globalagotzat itxuratzen duen destino aniztasunagatik, bai garatu den turismoaren ezaugarriengatik, bai eta destino horietako bakoitzarentzat planteatutako etorkizuneko estrategiagatik ere.

Eustatek 2016ko urteari buruz jasotako turismo datu orokorren arabera, Gipuzkoako lurraldeak marka ezarri zuen ostatu-gau kopuruari dagokionez, zeren eta lehen aldiz iritsi eta gainditu zen bi milioiko kopurua (2.179.877 guztira), % 9,4ko igoera batez. Era berean iaz, aurreko urteetan bezala, gainditu egin zen milioi bat bisitariko kopurua, 1.093.235 izan baitziren, hemen ere % 9,1eko igoerarekin. Batez besteko egonaldia 1,99 egunekoa da jada, eta horretan ere gorakada bereziki handia izan da gure lurraldean.

Euskadi bisitatzen duen turista kopurua ere handitzen ari da. Euskadi osoan, 2016ko urte osoan zehar metatutako bisitari sarrerak 2,9 milioi izan ziren guztira, eta 5,89 milioi ostatu-gau izan ziren hotel eta landetxeetan. Kopuru horiei gehitu behar, gainera, kanpin, aterpe eta apartamentuetan ostatu hartu zuten turistak. Kopuru horiek % 9,8ko igoera erakusten dute, turista sarrerei dagokionez, 2015eko urtearekiko, eta % 12ko igoera, berriz, ostatu-gau kopuruan.

Horien jatorriari dagokionez, datuek erakusten dutenaren arabera % 39 atzerrikoak izan ziren, eta % 61 estatutik etorriak. Aurreko 2015eko urteko datuen oso antzekoak, eta haiekiko alde txiki-txikiarekin gainera, urte hartan 2.637.385 izan baitziren sarrerak guztira, % 62 estatutik etorrita eta % 38, berriz, atzeritik helduta (Eustat, 2017). Sektoreak autonomia erkidegoan duen pisua BPGaren % 5,9koa izan zen 2016an, eta % 10,3koa, berriz, enpleguari dagokionez.

Ostatuetako diru-sarrerak nabarmen gehitu ziren okupazioa eta tarifak igotzearen ondorioz. Azken urteotan hiriburua, Donostia, bigarren hiri destino errentagarriena da, Bartzelonaren atzetik, ostatuei dagokienez.

⁴ Informazio gehiago hemen: <http://www.ceturismoresponsable.com/>

Datuen analisi zehatz batek aukera ematen digu ikusteko probintziako turismo inguru guztietan gorakadak izan direla: Donostian % 8,3ko gorakada izan zen, metropoli eremuan % 19,5koa, kostaldean % 9,8koa, eta barnealdean % 8,2koa. Datu horien arabera, kostaldera etortzen diren turisten eta barnealdera etortzen direnen arteko diferentzia txikitzen ari da, eta poliki-poliki turismoa probintzia guztian homogeneizatzen ari da.

Laburbildurik, Gipuzkoan turismoaren sektorea BPGaren % 7,4 baino gehiago da jada; aldiz, Euskadi osoan BPGaren % 5,9 da eta, horrenbestez, gurea da gehien hazten ari den lurraldea. Gainera, Gipuzkoak hartzen du Euskadi osoan turismoan egindako gastuaren % 42.

Eskualdeak turismoaren arloan aurre egin behar dien erronka identifikatuen artean, urtarokotasun nabarmena azpimarratu behar da, kontzentrazio ageriko samarra gertatzen baita udako hilabeteetan zehar, batez ere barnealdeko turismoaren kasuan.

Gure lurraldea bisitatzen duten bidaiarien jatorria Euskadi bera, Madril eta Katalunia dira nagusiki estatuko turistei dagokienez; atzeritarren artean, berriz, Frantzia lehen tokian ageri da turisten jatorri herrialdeen artean (Eustaten datuen arabera).

Turismo jasangarria Gipuzkoan

Lurraldea ahalegina egiten ari da turismo eskaintza eskualde osoan zehar orekatzeko, eta bertako lurralde eta udalerriek duten balio naturalagatik zein kultur ondareagatik eskaintzen dituzten erakargarri ugariak aditzera emateko; horretaz gain, bisitatuago eta saturatuago dauden kostako beste destino batzuk desmasifikatzen saiatzen ari da. Gipuzkoan dagoeneko ekoturismo eskaintza askotarikoa dago, eta horretan turistak bertako espazio naturaletarako bisitaz goza dezake, edota hondartza zein mendiko ekosistema paregabeek. Gipuzkoa destinoa osatzen duten eskualdeetako bakoitza bere turismo bitarteko eta erakargarri nagusiak balioesten ari da, turistak erakartzearen. Eta guztien artean, destino oso eta erakargarria osatzen dute, elkarren osagarri diren turismorako erakargarriak dauzkate eta. Hori guztia, turismoaren urtarokotasun hori ahultzen laguntzeaz gain, lagungarria izan daiteke lurraldea bisitatzen dutenen egonaldia luzatzeko eta probintzian banatuagoko inpaktu sozioekonomiko handiagoa sorrazteko.

Hala eta guztiz ere, turismo jarduera dagoeneko hasia da inpaktu negatiboak izaten, batez ere udalerrri jakin batzuetako biztanleriaren gainean, ez baitute begi onez ikusten turistak masiboki iristea edo, esaterako, bertako biztanleentzat dagoen alokairuko etxebizitza parkea murriztea.

Turismo honen onurak optimizatzeko eta eragozpen eta inpaktu negatiboak murrizteko modua bilatzea dugu lurraldeko turismo jasangarriari buruzko azterketa honen eragilea.

1.5. Konkusioak

Estamentu publiko edo pribatu guztietatik eta maila guztietatik begiratuta, ukaezina da turismoaren sektorea pisu handikoa dela ekonomian, hazkundera eta enplegu sorkuntza sustatzen dituela, eta era jasangarri batean kudeatuz gero natur eta kultur baliabideen kontserbazioan eta tokiko biztanleentzako aisiako eskaintzaren hobekuntzan laguntzen duela, kulturen arteko harremanak sendotzearekin batera. Aurreikuspenek diotenaren arabera bisitari bolumenak mundu osoan igoko direnez bai aurten bai datozen urteetan, inpaktu positibo horiek lortzera begira jasangarritasunaren terminoetan inplementatutako turismoaren gobernantza behar da, epe laburrean.

Espainia oporretarako mundu mailako lehen destinoa da, eta bigarrena etortzen diren bisitari kopuruei eta sarrerei dagokienez. Espainian, turismoak gaur egun barne produktu gordinaren % 11 baino gehiago egiten du, eta enpleguaren % 13. Iaz, 2016an alegia, eta Turismoko Estatu Idazkaritzaren datuen arabera, Espainiara iritsitako atzerriko bisitari kopuru guztiak gairitu ziren atzera. Halako mailan ezen 75,3 milioi izan ziren guztira, hau da, aurreko urteko kopuruekiko % 9,9ko igoera izan zen. 2017ko urtean zehar turista kopuru hori 85 milioiraino igotzea espero da; horrekin guztiarekin, Espainia munduko lehen tokian dago, turista hartzaile gisa. Azken hamar urtean, atzerriko turista kopuruak % 40 baino gehiago egin du gora gure herrialdean. Euskadi bisitatzen duen turista kopurua ere handitzen ari da. 2017ko urteko metatuan (maiatza arteko datuak eskuragarri), turista kopurua 1.227.459koa izan da; horrek % 7,6ko igoera bat erakusten du.

Turista horiek 77.000 milioi euroko gastua egin dute, eta beraz horretan ere igoera handia ikusten da, % 8,3koa zehazki; batez besteko gastua, turistako, 1.023 eurokoa izan da (+ % 3,75), eta eguneko batez besteko gastua 138 eurokoa (+ % 6,5). Turismoak Gipuzkoako Lurralde Historikoan laga zuen balantzeak markak ondu zituen 2016an. Eustatek emandako informazioaren arabera, urte horretan ostatu-gau kopurua 2.179.877koa izan zen, hots, % 9,4ko igoera izan zuen. Bisitari kopurua, berriz, 1.093.235koa izan zen, eta horretan ere igoera ikusten dugu, % 9,1koa zehazki.

1.6. Referencias Bibliográficas

Turismoko Estatu Idazkaritza (2007). España Horizonte 2020 Turismo Plana.

Eskuragarria in http://www.tourspain.es/es-es/VDE/Documentos%20Vision%20Destino%20Espaa/Plan_Turismo_Espa%C3%B1ol_Horizonte_2020.pdf

Energia, Turismo eta Agenda Digitalaren Ministerioa (2017). Espainiako Turismoari buruzko Datuak 2016. Eskuragarria in <http://www.minetad.gob.es/es-es/gabineteprensa/notasprensa/2017/documents/170112%20np%20balance%20turismo%202016.pdf>

- World Economic Forum (WEF) (2017) The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017 Eskuragarria in <https://www.weforum.org/reports/the-travel-tourism-competitiveness-report-2017>
- Ma^a Pilar Leal (2017) Turismo Ecológico y Sostenible: perfiles y tendencias. The Ostelea. School of Tourism and Hospitality. Eskuragarria in http://www.aept.org/archivos/files/informe_turismo_ecologico.pdf
- Europako Batzordea (2016). Turismo Adierazleen Europar Sistema. ETISen lanabesa destino jasangarriak kudeatzeko.
- Europako Parlamentua (2017). Turismo Jasangarria. Inguru dimentsioa. Briefing 2017. Eskuragarria in [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599327/EPRS_BRI\(2017\)599327_ES.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599327/EPRS_BRI(2017)599327_ES.pdf)
- Eustat (2017) Turismoaren kontu satelitea. Eskuragarria in http://es.eustat.eus/estadisticas/tema_220/opt_0/ti_Cuenta_satelite_del_turismo/temas.html#cb

2. Turismo jasangarria arautzen duen lege esparrua

Nagore Espinosa Uresandi eta Carlota Cazalla Llantada, In2destination

2.1. Sarrera

Turismoaren sektorea jarduera jasangarri bihurtzeko beharrezko elementuak itxuratzen eta sustatzen saiatzen diren estrategia, programa, hitzarmen eta gomendio zenbait badira, nazioarteko mailatik nazio, eskualde eta toki mailaraino garatuak. Kapitulu honek horien guztien berrikuspena egingo du, nazioarteko esparruarekin hasi, europar eta nazio esparruarekin segitu, eta Gipuzkoa mailako eskualde eta toki esparruarekin amaituz.

2.2. Nazioarteko esparrua

Turismo jasangarriak protagonismoa izan zuen nazioarte mailako lehen ekimena Turismo Jasangarriaren Mundu Konferentzia izan zen, 1995eko apirilean, Lanzarote uhartean. Horretan, Turismo Jasangarriaren lehen karta onartu zuten eta horrek aldaketa handia ekarri zien bai turismoaren industriari bai jardueraren beraren garapenari, destinoak berak ere barne harturik, jarduera garatzeko eta pentsatzeko modu arduratsuagoetarantz.

Kartak destinoen kalitatea bera eta turista gogobetetzeko gaitasuna babestea errebindicatzen zuen lehentasunezko helburutzat, turismo modu alternatiboak sustatu, eskaintza aniztu eta erakuste proiektuak abian jarri beharrezkin batera. Dokumentuak, azkenean, 18 puntu finkatu zituen, ingurune eta turismo gaietako adituek, gobernuz kanpoko erakundeek, turismoko operadore eta enpresek eta nazioarteko eta nazioz gaingidako erakundeek adostu baitzituzten.

Testuko lehen puntuak ziurtatzen zuen ezen, inolako zalantzarik gabe, "turismoaren garapenak jasangarritasun irizpideak izan beharko dituela oinarri, hau da, ekologikoki jasangarria izan behar du epe luzera, ekonomia aldetik bideragarria, eta sozialki onargarria". Bigarren puntuak definitzen du "turismoaren izaera jasangarriak berekin dakarrela ingurune naturalean eta kulturean zein giza ingurunean txertatzea, eta errespetatu egin behar dituela turismoko destino

gehienek ezaugarri dituzten oreka hauskorrak” – Turismo Jasangarriaren Munduko Karta 1995 (MTE, 1995).

Kontzientziazteko eta garapen jasangarriaren printzipioak turismoaren industriara eramateko lehen pauso horren ondotik, hots, 1995eko Turismo Jasangarriaren lehen Karta horrekin itxuratu zen lehen pauso horren ondotik, Munduko Turismo Elkartearen (MTE) Batzar Nagusiak Turismorako Munduko Kode Etikoa (TMKE) onartu zuen 1999an, turismoaren garapenaren eragile nagusiak bideratzera zuzendutako printzipioak biltzen dituen multzotzat. Gobernu, turismoko enpresa, komunitate eta turistei maila berean zuzendua den horren helburua sektorearen onurak maximizatzen laguntzea da, aldi berean ingurumenarentzat, kultur ondarearentzat eta mundu osoan zehar diren gizarteentzat izan ditzakeen ondorio negatiboak minimizatuta (MTE, 2001). 2017ko irailean MTEk Txinan egin Batzar Nagusian UNWTO Framework Convention on Tourism Ethics onartu da, turismo jasangarria lortzeko bidean gauzatutako beste pauso historiko bat (MTE, 2017).

Espainiaren ikuspegitik, 2005eko ekainean Espainiako Ministro Kontseiluak akordio bat hartu zuen; horren indarrez Espainiako Gobernuak konpromisoa hartu zuen Kode Etikoa edukia espainiar turismoaren sektoreko eragile eta agintarien artean zabaltzeko. Bestetik, espainiar enpresa asko⁵ bere borondatez atxiki zaizkio Kodeari, eta horrek berekin dakar enpresek errespetatzea, sustatzea eta bere gain hartzea Kodeak defendatzen duen turismo arduratsu eta jasangarriaren garapenaren balioak (Energia, Turismo eta Agentzia Digitalaren Ministerioa, 2017). Era berean, 2017ko esparrua sinatu duen estatu kideetako bat da Espainia.

Bestetik, Nazio Batuen aldetiko ekintzek zabalkunde hutsekoak izaki ez dutenez jarraibide zehatz ez neurgarririk ezartzen, erakunde edo elkarteak sortzen joan dira bere jarduera-esfera osoan (publikoa / pribatua) turismo jasangarria era praktikoago batez neurtzera zuzendutako arau edo erregulazio espezifikoek aplikazioa sustatzeko. Hala, esate baterako, 2007an Turismo Jasangarriaren Mundu Kontseilua (Global Sustainable Tourism Council – GSTC) sortu zen; nazioarteko elkarte horrek turismoaren industriarako jasangarritasun estandarretarako eta arauak aplikatzeko oinarriak ezartzen ditu, produktu jasangarriak ziurtatzea arautzen duen akreditazio erakunde baten antzera. Kontseilua Nazio Batuen (NBE) babespean eratu den 40 erakunde baino gehiagoren koalizio estrategikoa –Turismo Jasangarriaren Irizpideetarako Aliantza Globala– izaki, turismo jasangarriaren irizpide globalak garatzea du helburu. Turismo jasangarriaren irizpide globalak ISEAL koalizioaren Jardunbide Egokien Kodearen arabera garatu dira, eta turismoko destinoak eta enpresak dituzte erdigune. Pobrezia arintzea eta ingurumenaren jasangarritasuna –klima-aldaketa barne harturik– dira horien irizpideen bidez jorratzen diren gai transbertsal nagusietako bi (GSTC, 2017). Dena den, irizpideek egin behar dena adierazten dute, ez baina nola egin behar den, ezta helburua lortu den ere.

⁵ Kode Etikoa Konpromisoa sinatu zuten lehen enpresak honakoak izan ziren:

Agrupación de Cadenas Hoteleras de Baleares; Amadeus IT Group; ASHOTEL; Federación Española de Asociaciones de Agencias de Viajes; Federación Empresarial Hotelera de Mallorca; Grupo Barceló; Grupo Iberostar; Iberia; Melia Hotels International; NH Hotels; eta Orizonia desagertua.

Era berean, turismo jasangarriaren esparruan ugari diren ziurtagirien artean nazioarte mailan ezagutza handiena dutenak direla iritzitako bi identifikatzen dira, Biosphere European, eta Amerika eta Ozeanian presentzia handiagoa duen EarthCheck.

Biosphere Responsible Tourism da Turismo Arduratsuaren Institutuak (TAI) sortu zuen Turismo Arduratsuaren Sistemaren baldintzak betetzen dituztenentzako egiaztagiriak balioesten dituen marka; TAI aipatua erakunde pribatua da, Turismo Jasangarriaren Mundu Konferentziaren (1995) ondotik UNESCOren babesarekin sortua. TAIren helburu nagusia, beti, "Turismo Jasangarriaren Munduko Kartaren" printzipioak sustatzea izan da (TAI, 2017). EarthCheck, bere aldetik, mundu mailako beste erakunde pribatu bat da, bidaiaria eta turismo industriarentzako aholkularitza, benchmarking zientifiko eta ziurtapen lanean ari dena bera; 1987ko urteaz geroztik enpresei eta gobernuei laguntzen die turismoko destino jasangarriak sortzen. Sorburua Mexikon duen erakunde honek jasangarritasunerako aukerak eskaintzen ditu nazioarteko merkatuan, eta bere zerbitzuen artean ziurtapen zerbitzua du; erakundeak berak eman definizioaren arabera, EarthCheckek berak onartutako kanpo auditore independente batek zertzen duen ziurtapen horrek egiaztatu egiten du garatzen den jarduna egokitu egiten zaiola estandarrek, ingurumen eta gizarte alderdiei dagokienez, diotenari (EarthCheck, 2017).

Jasangarritasunaren esparruari bere dimentsio guztietan atzera helduz, nazioarte mailan dokumenturik berriena NBEn Batzar Nagusiak 2015ean onartu zuen Garapen Jasangarrirako Agenda 2030 da. Pertsonen, planetaren eta oparotasunaren aldeko ekintza plan asmo zabalekoa da, eta bake unibertsala eta justiziarako aukera sendotzea du, halaber, xede, aurretiko homologoen (Milurteko Garapen Helburuak 2000-2015) ildoari jarraikiz. Agendak 17 helburu planteatzen ditu, eta 169 helmuga, izaera integratu eta zatiezinez, berriro ere arlo ekonomikoa, soziala eta ingurumenekoa bildurik.



1. irudia. Garapen jasangarriko helburuak 2030. Iturria: Nazio Batuak, 2015

Estrategia berri honek gidatuko ditu munduko garapen programak datorren 15 urtean zehar. 2015ean onartu zelarik, estatuek konpromisoa hartu zuten inplementaziora begirako beharrezko bitartekoak mobilizatzeko. Agendak konpromiso komun eta unibertsala eskatzen du. Dena den, herrialde bakoitzak erronka espezifikoak dituen garapen jasangarria bilatze horretan, estatuek erabateko subiranotasuna dute bere aberastasun, baliabide eta jardura ekonomikoen gainean; horrenbestez, bakoitzak bere helmuga nazionalak finkatuko ditu, Garapen Jasangarriko Helburuei (GJH) atxikirik, Batzar Nagusiak onartutako testuak xedatzen duen moduan (Nazio Batuek, 2017).

Turismoaren industriari loturik, Garapen Jasangarriko Helburuen Agenda 2030 horren barnean berariaz jasotzen da "lanpostuak sortuko dituen eta tokiko kultura eta produktuak bultzatuko dituen turismo jasangarri bat sustatzera bideratutako politikak lantzea eta praktikan jartzea" (GJH, 8), eta baita "garapen jasangarriaren eraginak hurbiletik zaintzeko aukera emango duten tresnak lantzea eta aplikatzea, lanpostuak sortuko dituen eta tokiko kultura eta produktuak bultzatuko dituen turismo jasangarri bat lortzeko" ere (GJH, 12).

Turismoaren sektoreari buruzkoarekin segituz, Munduko Itunaren Espainiar Sareak (2017) zabaldu du ezen Munduko Turismo Elkartek (MTE) eta Munduko Itunaren Espainiar Sareak berak lortutako lankidetzak akordioari esker hamahiru konpainia espainiarrek⁶ bat egin dutela turismo jasangarriaren aldeko gizarte erantzukizun korporatiboko jardunbide eta praktikak garatzeko konpromisoarekin. "Turismo arduratsua: denon konpromisoa" izenburuarekin ekimen bat garatu da; horrek nabarmendu egiten du Garapen Jasangarriko Helburuak iristeko unean turismoko enpresek bete dezaketen eginkizuna (Munduko Itunaren Espainiar Sarea, 2016). 2015eko irailean, Munduko Itunaren Espainiar Sareak eta Munduko Turismo Elkartek inkesta bat egin zuten elkarrekin, sektoreko 13 enpresaren partaidetaz, turismoaren sektoreak Garapen Agenda 2030 berriarekiko dituen erronka potentzialak identifikatzearren. Inkesta horretan identifikatu ziren erronkak lehentasuneko 6 arlotan sailka daitezke: Enplegua, Ingurumena, Produkzio eta kontsumo arduratsuak, Aliantzak, Gardentasuna, eta Hiri jasangarriak eta hornikuntza katea (Munduko Itunaren Espainiar Sarea, 2017).

Garapen Plana Agenda 2030ez berritzearekin bat etorriz, 2015ean Turismo Jasangarriaren Munduko Karta Berria + 20 aurkeztu zen; dokumentu horrek Turismo Jasangarriaren Lehen Munduko Kartaren birformulatzea ekarri zuen, Nazio Batuen Garapen Jasangarriaren Munduko Gailurrean hartutako garapen jasangarriko 17 helburuak jaso zituen, eta horrela aukera bikaina osatu zuen turismoa bide integratzaile eta jasangarrietarantz tinko bideratzeko. Karta berritu hori Gasteizen egindako Turismo Jasangarriaren Munduko Gailurrean iritsi zen (Espainia, 2015).

⁶ Ekintzak zabaldu dituen lantaldean sartutako enpresak honakoak dira: Europa Mundo Vacaciones S.L., Formagrup, Fuerte Hoteles S.L., Iberia, Ilunion Hotels (Grupo Ilunion S.A.), Minube, NH Hotel Group S.A., Ostelea, School of Tourism & Hospitality, Port Aventura, RENFE, Segittur, Tarannà Viajes con sentido eta Viajes El Corte Inglés (El Corte Inglés S.A.).

Kartak destinoen eta turismo industriaren kalitatea bera eta turista gogobetetzeko gaitasuna babestea errebindikatzan zuen lehentasunezko helburutzat, turismo modu alternatiboak sustatu beharrekina batera. Azkenik, jarduera honekin lotutako agintari eta elkarteei eskatzen zaie Turismo Jasangarriaren Munduko Kartan jasotako printzipioak eta gomendioak praktikara eramaten laguntzeko ekintzak bultzatzea (MTE-REPM, 2016).

NBE buru nazioarteko esparruan garatu diren ekintza berrienetako beste bat Nazio Batuen Batzar Nagusiak berak 2017ko urtea Garapenerako Turismo Jasangarriaren Nazioarteko Urte izendatu izana da; horrela, turismoaren eginkizuna sustatzen du, funtsezko bost arlotatik, honakoak baitira (MTE, 2017): Hazkunde ekonomiko inklusibo eta jasangarria, Inklusio soziala, enplegua bultzatzea eta pobrezia murriztea, Baliabideen erabilera eraginkorra, ingurumenaren babesa eta klima-aldaketaren kontrako borroka, Kultur balioak, dibertsitatea eta ondarea, eta Elkar ulertzea, bakea eta segurtasuna.

Nazioarteko estamentu altuenetatik sustatzen diren ekimen, gomendio eta plan horiek guztiek turismoaren sektorean jartzen dute fokua garapen jasangarrirako industria eragile gisa, baina, dagoeneko aipatu den moduan, ekimen, gomendio eta plan horietako bat bera ere ez da zuzenean loteslea, eta, beraz, gobernu nazional, autonomiko eta lurraldekoen lana da, eta baita sektore pribatuarena ere, esku hartzea turismo jasangarria benetan errealitate nagusia izan dadin planeta osoan.

Turismo jasangarriak ingurumenaren kontserbazioan bete dezakeen eginkizuna

Jasangarritasunaren aterpean, ingurumenaren kontserbazioaren gaineko kezka eginkizun berezia du. Horregatik, Munduko Turismo Elkartea nazioarteko agentziekin elkarlanean ari da, esate baterako NBIPrekin (Nazio Batuen Ingurumen Programa) eta MMErekin (Munduko Meteorologia Erakundea), turismoaren sektoreak modua izan dezan klima-aldaketaren eraginei era egoki eta orekatuan erantzuteko.

Hain zuzen ere elkarre horren bidez sortu zen gaur egun Klima-aldaketari eta Turismoari buruzko Nazioarteko Konferentzia; horren lehen edizioa Djerban (Tunisia) izan zen, 2003an, eta bigarrena lau urte geroago egin zen, Davosen (Suitza, 2007ko ekaina), ordurako Munduko Ekonomia Foroaren laguntza zuela jada. Bigarren edizio horretan klima-aldaketaren ebidentzia eta horrek turismoarekin duen lotura handia aitortu ziren. Politika sorta bat abian jartzeko premia zegoela jaso zen halaber, hain zuzen turismo jasangarria eta klima-aldaketari eman beharreko erantzuna kontuan hartzen dituzten bidaiatzeko moduak bultzatzearren. Klima-aldaketaren erronkari erantzuteko konpromiso argia ere azaldu zen, gobernuak, enpresek, kontsumitzaileek eta ikerkuntza eta komunikazio sareek sentsibilizazioa sustatzeko, datuak hobetzeko eta heziketa, elkarlana eta klima-aldaketari erantzutea lehentasun bihurtuko duen giro berria bultzatzeko bidean garatu dituzten ekimen zehatzak aipatzearekin batera. Gai horiek berriro eztabaidatu ziren Londresko Ministerio Gailurrean (Erresuma Batua, 2007ko azaroa) eta MTEk Cartagena de Indias-en (Kolonbia, 2007ko azaroa) egin zuen Batzar Nagusian.

Oso lerro nagusietan azaldurik, esan dezakegu ezen turismoaren sektoreak klima-aldaketari bizkor erantzun behar diola adostu zela Davoseko Konferentzian, eta helburu horretara begira zenbait neurri hartu beharko direla, hain zuzen:

- Berotegi efektuko gasen emisioa, batez ere garraiotik eta ostatuetatik eratorritakoa, murrizteko.
- Enpresak eta turismoko destinoak klima-baldintzen aldaketara egokitzeko.
- Teknika berriak eta lehendik daudenak energiaren erabileraren eraginkortasuna areagotzearen aplikatzeko.
- Lurralde eta herrialde pobreei laguntzeko baliabide finantzarioak biltzeko.

Klima-aldaketari buruzko Parisko Akordioa (2015)

Azkenean, ingurumenaren gaineko kezkari dagokionez nazioarteko konpromisoen abiapuntua 1992an Klima Aldaketari buruzko Esparru Konbentzioa (UNFCCC) onartu izana da; horren ondotik, 1997an Kyotoko Protokoloaren onarpena etorri zen, eta 2015ean Parisko Akordioa. Horiek funtsezko hiru une dira akordio lotesleei dagokienez. Aipatu azkena 195 herrialdek sinatu zuten 2015eko abenduan, Parisen klimari buruz egin zen konferentzian (COP21); akordioak mundu mailako ekintza plan bat ezartzen du, egungo politiken eta mende amaieran izan behar duen neutraltasun klimatikoaren artean zubiak egiteko. Akordio unibertsalaren helburu nagusia tenperaturaren igoera, mende honetan, 2 gradu zentigradotik dezente behera mantentzea da, eta tenperaturaren igoera are gehiago mugatzeko ahaleginak bultzatzea halaber, industrializazio aurreko mailetatik 1,5 gradu zentigrado baino apalagoko igoera izan dadin. Gainera, klima-aldaketaren eraginei aurre egiteko gaitasuna sendotzea bilatzen du akordioak (Nazio Batuak, 2017).

2.3. Europar esparrua

Europako Batzordeak 1982an "Turismo politika komunitario baterako lehen orientazioak" komunikazioa argitaratu zuenez geroztik, eta EBk turismo politikan gara zitzakeen ekimen eta ekintzak biltzeko esparru juridiko berariazkorik ez zegoen arren, Europar Batasuna zenbait ekintza eta ekimen garatzen joan da etapak finkatzen joateko, harik eta 2009an Lisboako Trataturia indarrean sartu zenean egungo esparru juridikoa iritsi zen arte.

Turismoaren sektoreak EBren ekonomian ematen dituen datu ekonomikoak kontuan harturik, oso argi justifikatzen da turismo politika europar erakundearen lehentasunen artean hartzen ari den lekua. Europar ikuspegi batetik, turismo politikak lagundu egiten du, halaber, enplegu eta hazkunde arloetako helburu orokorrak lortzen. Bestetik, turismoaren ingurumen dimentsio jasangarriak garrantzia irabazi du denbora igaro ahala, eta turismo jasangarri, arduratsu edo etikoaren europar testuinguruan ageri da (Europako Parlamentua, 2017).

Europar Batasunaren turismo politika

Europar Batasunetik lehentasunezko bederatzi ardatz finkatzen dira turismo politikari dagokionez:

- Sektorearen lehiakortasuna, profesionalak espezializatzea, ekintza jasangarriak, ekimen estrukturalen bidezko laguntza eta abar bultzatzea.
- Turismoaren sektorerako begirako ekintza eta neurri koordinatuetarako politikak bultzatzea: turismoaren esparru politikoa sortzea, alor horren barnean jardura komunitarioak garatu ahal izateko tresna finantzario egokiz hornituta.
- Turismoaren sektorearen garrantzi horizontala: EBren iritziz, turismoaren sektorea hazkundeari eta enplegu sorkuntzari nabarmen laguntzen dion sektore ekonomikoa da, eta behar zehatzak dauzka, prestakuntza espezializatuaren arloan esaterako.
- Turismoaren sektoreko alderdiak Batasunaren beste politika garrantzitsu batzuetan sartzea bultzatzea, batez ere alderdi hauek jorratuta: prestakuntza, enplegu eta gizarte politikak, bizi-kalitatearen sorrera, berrikuntza, jasangarritasuna, ingurumen, ondare eta kulturaren babesa, kontsumitzailearen babesa, ekonomia eta tasazioa, bisatuak eta segurtasuna, garraioa eta mugikortasuna.
- Turismo elkartasunezko, sozial eta arduratsuaren europar eredua sustatzea: jardunbide egokietarako baldintzak, printzipioak eta kodeak bultzatzea, turismoaren sektorea garatzeko helburuarekin, hain zuzen ekonomiarekin eta politika sozialarekin bateragarria izan dadin eta «Turismo europar jasangarri eta lehiakorrerako agenda» izenarekin Batzordeak egin komunikazioan planteatutako helburuekin lotutako bitarteko jasangarria izan dadin.
- Kalitatezko turismo zerbitzuak bultzatzea eta europar marka bereizi eta nahierarako bat bermatzea – EBren ekimenak, esate baterako: Europar Destino Bikaina eta Europar Kalitate Zigilua
- Turismoaren sektorean eta turismo produktuetarako sarrerari aplikatutako ICTBak bultzatzea.
- Denontzako turismo irisgarria, mugikortasun urritua duten pertsonak ere barne harturik.
- Turismo/kultur ondarearen eta kultur ibilbideen balio erantsia eta balio ekonomikoa ustiatzea, itsasoko eta kostaldeko turismoarekin batera.

Iturria: Europar Batasunerako Euskadiko Ordezkaritza, Eusko Jaurlaritza, 2015

Bestetik, 2007an Europako Batzordeak «Turismo europar jasangarri eta lehiakorrerako agenda» Komunikazioa –COM (2007) 621– aurkeztu zuen, eta hor abiatu eta onartu zen ofizialki turismo europar jasangarri eta lehiakorrerako agenda bat. Lehen deskribatu diren turismo politikako lehentasunezko bederatzi ardatzetan zehar planteatu den ildoari jarraituz, oparotasun ekonomikoa, gizarte ekitate eta

kohesioa, eta ingurumenaren eta kulturaren babesa dira agendaren helburuak. Helburu horien barnean sektorerako zenbait erronka daude, tartean honakoak:

- Turisten eta tokiko komunitateen segurtasuna bermatzea.
- Turismoko destinoetako natur eta kultur baliabideak babestea.
- Bitartekoen erabilera eta kutsadura murriztea leku turistikoetan.
- Aldaketa kudeatzea, komunitatearen ongizatera begira.
- Eskaeraren urtarokotasuna murriztea.
- Turismoari lotutako garraioek ingurumenean duten inpaktua kontuan hartzea.
- Turismoa denontzat irisgarri egitea, bazterkeriarik gabe.
- Sektoreko enpleguen kalitatea hobetzea.

Europar turismoaren protagonista diren guztiak gonbidatuta daude proposatutako agendaren aplikazioan parte hartzera: maila guztietako agintariak, enpresak, turistak, irakaskuntza eta ikerkuntza zentroak, sindikatuak, kontsumitzaileen elkarteak, gobernuz kanpoko erakundeak eta nazioarteko erakundeak (Eusko Jaurlaritzak, 2015).

Komunikazioak zehazten du Europa dela mundu osoko turismo-destino baloratuen, eta, horrenbestez, turismoak asko laguntzen duela bai hazkundera bai enplegu sorkuntzan. Sektorearen lehiakortasuna estu-estu lotzen zaio iraupenari, zeren eta turismoko destinoen kalitatea inguru naturalaren eta tokiko komunitatearen mende baitago neurri handi batean. Horregatik beharrezko ikusten da ikuspegi orokor bat jorratzea, sektorearen oparotasun ekonomikoari eta Europako destino turistikoetako gizarte kohezioari, ingurumenaren babesari eta kulturaren sustapenari aldi berean ekitearren.

Europako Batzordeak turismo jasangarriaren arloan zertu zuen hurrengo funtsezko ekintza 2010ean izan zen, "Europa, munduko lehenengo destino turistikoa – europar turismoarentzako esparru politiko berri bat" Komunikazioa –COM (2010) 352– argitaratu zuenean. Komunikazio horren bitartez etapa berri bat abiatu zen turismoari buruzko europar politikan; gainera, turismo politikari buruzko aplikazio esparru bat finkatzen da bertan, hain zuzen ere Lisboako Tratatuak islatu duen moduan.

Europako turismoaren sektorearen lehiakortasuna bultzatzeari dagokionez, Komunikazioak adierazten du premiazkoa dela turismo eskaintza askotarikoa sustatzeko estrategia koherente bat garatzea eta europar ondare komuna balioestea. Kontua baita "europar ondarearen marka" eta beste zenbait ekintza, esaterako ondareari buruzko europar jardunaldiak eta kultur ondarearen europar saria, sostengu hartzea. Bestetik, azpimarratzen da berrikuntza bultzatu behar dela, sektorea eta sektoreko enpresak joera berrietara egokitu eta sektorean ezarrita dauden ereduak gaitzitu ahal izan ditzaten. Testuinguru horretan, turismoaren sektoreko alderdi interesdun garrantzitsuenen artean, hots, bidaia-

agentzia, hotel eta abarren artean "IKT Turismo Plataforma" bat sortzeko ideiaren alde dago Europako Batzordea.

Turismo denboraldia luzatzea sektorearen lehiakortasunarekin lotutako funtsezko elementuetako bat da halaber. Komunikazioaren arabera, behar-beharrezkoa da turismoari buruzko ezagutza sozioekonomikoa hobetzea, turismoaren arloan garatzen ari diren ikerkuntza-jarduerak hobeto koordinatzearen. Komunikazioak azpimarratzen du ezen, toki eta eskualde mailan, turismoak lagundu egiten duela eskualde eta ekonomiaren garapenean, eta eskualdeen erakarmena hobetu beharra pizgarria da ingurumenarekiko jardunbide eta politika jasangarriago eta positiboagoak sustatzeko. Ingurumenarekiko neurri jasangarriak funtsezkoak dira kultur eta natur ondarea babesteko eta lehengoratzeko, aherentzi gabe, baina, kulturen arteko solasa bultzatzen eta horretan laguntzen dutela.

Azkenean, Europako Batzordeak turismo jasangarriaren arloan ateratako komunikazioei dagokienez, azpimarratu behar da ezen 2014ko otsailean beste komunikazio bat atera zuela, "Kostaldeko eta itsasoko turismoan hazkunde eta enplegu handiagoa lortzeko europar estrategia bat" –COM (2014) 86– izenaren pean; komunikazio horrek estrategia berri bat jasotzen du, Europan turismo tipologia hori hobetzeko eta hain etorkizun oparoko sektorearen potentziala baliatzeko. Sektorearen hazkunde jasangarrian lagundu eta Europako kostaldeko eskualdeei bultzada berria eman diezaieketen 14 neurri identifikatzen dira bertan.

Agenda 21 (1992)

Ingurumenaren babesari eta Europar Batasunari dagokienez, mugari garrantzitsuenetako bat 1992an Rio de Janeiron egindako Nazio Batuen Ingurugiro eta Garapenari buruzko Konferentzian iritsi zen, horretan oso garrantzi handiko lau dokumentu sortu baitziren:

- Rioko Adierazpena, ingurumenari eta garapenari buruzkoa.
- Programa 21 edo Agenda 21
- Nazio Batuen Klima Aldaketari buruzko Esparru Konbentzioa (UNFCCC, ingeleseko siglen arabera).
- Dibertsitate biologikoari buruzko hitzarmena (CBD, ingeleseko siglen arabera).

Agenda 21 dokumentu estrategiko bat da, ekintza programa gisakoa, 90eko urteetarako eta XXI. mendearen lehen zatirako garapen jasangarri globalera zuzendua eta maila sozial eta ekonomikoan eta ingurumenean garapen jasangarria lortzeko jardura multzo zabal batean oinarritua (Erias, 2002, aipatua in Fernández, 2015). Agenda 21 178 naziok adostu zuten Rio 92 Gailurrean, eta Espainiak 1993an berretsi zuen. Orain arte, eta bere 40 kapituluetan zehar, garapen jasangarrira begira dugun tratatu edo arau-bildumarik onena da.

Agenda 21ek, egiaz, nazioarteko esparruan garapen jasangarria lortzeko ekintza printzipioak ezartzen ditu. Turismo jasangarriaren plangintzarako tresna bat da, eta diagnostiko zehatzak aplikaturik aukera ematen du turismo jarduerari lotutako baldintza naturalak, sozialak eta ekonomikoak sakon ezagutzeko; horretaz gain, adierazle zorrotzen bidezko kuantifikazioa ahalbidetzen du, horiek egokituta baitaude, bai testuinguruari, bai eta garapen jasangarriaren printzipioak gauzatzea

eta zehaztea ahalbidetzeko helburuak eta ekintza-planak estrategikoki definitzeko aukerari ere.

MTEk, 1994an, Agenda 21 ezartzera begira funtsezko iritziz zion turismo zentroetan ondoko baldintza hauek betetzeari:

- Hondakinak minimizatzea.
- Energiaren kontserbazio eta kudeaketa.
- Ur baliabidearen kudeaketa.
- Gai arriskutsuen kontrola.
- Garraioak.
- Hirigintzako plangintza eta lurzoruen kudeaketa.
- Politikarien eta herritarren aldetik ingurumenarekiko konpromisoa.
- Jasangarritasun programen diseinua.
- Garapen turistikoko jasangarritasun lankidetzak.

2004ko urtean, Europar Batasunean turismoaren jasangarritasunerako talde bat sortu zen, alderdi interesdunen arteko sinergiak bultzatzeko eta Agenda 21en proiektuari ekarpena egiteko, europar turismoaren jasangarritasunera begira (Fernandez, 2015).

Lisboako Tratatua (2007)

Lisboako Tratatua 2007ko abenduaren 13an onartu zen. Tratatua horren bidez aldatu egin ziren Europar Batasunaren Tratatua eta Europar Erkidegoa eratzekeo Tratatua (une horretatik aurrera Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatua izango da). 2009ko abenduaren 1ean Lisboako Tratatua indarrean sartu zenean, lehenengo aldiz oinarri juridiko propio bat ezarri zen Europar Batasunaren barruan turismo jardura kokatzeko. Lisboako Tratuak zehazten duenaren arabera, Europar Batasunak osatu egingo du estatu kideek turismoaren arloan egiten dutena, Batasunean arlo horretan diren enpresen lehiakortasuna, turismoaren sektorearen garapen jasangarria, turismo soziala edo sustapen turistikoa bultzatuz. Lisboako Tratatuan turismoari buruzko artikulua espezifiko bat sartzeak (EBTko 6.d eta 195 art.) bultzada gehigarri bat eman zion sektoreari, Europan turismoaren sektorean eragina duten beste esparru politiko batzuetan (adibidez garraioan, kontsumitzaileen babesean, lehiakortasunean, barne merkatuan...) eragitera begira.

EUROPARC Federazioa

EUROPARC Federazioa Europako natur eta kultur ondarearen sarea da, eta Europako eremu babestuen kudeaketa hobetzeko lanean ari da, nazioarteko lankidetzaren eta ideia eta esperientzien elkartrukearen bitartez eta politikan eragiten saiatuta. Gaur egun Federazioak 380 kide baino gehiago dauzka 37 herrialdetan. Europa osoan milaka eremu babestu ordezkatzeko ditu, eremu babestu horien ardura duten gobernu agentzia, eskualdeetako administrazio eta beste GKE batzuekin batera.

Espainian, EUROPARC Federazioak sekzio propioa eta aktiboa du, EUROPARC-España deitua; horixe da espainiar estatuko eremu babestuentzako foro instituzional eta profesional garrantzitsua, eta bertako partaide dira, besteak beste, natur espazio babestuen plangintza eta kudeaketaren ardura duten ingurumeneko administrazioak. 2014an, elkarlan biziari emandako bi hamarkadaren ostean, guztira 23 ingurumen administrazio dira erakundearen kide. Bere proiektuetako batzuek turismo jasangarriarekin lotutako edukia ere badute, batez ere Espainiako Turismo Kalitatearen Institutuaren (TURESPAÑA) Turismo Kalitatearen Sistemaren barnean erabilera publikoko ekipamendu eta zerbitzuen kalitatezko Q-ari atxikitako parkeen sustapenaren aldetik.

Gainera, EUROPARC España-tik lan egiten da 'Programa Estrategikoa 2020: Gizartea eta Eremu Babestuak' deituan. Aliantza estrategikoetarako programa da, eta ekintzarako deia aldi berean, Espainian eremu babestuen sistema indartzera zuzendua, hain zuzen eremu babestu horiek gizarteari dakartzkieten onurak erakusteko, aldaketa testuinguru globalean lurraldearen kudeaketa hobetzeko, erronka eta desafio berrien aurrean gaitasuna areagotzeko, eta kudeaketa modu jasangarriago, ekitatezkoago eta elkartasunezkoagoak sortzeko bidea markatzeko (Europarc Federazioa, 2015).

ETJK – Europako Turismo Jasangarriaren Karta

Gune Babestuetako Europako Turismo Jasangarriaren Karta (ETJK) EUROPARC Federazioaren ekimena da, eta helburu orokorra du Europako naturgune babestuetan turismoaren garapen jasangarria sustatzea. ETJK turismo jasangarriaren printzipioak aplikatzeko metodo eta konpromiso boluntarioa da, naturgune babestuen kudeatzaileei eta enpresei zuzendua beren estrategiak partaidetzaren bidetik defini ditzaten. Gobernuak 2013an argitaratuaren arabera (MAPAMA, 2013), ETJK-k akreditatutako 450 enpresa europarretatik 300 baino gehiago espainiarrak ziren (II. fasea); eta ziurtapen horrekin egiaztatutako gune babestuei dagokienez, guztira 38 dira lurralde nazionalean, horietako bat bera ere ez Euskal Herrian (I. fasea).

EUROPARC Federazioak bere gain hartzen du prozesua kudeatzeko ardura, bere borondatez ETJKri atxikita egon nahi duten eta informazioa eta esperientziak zabaldu nahi dituzten espazioetako kudeatzaileentzat eta enpresentzat. Prozesu hau bost urterako ekintza plan gisa ikusten da; gero berriro egingo da, hartu eta gauzatutako konpromisoen ebaluazioa egin ondoren. Horrenbestez, berritze hori prozesu bikoitza izango da, alde batetik berrikusi egingo delako aurreko bost urteko Jarduera Plana, eta bestetik hurrengo bost urterako plan berria definituko delako (MAPAMA, 2013).

2.4. Esparru nazionala

Espainia turismo potentzia garrantzitsuenetakoa izan da, eta da, munduan, eta garatzen dituen turismo politikak eta erregulazio planak bat datoz zenbait estamentutatik, esaterako Europar Batasunetik edo Nazio Batuetatik, turismo industriarentzat aipatzen dituzten ildoekin. Esparru nazionaletik erregulazioa lotesleagoa da. Beraz, garapenaren arloan gobernuek ekonomia guztientzat hartzen

dituzten neurriak ekintza espezifikokoago bilakatzen dira, are ekintza neurgarri ere zenbait kasutan. Apartatu honetan, Espainiako gobernutik turismoaren arloan garatzen joan diren plan eta kasu garrantzitsuen zerrenda zehazten da, nazioarteko gomendioekin dituzten loturekin batera.

Espainiako Turismoaren Kalitate Plan Integrala (PCTE) 2000-2006

Espainiako Turismoaren Kalitate Plan Integralaren kontzeptu nagusia turismoaren kalitatea hobetzea da, sektorearen emaitzak hobetzera zuzendua. Turismoko destinoen zein produktuen kalitatea biltzen du, enpresa-sektoreenarekin eta giza baliabideen prestakuntzarenarekin batera. PCTE Planaren helburuetako batek turismoaren jasangarritasun soziokulturala eta ingurumenekoa hobetzea jasotzen zuen (TURESPAÑA, 2017).

Horizonte 2020 Espainiako Turismo Plana (2007an onartua)⁷

Horizonte 2020 Espainiako Turismo Plana zein horren garapenerako 08-12 Plana 2007an onartu ziren. Turespaña-k definitzen duenaren arabera, 2020 Planak erantzun egiten zien ingurunekeo exigentzia berriei, bere jarduketara zentratuz ezagutzaren ekonomia berrian, bezeroari orientatutako posizionamenduan eta ereduaren jasangarritasunean, sektoreko eragileek arteko elkarlanik handiena lehenetsita eta epe luzearako ikuspegiarekin.

Funtsezko bost jarduerak ardatz definitu ziren:

- 'Ekonomia turistiko berria' ardatza: horretan Espainiako sistema turistikoaren berrikuntza, ezagutza eta erakarmena funtsezkoak izango dira bezeroa gogobetetzeko.
- 'Bezeroari balioa' ardatza: bezeroari eman balioa areagotzea, Espainia destilotzat indartzen duten turismo esperientzien bitartez.
- 'Ereduaren jasangarritasuna' ardatza: helburua du garapen turistikoaren eta ingurumenaren babesaren arteko oreka aurkitzea.
- 'Inguru lehiakorra' ardatza: turismoko negozio lehiakor eta berritzaileak garatzeko ingururik onena sortzea.
- 'Aitzindaritza partekatua' ardatza: espainiar sistema turistikoaren aitzindaritza partekatua bultzatzea.

⁷ Horizonte 2020 Espainiako Turismo Plana ez da Europar Batasunaren Horizon 2020 Esparru Programarekin nahastu behar; azken honek biltzen ditu Batasuneko ikerkuntza eta berrikuntza jardueren parte handi bat.

Turismoko 2009ko Renove Plana (2008an onartua)

2008ko abenduan, Industria, Turismo eta Merkataritza Ministerioaren Turismoko Renove Plana argitaratu zen, hots, Turismo Instalazioak Berritzeko Plana. Planaren asmoa zen une horretan Espainia suntsitzen ari zen krisi ekonomikoaren ondorioak arintzea (ondorio horiek bereziki larriak ziren eraikuntzaren sektorean eta, zeharka, industria osagarrietan, eraikuntzako ekipamendu, arkitekturako zerbitzu, altzari eta abarretan); eta, bestetik, lagundu egin nahi zuen gure turismo eskaintza mailaz hobetzen eta erakargarriago egiten, produktuaren balio erantsia gehitzeko proiektuei lehentasuna eman eta jasangarritasuna hobetuta.

Jasangarritasuna hobetzeko inbertsioak bultzatzen ziren, esate baterako turismoko establezimenduetan energia eta ur aurrezpena sustatzeko sistemak jarritz edota hobetuz, eta baita ingurumena kontserbatzea eta hobetzea ere (energia ez kutsatzaileak, arazketa, hondakinak birziklatzea, soinu edo argi-kutsadura murriztea, berotegi efektuko gasen emisioak murriztea) (TURESPAÑA, 2017).

Turismo Plan Nazional eta Integrala 2012-2015 (PNIT, 2012an onartua)

Turismo Plan Nazional eta Integralak turismoa jarri nahi zuen suspertze ekonomikoaren ardatz estrategikotzat. Horregatik, turismo politika bat garatzea planteatzen zen, sektoreari lehiakorragoa, berritzaileagoa eta jasangarriagoa izaten laguntzeko eta, epe ertain eta luzera begira, munduko lidergoan finkatu ahal izateko. Turismo arloko aurreko planteamendutik bestela, hura epe luzeko dimentsio batetik abiatzen baitzen, 4 urtera begirako estrategia bat proposatzen zuen.

Turismo Plan Nazional eta Integrala bereizten zuten ezaugarriak honakoak ziren: ikuspegia, Espainiaren gaineko ikuspegi nazionala baitzen, beste nazio batzuekin lehian ari den destitotzat; izaera integrala, ia-ia esparru guztiak ukitzen baitzituen; ikuspegi argi eta garbi estrategiko eta operatiboa; kontrola eta koordinazioa eta emaitzen neurketa eta gardentasuna. Espainia Destinoaren ikuspegi desiratu lortzeko, Planak helburu sorta bat ezartzen zuen turismoaren sektorearentzat, neurri sail oso batean oinarrituta:

- Jarduera turistikoa zein horren errentagarritasuna handitzea.
- Kalitatezko enplegua sortzea.
- Merkatu batasuna bultzatzea.
- Nazioarteko posizioa hobetzea.
- Espainia markaren kohesioa eta ospea hobetzea.
- Erantzunkidetasun publiko-pribatua bultzatzea.

Turismoaren urtarokotasuna desagitea sustatzea.

2012ko ekainetik 2015eko abendua arteko denbora-esparrua hartu zuen plan horrek gauzatzearen diagnostikoari buruzko azken txostena argitaratu zuen, ezarritako sei ardatzetan egituraturako adierazle eta neurri sorta batean oinarrituta,

gauzatze global horretan lortutako emaitza positiboak erakusteko (TURESPAÑA, 2017).

Gaur egun (2017) eta Energia, Turismo eta Agenda Digitalaren Ministerioak argitaratutako informazioaren arabera, Turismo Idazkaritza Nagusiari dagokionez PNIT da turismo arloan estatu mailan argitaratutako azken ekimena, ondoren laburki azalduko dugun Landa Turismoko Plan Integralari lotua bera.

2.5. Autonomia esparrua

Nazioarteko eta nazio mailako akordio eta gomendioak berrikusi ondoren, atal honetan Euskadiko lurraldean egin denaren gaineko errepasoa egingo dugu, bai legeei bai turismo jasangarria garatzeko inplementatzen diren gobernantza mekanismoei dagokienez.

Euskadiko Turismo Legea (13/2016 Legea, uztailaren 28koa)

1994ko urtean turismo lege bat onartu zen, turismoaren sektorean ari ziren enpresen jarduera, erabiltzaileen bermea eta administrazio publikoen eginkizuna arautzeko. Martxoaren 16ko 6/1994 Legea, turismoa antolatzekoa, aldatu egin zen ondoren 2008an, eta horretan gaurkotu egin ziren ostatu emateko moduen arteko zenbait figura, lehen falta ziren batzuk sartuz, landetxeak kasu, eta beste batzuk kenduz, etxebizitza turistikoak eta etxe partikularretako logeletan ostatu hartzeko aukera esaterako; beste aldaketa batzuk ere egin ziren, legearen testua hobetzera begira. Lege hori Autonomia Estatutuaren 10.36 artikuluan oinarritzen da, horrek Euskadiri ematen baitio turismo arloko eskumen eskusiboa. Era berean, turismo jasangarriko politikak garatzeko unean, errespetatu egin behar da, eta balioetsi, tokiko komunitateen partaidetza oso eta orekatua sustatzeak duen garrantzia.

2016ko legeak aitortzen du turismoak gaur egun dauden baliabide guztiak zaindu behar dituela etorkizuneko belaunaldientzat, eta ondare komun material zein immaterialaren babesa eta osotasuna segurtatu behar dituela. Turismoa zerbitzu sektoreko jardueratzat itxuratzen da, irabazi ekonomiko handiak sortzen ditu, etengabe aldatzen ari den eta oso dinamikoa den lehen mailako bitartekoa da, eta ostatu emateko figura berriak eta zerbitzuak eskaintzeko modu berriak jasotzen ditu pixkanaka. Era berean, informazioaren eta komunikazioaren teknologia berriak eta, zehatzago, turismoko produktuen merkaturatze globalean sarearen erabilera sartu izanak lehia orokorra eragin du, eta turismoko jarduera eta zerbitzuak eskatzen dituen erabiltzaile mota berri bat ere bai, orain kontentagaitzagoa eta autonomoagoa baita bidaiak diseinatzeko unean, eta horrek araudia egokitzea eskatzen du ezinbestez, aldaketa horiei estaldura juridikoa ematearren; lege printzipioek nabarmentzen dituzten aldaketen artean honakoak nabarmentzen dira:

- Arauan berariaz jasotzea ingurumeneko araudia betetzeko eskaera.
- Era berean, zeharka jasotzen da turismoaren sektorean lanean ari diren pertsonen eskubideen babesa bilatzea.
- Horri gehitu behar Hiri Errentamenduen Legearen aldaketaren eragina, bere aplikazio esparrutik kanpo laga baitzituen erabilera turistikoko etxebizitzak. Horren ondorioz, etxebizitza turistikoen araudian bertan sartu behar dira, hain zuzen turismo jarduera eta zerbitzuen erabiltzaileen eskubideen babes egokia bermatu ahal izateko eta erabiltzaile horien eskura kalitatezko eskaintza bat jartzeko, bai segurtasun publikoa bermatzera begira –ostatu mota horri bidaiariaren sarrera-parteak betetzeko obligazioa ezarrita–, bai turismo jarduera eta zerbitzuen erabiltzaileen segurtasun finantzarioa bermatzera begira –zerbitzua hornitzen duen pertsona argi eta garbi identifikatuta, berak egiten duen publizitate guztian–.
- Era berean, erabilera turistikoko etxebizitza partikularretako logelak arautzen dira, zeren eta bitartekaritza modu berriak, nagusiki interneten oinarrituak, “target” turistikoko batera zuzendutako jarduera hori ahalbidetzen ari baitira. Arauketa hori ezinbesteko bihurtzen da, turismoaren erabiltzaile diren pertsonen eskubideak babestu behar direlako eta Euskadi bisitatzen duten turistek jasotzen duten kalitatea mantendu behar delako (Eusko Jaurlaritza, 2016).

Are gehiago, erabilera turistikoko etxebizitzaren erregulazioari dagokionez, aipatu behar da ezen, 2017ko irailean, Eusko Jaurlaritzaren Turismo Saitetik udalekiko eta EUDELekeko koordinazioa bultzatu dela, 2016ko legeak dioena hiri antolaketako udal planekin bateratzearen; izan ere plan horiek, beste zenbait murrizketaren artean, ez dute onartzen eraikinetako lehen solairuetatik gora jarduera ekonomikorik izatea, bezeroak horietara joan beharra duenean. Maila praktikoan, jabeek erregistratzeko egin zituzten erantzukizuneko adierazpenak ari dira ebaluatzen, udal ordenantzak benetan betetzen ote dituzten egiaztatzeko. Dena den, erabilera turistikoko etxebizitzaren jabeen elkarrekin zenbait erreakzio izan dira dagoeneko, murriztaileegi deritzotelako eta, besteak beste, lehiakortasun legearen kontra doalako. Hori guztia dela eta, pentsa dezakegu etorkizun hurbilean aldatzen joango dela erregulazioa.

Turismo Legea (13/2016 Legea, uztailaren 28koa) aldatzen duten dekretuak

Lege honen pean badira jarduera esparru bakoitzean erregulazio espezifiko batera joz legearen beraren garapena ahalbidetzen duten dekretu batzuk. Ondoren, turismoaren sektorearen barnean zehaztutako jardueren arabera Euskadirako eman diren dekretuak aipatzen ditugu:

- Enpresa eta turismo establezimenduen jarduera arautzen duten zenbait dekretu.
- Kontsulta organoen erregulazioa: Euskadiko Turismo Mahaia arautzeko dekretua. 5/2015 Dekretua, urtarrilaren 27koa, Euskadiko Turismo Mahaia sortzen duena.

- Turismoko erabiltzaileen eskubide eta betekizunak arautzen dituzten zenbait dekretu.
- Itourbask Turismo Bulegoen Euskal Sarea (Turismo Bulegoen Euskal Sarea).

Iturria: Turismo, Merkataritza eta Kontsumo Saila. Eusko Jaurlaritza, 2016.

Euskadiko Turismo Mahaia

Aurreko apartatuan aipatu moduan, Euskadiko Turismo Legetik sortutako ekimenetako bat Euskadiko Turismo Mahaia da. Egitura hori Eusko Jaurlaritzaren Ekonomiaren Garapena eta Lehiakortasun Sailaren egiturari atxikita dago, sailaren egitura organikoan txertatzeke baina, departamentuak turismoaren arlorako duen aholkularitza organo gisa.

Euskadiko Turismo Mahaia turismo politiken definizioan eta sektoreko jarduera-ildo berrien programazioan parte hartzeko sortu da. Horretarako, turismoko produktu berritzaileak sortzea proposatuko du, turismo arloko arau proiektu berriak eztabaidatu eta aztertuko ditu, eta lagundu egingo du turismo kudeaketarako sistema eta sistema horretatik ondorioztatzen diren prozesu eta proiektuak ezartzen eta garatzen, besteak beste.

Turismo, Merkataritza eta Kontsumo Sailak argitaratuarekin bat, Eusko Jaurlaritzaren Turismo Mahaiaren eginkizunak, labur bildurik, honakoak dira:

- Turismo politiken definizioan eta sektoreko jarduera-ildo berrien programazioan parte hartzea, sektorea indartzeko, modernizatzeko eta duen lehiakortasuna hobetzeko.
- Turismoko produktu berritzaileak sortzea proposatzea.
- Turismo arloko proiektu arauemaile berriak eztabaidatu eta aztertzea.
- Turismo kudeatzeko sistema eta hortik ondorioztatzen diren prozesuak eta proiektuak (kalitatea eta irisgarritasuna, besteak beste) ezarri eta garatzeko lanean laguntzea.
- Turismo jardueraren inguruko datuak eta estatistikak ebaluatzea.
- Euskadiko turismoa garatu eta indartzea xedetzat duten erakunde publiko eta pribatu guztien arteko harremana eta koordinazioa hobetzeko beharrezkoak diren neurri guztiak aztertzea

Bestetik, ezartzen da ezen, Eusko Jaurlaritzaren Turismo Mahaiaren osaketari dagokionez, ahalegina egingo dela trebakuntza, gaitasun eta prestakuntza egokia duten emakumeen eta gizonen ordezkartza orekatua izateko (Eusko Jaurlaritza, 2016).

Euskal Turismoaren Plan Estrategikoa eta Euskadiko Turismoaren Marketin Plana

2017ko irailean plan biak prestatze fasean zeuden, eta 2018ko abendurako egongo dira amaituta. Ondoren, horren aurretiko plan estrategikoaren elementu garrantzitsuetako batzuk aipatuko ditugu.

2014an emandako plan estrategikoak bere barne garapeneko helburuen artean jasotzen zuen Euskadik turismorako kudeaketa eredu jasangarri bat edukitzea lortzea. Beharrezko ikusten zen garapen jasangarriaren oinarritzko printzipioen plangintza logikoa jaso beharra kontuan hartzea, eta horretarako destinoen jasangarritasuna monitorizatu eta ezagutzen oinarrituta kudeatu behar zen: ingurumeneko baliabideen erabilera optimizatu, prozesu ekologikoak errespetatuta eta natur baliabideak kontserbatzen lagunduta; ...eta jarduera ekonomikoak epe

luzera bideragarriak izatea eta irabazi banatuak sortzea ziurtatu behar zen, enpleguaren bitartez batez ere (Eusko Jaurlaritza, 2014).

Garapen Jasangarriaren Euskal Ingurumen Estrategia 2002-2020

3/1998 Legea, Euskal Herriko ingurugiroa babesteko lege orokorra, besteak beste Nazio Batuetatik gomendatzen denaren ildoari lotzen zaio, estu lotu ere, esate baterako seigarren artikuluz, honakoa baitio: "Euskal Herriko ingurugiro-politika ingurugiroari buruzko esparru-programa batean azalduko da. Programa hori Euskal Autonomia Erkidegoko ingurugiro-organoak egingo du Euskal Herriko Ingurugiro Batzordean ordezkotza duten administrazio publikoekin lankidetzan."

Lege agindua betez, 2002ko ekainaren 4an Gobernu Kontseiluak Garapen Jasangarriaren Euskal Ingurumen Estrategia (2002-2020) eta lehenbiziko Ingurumen Esparru Programa (2002-2006) onartu zituen, epe luzerako ikuspegi estrategiko batean txertatuz horiek 1992an Rio de Janeiron egindako Lurraren Gailurrean lurralde bakoitzean garapen jasangarrirako estrategiak prestatzeko hartutako konpromisoaren ildotik. Garapen Jasangarriaren Euskal Ingurumen Estrategiak bost ingurumen helburu eta jasangarritasuna lortzeko bidean aurrera egiteko euskal administrazio publikoak lehentasunez bultzatu beharreko bost baldintza finkatzen zituen. Helburu eta baldintza horiek Garapen Jasangarrirako Europar Batasunaren Estrategian eta Europako Erkidegoaren Ingurumeneko Seigarren Ekintza Programan formulatuekiko koherentziaz ezarri dira. Hala, ingurumen helburuak honakoak dira:

- Aire, ur eta lurzoru garbiak eta osasungarriak izan ditzagun bermatzea.
- Natur baliabideen eta hondakinen kudeaketa arduratsua.
- Natura eta biodibertsitatea babestea: sustatu beharreko balioa.
- Lurraldeko oreka eta mugikortasuna: ikuspegi bateratua.
- Klima-aldaketaren eragina mugatzea.

Iturria: Garapen Jasangarriaren Euskal Ingurumen Estrategia. Eusko Jaurlaritza, 2002

2.6. Gipuzkoa

Hurrengo atalak turismo jasangarriaren sustapen eta garapenarekin lotutako legegintzako aurrerapen eta garapenak jasotzen ditu, bai Gipuzkoako Foru Aldundiak lurralde mailan bai txosten honetan aztertutako udalerriek toki mailan gauzatuak.

Aurrerapen esanguratsua ikusten da eskualdeko turismoaren garapenerako estrategian jasangarritasunari ematen zaion garrantziari dagokionez. Gipuzkoako Foru Aldundiak 2015-2019 epean zehar egindako aurrerapena nabarmentzen da, lurralderako turismo jasangarriaren eredu bat sortzea jasotzen baitu helburu estrategikotzat. Bereziki aurreratu da eskualde eta lurralde mailan turismoari buruzko politika eta programen garapenean inplikatura dauden erakundeen arteko koordinazioan. Gainera, Gipuzkoako Turismo Mahaia sorturik, ahalegin handia egin da erakunde publiko hauek eta beste batzuk turismoaren sektorearentzat garrantzitsuak diren sektore pribatuko beste elkarte eta erakunde batzuekin koordinatzeko. Era berean, sendotu egin da turismoak lurraldean duen inpaktuari buruzko analisia, Gipuzkoako Turismo Behatokia sortuta. Ekimen horiek biak funtsezkoak izango dira lurraldean turismo jasangarriaren agenda ezartzera begira. Lurralde mailan egindako beste aurrerapen garrantzitsu bat garraio jasangarriaren hobekuntza izan da. Izan ere, GFAk zenbait erakunderekin sinatutako akordioei esker, orain turistei zein egoiliarrei errazagoa zaie garraio publikoa erabiltzea eta eskualdean garraioari loturik uzten duten ingurumen-aztarna murriztea.

Bestetik, jasangarritasunaren arloan Donostiak egindako aurrerapenak nabarmentzen dira; horietarako lan ildo nagusiak egungo egoeraren analisia, mugikortasun jasangarriaren sustapena⁸ eta energia berriztagarrien garapena⁹ dira.

Udal mailan, Tokiko Agenda 21 tokiko gobernantzarako eta garapen jasangarriagoa lortzeko tresnatzat ulertzen da, betiere ingurumen politika beste udal politika guztien artean txertatuta. Tokiko Agenda 21ek ezarpen ia-ia orokorra izan dute Gipuzkoan, zeren eta Lurralde Historikoak dituen 88 udalerriek abiatu baitute, uneren batean, TA21eko programaren bat; alabaina, gaur egun 57 dira indarraldi eta dinamismo maila desberdinez TA21 horiek martxan dituzten udalerriak.

Ondoko grafikoak TA21ek lurraldean duen ezarpen maila erakusten du. Udalerriak 5 kategoriatan banatu ditugu: TA21 indarrean dagoen eta horretan lan aktiboa egiten duten udalerriak, TA21 baduten baina horretan lan aktiborik egiten ez dutenak, teoriarik TA21 bat indarrean duten baina kudeatzeko gaitasunik ez dutenak, TA21 aktiborik ez dutenak eta TA21 inoiz onartzera iritsi ez direnak.

⁸ Hiri-Mugikortasun Jasangarri Plana 2008-2024: Donostiako biztanleriaren mugikortasun portaerak ingurunearen gaineko ikuspegi jasangarri baten bitartez aldatzera eta horietan eragitera bideratutako ekintzak batera jasotzen dituen dokumentu integratzailea da. Barruan biltzen dituen jardura programa ugarien artean, bizikleta bidezko mugikortasuna, ibilgailu garbien floten kudeaketa, prestakuntza edota zabalkundea daude, besteak beste.

⁹ Energia Iraunkorraren aldeko Ekintza Plana: Plan honek, guztira, 2012-2020 epean zehar ezartzeko 91 neurri jasotzen ditu. Etxebizitza eta zerbitzu sektoreetara zuzendutako neurriak dira, eta baita udal administrazioa bertara zuzenduak ere, eta efizientzia energetikoa, energia berriztagarriak, mugikortasuna eta hondakinen kudeaketa eta tratamendua jorratzen dituzte.

1. Grafikoa: TA21en indarraldia Gipuzkoan (2015eko martxoa)



Iturria: TA21en Gipuzkoako Behatokia, GFA.

Gipuzkoako Foru Aldundiak turismoaren arloan dituen helburu estrategikoak

Gipuzkoako Foru Aldundiak (GFA) probintzia osoan hazkunde jasangarri eta orekatua lortzeko eredua bultzatzen du. GFaren ardatz estrategikoetako bat¹⁰, 2015-2019 eperako, hain justu ere turismo eredua jasangarri eta antolatu bat sortzea da, horrek lagunduko baitu enplegua eta aberastasuna lurralde osoan modu orekatuan eta banatuan sortzen eta masifikazioa, bulgarizazioa eta kultur patroien estandarizazioa saihesten, guk beste kultura, hizkuntza eta balio batzuk onartze aldera.

Zehazki, 8. helburua honakoa da: *"turismo eredua jasangarri eta ordenatua sortzea, enplegua eta aberastasuna sortzen lagunduko duena, modu orekatuan eta Lurralde osoan zehar banatuta, masifikaziorik gabe, eredu kulturalak bulgarizatu eta estandarizatu gabe, beste kultura, hizkuntza eta balio batzuk ezagutzeko bidea irekiz"* (GFA, 2016).

Lurraldeak turismo jasangarrirako eredua baten ildotik jo nahi du, bat etorritik lurraldea bisitatzen duten pertsonen beharrekin, sektorearen beraren garapenarekin, bere jarduerak garatzen diren inguruarekin eta bere eskualdeekin, kontuan harturik betiere turismo eredua horrek egun zein etorkizunean maila ekonomiko eta sozialean zein ingurumenean dituen eta izango dituen ondorioak.

Arreta berezia jartzen dio mugikortasun jasangarriari, mugikortasun hori zera baita, garraio sare eraginkor eta lurralde estalduraz hornitu bati esker lurraldean zeharreko desplazamenduak bermatuta edukiko dituen destino bat sortzea.

¹⁰ Ikusi Gipuzkoako Foru Aldundiaren Kudeaketa Plan Estrategia 2015-2019 https://www.gipuzkoa.eus/documents/20933/923358/GFA_KudeaketaPlanEstrategikoa_2015-2019-es.pdf/f7f10838-03e5-4276-8b53-d94d8022a49d

Mugikortasuna alderdi erabakigarria da lurralde oreka ahalbidetzeko, are gehiago, destinoaren eta tokiko ekonomiaren ezaugarri nabarmen gisa koka daiteke, kostaldeko eta barnealdeko eskualdeak egitura ditzaketen komunikazio ardatzak bultza eta susper ditzake eta.

GFaren asmoetako bat jarduera ekonomikoa, enplegu sorkuntza eta garapen jasangarria bultzatzera zuzendutako zenbait programa abian jartzea da.

Eta helburu hori lortzeko, sei helburu espezifiko ari dira lantzen:

1. Lurralde oreka, Donostiako turismo soberakinak hobeto banatzea lortzeko Lurraldeko turismo bitartekoen alde.
2. Urtaroen arteko oreka, fluxu turistikoak modu orekatuagoan eta homogeneoagoan banatzearen urte guztian zehar.
3. Giza kapitala hobetzea, sektorean lan egiten dutenen profesionalizazioa areagotzeko eta enpleguaren kalitatea eta egonkortasuna hobetzeko.
4. Destinoa internazionalizatzea, atzerriko bisitarien portzentajea handitzeko, bereziki erreparatuz Frantziako, Erresuma Batuko eta Estatu Batuetako merkatu estrategikoei.
5. Azpiegiturak eta irisgarritasuna, Lurraldearen eta gurera iristen diren turistek jatorri dituzten merkatuen arteko konektagarritasuna hobetzeko eta barneko mugikortasun eredu jasangarri eta eraginkorra lortzeko.
6. Gobernantza eta partaidetza, sektore publiko eta pribatuaren arteko elkarlana eta parte hartzea sustatzeko bideak sortzeko eta adierazle turistiko nagusiei jarraipen analitiko eta sistematikoa egiteko.

Eta ekimenak, programak, kanpainak eta hitzarmenak garatzen ari dira helburu horiek egia bihurtzeko, tartean honakoak:

- sustapen kanpaina berriak, bai nazio bai nazioarte mailan (Frantzia batez ere).
- erakundeen gaitasuna sendotzeko lana, turismo bulego berri bat ireki eta 'Explore San Sebastian Region' marka sortuta.
- lankidetzak hitzarmenak sinatzea zenbait erakunderekin (Geogarapen, Deusto, Ficoba, ACC Comunicación, Donostia-SS, Altzo, Oarsoaldea).
- Garraioaren Lurralde Agintaritzarekin eta Donostiako Turismo Bulegoarekin akordioak egin eta zenbait ekimen garatzea, eskualdeko mugikortasuna hobetzeko eta lurraldeko konektagarritasuna bermatzeko.
- eskualde, nazio eta nazioarte mailako ferietan Gipuzkoako turismoa sustatzeko laguntzak ematea.
- ostalaritzako prestakuntza programak, turismoari buruzko ikastaroak eta mintegiak antolatzea.
- Gipuzkoako Turismo Mahaia sortzea (hurrengo atala ikusi), Aldundiaren beraren eta lurraldeko eskualdeen artean koordinazioa eta lankidetzak instituzionala sendotzeko eta hobetzeko lanaren barnean.
- Turismo Behatokia sortzea (hurrengo atala ikusi), eta turismo jasangarriari, karga-ahalmenari, tasa turistikoaren inpaktuari eta beste batzuei buruzko azterketa espezifikoak garatzea.

Gipuzkoako Turismo Mahaia¹¹ (2016)

2016an, 7/2016 Foru Dekretuaren bidez Gipuzkoako Turismo Mahaia sortu zen, turismo eredu jasangarri bat sortzeko helburuarekin, turismo jardueraren gehikuntza orekatua eta banatua izan dadin, eta lurraldean enplegua sustatzeko eta aberastasuna sortzeko, turismoa Gipuzkoako sektore estrategiko gisa hartuta. Parte hartzeko eta eztabaidatzeko aholku organoa da, eta horretan turismoaren sektorean ari diren aktore eta eragile guztiek proposamenak egin ditzakete, turismoari eragiten dioten politika publikoei buruzko iritziz kualifikatuak emateaz batera. Horren guztiaren helburua turismoaren sektorean biltzen diren estrategia publiko zein pribatuak ahalik eta ondoen orientatzen eta bideratzen laguntzea da.

Mahaiaren eginkizunen artean beste batzuk ere nabarmentzen dira, hala nola sektoreari buruzko ezagutza eta eztabaida sortzea, turismoari buruzko txostenak egitea eta aholkua ematea bai berezko ekimenez bai Foru Administrazioak eskatuta, edo urteko programen jarraipen eta ebaluazioa egitea eta turismo arloan ahalmena duen departamentuaren helburuak zehaztea, besteak beste (GFA, 2016).

Mahaiaren asko eta asko dira ordezkatuak, hala nola GFaren Turismo Departamentua, eskualdeetako turismo agentziak, Gipuzkoako hotel elkarteak, Gipuzkoako ostalaritza, landetxe, apartamentu turistiko eta kanpinetako enpresariak, Merkataritza Federazioa, museoak, kultur jaialdiak, kirol ekitaldien erakunde antolatzaileak, Deustuko Unibertsitatea, Kursaal Zentroa, Ficoba Fundazioa, Euskal Kostaldeko Geoparkea kudeatzeko Elkartea, Gipuzkoako Foru Aldundiaren Mugikortasuneko eta Lurralde Antolaketako Departamentua, AFODESA, Gipuzkoako gastronomiako produktuak sustatzen dituzten elkarte edo erakundeak, harrera agentziak, turismoko gidariak, Gipuzkoako ekitaldi eta biltzar antolatzaileak, erreserba zentrala, Eusko Jaurlaritzaren Ekonomiaren Garapen eta Azpiegitura Saileko Turismo Zuzendaritza, sektorean ordezkaritza handiena duen sindikatua eta Zubiri-Manteo Bigarren Hezkuntzako Institutua (Turismo arloko prestakuntza zikloa).

Gipuzkoako Turismo Behatokia

Unitate hau sortzeko unean, helburuak honakoak izan dira: turismoaren errealitatea analizatu eta hobeto ulertzearen plangintzako tresna profesional batzuk eduki ahal izatea, ezagutza sortzea, informazioa erabili ahal izatea destinoa kudeatzeko tresna gisa, eta hazkunde jasangarri eta arduratsua bermatzea.

Behatokia "Observatorio San Sebastián Region Behatokia" izenarekin jaio da, eta zenbait tresna garatu nahi ditu Gipuzkoako turismoaren informazioa, jasangarritasun eta gizarte garapeneko irizpideen bidetik, turismoaren beraren plangintzan aplikatzeko.

¹¹ 7/2016 Foru Dekretuaren edukia ikusteko, http://www4.gipuzkoa.net/ogasuna/script/GFA_araudia/impuestos.asp?impid=393

Aztertutako udalerrien plan eta ekimenak

Atal honetan Tokiko Agenda 21ek azterketa honetan aukeratutako 10 udalerrietan duten egoera eta ezarpen maila aztertzen da, bai turismo jasangarriari bai horrekin lotutako arloei dagokienez.

Tokiko Agenda 21 eta turismo jasangarriarekin duen erlazioa

Ondoko taulan azterketa honetan aukeratutako 10 udalerrietan TA21ek duten edukia deskribatzen da, turismoari eta turismo jasangarriari dagokienez.

1. Taula: TA21 eta beste ekimen legegile batzuek azterketa honetan aztertutako 10 udalerrietan duten ezarpenaren egoeraren laburpena.

Udalerria	Tokiko Agenda 21en (TA21) garapen maila	TA21 eta turismo jasangarria
Azpeitia ¹²	TA21 indarrean, eguneratuta eta modu aktiboan kudeatuta	Ez da arlo espezifikotzat jasotzen, bai ordea arlo erlazionatuetan; arlo horiek honakoak dira: ingurumenaren gaineko inpaktua murriztea, uraren kudeaketa jasangarria, hondakinen kudeaketa egokia, energia ereduaren aldaketa, mugikortasun jasangarria, enpresa-lehiakortasuna eta enplegua.
Donostia ¹³	TA21 indarrean, eguneratuta eta modu aktiboan kudeatuta	Turismo jasangarria ez da arlo espezifikotzat jasotzen, bai ordea arlo erlazionatuetan; arlo horiek honakoak dira: eraikinak birgaitzea eta energiaren aldetik kudeatzea, energia berriztagarrien erabilera, hiri mugikortasun jasangarria, airearen kalitatea hobetzea, hondakinen arloan prebentzioa bultzatzea eta kudeaketa hobetzea, uraren kudeaketa jasangarria, klima-aldaketara egokitzea, biodibertsitatea babestea, kontserbatzea eta partekatzea.
Getaria	TA21 ez dago indarrean	-
Hernani ¹⁴	TA21 indarrean, eguneratuta eta modu aktiboan kudeatuta	Turismoa jasota dago arlo espezifikotzat, ez baina jasangarritasunaren ikuspegitik baizik eta udalerraren garapen ekonomikorako aukera gisa. Beste arlo lotu batzuk honakoak dira: udalaren energia kudeaketa, industriako kutsadura maila murriztea, ekonomiaren garapen jasangarria eta enplegu sorkuntza, ingurumenaren kalitatea babestea eta ingurumen arriskuak murriztea, hondakin sorreraren prebentzioa, uraren kudeaketa eraginkorra eta kontsumo arduratsua, oinezko mugikortasuna eta naturako eta paisaiako balioak balioestea.

¹² 2014ko ebaluazioa:

http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/633813/Komunika2015_ComResult_Azpeitia.pdf/f4a0e612-ddc9-4e70-bb4e-e368bb09e178

2015eko ebaluazioa:

¹³ 2014ko ebaluazioa:

<http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/2400509/DONOSTIA+Informe+evaluacion+2015.pdf/029191d4-ab6d-b688-6cb5-2779276f7889>

¹⁴ 2015eko ebaluazioa:

<http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/2400509/HERNANI+informe+evaluaci%C3%B3n>

Hondarribia ¹⁵	TA21 indarrean	Ez da arlo espezifikotzat jasotzen, bai ordea arlo erlazionatuetan; arlo horiek honakoak dira: tokiko ekonomia, udal kudeaketaren jasangarritasuna, biodibertsitatea eta paisaiaren babeseta eta dituen balioak aditzera ematea, mugikortasun jasangarria, ingurumen kalitatea eta bitartekoen kudeaketa, hiri ingurune jasangarria diseinatu eta planifikatzea.
Oñati	TA21 indarrean teorikoki, baina kudeaketarik gabe	-
Pasaia	TA21ik gabe	-
Segura ¹⁶	TA21 indarrean	Turismo jasangarria arlo espezifikotzat jasotzen du, ekonomiaren eta gizartearen garapen jasangarria lortzeko helburuaren barnean. Gainera, paisaiaren, biodibertsitatearen eta natur baliabideen kontserbazioan lantzen da, eta hirigintza orekatuaren eta mugikortasun jasangarriaren sustapenean, eta hondakin, ur eta energiaren kudeaketa eta kontsumoan.
Tolosa ¹⁷	TA21 indarrean, eguneratuta eta modu aktiboan kudeatuta	Turismoa arlo espezifikotzat jasotzen da, eta turismo mahai bat sortu da. Gainera, horrekin lotutako zenbait gai jorratzen dira: tokiko eta hiriko garapen ekonomikoa, natur baliabideak eta kontsumo jasangarria, hondakinen kudeaketa (konpostatze komunitarioa), kutsadura akustikoa eta energia eta klima-aldaketa.
Zumaia	TA21 ez dago indarrean	-

Iturria: Ingurumena eta Obra Hidraulikoetako Departamentua, Gipuzkoako Foru Aldundia

Kasu batzuetan, TA21 hauek turismoaren sektorearen garapenera bideratzen dira berariaz. Beste kasu batzuetan (gehienetan) turismoa ez da era espezifiko batean jorratzen. Alabaina, horietan guztietan ari dira garatzen turismo jasangarriago bat lortzen lagunduko duten ekimenak, bai turistek udalerria bisitatzen dutenean ingurumenaren gainean eragiten duten inpaktua murrizteko gaitasuna dutelako, esate baterako mugikortasun jasangarrirako edo hondakinen, uraren edo energiaren kudeaketa jasangarrirako programak baliatuta, bai turismo jasangarriarekin zerikusia duten negozio berriak, baserri edo landa turismoa esaterako, edo biodibertsitatearen eta tokiko paisaiaren –giro paisaia zein kultur paisaiaren– babesari lotuak sortzea eragingo dutelako.

Azterketa honetan identifikatutako ekimenez gain, garrantzitsua da kontuan hartzea aztertutako udalerrri guztiek dituztela abian herrian turismoa sustatzen

[3n+2015.pdf/6a4f4f19-7591-4d75-b838-24e1881726c8](http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/633813/Komunika2015_ComResult_Hondarribia.pdf/6a4f4f19-7591-4d75-b838-24e1881726c8)

¹⁵ 2014ko ebaluazioa:

http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/633813/Komunika2015_ComResult_Hondarribia.pdf/6a4f4f19-7591-4d75-b838-24e1881726c8

2015eko ebaluazioa:

<http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/2400509/HONDARRIBIA+informe+evaluaci%C3%B3n+2015.pdf/3c86931d-475b-57fe-fdb7-6ed76f7f02fd>

¹⁶ 2014ko ebaluazioa:

http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/633813/Komunika2015_ComResult_Segura.pdf/f2a108480-cca6-4ef4-bff9-c6106c5f24d7

¹⁷ 2014ko ebaluazioa:

http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/633813/Komunika2015_ComResult_Tolosa.pdf/f4732be8-92b5-40e0-aafb-2e8a8ece0dd3

2015eko ebaluazioa:

<http://www.gipuzkoaingurumena.eus/documents/609968/2400509/TOLOSA+informe+evaluaci%C3%B3n+2015.pdf/6b1f3a9b-7fc0-b613-60cd-4c6886f5dd63>

duten ekimenak eta programak. Horietako askok ekoturismo edo turismo berdetzat har genezakeen ikuspegia dute jada, hondartzako zein mendiko ekosistemetan paisaia eta natur ingurunearen gaineko ezagutza balioesten baitituzte gipuzkoar lurraldearen funtsezko erakargarritzat. Udalerrietako beste askok kultur ondare izugarria dute (gastronomia aberatsa, festak, tradizioak, museoak eta herriko beste kultur baliabide batzuk), eta turistei horiek ezagutzen laguntzeko ibilbide eta planak garatu dituzte.

Turismo jasangarria TA21 ekimenen parte bihurtzeak lagundu egingo luke hutsuneak zein oztopoak identifikatzen, turismo mota horri lotutako enpresa berriak eta ekimen publiko eta pribatu berriak garatzeko eta enplegu berria sortzeko aukerekin batera. Sektorearen ingurumen-aztarna murrizteak lagundu egingo luke, era berean, jardueraren ingurumen-inpaktua murrizten eta biztanleen bizi-kalitatea hobetzen, baina horretaz gain jasangarritasunarekin eta tokian tokiko natur eta kultur baliabideen gaineko ezagutzarekin kezkatuago eta interesatuagoko turismo mota bat erakarriko luke.

2.7. Konklusioak

Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2017ko urtea Garapenerako Turismo Jasangarriaren Nazioarteko Urte izendatu zuen, turismo jasangarriaren garrantziaren adierazgarri. Horrek turismoaren eginkizuna sustatzen du, funtsezko bost arlo jorratuz horretan:

- Hazkunde ekonomiko inklusibo eta jasangarria.
- Gizarteratzea, enplegua eta pobrezia murriztea.
- Baliabideen erabilera eraginkorra, ingurumenaren babesa eta klima-aldaketaren kontrako borroka.
- Kultur balioak, dibertsitatea eta ondarea.
- Elkar ulertzea, bakea eta segurtasuna.

Nazio Batuen edo Europar Batasunaren gomendio, komunikazio eta arauak oso presente dute turismo jasangarri kontzeptua, eta ekintza asko eta asko horren zabalkundera eta kontzientziaztera daude zuzenduta. Alabaina, identifikatzen den arazoa gomendio, akordio, itun eta arauketa horien inplementazio maila ezagutzeko zailtasuna da.

MTEk, 1994an, Tokiko Agenda 21 turismo zentroetan ezartzera begira funtsezko iritzi zion turismotik bertatik lantzeari ingurumenaren aldetik jasangarria izango den turismoaren zutabeak, zehazki honakoak:

- Hondakinak minimizatzea.
- Energiaren kontserbazio eta kudeaketa.
- Ur baliabidearen kudeaketa.
- Substantzia arriskutsuen kontrola, mugikortasun jasangarria, hirigintzako plangintza eta lurzoruen kudeaketa, eta jasangarritasun programen diseinua.
- Erakunde, enpresa eta herritarren arteko elkarlana, turismoaren garapen jasangarrira begira.

Europa mailan, 2007an Lisboako Tratatuak zehaztu zuen Europar Batasunak osatu egingo zuela estatu kideek turismoaren arloan egiten dutena, Batasunean arlo horretan diren enpresen lehiakortasuna, turismoaren sektorearen garapen jasangarria, turismo soziala edo sustapen turistikoa bultzatuz horretarako. Neurri horiek geroago aplikatu ziren, 2010ean, "Europa, munduko lehenengo destino turistikoa – europar turismoarentzako esparru politiko berri bat" komunikazioan. Europak, horrenbestez, turismo jasangarri, arduratsu eta etikorako estrategia bat ezarri du, oparotasun ekonomikoa, ekitatea eta gizarte kohesioa, ingurumenaren babesa eta kultur babesa lortzeko.

Horri dagokionez Europako Batzordeak 2007an egin komunikazioak zehazten zuen, ordurako, Europa dela mundu osoko turismoko destinorik baloratuena, eta beharrezko ikusten zuen ikuspegi global, orokor bat jorratzea, aldi berean lantzearen sektorearen oparotasun ekonomikoa, gizarte kohesioa, ingurumenaren babesa eta europar destino turistikotako kulturaren sustapena.

Nazio mailan, Horizonte 2020 Espainiako Turismo Planak zein horren garapenerako 08-12 Planak, 2007an onartuak biak, erantzun egin nahi diete inguruneko eskaera berriei, bere jarduketa zentratuz ezagutzaren ekonomia berrian, bezeroari orientatutako posizionamenduan eta ereduaren jasangarritasunean, sektoreko eragileen arteko elkarlanik handiena lehenetsita eta epe luzerako ikuspegiarekin. Duela gutxiago, 2012an Turismo Plan Nazional eta Integrala 2012-2015 (PNIT) onartu zen; horrek turismoa jarri nahi du suspertze ekonomikoaren ardatz estrategikotzat eta, ildo horretatik, turismo politika bat garatzea planteatzen du, sektoreari lehiakorragoa, berritzaileagoa eta jasangarriagoa izaten laguntzeko eta, epe ertain eta luzera begira, munduko lidergoan finkatu ahal izateko.

Euskal Autonomia Erkidegoaren esparruan ere asko aurreratu da turismo jasangarriari buruzko araudiaren garapenean. 2016an indarrean sartu zen Euskadiko Turismoaren Legeak aitortzen du turismoak gaur egun dauden baliabide guztiak zaindu behar dituela etorkizuneko belaunaldientzat, eta ondare komun material zein immaterialaren babesa eta osotasuna segurtatu behar dituela. Legeak espresuki esaten du ingurumenari buruzko araudia nahitaez bete behar dela, eta, beste jarduketa batzuen artean, erabilera turistikoko etxebizitzak eta logelak ere arautzen ditu.

Gipuzkoan ere, turismo jasangarria lurraldeko helburuen parte izan da. Gipuzkoako Foru Aldundiaren Kultura, Turismo, Gazteria eta Kirol Departamentuaren helburu estrategikoetako bat turismo jasangarri eta antolaturako eredu bat sortzea da, enplegua eta aberastasuna era orekatu eta Lurralde osoan zehar banatu batean sortzen laguntzeko eta masifikazioa, bulgarizazioa eta kultur patroien estandarizazioa saihesteko, gu beste kultura, hizkuntza eta balio batzuk onartzera zabaldua. Helburu horri erantzun ahal izateko mekanismoetako bat Gipuzkoako Turismo Mahaia da, turismo eredu jasangarri bat lantzeko xedez sortua turismo jardueraren gehikuntza orekatua eta banatua izateko eta lurraldean enplegua sustatzeko eta aberastasuna sortzeko, turismoa Gipuzkoako sektore estrategiko gisa hartuta. Osagarri gisa, Gipuzkoako Turismo Behatokia jarri da martxan, turismoaren errealitatea analizatu eta hobeto ulertzearen plangintza-tresna profesional batzuk eduki ahal izateko eta ezagutza sortzeko, informazioa tresna

gisa erabili ahal izateko destinoa kudeatzeko unean, eta hazkunde jasangarri eta arduratsua bermatzeko.

Aztertutako udalerri guztiek herrian turismoa sustatzen duten ekimenak eta programak dauzkate. Adibidez, Donostiako Harrera Plana 2016ren helburua turismo esperientziaren kalitatea bermatzea eta bertako herritarren bizi-baldintzak hobetzea da.

Kasu batzuetan, programa horiek izaera jasangarria dute, eta dagoeneko zenbait ekimen ari dira garatzen horiek sustatzera begira, adibidez Tolosako Naturako turismo, berrikuntza eta jasangarritasunari buruzko jardunaldiak. Beste kasu batzuetan, udalerritik sustatzen den turismo motak ikuspegi berde agerikoa du eta, horrenbestez, ekoturismotzat har genezake jada, hondartzako zein mendiko ekosistemetan paisaia eta natur ingurunearen gaineko ezagutza balioesten baitituzte gipuzkoar lurraldearen funtsezko erakargarritzat. Esanaren adibideak izango genituzke, adibidez, Euskal Kostaldeko UNESCO Geoparkea, Zumaian (Deba eta Mutrikun) kokatua, bertako geologiaren aldeko apustua egiten baitu turismorako erakargarritzat, eta Hernaniko natur eta kultur ibilbideen sarea. Lurraldeko naturaren erakargarritasuna turismoaren sustapenean erabiltzeko moduaren adibide asko ditugu. Bide berdeak, bizikletarako ibilbideak, oinezko bideak eta natur parkeetarako bisitak garatzeko lana egin da Gipuzkoa osoan zehar. Natur baliabideen balioa tradizioarekin, tokiko produktuekin eta esperientzia-turismoarekin batzen duten adibideak ere badira. Adibidez, horrelako ekimenen artean Oñatiko artzain eskola genuke, Gipuzkoako turismo eskaintzaren izaera paregabearen erakusgarri.

Udalerrietako beste askok kultur ondare izugarria dute (gastronomia aberatsa, festak, tradizioak, museoak eta herriko beste kultur baliabide batzuk), eta turistek horiek ezagutzen laguntzeko ibilbide eta planak garatu dituzte. Adibidez, Azpeitian Ingurugiro Etxea nabarmentzen da, zenbait gai jorratzen baititu jasangarritasuna ardatz nagusi harturik (atmosfera eta ura, biodibertsitatea, demografia, hiriak, arkitektura bioklimatikoa, hirigintza jasangarria, mugikortasuna, energia eta garraioa, zarata, hondakinak eta kontsumoa, eta garapen jasangarria). Beste adibide bat Segurako Erdi Aroko Interpretazio Zentroa izango genuke. Beste kasu batzuetan tokiko gastronomia aberatsa eta kultur ondarea sustatzen dira, eta elkarlanaren bidea jorratzen dute, gainera, horretarako; esanaren adibide, Hondarribiak Iruñea eta Baionarekin batera parte hartzen duen Creacity proiektua.

Kasu gehienetan tokiko ingurumenaren jasangarritasunaren arlo desberdinak ari dira lantzen: hondakinak, energia, kutsadura murriztea eta kontsumo jasangarria. Horren adibide batzuk genituzke Pasaia Hirigune Historikoak Birgaitzeko Plan Berezia¹⁸ eta Pasaia badi suspertzeko Plana, horien barnean baitira, besteak beste, eskualdeko mugikortasuna jasangarritasun irizpideen bidetik hobetzea eta energi eraginkortasuna hobetzea, Tolosako Mugikortasun Jasangarriko Plana¹⁹, eta Getariako Hirigune Historikoa Birgaitzeko Plan Berezia eta Bide Segurtasuneko eta Mugikortasun Seguru eta Jasangarriko Plana.

¹⁸ Informazio gehiago in <http://www.pasaia.eus/es/ordenanzas-urbanismo>

¹⁹ Informazio gehiago in <http://www.irekia.euskadi.eus/es/news/30734-tolosako-herritarren-66k-joan-etorriak-garraiobide-jasangarrien-bidez-egiten-ditu>

Donostiako kasua nabarmentzen da, hiri garapen jasangarriaren alde egiten duen apustuagatik. Horretarako, Cristina Enea Fundazioaren Iraunkortasunaren Behatokia sortu zen, analisi, gogoeta, behaketa, ikerketa eta plangintza estrategikorako tresnatzat. Analisi hori funtsezkoa da bertako mugikortasun jasangarriko eta energia berriztagarriak sustatzeko programak garatzera begira.

Gainera, herrietako batzuetan turismo jasangarriaren sustapena jaso dute Tokiko Agenda 21en barnean egiten dituzten lanen artean. Herri horietako guztietako turismo programa eta politiketan eta, bereziki, turismo sustapeneko estrategietan jasangarritasuna indartzeak lagundu egingo du jasangarritasunarekin interesatuta dauden eta lurraldeak eskaintzen dituen naturako eta kulturako baliabideak estimatuko dituzten turista gehiago erakartzen.

2.8. Bibliografiako erreferentziak

Europako Ingurumen Agentzia. (2015). *El Medio Ambiente en Europa Estado y Prospectivas 2015 Informe Síntesis*. In: <https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/el-medio-ambiente-en-europa#tab-data-visualisations>

Nazio Batuen Informazio Zentroa. (2017). *Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente*. In: <http://www.cinu.org.mx/onu/estructura/programas/pnuma.htm>

Conference of Peripheral Maritime Regions. (2017). In: <http://cpmr.org/>

Garapenerako kooperaziorako erakundeen koordinatzailea. (2017) *La Agenda 2030 en España: mucho por hacer*. In: <https://coordinadoraongd.org/2017/02/la-agenda-2030-espana-mucho/>

Earth Check. (2017). *Certificación*. In: <https://es.earthcheck.org/products-services/certificacion/benchmarking-and-certification/>

Espainia. Donostiako Udala. (2008). *Hiri-Mugikortasun Jasangarri Plana. Donostia/San Sebastián 2008-2024*. In: http://www.donostiafutura.com/media/uploads/publicaciones/Plan_Movilidad_Urbana_Sostenible_2008_2024.pdf

Espainia. Donostiako Udala. (2011). *Energia Iraunkorraren aldeko Ekintza Plana*. In: https://www.donostia.eus/info/ciudadano/ma_areas.nsf/vowebContenidosId/NT00000CD6?OpenDocument&idioma=cas&id=A501610418492&cat=Cambio%20Clim%E1tico&subcat=Donostia%20/%20San%20Sebasti%E1n%20reduce%20las%20emisiones%20de%20CO2&doc=D

- Espainia. Eusko Jaurlaritza, Basquetour, Turismoaren Euskal Agentzia. (2014). *Resumen Ejecutivo estrategia y acción marketing*. In: http://www.euskadi.eus/contenidos/proyecto/plan_estrat_marketing_2017/es_def/adjuntos/Plan_Marketing_2014-2017.pdf
- Espainia. Gipuzkoako Foru Aldundia, Kultura, Turismo, Gazteria eta Kirol Departamentua. (2016). *7/2016 Foru Dekretua, apirilaren 12koa, Gipuzkoako Turismo Mahaia sortu eta arautzen duena*. In: <http://www4.gipuzkoa.net/ogasuna/normativa/docs/0001081c.pdf>
- Espainia. Eusko Jaurlaritza, Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Saila. (2002). *Garapen Jasangarriaren Euskal Ingurumen Estrategia*. In: http://www.euskadi.eus/contenidos/plan/eavds_pma/es_9688/adjuntos/pma0206.pdf
- Espainia. Eusko Jaurlaritza, Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Saila. (2015). *Klima-aldaketaren Euskadiko estrategia*. In: <http://www.ingurumena.ejgv.euskadi.eus/informacion/estrategia-vasca-de-cambio-climatico-2050/r49-11293/es/>
- Espainia. Eusko Jaurlaritza, Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Saila. (2017). *Euskal Autonomia Erkidegoko Biodibertsitate Estrategia 2030*. In: <http://www.ingurumena.ejgv.euskadi.eus/informacion/estrategia-de-biodiversidad-de-la-comunidad-autonoma-del-pais-vasco-2030/r49-u95/es/>
- Espainia. Eusko Jaurlaritza, Kanpo Harremanetarako Idazkaritza Nagusia, Euskadiren Europa Batasuneko Ordezkaritza. (2015). *Europar Batasunaren Turismo Politika*. In: http://www.euskadi.eus/contenidos/documentacion/inf_politica_turistica_ue/eu_def/adjuntos/2.%20DEFPol%20UE%20turismo%202015.pdf
- Espainia. Eusko Jaurlaritza. Turismo, Merkataritza eta Kontsumo Saila. (2016). *Turismoaren legedia*. In: <http://www.euskadi.eus/informazioa/turismoaren-legeria/web01-a2turism/eu/>
- Espainia. Nekazaritza eta Arrantza, Elikadura eta Ingurumen Ministerioa (MAPAMA). *La Carta Europea de Turismo Sostenible en espacios protegidos* (2013). In: http://www.mapama.gob.es/es/ceneam/grupos-de-trabajo-y-seminarios/club-ecoturismo-en-espana/carta-europea-turismo-sostenible_tcm7-281102.pdf
- Espainia. Nekazaritza eta Arrantza, Elikadura eta Ingurumen Ministerioa (MAPAMA). (2017). *El proceso internacional de lucha contra el cambio climático*. In: <http://www.mapama.gob.es/es/cambio-climatico/temas/el-proceso-internacional-de-lucha-contra-el-cambio-climatico/>
- Espainia. Energia, Turismo eta Agenda Digitalaren Ministerioa (MINETAD). (2017). *Organización Mundial del Turismo*. In: <http://www.minetad.gob.es/turismo/cooperacion/omt/Paginas/codigo-etico.aspx>

- Espainia. Industria, Turismo eta Merkataritza Ministerioa. (2007). *Plan del Turismo Español Horizonte 2020*. In: http://www.tourspain.es/es-es/VDE/Documentos%20Vision%20Destino%20Espaa/Plan_Turismo_Espa%C3%B1ol_Horizonte_2020_0812.pdf
- Espainia. Industria, Energia eta Turismo Ministerioa. (2013). *Plan Nacional e Integral de Turismo*. In: http://www.tourspain.es/es-es/VDE/Documentos%20Vision%20Destino%20Espaa/Plan%20Nacional%20e%20Integral%20de%20Turismo%202012_2015_FINAL_REVISADO%20150313.pdf
- Espainia. Presidentziarako eta Lurralde Administrazioetako Ministerioa, Aldizkari Ofizialaren Estatu Agentzia. (2017). *BOE*, 184. zk., 2008ko uztailaren 31, 32919.-32925. or. In: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2008-13033>
- Erias., A. (2002). *Desarrollo Sostenible un nuevo escenario en el ámbito local*. UIMP Konferentzia. Ribeira. Aipatua in: Fernández, J. (2015). *El Turismo Sostenible en España: Análisis de los Planes Estratégicos de Sostenibilidad en el ámbito local*. (Doktore tesia). Coruña Unibertsitatea. Coruña, Espainia
- European Environment Agency. (2017). *Sustainability and well-being*. In: <https://www.eea.europa.eu/>
- EUROPARC Federazioa. (2015). *10 Facts about Europarc Federation*. In: <http://www.europarc.org/wp-content/uploads/2016/07/10-Facts-about-EUROPARC-2016.pdf>
- Fernández, J. (2015). *El Turismo Sostenible en España: Análisis de los Planes Estratégicos de Sostenibilidad en el ámbito local*. (Doktore tesia). Coruña Unibertsitatea. Coruña, Espainia.
- Global Sustainable Tourism Council. (2017). *GSTC Criteria*. In: <http://www.gstcouncil.org>
- Global Sustainable Tourism Council. Responsible Tourism Institute. (2015). *Carta Mundial de Turismo Sostenible*. In: <http://cartamundialdeturismosostenible2015.com/wp-content/uploads/2016/05/Carta-Mundial-de-Turismo-Sostenible-20.pdf>
- Instituto de Turismo Responsable. (2017). *Biosphere Destination Community*. In: <http://www.institutoturismoresponsable.com/es/biosphere-destination-community/16>
- Gipuzkoako Turismo Behatokia. (2017). *El Turismo fuente de riqueza sostenible para Gipuzkoa*. In: <https://www.gipuzkoa.eus/documents/20933/923580/snsn+cas/765d95c0-93ef-2430-9a9f-5ceb92eecabe>

- Europako Parlamentua. (2017). *Las políticas sectoriales*. In: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/es/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.6.13.html
- Europako Parlamentua. (2010). *Europar Batasunaren Funtzionamendu Tratatua*. 6. artikulua, d letra, XXII. titulua, 195. artikulua. In: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=ES>
- Pérez de las Heras, M. (2004). *Manual del Turismo Sostenible*. Madril, Espainia: Mundi-prensa.
- Red Española del Pacto Mundial. (2017). *Actualidad, Turismo*. In: <http://www.pactomundial.org/2016/09/13-empresas-espanolas-confirman-compromiso-turismo-sostenible/>
- Red Española del Pacto Mundial. (2017). *Restos del turismo sostenible*. In: <http://www.pactomundial.org/2017/07/retos-del-turismo-sostenible/>
- Red Española del Pacto Mundial. (2017). *El sector turístico antes los objetivos de desarrollo sostenible*. In: <http://www.pactomundial.org/>
- UNICEF, OXFAM Intermón. (2016). *Un año de agenda 2030 en España mucho por hacer*. In: <https://www.unicef.es/publicacion/un-ano-de-agenda-2030-en-espana-mucho-por-hacer>
- United Nations World Tourism Organization (2017). *Taleb Rifai speech as part of UNWTO General Assembly, September 2017, China*. In: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwtogachina22_opening_ceremony_sgspeech.pdf
- United Nations World Tourism Organization. (2007). *De Davos a Bali: la contribución del turismo al reto del cambio climático*. In: <http://sdt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/ccbrochdavbalmembbgsp.pdf>
- United Nations World Tourism Organization. (2001). *Código Ético Mundial para el Turismo*. In: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/gcetbrochureglobalcodees.pdf>
- United Nations World Tourism Organization. (1995). *Carta del Turismo Sostenible*. <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/unwtodeclarations.1995.21.15.1pdf>
- United Nations Word Tourism Organization, Red Española del Pacto Mundial de Naciones Unidad. (2016). *El sector turístico y los objetivos de desarrollo sostenible. Turismo responsable, un compromiso de todos*. In: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/turismo_responsable_omt_pm_acc_20170126.pdf
- United Nations (2017). *Objetivos de desarrollo Sostenible*. In: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/climate-change-2/>

United Nations (2017). *Framework Convention on Climate Change*. In:
http://unfccc.int/portal_espanol/informacion_basica/la_convencion/items/6196.php

United Nations (2017). NBE, *Cambio Climático, Acuerdo de París*. In:
<http://newsroom.unfccc.int/es/acuerdo-de-paris/>

United Nations (2017). *¿Qué es RIO +20?* In:
<http://www.un.org/es/sustainablefuture/about.shtml>

3. Turismo jasangarriko jardunbide egokiak. Konparaziozko analisia

Susana Conde, Agrotravel Turismo Responsable-ren zuzendaria

Sekzio honen xedea turismo jasangarriaren alde egiten ari diren beste eskualde edo destino batzuekiko konparaziozko azterketa egitea da, arrakastaz inplementatu diren jardunbide egokiak identifikatuta. Horrela identifikatu ahal izango ditugu Gipuzkoarako egokitu eta, ondoren, hemen inplementatzeko erreferentzia izan daitezkeen neurriak, betiere probintziako turismoaren jasangarritasunean aurrera egiteko eta turismoak dituen ondorio negatiboak murrizteko.

Destino jasangarriari eta praktika egokiei buruzko informazioa bildu dugu, GSTCK turismo jasangarriari buruz emandako irizpideetan oinarriturik, eta destino horien guztien artean bereizi egin ditugu arrazoren batengatik Gipuzkoarekin antzekotasun handienak dituztenak, aztertzen diren neurriek etorkizuneko aplikazioetarako erreferentzia gisa balio dezaten.

Kasu batzuetan, neurri horiek administrazio publikoek inplementatu eta garatu dituzte, baina beste kasu batzuetan dirua irabazteko asmorik gabeko erakundeak izan dira, are elkarte profesionalak edo turismoaren sektore pribatua ere.

3.1. Destino aztertuak

Mundu osoan zehar asko eta asko dira jasangarritasunari dagokionez aurrera egiteko edo, behintzat, plangintza eta kudeaketa hobetzeko asmoz lanean ari diren destinoak. Abiapuntu gisa, interesgarria da destino jasangarritzat Euskadiko Autonomia Erkidegoan –eta erkidegoaren barnean beste destino txikiago batzuetan– jasangarritasunaren arloan egindako aurrerapenak jasotzea.

Euskadi mailan, Biosphere²⁰ ziurtagiriarekiko lana sustatu da; horrek, destinoa jasangarritzat aitortua izan dadin, azpimarratu du badirela fauna eta flora lehengoratzeko proiektu garrantzitsuak garatzen ari diren zenbait naturgune babestu. Azpimarratu du, halaber, administrazio eta gobernu antolaketa dagoela, horrek turistaren segurtasunaren arloan egiten dituen ahaleginekin batera. Era berean, beste alderdi batzuk ere positiboki baloratu dira, hala nola etengabeko hobekuntza –bisitarien gogobetetasunari buruzko datuak hartuz zertua–, politika sozialetara bideratzen den aurrekontu garrantzitsua, edota Euskadik ingurumenaren babesaren eta kontserbazioaren esparruan oro har hartua duen

²⁰ Turismo jasangarriaren ziurtagiria. www.biospheretourism.com

konpromisoa. Baina ez da turismo jasangarriaren inolako jardunbide egoki zehatzik azpimarratzen.

Jardunbide egoki jasangarriak inplementatu dituen destinatorik hurrekoena Gasteiz da. Horrek, Biospherek ziurtatutako destinoztat egindako analisiaren arabera, ondarearekiko arduratsuak diren jarduerak bilatzera, famili turismoa eta kirol turismoa sustatzera, edota besteak beste bertako produktuak erabiltzea baloratzen duen eskaintza eno-gastronomikoa bilatzera jotzen du. Bereziki baloratzen dira hiriak garapenerako lankidetzak politikei ematen dien lehentasuna, herritarren bizikaltatea bermatzera begira kirola funtsezko bitartekoa izatea lortzeko ardura, klima-aldaketaaren kontra borrokatzeko tokiko estrategiaren garapen maila altua eta jasangarritasunarekin lotutako guztiaren inguruan ikusten den herritarren kontzientziak maila altua.

Jasangarritasunean nolabait aurrera egin duten edo norabide horretan ekintzak inplementatu diren Espainiako eta Europako beste destino batzuk honakoak dira:

KATALUNIA

Katalunia, 2015ean, munduko lehenbiziko Biosphere destino integrala bihurtu zen. Horretarako, Katalunian garatutako proiektu batzuk baloratu zituzten, esaterako hotel gastronomikoak, natura mahaia, ondare materiala eta immateriala balioestea eta energia-eraginkortasun eta -aurrezpenerako planak, besteak beste. Autonomia erkidegoko zenbait eskualdek ekimen interesgarriak garatu dituzte turismo jasangarriaren arloan, Bartzelonako hiriak berak zein probintziak, konparazioa.

Bartzelonan dagoeneko urte batzuk daramatzate ekimen desberdinak garatzen, eta gaur egun horiek balioesteko lanean ari dira bereziki, hiriaren turismo eredua goitik behera berrikustearekin batera. Bartzelonaren turismo estrategia berria partaidetzaren bidetik ari da garatzen, eta epe luzerako ikuspegi batez. Ikuspegi horrek baditu alderdi interesgarri batzuk, esaterako turismoa gutxitzeko planteamendua edo tasa turistikoaren zati garrantzitsu bat turismoak berak gehien eragindako auzoetako proiektu soziokulturalei laguntzeko erabiltzea.

Horren erakusgarri, 2016ko urtean Europako Batzordeak saritu egin du "Kudeaketa Jasangarriaren Adierazle Sistema" proiektuagatik, hautagai ziren Europako 100 destino baino gehiagoren artean, Turismo Jasangarriaren Kudeaketa Globalaren kategorian. Lan hori herritar guztientzako hiri jasangarria eraikitzeko udalak egin ahaleginen parte da.

Turismo Jasangarriako Sistema inplementatzeko prozesuak turismo jasangarriaren arloan eman dituen jarduerarik garrantzitsuenak turismoaren kudeaketa-estrategia arduratsu eta jasangarria, destinoaren eta tokiko komunitatearen garapen sozial eta ekonomikoaren aldeko apustua, eta kultur ondarearen zein ingurumenaren kontserbazio eta hobekuntzarako sustapena dira.

Gainera, probintzia osoa destino inteligentea bihurtzeko proiektua sustatu dute, kontuan harturik ezen Bartzelonako zona turistikoa inguratzen duen eskualdeko 35 destinoz osatutako sarea dagoela eta sare hori turismo jasangarriaren kudeaketaren paisaia aldatzeko puntuan dela gaur egun. Horretarako ikerkuntza

eta prestakuntza jarduerak garatu dira, eta turismoko teknikariak trebatzekoak, eta dagoeneko hamar urte baino gehiago daramate turismoko adierazleen europar sistema (ETIS) inplementatzeko datuak biltzen eta analizatzen.

Gainera, eskualdearen barnean badira urtetan jasangarritasunean aurrerapausoak egiten ari diren beste destino txikiago batzuk ere.

TORROELLA DE MONTGRÍ:

Costa Brava deituaren bihotzean kokatuta dagoen udalerriak bi hiri nagusi dauzka: Torroella de Montgrí, dagoeneko 1.000 urte baino gehiago dituen antzinako errege-hiria, alde historiko ikusgarria daukana bera, eta l'Estartit, kostaldeko arrantzele herrixka bat, Medes Uharteetako Itsas Erreserban. Duela urte askotatik hona, udalerriko jarduera turistikoak ingurumenaren babesarekin arrakastaz konbinatzeko diseinatutako politikak aplikatu ditu destinoak, ekonomiaren garapen etengabearekiko harmonian. Beraz, konpromiso sendoa du jasangarritasunarekin, honen alderdi guztiak harturik kontuan (ingurumenarekiko errespetuaz jokatzeko duen turismoaren garapena, garraioa, energia-aurrezkia, jabetza publikoko basoen kudeaketa optimoa, lehendiko eremuak lehengoratzeko, etab.), eta naturguneen eta habitaten babes eta hobekuntzarekin, zona horietako ondare elementuak, hala nola eta besteak beste bidezidor, eraikin bikain eta beste hainbat, lehengoratzekoekin bezalaxe.

2016ko urtearen amaiera aldean, eta bi urteko dedikazioaren ostean, Parke Naturalak Europako Turismo Jasangarriaren Karta lortu zuen, EUROPARC Federazioak emandako sari izen handikoa bera. Era berean, udalerria Turismo Lehiakor eta Jasangarrirako Europar Eskualdeen Sarean (NECSTouR) sartuta dago; horrek guztira turismoko 28 eskualde-agintaritza ditu kide.

ARANGO HARANA:

Arango Harana Biosphere ziurtagiria jaso zuen mendiko lehen destinoa izan zen, 2014ko urtarrian. Ziurtapen horren bitartez ingurumena balioesten da, lurraldeko ondare handietakotzat, mendetan zehar gordetako tokiko kultur ondarearekin batera. Egindako ahaleginaren emaitza izan da, halaber, Arango Harana finalista izana 2015eko martxoko National Geographic Legacy Awards-etan, Destination leadership kategorian; kategoria horretan naturaren eta kulturaren babesean jardunbide onenak erakusten dituzten eta bere bisitariekin ingurumenaren babesaren inguruko sentsibilizazioa lantzen duten destino aitzindariak saritzen dira.

GARROTXA

Lleidako Garrotxa eskualdeak, duela urte batzuetatik hona, kalitatezko turismo jasangarria bultzatzen du. Horretarako, bere jardueraren jasangarritasuna bermatzeko neurriak aplikatzen dituzten tokiko enpresa askori laguntzen die. Bide horretan barrena, funtsezko elementu batzuk bultzatu dituzte, esaterako Europako Turismo Jasangarriaren Karta (ETJK) 2001az geroztik, bere kudeaketa turistikorako erreferentzia esparrutzat; Karta aplikatu duen lehen parke espainiarra da, eta Europa osoko lehenetakoa halaber.

Gainera, 2006ko urteaz geroztik Garrotxako eta Collsacabrako Kudeaketa Jasangarriaren Kodea ere aplikatzen du, eta 2009ko urteaz geroztik enpresa turistikoetan ETJK aplikatzen dute. Kodea tresna bat da, eta erakunde publikoen eta enpresa pribatuen kudeaketa sozialki arduratsua hobetu nahi du, hain zuzen ere horien hazkunde orekatu eta jasangarrian lagundu ahal izatearren.

Tresna aipatuetan oinarriturik, turismoarekin zuzenean edo zeharka lotutako eskualdeko erakundeek etorkizuneko estrategia elkarrekin planifikatu, eta ondoren aplikatu egiten dituzte inplementatzeko konpromisoa hartutako jarduerak.

ASTURIAS

GIJÓN:

Hiriak Biosphere ziurtapena du, eta horrek jasangarritasun eta ingurumenarekin lotutako gaietan dagoeneko egin duen bide luzearen ezagutza dakarkio; bide luze hori Espainiako Udalerri eta Probintzien Federazioaren (FEMP) bitartez Agenda 21en parte hartzearekin hasi eta duela gutxi Gijón tokiko energia jasangarriaren aldeko Alkateen Europar Itunean sartzearaino iritsi da. Ildo horretatik jorratutako proiektu batzuk azpimarra daitezke, esaterako "LabCityCar", CASCADE proiektua eta Ecomilla proiektua. Horiek aukera emango dute hiria destino ekoefiziente bihurtzeko eta, horrenbestez, hiri jasangarritasunaren, energia-aurrezkiaren eta herritarrentzako eta bisitarientzako kalitatezko zerbitzuak lortzearen alde egin ahal izateko, hau da, Smart Cities and Communities sareko hiria izateko.

Irisgarritasunari dagokionez, berriz, Gijón PREDIFekin batera ari da (Desgaitasun Fisikoa duten Pertsonen Estatu mailako Ordezkaritza Plataforma) Gijóngo Turismo Irisgarritasunerako Programa garatzeko lanean; programa horren barnean, desgaitasuna eta beste zenbait behar dituzten pertsonentzako irisgarritasuna eta arreta hobetzeko lana egin dute hiriko turismoko establezimendu batzuetan.

KANARIAK

ARONA:

Aronak agerian uzten du turismo jasangarritasunerantz moldatzeko egin duen apustua. Alderdi sozial eta ekonomikoak, ingurumenekoekin batera, jasota daude hirigintzako, prestakuntzako eta berrikuntzako ildoak ezarriko dituzten ekintzetan. Horiekin batera enpresa eta ekintzaileei zuzendutako laguntza izango da, turisten eta bertako biztanleen arteko komunikazio eta interakzio gehiago, eta ondarearen babesa eta katalogazioa, eta denen artean destinoan lantzeko ibilbide-orria osatuko dute.

LANZAROTE:

Lanzaroteke urte asko daramatza turismo arduratsu eta jasangarri baterantz bidean estrategiak garatzen. 1995ean, "Turismo arduratsuaren Karta" deituaren bidez turismo arduratsua garatzeko oinarriak itxuratu zituen ekitaldia hartu zuen. Eta 2012an Global Sustainable Tourism Council (GSTC) Early Adopter proiektu pilotuaren parte izan zen, nazioarte mailako destinoetarako GSTC-C nazioarteko

irizpide, baldintza eta adierazleak testatzen eta sortzen lagundu zuten destino aitzindarien programaren barnean, Sustainable Travel International (STI) erakunde amerikarrarekin batera. Oraindik ere bide beretik ari da lanean, jasangarritasun politikak inplementatzen alegia.

GOMERA:

Gomera 2008an atxiki zitzaion ETJKri, eta harrezkero eboluzionatzen joan da uharteko eredu turistikoa. Gaur egun, eta analisi eta gogoeta prozesu baten ondotik, laneko dokumentu batean oinarritutako prozesu bat abiatu da. Dokumentu hori prestatzeko lana partaidetza prozesu luze batean abiatu zen, horretan ahalegina egin baikenuen gaiarekin lotura duten gizarte eragile guztiak inplikatzeko, eta orain estrategia koordinatuago eta asmo handiagoko bat sortu da horretatik.

Gomeran ETJKren estrategiarik egungoenak, 2013-2017koak, ETJKren hamar printzipioekin bat datozen hamar helburu orokor jasotzen ditu; horiek, bere aldetik, 48 helburu espezifikotan zehazten dira. Helburu horien artean lankidetzan aritzea, natura, kultura eta historiako ondarea babestea eta balioestea, turismoko produktuak, prestakuntza eta heziketa, tokiko bizi-kalitatea mantentzea, tokiko ekonomiarentzako onurak, eta bisitari fluxua antolatzea eta kudeatzea nabarmentzen dira.

ANDALUZIA

Andaluziako autonomia erkidegoak zenbait urte daramatza bere lurraldean beste turismo eredu bat sustatzeko ahaleginetan, eta horretarako turismo jasangarrirako estrategiak garatu ditu destinoan. Ibilbide luzeena egin duen eta egonkortasun handiena lortu duena Andaluziako parke nazional eta parke naturaletan egin lana izan da. Adibidez, azpimarratzekoa da Sierra Nevadako Parke Nazional eta Naturean egin den aplikazioa, ezen dagoeneko turismo jasangarrirako estrategia eta plana dauka martxan, kartari atxikitako enpresak zein parkeko kudeatzaileak eta beste toki erakunde batzuk biltzen dituen Turismo Jasangarriaren Foroa izateak bultzatuta neurri handi batean.

Garatzen ari diren ekintza interesgarrien artean, aktore guztiei destino jasangarri gisa eskainitako prestakuntza, bere gidarien toki mailarako gaikuntza, eta bere mendiko aterpe guztientzako ingurumeneko ziurtagiria daude. Eta aitzindariak dira, bereziki, ekoturismoko produktuen garapenean eta bere ekintzaileei zerbitzu jasangarriak garatzeko eman laguntzan.

Europako beste leku batzuetan ere badira turismo jasangarrirako estrategiak garatzen zenbait urte daramatzaten destinoak.

NORVEGIA

Norvegia izan zen Munduko Turismo Elkartearen, Europar Batasunaren eta Turismo Jasangarriaren Mundu Kontseiluaren printzipioetan oinarriturik destino jasangarrietarako ziurtagiri propio bat atera zuen munduko lehen destinoetako bat, 2013an.

Vega, Trysil, Roros eta Laerdal izan ziren turismo jasangarriarekin konprometitu ziren Norvegiako lehen destinoak, eta ingurumenarekiko inplikazio horri esker, 2013az geroztik jaso dute turismoko destino jasangarritzat aitortzen dituen ziurtagiria. Eta duela gutxi beste lau gehitu zaizkie: Geilo, Svalbard, Setesdal eta Inderoy (Urrearen Bidea). Lau destino horiek sekulako lana egin dute jasangarritasuneranzko bere konpromiso hori jorratzeko; Svalbardek natura artikoa kalteberan turismoa garatzeko bere erantzukizunarekin, Geilok bere parke nazionalekin eta "50 Ibilbidea" garatzeko lanean, Setesdalek kultur nortasuna babesteko eta ibilgailu elektrikoaren erabilera sustatzeko ahaleginetan, eta Inderoyk tokiko gastronomia bultzatzera eta turistei oporraldietan esperientzia paregabe eta ahaztezina eskaintzera bideratu duela bere jardura.

Destino horiei oinarritzko baldintza batzuk eskatzen zaizkie, destino jasangarritzat hartuak izan daitezen. Esate baterako, bisitariaren esperientzia hobetzea eta turismoak ingurumenean duen inpaktua murriztea eskatzen zaie, edo natura kontserbatzeko eta kultur nortasuna babesteko lan egitea.

ROROS: Zonarik garrantzitsuenetako bat da eskualdeko bertako elikagaien produkzioari dagokionez. Udan zehar Roroseko historiari eta janariei buruz ikas daiteke, bertako janarietan zeharreko safari batean sartuz gero. Gaur egun museo bizia da, eta hiriaren erdigune osoa, bere zurezko eraikinekin, leku babestua da. Roroseko kale estuak esploratzen dituzunean, lurralde horretako bertako zeramika, arropa eta elikadura produktuak eskaintzen dituzten denda independente eta lanategi interesgarri batzuk aurkituko dituzu.

TRYSIL: 2013an Trysilek Sustainable Tourism ziurtagiria jaso zuen, hots, turismoaren ingurumen-inpaktua murrizteko lan sistematikoa egiten duten eta, aldi berean, bisitariari eskaintzen dizkieten esperientzietan kalitate handiaren bidetik jotzen eta destinoaren historia, izaera eta natura mantentzen dituzten turismoko destinoek jasotzen duten kalitate bereizgarria.

INDERROY: Inderoy oso penintsula berezia da, Trondheimsfjord-eko fiordoan kokatua. Paisaia alderdi bereziki ederra da, Norvegiako erresumaren sorburuarekin lotutako gertaerarik garrantzitsuenak izan ziren Inherred-eko eskualde historikoan kokatua. Inderoyko uharteko natura ezin hobea da bizikletaz paseatzeko, txangoetarako, igeri eta arrantzan egiteko, nabigatzeko eta aire libreko beste jardura asko eta askotan aritzeko.

MONTENEGRO

Gorantz datorren destino mediterraneo da. Horregatik, herrialdean turismoa hartzen ari den garrantzi gero eta handiagoa ikusita, Turismo Adierazleen Europar Sistema (ETIS) inplementatzea erabaki zuen herrialdeko hiriburu Podgoricako turismo batzordeak. Hazkunde horren eta baliabideak mantentzearen arteko orekari eutsi nahi diote.

ETIS probak baino askoz lehenago, herrialdea Europako lehen Estatu Ekologiko izendatu zuten. Orain, atzera begiratz gero, garapen plan guztietan ingurumeneko kezkak ere jasotzeko printzipioari jarraikiz aktore publiko eta pribatuak elkarrekin egindako 25 urteko ahaleginak ikusten dira.

ESLOVENIA

Eslovenian jasangarritasuna legedi nazionalaren funtsezko alderdi bat da, eta duela gutxi bosgarren tokia eman zion herrialdeari Ingurumen Jardunaren Adierazlean. Herrialdeko turismo industria garrantzitsuko profesionalek beharrezko tresnak eta ezagutza espezifikoak falta zituzten, turismoaren garapenean politika berdeak inplementatu ahal izateko. Esloveniako Turismo Agentzia, tokiko destinoen lehiakortasuna hobetzeko, Eslovenia Berdea programa asmo handikoa ari da inplementatzen.

Gainera, Turismo Adierazleen Europar Sistema aplikatzen egon dira, destinoen eta turismo hornitzaileen mailan Esloveniaren ezaugarri nazionalak kontuan hartuko dituen ziurtapen holistikorako eskema bat finkatzera begira.

Esloveniako Green etiketa jaso nahi duen destino bakoitzak garapen ekologikorako politika bat sinatu behar du, konpromiso ofizialaren adierazgarri, eta beste 7 pauso ere egin behar ditu, tartean direla sentsibilizazioa, destino profil bat sortzea eta estatistika datuak biltzea. Behin ziurtapena egin ondoren, destinoko koordinatzaileek urteko aurrerapen txostenak aurkeztu behar dituzte, eta bi edo hiru urtean behingo berrebaluatze fase batean sartu. Onartzen den jasangarritasun mailaren arabera, destinoak brontzetik platinora igo daitezke bere ziurtapenean. Gainera, hotelak ere bultzatzen dituzte nazioartean onartua den ziurtapen berde bat –EarthCheck, Green Globe, Travelife– edo EBren etiketa ekologikoa lortzera, Esloveniako ziurtagiri berderako kalifikatu baino lehen; izan ere turismoko produktu jasangarriak garatu nahi dituzten destino konprometituen hornitzaile eta kudeatzaileak behar dituzte.

Herrialde barnean, zenbait urtez turismoan irisgarritasuna lantzen ari diren destino batzuk nabarmendu ditzakegu, Premiki esaterako. Osasun Mentaleko Esloveniar Elkartearekin batera NETMEN deitutako proiektua garatu du, turismoko informaziorako irisgarritasuna, ekonomikoki irisgarriak diren aisiako jarduerak eta irisgarritasun psikosoziala sustatzeko.

ITALIA

Duela zenbait urtetatik hona, landa turismoko proiektu berritzaile bat ari dira sustatzen herrialdean. Proiektu pilotu bat da, Italiako Lazioko eskualdearen erdian, naturako turismoa ezagutu eta garai batean Erromako Inperioaren bihotza izan zen lekuan benetako esperientzia bat izateko Italiako hiriburutik trenez ordubete baino gutxiagora dagoen inguruan. Turismo Adierazleen Europar Sistema (ETIS) izan zen bost probintzia parte-hartzaileen, hots, lurraldea Terrae Anio lubensanae gisa bat eginda duten bost probintzien jasangarritasun eta erakarmena ebaluatzeko abiapuntua.

Nekazaritza, natura eta turismoaren garapen jasangarria lotzeko onurak ikusi zituzten. Tokiko koordinatzaileek beharrezko lan teknikoaren parte handi bat ahalbidetu zuten, ETIS planean parte hartu ahal izateko, eta sektore pribatuan eta gobernuz kanpokoan zeuden interesdunak bultzatu zituzten eskualdean neurri jasangarriak inplementatzeko prozesuan laguntzera, esate baterako Giovenzano

haranerako tren eta autobus bidezko garraioa hobetuz. Proiektua Italiako beste eskualde batzuetan errepikatzeke eta sarean lan egiteko aukera ikusi dute halaber.

Bestetik, Italiako metropoli lurraldeetako askok antzeko erronkei egin behar diete aurre turismoaren garapenari eta lehiakortasunari dagokienez. Ildo horretatik, Italiako hiri garrantzitsuenetako agintari publikoek, hala nola Milan, Erroma, Florentzia, Venezia, Napoli eta Riminikoek, Turismo Jasangarrirako Italiar Destino Handien (GIDST) sarea eratu zuten 2013an.

Italiako turista sarrera guztietatik % 30 baino gutxiago hartzen dituen sare gisa jardunez, GIDST hiriak Turismo Adierazleen Europar Sistema (ETIS) ere ari dira inplementatzen, Estatistika Agintaritzaren Nazionalaren (ISTAT) laguntzarekin; nazio eta eskualde mailan ingurumeneko agintaritzak eta tokiko alderdi interesdunak ari dira eginkizun horietan. Gainera, stakeholderrak ere inplikatzeko ari dira, jasangarritasunerako konpromiso horretako funtsezko oinarritzat.

ETIS destino horiek garatutako ekimenen adibide bat Veneziako kasua dugu. Turismoko fluxuak hiri osoan zehar era uniformeago batean zabaltzeko ahaleginean, Veneziak "Fuorirotta" proiektua aurkeztu du, turistak "Veneziako beste mapa" jarraitza gonbidatuz; proiektu hori bidaia jasangarrietan eta hiri osoko erakargune ez hain turistiko eta ezohikoetan oinarritzen da.

Beste hiri batzuek ere bere egin dute proiektua, Napoli, Erroma eta Milanek esaterako, oinez egin daitezkeen turismoko ibilbideak prestatuz eta nagusien alternatiba diren "bigarren mailako", ez ordea interesik gabeko, beste ibilbide batzuk markatuz.

Duela urte askotatik hona bere garapen turistikoa jasangarritasunaren ikuspegitik ari den Italiako beste destino bat Romagna da. Italiaren bihotzean den eskualdea da, Florentzia eta Venezia artean, Apenino mendien eta Itsaso Adriatikoaren artean, kokatua. Destino horrek kultur ondare aberatsa du, eta UNESCOren Gizateriaren Ondare asko hartzen ditu halaber, bertako ohitura, janari eta ardoarekin batera. Lan aktiboa ari da egiten bertako produktoreei eta eskulangileei laguntzeko eta horien produktuak sustatzeko, hain zuzen onura finantzarioak zuzenean eskuratu eta negozio aukerak garatu ahal izan ditzaten. Horrek lagundu egiten du, halaber, tokiko ondare ukigarria zein ukiezina babesten, aldi berean bisitariei kalitate handiko produktu eta zerbitzuak bermatuta.

ALEMANIA

Herrialdea zenbait ekimen eta azpiegitura ari da garatzen, turismo jasangarriagoa sustatzeko asmoarekin, bikain babestutako natur espazio ugarietatik ondare diren hirietaraino eta bidezidorrek eta zikloturismoko ibilbideek egiten dituzten milaka eta milaka kilometroetaraino. Baina horren guztiaren osagarri, sektore kontzientziatu bat, bertako produktuaren eta bertako kultura sustatzearen aldeko apustua egiten duen sektore bat dago, mugikortasun jasangarri hori bultzatzen duten garraibideez, hots, Alemaniako trenbide sareaz osatuta.

Esandakoa eta jasangarritasunaren arloan garatutako beste arlo asko eta asko berresteko, Alemaniako Turismo Bulego Nazionalak GreenGlobe ziurtagiria du, eta

2013an katalogo espezifikoa argitaratu zuen, Alemaniari buruzko informazio guztia emateko, destino jasangarri gisa.

Asko dira herrialdearen barnean turismoaren jasangarritasuna sustatzen duten destinoak; horien artean Friburgo nabarmentzen da.

FRIBURGO: Mugimendu ambientalistaren sorleketakoa dela irizten zaio. Friburgoko jasangarritasun prozesua 1970eko hamarkadan abiatu zen, Wyhleko zentral nuklearraren kontrako ekintza arrakastatsuekin; horixe izan zen mugimendu berde alternatiboaren mugari fundatzaileetako bat.

Horren guztiaren ondoren etorri ziren "Tokiko Agenda 21" prozesuaren parte izan ziren ekimen sozio-zibikoak, Aalborg-eko Konpromisoen sinadura, eta Friburgoko Jasangarritasun Kontseiluak ezarri eta 2009an Udal Kontseiluak onartutako jasangarritasun helburuak, ekintza politiko ororen oinarria direnak.

Hiriaren garapenak turismo jasangarria sustatzeko bitartekoak eta erakargarriak izatea bultzatu du, eta horregatik, jasangarritasun politika gisa, bada eskualde osoa kontuan harturik erakargarri horiek guztiak eta bidaiari arduratsuak hartzeko prestatuta dauden azpiegiturak jasotzen dituen mapa.

DANUBIO BULGARIAN

Danubioko Lehiakortasun Zentroa 2010ean sortu zuten, Danubioren hamar herrialdetako erakunde publikoak, pribatuak eta gobernuz kanpokoak mobilizatuta Danubio destinoa turismoko markatzat finkatzeko.

Bulgarian, programak bat egin zuen turismo eskualdeak finkatzeko eta turismoak toki mailan dituen onuren gainean sentsibilizatzeko kontzeptu nazional batekin. ETISak aplikatzeko unean nabarmendutako destinoetako bat Belogradchik da, bere haitz formazio ospetsuengatik eta gotorlekuagatik ezaguna den udalerria. Horrek zenbait jarduera sartu ditu, tokiko ekonomiaren baretik turismo jasangarriaren garapena sustatzeko. Sukaldaritzarekin loturik egin aurkikuntzak menuan daude bereziki: hiriak orain baditu bertako produktu eta ardoak dituzten denda batzuk.

EUROPAKO BESTE DESTINO BATZUK

CASCAIS (Portugal): Cascais kostaldeko hiria da, Lisboa ondoan, Portugalen. Destino horrek ahalegin handiak egin ditu 2020rako CO₂ emisioak % 20 baino gehiago murrizteko. Ondorioz, slow mugikortasunaren erabilera sustatzen du, hiriko zenbait tokitan doako bizikleta alokairua eskainiz. Era berean, Cascaisek arreta handia eskaintzen dio ingurumen hezkuntzari, eta tokiko kultur, natur eta historia ondareari buruzko informazioa emateko ibilbideak prestatzen ditu Pisaoko ekoparkean; horretaz gain, zonako kostaldeko biodibertsitate aberatsari buruzko prestakuntza eta informazioa eskaintzen du Pedra do Sal-eko Ingurumeneko Interpretazio Zentroan (CIAPS), hots, zehazki Portugalgo lehenbiziko "Zero Energy" eraikinean.

KATWIJK (Herbehereak): Katwijk aan Zee kostaldeko hiri bat da South-Holland probintzian, Berkheideko dunen (hegoaldean) eta Coepelduynen-en (iparrean) artean kokatua. Aipatu biak naturgune babestuak dira, biodibertsitate handikoak gainera arrantza eta nekazaritza mantentzearekin lotutako inpaktu txikiko jarduera tradizionalei esker. Turismoaren presioa baxu samarra da, eta batez ere familiak ditu talde objektibo nagusi. Katwijkek bainurako kalitate bikaineko hondartzak eskaintzen dizkie bisitariei, eta GreenKey bitartez ziurtatutako zerbitzuak halaber (hiru kanpin eta hondartzako jatetxe bat). Tokiko produktuak ere sustatzen ditu Katwijkek. Cradle to Cradle kontzeptuaren arabera bizi nahi duen destino bat da, hau da, bizi-ziklo erabat berdea garatu nahi duen destino bat.

AZOREAK (Portugal): Azoreetako uhartedia bederatzi uharte bolkanikoz osatuta dago, Ipar Atlantikoaren erdian. Uharte horiek ondo ezagunak dira, jasangarritasuna sustatzeagatik. Geodibertsitate aberats eta babestua dute, eta itsas bizitza, ongi araututako senderismo ibilbideak dauzkaten natur eremuak, eta baita "ekoeskola" bat ere. Energia berriztagarriek ere erabilera zabala dute uharteetan. Azoreetako uharteetan uraren erabilera arrazionalak Uraren Eskualde Plana (PRAA) du atzetik. Gainera, turismoko enpresak onura sozial eta ekonomikoak ari dira ziurtatzen, epe luzera, eta gobernuak babes aktiboa ematen die giza eskubideen inguruko jardueri.

SIGTUNA (Suedia): Sigtunako hiri suediarra herrialde hartako aireporturik handienaren ondoan dago, eta Suediako laugarren hotel handiena da. Sigtuna turismo jasangarria garatzeko helburu argiak ezartzen dituen destinoaren adibidea da, eta horiek lortzeko interesa duten alderdi guztiekiko elkarlanean ari da. Jardunbide jasangarrietan lortutako emaitza garrantzitsuek nazio zein nazioarte mailako onespina jaso zuten. Animalien eskubideen aldeko erakundeak ere urteko animalien adiskide suediar izendatu zuten. Sigtunako udalerrak, beste batzuekin batera, Birziklatzearen Sari Suediarra irabazi zuen 2014an.

BRETAGNIA (Frantzia): Bretagnia Frantzia ipar-mendebaldeko penintsula bat da, eta 2.700 km-ko kosta babestua dauka. Itsas ondoko oporretarako destino ospetsua ere bada. 2006ko urteaz geroztik, destino horrek jasangarritasun printzipioei segitzen die, garapeneko filosofiatzat. Azken hamar urtean, 1.000 km-tik gorako bide berde eta ziklobia sarea sortu da, arrakasta handiz. Bretagniako eskualdeak kostaldeko ondareari eta hiriaren historia babesteari buruzko zenbait programa inplementatu zituen, eskualdeko bi parkerekin eta Frantzian itsasoan oinarrituta dagoen lehen parke nazionalarekin batera (Iroiseko Itsas Parketa, Finisterren). Bretagniak konpromisoa hartu du bere ibaietako uraren kalitatea hobetzeko eta energia berriztagarrietarako iturriak garatzeko. Destinoaren turismo sustapen arduratsurako atari espezifikoak dauka, eta hori lagungarri gertatzen da bisitari arduratsuek hara jo dezaten. Atari horretan Bretagniako turismo arduratsuen sarea aurkezten da. Sare horrek tokiko sektoreetako profesionalei laguntzen die jasangarritasunarekiko bere konpromisoan; profesional horietako askok turismo jasangarriarekin lotutako ziurtapenak dauzkate, Ecolabel, Cle Vert eta GreenGlobe kasu, eta baita tokiko beste zigilu batzuk ere.

GOZO (Malta): Turismo politika nazionalak aitortzen du bere jardueran ingurumenarekiko jarrera arduratsurantz eta ekonomia berdeagorantz jotzen duten operadoreen turismoa sustatzeak duen garrantzia. Helburu hori lortzeko,

gobernuak zenbait proiektu jarri ditu abian. Adibidez, energia-auditoriako sistema bat jarri zuen martxan 2009ko maiatzean, Malta eta Gozoko hotel establezimenduetarako. Bereziki turismo jasangarrira jotzen duen beste sistema bat Travelife Sustainability da, jasangarritasunaren zenbait esparrutan lan egiten duen ziurtapena, gobernuak turismoko enpresen artean sustatua. Ekimen hau ekoziurtagiri programaren barnean kokatzen da, hotelen ingurumen jarduna hobetzeko eta langileen artean ingurumen kontzientzia areagotzeko.

Sektore osoaren zein tokiko beste aktore batzuen partaidetza sustaturik, partaidetza eta kontsulta publikorako prozesu bat zabaldu zen, turismo jasangarriaren etorkizuneko estrategia diseinatzeko; eta jaso ziren ekarpenetako batzuk honakoak izan ziren: pasaporte berderako ekimena jartzea abian, turistak horretan harpidetu ahal izan daitezen; finantza eta administrazio aldetiko laguntza ematea ziurtapenak betetzeko interesa erakusten duten establezimenduei; landetxeak sustatzea oporretarako esperientzia bikaintzat; turismoko instalazioei ura kontserbatzeko eta berrerabiltzeko inbertsioetan laguntzea; ur eta karbono aztarnak konpentsatzeko borondatezko eskemak sustatzea turistentzat; ecoGozo eskola-programan turismo sentsibilizazioa sartzeko; ITS programaren bidez ziurtatzea turismoko operadoreak behar bezala prestatuta egotea ecoGozon, ondarean eta Gozoko kulturean; Gozo urte osorako oporretako destino gisa sustatzea, sektoreko enplegua sendotzeko; uhartean ingurumeneko boluntarioria sustatzea; eta sentsibilizazio kanpaina bat abiatzea, gizarteari zuzendurik oro har, turismoaren industriak Gozon duen garrantziari eta garapen jasangarria lortzeko prozesuan duen eginkizunari buruzko hezkuntzarako eta kontzientzia sortzeko.

MUNDUKO BESTE DESTINO JASANGARRI BATZUK

Badira gurearekin antzekotasun gutxiago dituzten baina, aldi berean, turismo jasangarriko ekimenak garatu edo jardunbide egoki interesgarriak inplementatu dituzten beste destino batzuk. Horregatik hemen jasotzen ditugu, Gipuzkoako kasura begira horietako batzuen egokitasuna ebaluatzeko proposamenekin batera.

Beste destino horiek beste kontinente batzuetan daude, eta kasuan kasuko ikuspegi eta errealitatek egiten dute lan, askotan Europako EBren antzik ez duten beste erakunde mota batzuk dituztela aitzindari.

MEXIKO: Duela zenbait urtetatik hona badu Turismo Jasangarrirako Programa bat. Lehenago Mexikoko Turismorako Agenda 21 Programa zen, baina 2011ko urtetik aurrera izena aldatu zioten. Turismo Idazkaritzaren ekimena da, eta helburua du jarduera turistikoaren garapen jasangarria eta Mexikoko turismoko destinoen baldintzak hobetzea. Mexikoko Turismo Jasangarriaren Programak hiru estrategia nagusi ditu, eta horietako bakoitzak aukera ematen du turismo jardueraren garapen jasangarriaren zenbait alderdi lantzeko; estrategiak honakoak dira: 1. Turismo jasangarritasunaren monitorizatzeko eta ebaluazioa (Turismorako Jasangarritasun Adierazleen Sistema). 2. Jasangarritasunaren Sektore arteko Agenda. 3. Enpresa eta destinoetan ingurumen praktika hobeak sustatzea.

Turismo Jasangarrirako Programako estrategia nagusietako bat Turismorako Jasangarritasun Adierazleen Sistema aplikatzea da.

Sistemaren aplikaziotik diagnostiko bat ateratzen da; hori plangintza-tresna bat da, eta modua ematen du tokiko aktoreek destinoeko baldintzak garapen jasangarriaren ildotik hobetzeko erabakiak hartu ahal izan ditzaten.

2011 arte 108 destinoetan aplikatu dira adierazleak, eta turismo jasangarrirako 79 komite daude.

Jasangarritasun diagnostikoen bitartez destinoetako arazo nagusiak detektatu, eta ondoren Jasangarritasunaren Sektore Arteko Agenda sortu zen; horrek diagnostikoen bidez identifikatutako arazoak murrizten lagundu dezaketen Administrazio Publiko Federaleko dependentziekiko koordinazioan dihardu, besteak beste hondakin arriskutsuen maneiu integralerako planak inplementatzen, hondakin urak tratatzeko plantak birgaitzen eta inplementatzen, eta hiri garapeneko eta hiri irudia hobetzeko planak gaurkotzen. Turismoko enpresa eta destinoetan ingurumen ziurtapenak bultzatzen dira, alde batetik Ingurumena Babesteko Prokuradoretzarekin (PROFEPA) Calidad Ambiental Turística eta Zona Turística Limpia izeneko ziurtagirien bitartez, eta bestetik EarthCheck ziurtagiri australiarrekin.

Mexikon, erreferentziako destino gisa, duela urte askotatik hona kostako Huatulco destinoan egindako lana azpimarra dezakegu, adibide onak herrialde osoan zehar aurkitu baditzakegu ere.

TXILE: Txilek turismoaren garapen jasangarrirantz jotzeko erabakia hartu zuen duela urte asko. Horrekin, turismo nazionalaren eta herrialdeko turismoko destinoen garapenerako ardatz nagusitzat definitu zuen jasangarritasuna.

Txile mundu mailako turismoko destinoztat, hots, eskaintza erakargarri, askotariko, jasangarri eta kalitatezkoa edukitzeagatik ezaguna izango den destinoztat kokatzearen, Turismo Zerbitzu Nazionalak (Sernatur) Turismo Jasangarrirako Programa sortu zuen; horixe da turismo industria ahalik eta modurik jasangarrienean garatzea bultzatzeko arduraduna gaur egun.

Programa hori sustapen ekintzak sortzera eta jardunbide egokiak inplementatzea bultzatzera dago zuzenduta, hain zuzen sektore pribatua ingurumenaren gaineko inpaktu minimoko jardura turistikoetarantz bideratzearen, kultur ondarea balioestearekin eta tokiko ekonomiak indartzearekin batera. Tresna nagusia "Distinción en sostenibilidad turística" edo S zigilua deitua du. Eta 2013an Turismo Jasangarritasunaren Mahai Nazionala eratu zuten. Gainera jardunbide egokiei eta turismoko jasangarritasun eta ardurarekin lotutako alderdi nagusietako prestakuntzari buruzko gida asko eta asko argitaratzen dituzte.

COSTA RICA: Mundu mailako erreferentziazko herrialdea turismoaren garapen jasangarriari dagokionez. Herrialde honek, laurogeiko urteetatik aurrera, identifikatu zuen biodibertsitatea, eta zehatzago esanda natur baliabideak, kapital bat zirela eta horri probetxua atera dakiokela. Herrialdea oso ahalegin handia

egiten ari zen baliabide horien kontserbaziora begira, eta ekonomian nola sartu eztabaidatzen hasi zen.

Ildo horretatik, Costa Ricako Turismo Institutuak, duela bi hamarkada, turismo jasangarritasuneko ziurtagiria sortu zuen. Horretarako, Natura Kontserbatzeko Nazioarteko Erakundearekin (UICN), Bakerako Unibertsitatearekin, INBio-rekin eta Ingurumen Ministerioarekin hasi zen harremanetan, besteak beste, jasangarritasuna neurtu ahal izateko tresna bat sortzeko. Hotelen sektorearekin hasi, eta gero turismo industriako beste azpisektore batzuetan inplementatzen joan ziren. Gaur egun Turismo Jasangarriaren Mundu Kontseiluak aintzatetsi eta onartutako ziurtagirietako bat da.

Apustu honek eman duen emaitzarik interesgarriena zera da, Costa Rica, gaur egun, erdi-goi mailako turismo sarrerako destitotzat dagoela kokatuta, ondarea babesteko ezaugarri argiz osatuta gainera, eta horrek oso interesgarri egiten du horrelako turismoa sustatzen segitzea.

OREGON-PORTLAND (Estatu Batuak): Oregon estatu aitzindaria da AEBetan, jasangarritasunari dagokionez. Azken urteotan zehar ekimen anitz garatu dute bertan, lan hori guztia turismoaren sektorera ere eraman ahal izatearren. Horretarako Oregon Travel Forever izeneko proiektua garatu dute, oinarri harturik fundazio bat eratzea, bidaiari-garraioan garapen jasangarriaren aldeko apustua egitea, eta turismoaren industrian erronka jasangarriak sustatzea.

Une honetan, Oregongo bidaia-agentziak buru ditugu turismo jasangarriaren praktiketan. Turismo jasangarriko aholku batzordea daukate, estatuaren jasangarritasun estrategia hori ezartzen joateko. Batzordekideak turismo jasangarriaren arloko adituak dira, baina baita dirua irabazteko asmorik gabeko erakundeen ordezkariak ere.

Oregonen garatutako enpresa-erronka jasangarria turismo jasangarriaren 37 irizpide orokorretan dago oinarrituta, borondatezko programa da, eta turismo eta abegi erakundeek jarduera jasangarri eta arduratsuak garatzeko duten konpromisoa zenbatesten eta kalifikatzen du. Partaideek ezagutza berezia jasotzen dute, Travel Oregon-en publizitate sarearen bidez eskaintzen zaien marketin espisizioaz gain inolaz ere.

BHUTAN: Sarrera baldintzak oso zorrotzak dituen destinoa da. Bidaiariek bidaia-antolatzaile baimendu batekin joan behar dute, horrexek koordinatuko baitu bidaia osoa, eta gainera herrialderako hegaldi kopuru mugatu baterako aukera izango dute. Gainera, bidaiari guztiek eguneko gutxieneko tarifa bat ordaindu behar dute goi-denboraldian, 200 dolarrekoa zehazki; horren barnean bidaian zehar beharrezko izango dituzten zerbitzuak sartzen dira, hala nola bidaia, hotela, otorduak, bertako gidaria eta garraioa. Derrigorrean egin behar den eguneroko gastu horretatik, 65 dolar herrialde proiektuetara doaz, bertako biztanleriaren osasuna eta hezkuntza hobetzeko proiektuetara zehazki, turismorako azpiegiturak eraikitzeke eta ondarea babesteko proiektuetara bezalaxe, eta turismo jasangarriko tasa gisa biltzen da. Eguneroko derrigorrezko gastu horrek ondorio du herrialdea bisitatzen dutenak gutxiago izatea, baina benetan destinoa ezagutu nahi duten bidaiariak dira. Gainera, bidaia koordinatzeko prozedura hori

bidaiariaren onurarako da, ezen honek izango duen esperientzia hobetzen eta bidaiariari egonaldia maximizatzen laguntzen dio.

Bhutan, horrela, destino selektiboa da jasotzen dituen bidaiariei dagokienez, horiek arduratsuak baitira eta ez baitabiltza destino merke baten bila.

Turismoaren hazkunde motelak aukera eman du azpiegiturak behar bezala hazteko, ingurumena zein kultur identitatea suntsitzeke. Gainera, gobernuak egin eguneko tarifaren planteamenduak hobetu egin ditu bertako biztanleentzako doako arreta medikoa eta hezkuntza sistema, eta pobrezia mailak arindu ditu, natur eta kultur ondareak babesten laguntzearekin batera.

LURMUTUR HIRIA (Hegoafrika): Bizimodu jasangarriago baten eskaera produktu organiko eta negozio berde gehiagoren eskaeraren bitartez sortu da. Mahai Mendiko Parke Nazionala eta Lurmuturreko Floraren Erresuma UNESCOren mundu ondareko bi gune babestu dira Lurmutur Hiriaren mugen barnean. Azken urteotan, Lurmutur Hiriak zenbait ekimen jarri ditu abian ingurumenarekiko errespetu handiagoz jokatzeko; horien artean, Lurmutur Hiriko Ur Funtza, hirian ur iturriak mantentzea xede duena bera.

2004an turismo jasangarria hiriko garapen jasangarriaren erreferentziazko esparruan sartu zuten, eta ildo horretatik jardunbide egokiak inplementatzen hasi ziren. 2009an hirirako Turismo Jasangarrirako Politika eta Ekintza Plana sortu zuten, stakeholder guztiak inplikaturik, biztanleria barne; eta hiriko Turismo Arduratsuaren Karta sinatu zuten. Harrezkero aurrerapenak izan dira destinoa jasangarritasunaren eta arduraren zenbait alderditan. Gaur egun 23 turismo-enpresa daude kartari atxikita.

Turismo arduratsuko politika horren helburuetako batzuk honakoak dira: industrian dauden ekimenak ezagutzea eta bizkortzea; ekintza kolektiboa turismoaren sektore osoan adostutako helburuetarantz mobilizatzea, kanpaina koordinatu baten bitartez; industriaren ekintza praktikoetarako kontzientzia sakontzea; Turismo Arduratsuaren kontzientzia sortzea Lurmutur Hiriaren barnean, turismoaren sektorean, jendearen artean oro har eta kontsumitzaileen artean; informazioa biltzea destinoaren jardunaren jarraipena egiteko eta destinoak turismo jasangarrian egin aurrerapenari buruzko txostenak aurkezteko; eta txosten egiaztagarri eta sinesgarriak produzitzea, destinoak turismo arduratsuaren funtsezko adierazleetan ematen dituen datuei buruz.

3.2. Konklusioak

Turismo jasangarriaren inguruan egin diren nazioarteko esperientzietan oinarrituta, zenbait neurri identifika daitezke jasangarritasunaren arlo desberdinak hartzen dituztenak eta beste destino batzuetan ere errepika daitezkeenak. Praktika horiek lurraldean garatzeak lider gisa koka dezake Gipuzkoa turismo jasangarriaren sustapenean, bai Euskadi barruan eta baita maila nazionalen ere.

- Plangintza eta kudeaketa turistiko jasangarria errazteko tresnak erabiltzea: GSTCren Irizpideak, Europako Jasangarritasunaren Adierazleak (ETIS), Gune Babestuetako Turismo Jasangarriaren Europako Karta (CETS), Helmugetako Turismo Arduratsuaren Karta, etab.
- Turismo jasangarriko politikak eta planak ezartzea, jasangarritasun eta ardura turistikoaren arloko estrategiak eta ekintzak markatuz, tokiko garapen sozioekonomiko zuzen eta ekitatiboaren bila. Egindako lanari sinesgarritasuna eta ikusgarritasuna emango dizkion ziurtapen baten garapenean islatzen da turismoaren jasangarritasunaren aldeko apustua, destinoaren sustapen arduratsuan bezalaxe. Turismoko informazio espezifikoak eskaintzen zaie bidaiari arduratsuei, destinoako erakargarri eta turismoko produktu eta zerbitzu jasangarriak azpimarratuta eta zenbait tresna garatuta, Pasaporte Berdea esaterako, jasangarritasunaren aldeko bidaiariak kontzientziatzeko eta inplikatzeko. Turismo inklusiboa sustatzen dute bere destinoetan, turismo-irugarritasuneko proiektu zehatzak garatuz; eta kultur ondarea eta ondare historikoa balioestea eta babestea sustatzen duten eta tokiko biztanleak errespetatzen dituzten turismoko produktu eta zerbitzuak bultzatzen dituzte. Natur espazioetan, natura babesteko erakundeekin zuzeneko elkarlana garatzea eta estrategia turistikoak garatzea.
- Turismo jasangarriaren gaineko tasak biltzeko mekanismoak, diru hori gero erabili ahal izateko, alde batetik, hartu nahi diren turistak "hautatzeko" eta, bestetik, ondarea babestea eta tokiko bizimodua hobetzea sustatzeko.
- Jasangarritasun Batzorde bat edo Turismo Jasangarriaren Foro bat eratzea, entitate publikoek eta pribatuek osatua, aurrerapenak monitorizatzeko eta etorkizunerako lehentasunak ezartzeko. Tokiko biztanleen inplikazioa turismoari buruzko erabakiak hartzean eta estrategiak zehaztean, turismoak benetan mesede egiten diela eta iritzia ematen dutela segurtatzeko.
- Bisitariak maneiatzeko mekanismoak ezartzea, hala nola karga-ahalmenaren gaineko kontrola, hegaldi edo gurutzontzien etorrerak murriztea, naturguneetako bisitariak kudeatzea bakarrik zona oso mugatu batzuetara sartzen utziz, jarduerak mugatzea edo erregulatzea. Bidaiariaren kontzientziaketa eta inplikazioa sustatzen dute pasaporte berde edo bidaiari arduratsuaren dekalogoaren bidez.
- Industria pribatuari jasangarritasunean aurrera egiten laguntzeko mekanismoak, beren jardueran tokiko turismo jasangarriaren aldeko apustua egiten duten ekintzaileei, ekimenei eta industriei sostengua emateko, onura fiskalen bidez, laguntza finantzario edo administratiboaren bidez, sustapenerako eta prestakuntzarako laguntzen bidez. Enpresaren Gizarte Erantzukizunaren sustapena turismoko enpresetan, horien onura ekonomikoa ziurtatzeaz batera gizartearentzako eta natur ingurunerako onura bat izan dadin bermatzearen. Jasangarritasunaren aldeko apustua egin duten nazioarteko turismo operadoreen laguntza eta partaidetza bilatzen dira. Enpresa turistikoak ingurumen praktika onen bidetik abiatzea eta ingurumen ziurtagiria lortzea sustatzen da.
- Lehentasunez tokiko produktuak erabiltzea sustatzea destinoako turismoko balio kate osoan. Estrategia turistikoan lurraldeko beste sektore ekonomiko batzuk inplikatzeko dira, esate baterako lehen sektorea, turismo jarduera jasangarriaren sostenguekin eta laguntzarekin. Horretarako, erosketak

publiko berde eta arduratsuko irizpideak erabiltzen eta bultzatzen dira sektore publikoan.

- Beste destino eta organizazio publiko zein pribatu batzuekin sarean lan egitea jasangarritasunean aurrera egiten lagunduko duten esperientziak eta ezagutzak elkarrekin partekatzeke.
- Kultura ondarearen eta bereziki tokiko komunitatearen gaineko inpaktu negatiboak minimizatzea. Turismotik datozen baliabideak (bereziki tasa turistikokoak) kultur ondare eta identitatea babestera bideratzen dituzte. Bidaia-antolatzaileekin lan egiten duten tokiko gidarien erregulazioa eta prestakuntza, eta turismo jarduerako praktika soziokultural onen eskuliburu bat prestatzea, beren lana jasangarritasunaren ikuspegitik egin dezaten, ingurumenari buruzko hezkuntza emanez eta ondarea interpretatuz; mugatu egiten dituzte kultur ondasun eta ondasun historikoetarako bisitari kopuruak, horien kontserbazioa ziurtatzearen.
- Destinoko ingurumenean turismoak inpaktu positiboa egitea sustatzea oro har, horretarako eta besteak beste neurri hauek aplikatuta: tokiko proiektuak sustatzea turismoan emisioak murrizteko; CO₂ neutroko destino konpromisoa; hondakinak destinoan murrizteko eta berrerabiltzeko proiektuak lantzea; mugikortasun jasangarriko ekimenak eta proiektuak sustatzea aztarna ekologikoa murrizteko eta bidaiariei bidaia jasangarriagoa egiteko aukera emateko; turismoan uraren kudeaketa jasangarria egitea, egoki diren planen bidez. Zuzenean turismotik etorritako baliabideak (batez ere tasa turistikotik datozenak) ondare naturala zaintzeko erabiltzen dira. Bidaia-antolatzaileekin lan egiten duten tokiko gidarien erregulazioa eta prestakuntza, eta turismo jarduerarako ingurumeneko praktika soziokultural onen eskuliburu bat prestatzea, beren lana jasangarritasunaren ikuspegitik egin dezaten, ingurumenari buruzko hezkuntza emanez eta ondarea interpretatuz.

3.3. Bibliografiako erreferentziak

Compendium of best practices in Sustainable Tourism, *Zeit Foundation*

Compendio de Buenas Prácticas Sustentables, *Socios FEDETUR*

Buenas prácticas Turismo Sostenible , *Rainforest Alliance*.

A visión for a Eco Island 2012, *Gozoko Turismo Idazkaritza*.

Greencity Friburg 2017, *Friburgoko Udala*.

Greencity Map Friburg 2017, *Friburgoko Udala*.

European destinations of Excellence: Slovenia , *Esloveniako Turismo Bulegoa*

Cape Town Responsible Tourism Policy and Action Plan 2009, *Cape Towneko Turismo Bulegoa*.

Cape Town Tourism Development Framework, 2013

Alemania destino Sostenible, *Alemaniko Turismo Bulego Nazionale*

4. Gipuzkoako turismoaren ekonomia eta ingurumenaren aldetiko analisisia

Nagore Espinosa Uresandi eta Juana Peña Echevarría, In2destination

4.1. Sarrera

Kapitulu honen helburu nagusia Gipuzkoako lurralde historikoko 10 udalerritan turismoaren ekonomia eta ingurumenaren aldetiko analisisia egitea izan da. Udalerrriak, irudian ikusten den moduan, Azpeitia, Donostia, Getaria, Hernani, Hondarribia, Oñati, Pasaia, Segura, Tolosa eta Zumaia izan dira. Horretarako, ekonomiako eta ingurumeneko 34 adierazle finkatu, bildu eta aztertu behar izan dira, eta horiek guztiak adierazle desiratuen zerrenda batez osatu dira, horiei buruzko daturik eskuratu ez bada ere.

Lanaren bidez ikusi da turismoa garrantzi handia hartzen ari dela udalerrri horietan; beraz, jasagarritasun helburuen ildotik jo, eta turismo jarduna eta bilakaera monitorizatu behar dira. Hain justu ere zentzu horretan gabezia batzuk identifikatu dira udal esparruari dagokionez, bai datu gabeziak bai datuak bereizi gabe egotea, eta gauza bera hileko, hiruhileko edo urteko datuetan ere, horietan ez baita eguneko daturik bereizi. Horretaz gain, mugen apartatuan, jaso beharreko lehen arlo batzuk aipatzen dira, hain zuzen datu fidagarrietan oinarriturik turismo jasagarria planifikatu ahal izateko.



4.2. Adierazle ekonomikoak

Lehen kapitulu honek turismoaren sektoreari zuzenean edo zeharka lotutako adierazle ekonomiko batzuk biltzen ditu aztertutako 10 udalerri gipuzkoarretan. Oso adierazle baliozkoak izango dira emaitzak aurreratu, aurrean, zuzendu eta hobetzeko, hala dagokionean. Dena den, datuak bereizte hori kasu batzuetan oso mugatuta egon denez, ezinezkoa izan da zenbait adierazleren kasuan udalkako datuak ateratzea; horrelakoetan, probintzia esparruko datuak erabili behar izan dira. Orain, hori guztia kontuan harturik, zenbait adierazle ekonomiko azalduko ditugu:

1. taula. Turismoak Gipuzkoako ekonomiari egiten dion ekarpena. Eustat, 2017.

Adierazle izena	Turismoak Gipuzkoako ekonomiari egiten dion ekarpena
Iturria	Eustat
Metodologia	Iturri zuzena

Turismoak Gipuzkoako ekonomiari egiten dion ekarpenaren bilakaera (BPG %)				
2011	2012	2013	2014	2015
6,9	7,1	7,2	7,4	7,4

Datu horietatik abiatuta, esan dezakegu turismoaren sektorea gero eta protagonismo handiagoa ari dela hartzen Gipuzkoako Lurralde Historikoan. Urtetik urtera aldaketa handirik izan ez bada ere, BPGaren % 7,25eko igoera ikusten da azken bost urtean.

2. taula. Turismoaren sektoreari lotutako langile kopurua. Geuk egina, Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren datuetatik abiatuta, 2017.

Adierazle izena	Turismoaren sektoreari lotutako langile kopurua
Iturria	Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia
Metodologia	Iturri zuzena

Turismoaren sektoreari lotutako langile kopurua (2017)	
Turismoaren sektoreari lotutako langile kopurua	Turismoaren sektoreari lotutako langile kopurua, guztiarekiko (%)
27.938	9,41%

Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiak emandako azken datuen arabera, guztira 27.983 langile izan dira turismoaren sektorearekin lotuak, hau da, Gipuzkoako enplegu osoaren % 9,41.

3. taula. Tokiko turismoko enpresek tokiko enpresa guztiekiko egiten duten portzentajea. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017)

Adierazle izena	Tokiko turismoko enpresak
Iturria	Eustat
Metodologia	Udalerri bakoitzean ari den turismoko enpresa kopurua / Udalerrian ari den enpresa kopurua guztira * 100

Tokiko turismoko enpresek tokiko enpresa guztiekiko egiten duten portzentajea				
	2013	2014	2015	2016
Azpeitia	37,13	37,54	38,19	37,19
Donostia	34,12	33,76	33,56	32,97
Getaria	34,97	36,46	37,55	36,26
Hernani	37,81	38,40	38,33	38,51
Hondarribia	37,44	38,04	37,05	36,41
Oñati	32,31	33,33	34,38	34,66
Pasaia	45,74	46,48	45,45	44,84
Segura	34,07	34,48	33,33	32,58
Tolosa	40,42	41,03	41,54	41,86
Zumaia	38,50	38,05	38,02	38,85

Eustaten (Euskal Estatistika Erakundea) datuen arabera taula honetan erabilitako turismoko enpresa kontzeptua garraio, merkataritza eta ostalaritzako enpresei dagokiena da. Garbi dago aztertutako udalerriek izan ditzaketela nazioarteko IRTS2008 gomendioei jarraikiz turismokotzat jotako jarduera ekonomikoak dituzten enpresak, aipatu hiru tipologia horietatik harago alegia, baina gaur egun horixe da Eustatek ematen duen datua.

Pasaia da turismoko enpresek pisu handiena duten udalerria, turismoko establezimenduak % 44,84 baitira; ez dago % 30etik beherako portzentajea ematen duen udalerririk, turismoko establezimenduen balio baxuena ematen duena Segura baita % 32,58rekin.

4. taula. Hilean Gipuzkoako hotel establezimenduetan sartutako bidaiari kopuruak, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistikoko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Adierazle izena	Eskari establezimenduetan	turistikoa aren	urtarokotasuna	hotel
Iturria	Eustat			
Metodologia	Aldagai iturri zuzena: sarrerak, ostatu-gauak, okupazio maila eta batez besteko egonaldia			

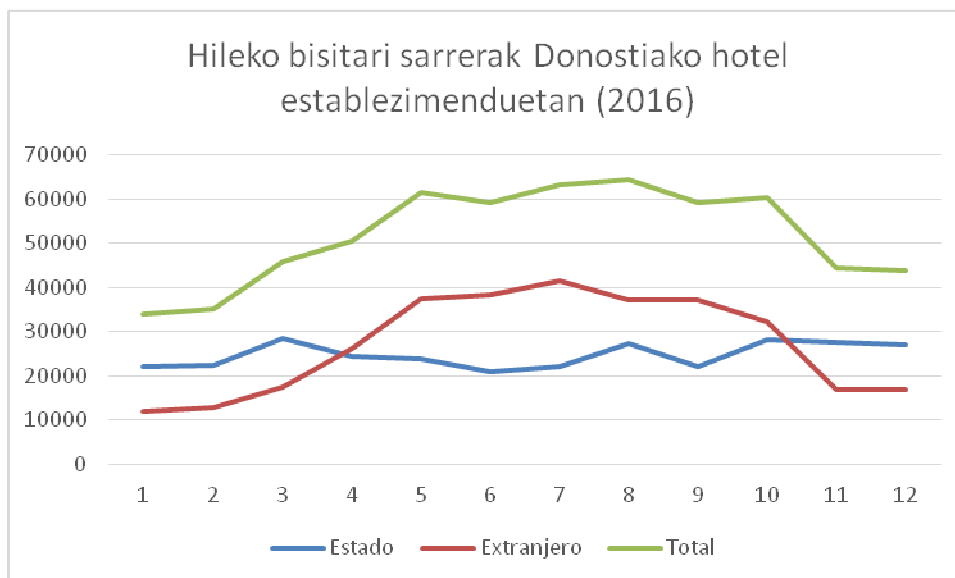
Hotel establezimenduak	Bidaiari sarrerak (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Donostia	34.093	35.112	45.942	50.638	61.420	59.248	63.421	64.357	59.357	60.513	44.431	43.875
Metropoli eremua	2.776	4.295	5.573	5.724	7.068	6.827	9.558	10.494	8.332	8.757	5.574	5.810
Gipuzkoako kostaldea	15.294	17.088	21.898	22.184	28.271	27.079	32.242	31.681	30.818	26.342	16.174	14.777
Gipuzkoako barnealdea	5.067	5.507	7.950	7.516	10.185	8.633	13.862	15.071	9.628	9.695	7.434	5.644

5. taula. Gipuzkoako hotel establezimenduetako hileko ostatu-gauak, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistikoko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Hotel establezimenduak	Ostatu-gauak (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Donostia	60.851	60.530	88.342	92.471	118.214	123.793	148.698	157.071	127.441	124.718	81.678	81.739
Metropoli eremua	5.439	7.396	9.982	9.856	13.883	13.455	18.599	20.642	15.815	17.432	10.240	9.948
Gipuzkoako kostaldea	23.351	25.196	37.347	35.939	46.754	48.232	62.527	67.327	54.173	44.785	26.108	23.668
Gipuzkoako barnealdea	11.097	12.766	21.235	18.689	23.831	22.300	31.883	39.507	25.706	24.602	21.354	13.267

Argitu behar da ezen Donostiako metropoli eremuak hiriburua hartzen duela; alabaina, Gipuzkoako kostaldean Donostia ez dago sartuta. Zeharo agerikoa da goi-denboraldia maiatzetik urrira bitartean dela Donostian eta Gipuzkoako kostaldean; barnealdean, berriz, maiatzetik abuztura bitartean da, eta metropoli eremuak goraldi une batzuk izaten ditu uztail eta abuztuan, eta ahulxeagoak, berriz, irail eta urrian.

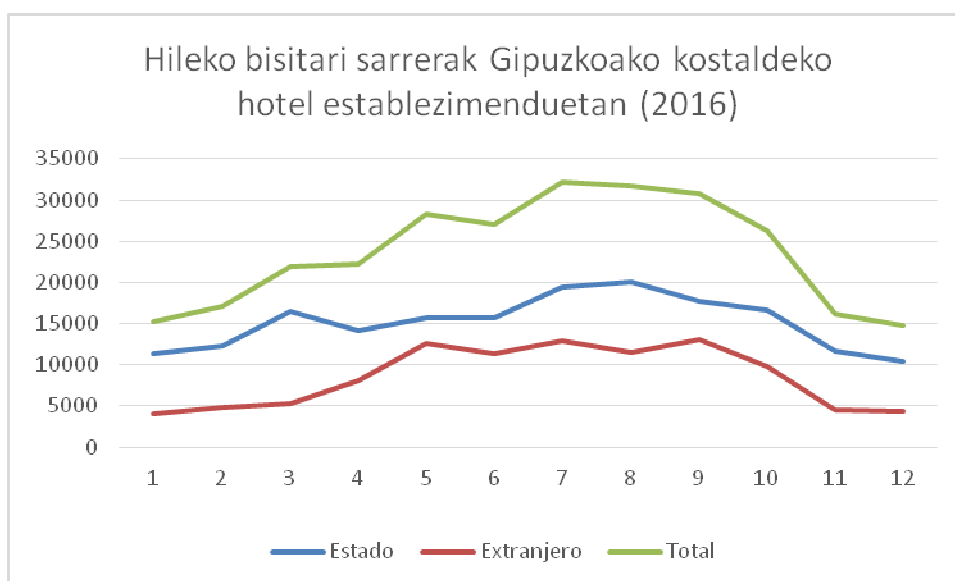
1. grafikoa. Hileko bidaiari sarrerak Donostiako hotel establezimenduetan, jatorriaren arabera, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



Garrantzitsua da aipatzea Eustatek ez duela sarrera, ostatu-gau, okupazio eta batez besteko egonaldiari buruzko udal mailako daturik, probintzietako hiriburuen kasuan izan ezik. Horrexegatik bakar-bakarrik Donostiako datuak azaltzea hemen. Komeniko litzateke datu bereizi horiek eskatzea, udal mailako kopuruak ezagutzearen.

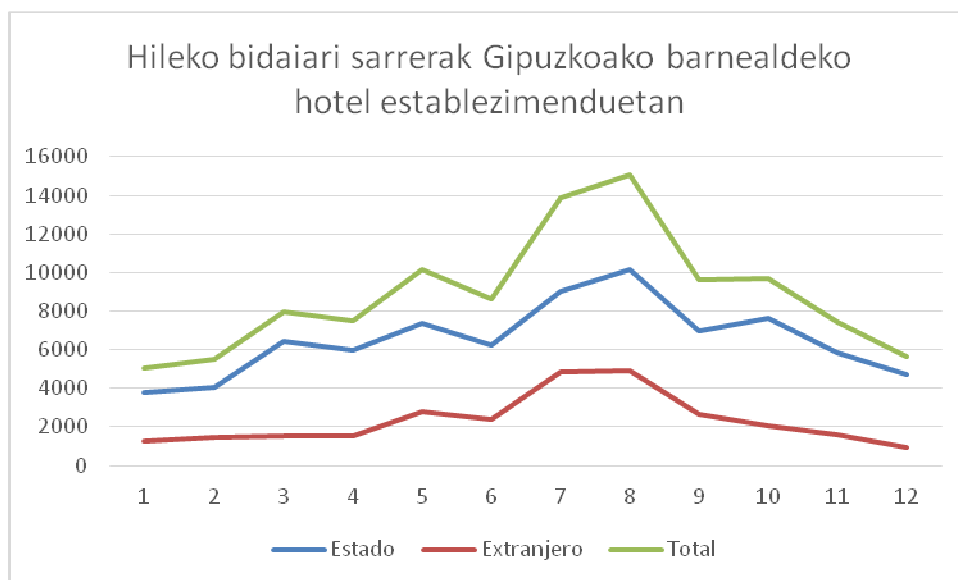
Datuetatik ondorioztatzen denaren arabera, urtarokotasuna txikiagoa da estatuko bisitarien kasuan, handiagoa beraz –uda partean– atzerriko publikoarentzat.

2. grafikoa. Hileko bidaiari sarrerak Gipuzkoako kostaldeko hotel establezimenduetan, jatorriaren arabera, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



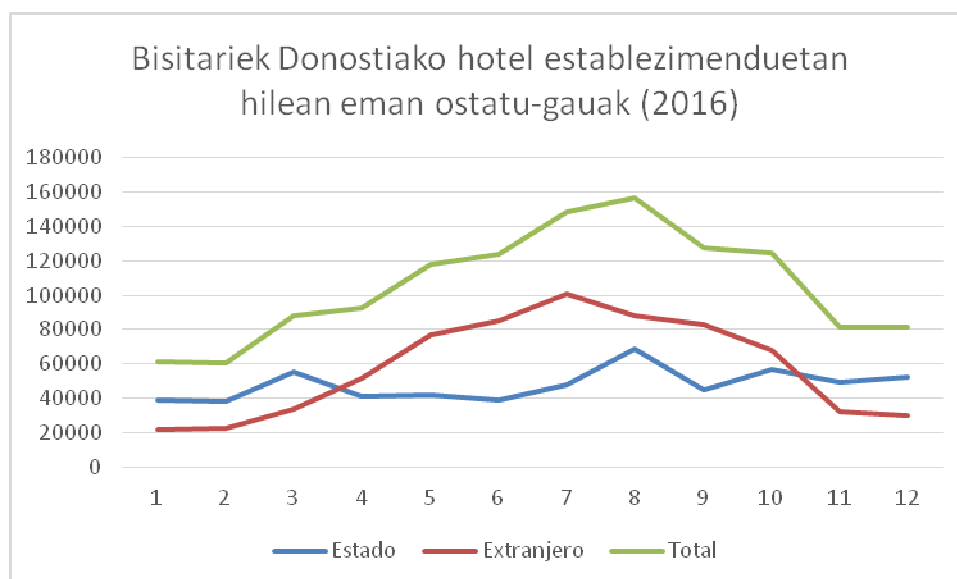
Donostian dauden hotel establezimenduen ondotik, Gipuzkoako kostaldean kokatuak dira hilean bisitari sarrera gehien dituztenak. Sarrera horiek uniformeki banatzen dira estatuko publikoari dagokionez, eta kopuru handiena, 20.115 sarrerakoa, abuztuan izan da. Alabaina, atzerriko publikoa batez ere udako hilabeteetan izaten da, 13.054 sarrerako kopurura iritsi baita.

3. grafikoa. Hileko bidaiari sarrerak Gipuzkoako barnealdeko hotel establezimenduetan, jatorriaren arabera, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



Publiko biei dagokienez halako urtarokotasun bat ikusten da udako hilabeteetan, eta Aste Santuak estatukoetan du eragin handiena.

4. grafikoa. Bidaiariak Donostiako hotel establezimenduetan hilean eman ostatu-gauak, jatorriaren arabera, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

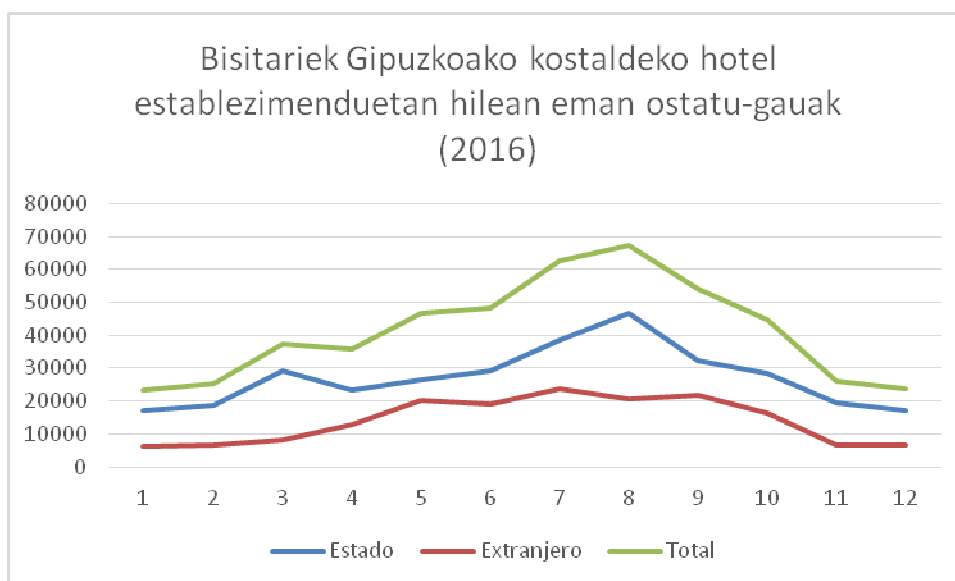


Aurreko eta hurrengo grafikoaren lehen irakurketa batean, ikusiko dugu udako hilabeteetan zehar turismoaren urtarokotasun ageri-agerikoa gertatzen dela; hala,

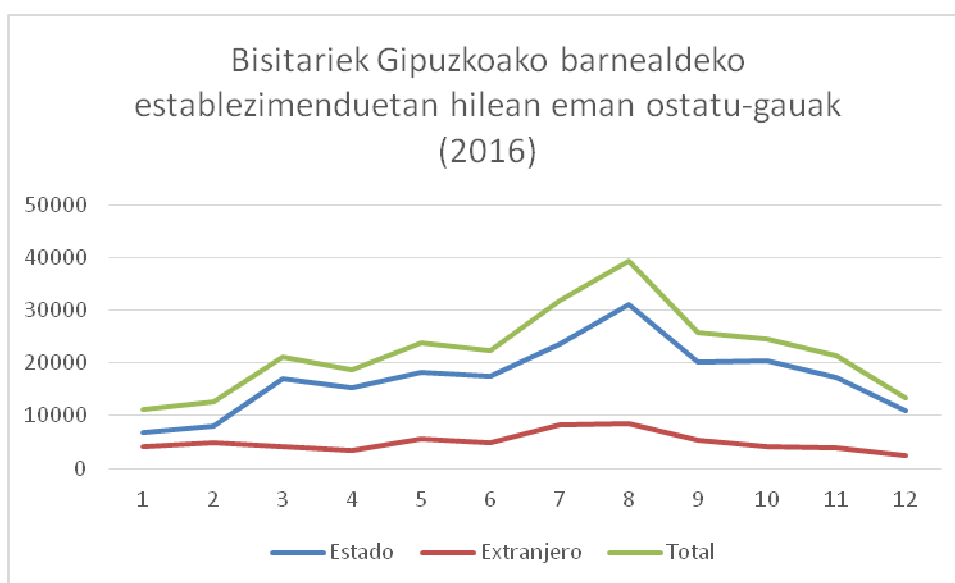
Donostiako hotel establezimenduak dira turista gehien hartzen dituztenak, 157.000 inguru abuztuko hilabetea zehar.

Bigarren irakurketa batean, ikusiko dugu atzerriko merkatuak hotel establezimenduetan eman ostatu-gauen kopurua estatukoak eman kopurua baino txikiagoa dela Gipuzkoako zona guztietan, Donostiako hirian izan ezik. Kasu honetan, eta Gipuzkoako beste zonetan gertatzen denaz bestela, apiril eta urri bitartean hotel establezimenduek atzerriko turista gehiago hartzen dituzte.

5. grafikoa. Hileko ostatu-gauak Gipuzkoako kostaldeko hotel establezimenduetan, jatorriaren arabera, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



6. grafikoa. Hileko ostatu-gauak Gipuzkoako barnealdeko hotel establezimenduetan, jatorriaren arabera, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



6. taula. Hileko okupazio maila, logelako, Gipuzkoako hotel establezimenduetan, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Hotel establezimenduak	Okupazio maila logelako (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Donostia	47	51	61	67	83	86,1	91,3	92,6	89,4	84,8	62,8	56,5
Metropoli eremua	34,2	46,3	45,6	47,4	62,1	63,1	73,2	80,8	72,4	58,4	40,6	34,9
Gipuzkoako kostaldea	45,7	49,1	58,3	59,9	74,3	77,6	88,8	92,4	83,8	70,9	49,5	48,2
Gipuzkoako barnealdea	35,2	39,3	45,5	41,3	51	49,5	63,2	74,8	54,6	51	49,2	36,2

Goiko taulan ikus daitekeenez, logelako okupazio mailak, 2016an eta hotel establezimenduetan, udako hilabeteetan zehar iristen ditu mailarik gorenak Gipuzkoako probintziako zona guztietan, abuztuan zehar batez ere. Aitzitik, neguko denboraldian izaten da urteko okupazio mailarik txikiena, zehazki urtarril, azaro eta abendua izaten baitira turista kopuru txikienekoak.

7. taula. Gipuzkoako hotel establezimenduetako hileko batez besteko egonaldia, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Hotel establezimenduak	Batez besteko egonaldia (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Donostia	1,78	1,72	1,92	1,83	1,92	2,09	2,34	2,44	2,15	2,06	1,84	1,86
Metropoli eremua	1,96	1,72	1,79	1,72	1,96	1,97	1,95	1,97	1,9	1,99	1,84	1,71
Gipuzkoako kostaldea	1,53	1,47	1,71	1,62	1,65	1,78	1,94	2,13	1,76	1,7	1,61	1,6
Gipuzkoako barnealdea	2,19	2,32	2,67	2,49	2,34	2,58	2,3	2,62	2,67	2,54	2,87	2,35

Oro har, Gipuzkoako barnealdeak eta Donostiak oso kopuru positiboak ematen dituzte, 2 egunetik gorako batez besteko egonaldiez. Donostiako kasuan kopuru horiek bakar-bakarrik ekain-urri epean ematen dira; Gipuzkoako barnealdean, berriz, urte osoan zehar gertatzen dira. Aitzitik, Donostiako metropoli eremua eta Gipuzkoako kostaldea ez dira kopuru horietara iristen eta, beraz, hoteletako okupazioa eta gastu turistikoa txikiagoak izango dira.

8. taula. Urteko bidaiari sarrerak eta ostatu-gauak Gipuzkoako hotel establezimenduetan. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Adierazle izena	Hotel establezimenduetako turista kopuruen bilakaera
Iturria	Eustat
Metodologia	Aldagai iturri zuzena: sarrerak, ostatu-gauak, okupazio maila eta batez besteko egonaldia

Hotel establezimenduak	Sarrerak				Ostatu-gauak			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Donostia	494.951	523.161	578.981	622.407	991.235	1.038.540	1.167.549	1.265.546
Metropoli eremua	63.220	69.988	67.985	80.788	124.611	138.568	127.785	152.687
Gipuzkoako kostaldea	232.535	233.194	260.963	283.848	390.488	387.826	451.103	495.407
Gipuzkoako barnealdea	90.841	96.137	94.229	106.192	228.641	256.888	245.950	266.237

Goiko taulak erakusten duen moduan, bai bidaiari sarrerak bai ostatu-gauen kopuruak gora egin dute, urtero, Gipuzkoako zona guztietan –batez ere Donostiako hirian, % 25,75 eta % 26,75eko igoera izan baitute, segidan, azken lau urtean zehar–; salbuespen bakarra metropoli eremuko hotel establezimenduak izan ziren 2015ean, jaitsiera txiki bat izan zuten eta kopuru bietan.

Donostiako, metropoli eremuko, Gipuzkoako kostaldeko eta Gipuzkoako barnealdeko hotel establezimenduetako hileko ostatu-gauak aztertuz gero, urteko joera positiboa ikus daiteke Gipuzkoako bidaiari sarrerei eta ostatu-gauetarako dagokienez. Donostiako metropoli eremuak eta Gipuzkoako kostalde eta barnealdeak atzerritarrak baino estatuko bidaiari gehiago erakartzen badituzte ere, hiriburuan ez da horrela gertatzen. Azken urtetik aurrera, atzerriko publikoak gaitzitu egin du estatukoa sarrera kopuruari dagokionez; alabaina, horien ostatu-gauen kopuruak 2013ko urteaz geroztik gaitzitzen zuen jada estatukoena.

9. taula. Hileko okupazio maila, logelako, eta urteko batez besteko egonaldia Gipuzkoako hotel establezimenduetan. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Hotel establezimenduak	Okupazio maila logelako				Batez besteko egonaldia			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Donostia	64,4	66,7	70,2	73,4	2	2	2	2
Metropoli eremua	38,6	43,9	49,2	54,9	2	2	1,9	1,91
Gipuzkoako kostaldea	56,9	56,5	62,6	67,6	1,7	1,7	1,7	1,8
Gipuzkoako barnealdea	39,9	43,6	46,8	50	2,5	2,7	2,6	2,5

Goiko taulak logelako okupazio mailaren eta batez besteko egonaldiaren ikuspegi orokorra eskaintzen digu Gipuzkoako probintziako zonei dagokienez; eta horretatik

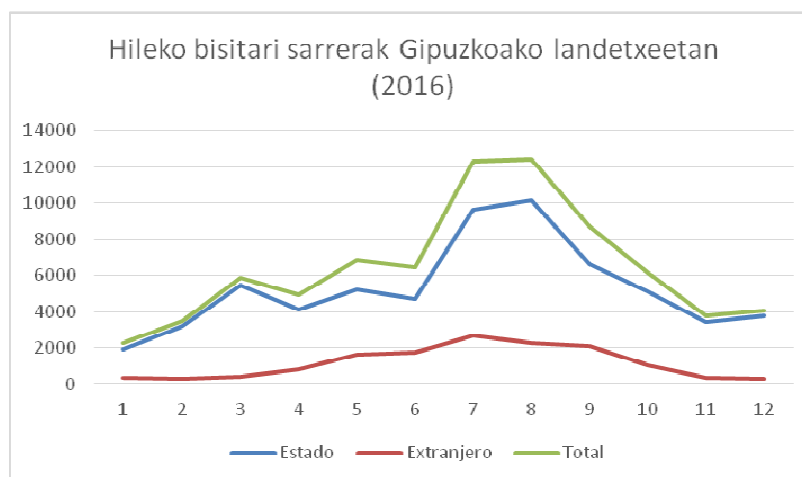
bilakaera positiboa ondorioztatzen da. Logelako okupazio maila txikiena Gipuzkoako barnealdean badago ere, hotel establezimenduetako batez besteko egonaldia beste zonetakoa baino altuagoa da.

10. taula. Hileko bidaiari sarrerak Gipuzkoako landetxeetan, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Adierazle izena	Landetxeetako turismo eskaeraren urtarokotasuna
Iturria	Eustat
Metodologia	Aldagai iturri zuzena: sarrerak, ostatu-gauak, okupazio maila eta batez besteko egonaldia

Landetxea	Bidaia sarrerak (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Metropoli eremua	829	1.138	1.398	1.464	1.738	1.634	3.030	3.136	1.996	1.579	1.064	1.286
Gipuzkoako kostalde	782	1.215	2.895	2.072	3.316	3.553	6.015	5.550	4.663	3.384	1.693	1.463
Gipuzkoako barnealdea	640	1.114	1.553	1.384	1.822	1.262	3.248	3.747	2.049	1.202	1.022	1.321

7. grafikoa. Hileko bidaiari sarrerak, jatorriaren arabera, Gipuzkoako landetxeetan, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



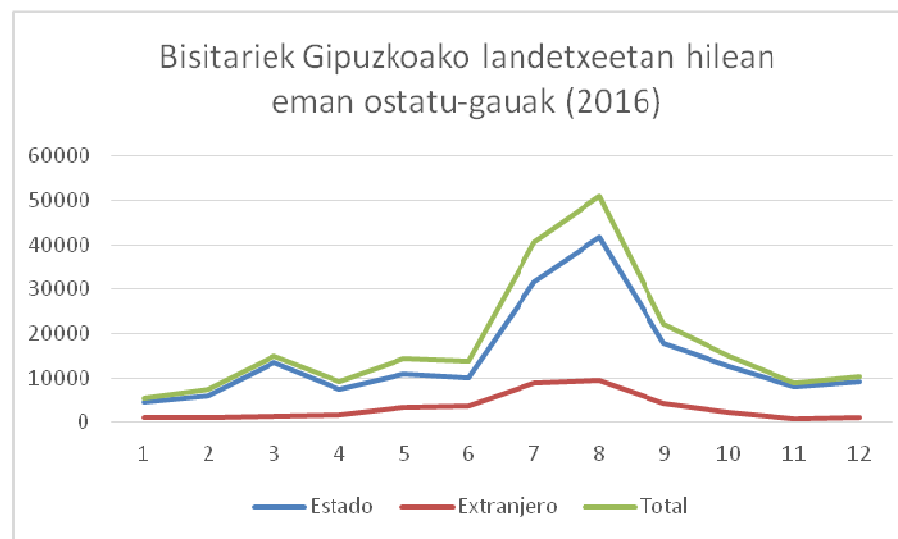
Garrantzitsua da aipatzea Eustatek ez duela sarrera, ostatu-gau, okupazio eta batez besteko egonaldiari buruzko udal mailako daturik, probintzietako hiriburuen kasuan izan ezik. Horrexegatik bakar-bakarrik Donostiako datuak azaltzea hemen.

Datuetatik ondorioztatzen denaren arabera, urtarokotasuna askoz handiagoa da estatuko bisitarien kasuan, eta ez hain handia, beraz, uda partean atzerriko publikoarentzat. Sartzen diren bisitarien artean bolumen nagusia estatuko bisitariena da. Establezimendu turistiko hartzaileen inkestak (Eustat, 2016) emandako datuen arabera, Katalunia eta Madril dira Gipuzkoara bisitari gehien ekartzen dituztenak, urtean 15.256 eta 13.650, hurrenez hurren. Bolumen txikiago batekin frantziar merkatua dugu, 5.855 bisitari eman baitzituen azken urtean.

11. taula. Hileko ostatu-gauak Gipuzkoako landetxeetan, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Landetxea	Ostatu-gauak (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Metropoli eremua	2.134	2.521	4.060	2.867	3.717	3.404	9.581	11.105	5.269	4.337	3.249	3.212
Gipuzkoako kostaldea	1.656	2.374	6.687	3.865	6.752	7.435	20.455	25.482	11.521	7.225	3.284	3.775
Gipuzkoako barnealdea	1.700	2.472	4.159	2.412	3.968	2.972	10.553	14.523	5.403	3.384	2.292	3.238

8. grafikoa. Hileko ostatu-gauak Gipuzkoako landetxeetan, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



Lehenago adierazi moduan, garrantzitsua da esatea Eustatek ez duela sarrera, ostatu-gau, okupazio eta batez besteko egonaldiari buruzko daturik ematen udal mailarako, baina Gipuzkoako probintzian 3 zona bereizten ditu, Donostiako metropoli eremua, Gipuzkoako kostaldea eta Gipuzkoako barnealdea.

Aurreko grafikotik abiatuta, estatuko bisitarien urtarokotasun nabarmena ikus dezakegu uda partean, eta pixka batekoa martxoan. Ildo horretatik, atzerriko turistak profil konstanteagoa ematen du, baxuagoa bada ere urte osoan zehar, eta handixeagoa, berriz, udako hilabeteetan zehar.

12. taula. Hileko okupazio maila, logelako, Gipuzkoako landetxeetan, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Landetxea	Okupazio maila logelako (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Metropoli eremua	22,4	27,6	35,6	28,1	33	32,9	74,6	85,3	47	41,8	34,1	29,4
Gipuzkoako kostaldea	7,7	11,4	26,4	15,1	25,4	28,2	72,7	84	41,7	26,8	12,8	15,7
Gipuzkoako barnealdea	10,6	16,1	24,2	15,7	22,9	17,3	51,9	75,7	27,4	19,4	14	20,3

13. taula. Hileko batez besteko egonaldia Gipuzkoako landetxeetan, 2016. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Landetxea	Batez besteko egonaldia (2016)											
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
Gipuzkoa	2,44	2,12	2,55	1,86	2,1	2,14	3,3	4,11	2,55	2,42	2,34	2,51

Goiko tauletan ikus dezakegunez, logelako okupazio maila zein batez besteko egonaldia abuztuan daude baliorik altuenetan, hurrenez hurren % 85,3ko eta 4,11 eguneko balioak ematen baitituzte metropoli eremuan. Gutxieneko balioak kostaldeko eremuan biltzen dira, baina pentsatzekoa da kostaldean landetxe kopurua Gipuzkoako beste zona batzuetan baino askoz txikiagoa ere badela.

14. taula. Urteko bidaiari sarrerak eta ostatu-gauak Gipuzkoako landetxeetan. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Adierazle izena Landetxeetako turista etorriaren bilakaera

Iturria Eustat

Metodologia Aldagai iturri zuzena: sarrerak, ostatu-gauak, okupazio maila eta batez besteko egonaldia

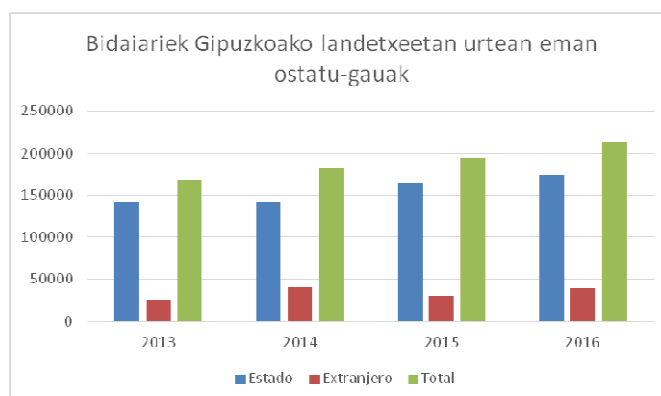
Landetxea	Sarrerak				Ostatu-gauak			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Metropoli eremua	15.662	17.812	18.541	20.292	42.185	45.299	51.463	55.456
Gipuzkoako kostaldea	32.581	32.817	35.615	36.601	85.098	95.582	95.217	100.511
Gipuzkoako barnealdea	13.983	15.491	17.109	20.364	40.384	41.409	48.281	57.076

Azpimarratu behar da Eustatek ez duela sarrera, ostatu-gau, okupazio eta batez besteko egonaldiari buruzko daturik ematen udal mailarako, probintzietako hiriburuen kasuan izan ezik; horregatik, bakar-bakarrik metropoli eremua, Gipuzkoako kostaldea eta Gipuzkoako barnealdea ageri dira.

Goiko taulatik abiatuta, ikus dezakegu Gipuzkoako landetxeetako sarreren urte arteko bilakaerak goranzko joera duela. Eta lurralde historikoaren barnealdean kokatuek kostaldekoek eta hiriko metropoli eremukoek baino sarrera eta ostatu-gau gehiago izaten dituzte proportzioan; 2013ko urtetik aurrera % 45,63ko igoera izan dute bidaiari sarrerek, eta % 41,33koa ostatu-gauak.

Aurreko grafikoan ikusten den moduan, estatu mailako merkatua nabarmendu egiten da atzerrikoaren aurrean; are gehiago, estatukoak ematen duen bidaiari bolumena atzerrikoa baino bizkorrago ari da hazten..

9. grafikoa. Bidaiarien ostatu-gauak, urtean eta jatorriaren arabera, Gipuzkoako landetxeetan. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.



15. taula. Urteko okupazio maila logelako, Gipuzkoako landetxeetan. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat) abiatuta.

Landetxea	Okupazio maila logelako			
	2013	2014	2015	2016
Metropoli eremua	32,6	35,9	39,4	41,5
Gipuzkoako kostaldea	27,7	30,6	30,8	31,9
Gipuzkoako barnealdea	19,6	21,2	23,8	26,7

16. taula. Urteko batez besteko egonaldia Gipuzkoako landetxeetan. Geuk prestatua Establezimendu turistiko hartzaileen inkestatik (ETH, Eustat, 2017) abiatuta.

Landetxea	Batez besteko egonaldia			
	2013	2014	2015	2016
Gipuzkoa	2,7	2,8	2,7	2,8

Goiko grafikotik eta tauletatik abiatuta, esan dezakegu ezen estatuko merkatuak funtsezko garrantzia duela landetxeetako ostatu-gauei dagokienez; urtetik urtera kopuru handiagoak ari da ematen. Atzerriko publikoarekin ez da gauza bera gertatzen, ezen 2015ean % 26,33ko jaitsiera izan zuen. Logelako okupazio mailak gorantz egin du Gipuzkoako zona guztietan; 2016an % 41,5eko maximoak iritsi ditu Donostiako metropoli eremuan, eta % 26,7ko minimoak Gipuzkoako barnealdean

17. taula. Interes puntuak udalerriko. Geuk egina, 2017

Adierazle izena	Interes Puntuak²¹ zona edo auzoko
Iturria	Azpeitiko Udala, San Sebastian Tourism & Convention Bureau, Getariako Udala, Hernaniko Udala, Bidasoa Bizirik, Turismo Departamentua, Oñatiko Udala, Pasaiaiko Udala, Segurako Udala, Descubre Tolosaldea Ezagutu, Zumaiaiko Udala
Metodologia	Iturri zuzena

	Interes Puntuak udalerriko
Azpeitia	13
Donostia	47
Getaria	12
Hernani	17
Hondarribia	16
Oñati	10
Pasaia	16

²¹ Etorri handieneko turismoko baliabideak Interes Puntu gisa ageri dira hemen.

Segura	1
Tolosa	22
Zumaia	18

Donostiak, maila konparatiboan, beste udalerriek baino askoz turismo interes puntu gehiago dauzka.

18. taula. Lurzoru urbanizaezinaren portzentajea udalerriko. Geuk egina Udalmap-etik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Lurzoru urbanizaezinaren portzentajea
Iturria	Udalmap
Metodologia	Iturri zuzena

	Lurzoru urbanizaezinaren portzentajea				
	2010	2011	2012	2013	2014
Azpeitia	93,84	93,84	94,04	94,15	93,56
Donostia	48,33	40,51	40,92	41,2	41,2
Getaria	95,65	95,68	94,28	93,39	92,45
Hernani	87,46	87,46	87,64	88,7	88,02
Hondarribia	22,67	23,25	22,77	21,94	21,64
Oñati	95,62	95,62	95,71	96,23	96,18
Pasaia	63,76	64	64,32	66,85	66,53
Segura	96,32	96,17	97,19	95,96	95,97
Tolosa	90,96	90,44	90,57	92,26	91,98
Zumaia	70,16	70,16	70,59	74,27	74,15

Udalerriak turismoaren ikuspegitik aztertzen direnean, lurzoruaren kalifikazioa aztertzen da, lurzoru urbanizagarria gehitu ote den ikusteko, dela bigarren bizilekutarako edo dela beste ostatu modu batzuetarako. Taula honetatik ondorioztatzen da Donostia dela lurzoru urbanizaezinaren hedadura gehien aldatu den udalerria, % 15 jaitsi baita azkeneko 4 urteetan; Hondarribiarekin batera, lurzoru urbanizaezin gutxien daukan udalerria da. Ez dago daturik lehen urbanizaezina zen lurzorua zer erabileratarako eraldatu den jakiteko.

19. taula. Gipuzkoako biztanleria aktiboa. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Biztanleria aktiboa
Iturria	Eustat
Metodologia	Iturri zuzena

Biztanleria aktiboa				
	2013	2014	2015	2016
Gipuzkoa	340.300	346.000	342.200	337.700

Goiko taulan azaltzen den bezala, 2016ko biztanleria aktiboaren bolumenak % 0,76ko jaitsiera izan du 2013ko bolumenarekiko; kopuru handiena 2015ean izan zen, 342.200 pertsona baitziren orduan lan merkatuan sartuak.

20. taula. Lanik gabeko biztanleria aktiboa. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Lanik gabeko biztanleria aktiboa
Iturria	Eustat
Metodologia	Iturri zuzena

	Biztanleria guztira (2011)	Lanik gabeko biztanleria aktiboa (2011)	
		Biztanleak	Biztanleria osoaren gaineko %
Azpeitia	14.540	829	5,70
Donostia	181.788	11.617	6,39
Getaria	2.657	162	6,10
Hernani	19.480	1.208	6,20
Hondarribia	16.388	1.094	6,68
Oñati	11.030	498	4,51
Pasaia	16.160	1.203	7,44
Segura	1.480	65	4,39
Tolosa	18.352	1.049	5,72
Zumaia	9.495	588	6,19

Biztanleria osoarekiko lanik gabeko biztanleria aktibo tasa handienak dituzten udalerrien artean Pasaiaiko udalerria nabarmentzen da, guztira 1.203 biztanle aktibo baititu lanik gabe, hau da, biztanleria osoaren % 7,44; hurrenak Hondarribia

eta Donostia dira. Kontrako aldean Segurako udalerria dago, biztanleria aktiboaren % 4,39 duela lanik gabe. Termino absolutuetan Donostiak biltzen du lanik gabeko pertsona aktibo kopururik handiena.

21. taula. Bigarren etheen portzentajea lehen etxeekiko 2011n. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Bigarren etxebizitzak lehen etxeekiko
Iturria	Eustat
Metodologia	(Bigarren etxebizitzak / Lehen etxebizitzak)*100

	Bigarren etxebizitzak lehen etxebizitzekiko (%) (2011)
Azpeitia	3,97
Donostia	4,15
Getaria	10,23
Hernani	2,28
Hondarribia	24,14
Oñati	6,24
Pasaia	1,99
Segura	6,37
Tolosa	3,55
Zumaia	6,29

Goiko taulan azaltzen den moduan, Hondarribia da bigarren etxebizitzak lehen etxebizitzekiko, ezen % 24,14ra iristen baita; Pasaia, berriz, bolumen txikiena ematen du, % 2tik beherako kopuruekin. Ur eta energia hornidurarako azpiegiturak, zabor bilketakoak, aparkatzeko plazak eta abarrek, non eta ez dituzten nabarmen handiagotu, karga handiagoa jasaten dute turistek bigarren etxe horiek okupatzen dituzten garaian (normalean udatiar esaten zaie turista horiei). Bigarren etxebizitzek lehen etxeekiko ematen dituzten ratioak ezagutzea Eustaten eskura dagoen adierazle bat da, eta lagundu egiten du udalerriek fenomeno hori denboraldian zehar bizi duten jakiteko, behar izanez gero horren ondorioak sakon aztertu eta egoki diren neurriak hartu ahal izatearren.

22. taula. Etxebizitza hutsen portzentajea lehen eta bigarren etxebizitzekiko 2011n.
Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Etxebizitza hutsen portzentajea lehen eta bigarren etxeekiko
Iturria	Eustat
Metodologia	(Etxebizitza hutsak/Lehen etxebizitzak+bigarren etxebizitzak)*100

Udalerrria	Etxebizitza hutsen portzentajea lehen eta bigarren etxeekiko (2011)
Azpeitia	20,84
Donostia	15,24
Getaria	26,33
Hernani	12,09
Hondarribia	9,46
Oñati	14,69
Pasaia	12,48
Segura	27,11
Tolosa	21,24
Zumaia	18,64

Datu horietatik abiatuta, ikus dezakegu Segurak eta Getariak etxebizitza hutsen tasa handienak ematen dituztela lehen eta bigarren etxebizitzekiko, % 27,11 eta % 26,33ko portzentajeak hurrenez hurren. Kontrako aldean Hondarribia dago, bertan dugu eta etxebizitza hutsen kopuru txikiena lehen eta bigarren etxebizitzekiko. Etxebizitzak turismorako erabiltzeak ez die soilik lehen eta bigarren etxebizitzei eragiten, baizik eta baita hutsei ere; horregatik, azken hauen kopurua murriztu egin daiteke, turismo erabilera horretara begira.

23. taula. Hileko ostatu-gauak, egoiliarreko, Gipuzkoan eta Donostian 2011n zehar. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Ostatu-gauak egoiliarreko: gehieneko balioa, gutxieneko balioa eta urteko balioa
Iturria	Eustat
Metodologia	Ostatu-gauak/Biztanleria osoa

Hotel establezimendua k	Ostatu-gauak (2011)												
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.	Urtekoa
Gipuzkoa	70.755	83.662	105.455	151.107	143.089	165.774	214.556	240.769	177.957	148.766	103.593	93.721	1.699.204
Donostia	39.829	46.734	57.611	85.274	83.003	95.245	120.456	129.996	99.636	84.012	55.331	53.441	950.568

Eustatek argitaratutako azken datuak 2011koak dira. Beraz, adierazle hau urte horretako datuetatik atera dugu.

24. taula. Ostatu-gauak egoiliarreko: gehieneko balioa, gutxieneko balioa eta urteko balioa Gipuzkoa eta Donostian. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017).

	Gutxieneko balioa	Gehieneko balioa	Urteko balioa
Gipuzkoa	0.10	0.34	2,41
Donostia	0,22	0,72	5,23

Adierazle hau interpretatzeko garrantzitsua da hurrengo taula kontuan hartzea; izan ere, Fernández Villarán, Espinosa Uresandi, Goytia Prat eta Abad Galzacortak egindako azterketa (2017) da horretarako iturria.

Adierazlea	Ebaluazio irizpideak		
	Gorria	Horia	Berdea
Ostatu-gauak egoiliarreko, gehieneko balioa, gutxieneko balioa eta urteko balioa	Urteko batez besteko ratioa 9 baino handiagoa	9> Urteko batez besteko ratioa >6	Urteko batez besteko ratioa < 6

Taulatik abiatuta ikus dezakegu Gipuzkoako eta Donostiako gehieneko, gutxieneko eta urteko balioak arriskutik kanpoko baremoetan daudela. Egia da Donostiako hiria, bere urteko balioan, arriskutik kanpo dagoela, baina semaforoko hurrengo koloretik oso hurbileko balioetan; horregatik, azterketan aurkeztzen diren aldagai hau eta beste batzuk monitorizatzea komeniko litzateke.

25. taula. Bidaiari sarrerak egoiliarreko. Gutxieneko balioa, gehieneko balioa eta urteko balioa Gipuzkoa eta Donostian. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Sarrerak egoiliarreko: gehieneko balioa, gutxieneko balioa eta urteko balioa
Iturria	Eustat
Metodologia	Sarrerak/Biztanleria osoa

Hotel establezimendua	Bidaiari sarrerak (2011)												
	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.	Urtekoa
Gipuzkoa	39.873	47.223	59.616	81.293	76.444	85.912	101.795	103.014	85.595	77.059	56.306	49.461	863.591
Donostia	21.540	27.072	33.232	46.187	43.790	48.165	54.283	52.627	46.182	43.401	31.339	28.587	476.405

Aurreko adierazlearen kasuan bezala, bakar-bakarrik 2011ko urteko datuak dauzkagu. Horregatik ezin dugu ez alderaketarik egin ez izandako eboluzioa zehaztu. Emaitzak ondoko taulan erakusten dira:

	Gutxieneko balioa	Gehieneko balioa	Urteko balioa
Gipuzkoa	0,06	0,30	1,2
Donostia	0,12	0,15	2,6

Adierazle hau interpretatzeko garrantzitsua da hurrengo taula kontuan hartzea; izan ere, Fernández Villarán, Espinosa Uresandi, Goytia Prat eta Abad Galzacortak egindako azterketa (2017) da horretarako iturria:

Adierazlea	Ebaluazio irizpideak		
	Gorria	Horia	Berdea
Sarrerak biztanleko. Balio maximoa, balio minimoa eta urteko balioa	Urteko batez besteko ratioa 6 baino handiagoa	6>Urteko batez besteko ratioa >3	Urteko batez besteko ratioa <3

Taulatik abiatuta ikus dezakegu Gipuzkoako eta Donostiako gehieneko, gutxieneko eta urteko balioak arriskutik kanpoko baremoetan daudela. Donostiaren kasuan aurreko adierazlean egin aipamen bera egingo nuke, ez baitago 3ko baliotik urrun.

26. taula. Ostatu arautuko plaza kopurua 1.000 biztanleko eta udalerrika. Geuk egina Udalmap-en datuetatik abiatuta (2017).

Adierazle izena	Ostatu arautuko plaza kopurua 1.000 biztanleko
Iturria	Eustat
Metodologia	Udalmap

Ostatu arautuko plaza kopurua 1.000 biztanleko				
	2007	2008	2009	2010
Azpeitia	10,88	10,71	10,77	10,73
Donostia	28,23	27,63	29,89	30,89
Getaria	100,58	98,93	99,44	111,03
Hernani	4,63	4,61	4,61	4,61
Hondarribia	71,10	73,40	73,74	73,34
Oñati	24,87	23,77	25,74	25,56
Pasaia	1,38	1,38	1,38	1,38
Segura	10,89	10,78	10,31	10,08
Tolosa	10,06	9,98	9,95	9,87
Zumaia	17,47	17,12	17,03	16,81

Aurreko taulatik abiatuta, ikusten da Azpeitia, Hernani, Segura, Tolosa eta Zumaia pitin bat murriztu dutela 1.000 biztanleko ostatu arautu plazen kopurua; aldiz, Donostia, Getaria, Hondarribia, Oñati eta Pasaia plaza kopurua handitu dute 2007-2010 epean.

Getaria eta Hondarribiko udalerriak nabarmentzen dira, beste udalerriek baino askoz kopuru handiagoak ematen baitituzte, hurrenez hurren 111,03 eta 73,34 ostatu-plaza arautu 1.000 biztanleko.

Adierazle hau interpretatzeko garrantzitsua da hurrengo taula kontuan hartzea; izan ere, Fernández Villarán, Espinosa Uresandi, Goytia Prat eta Abad Galzacortak egindako azterketa (2017) da horretarako iturria:

Adierazlea	Ebaluazio irizpideak		
	Gorria	Horia	Berdea
Ostatu arautuko plaza kopurua 1.000 biztanleko	100 baino gehiago	50 eta 100 bitartean	50 edo gutxiago

4.3. Ingurumen adierazleak

Adierazle tipologia honek aukera ematen du ingurumen jasangarritasunaren maila ebaluatzeko. Horretaz gain, garatu beharreko jarduerak formulatzeko behar den informazioa eskaintzen du, Klima Aldaketaren Kontra Borrokatzeko Planean, Tokiko Agenda 21en Ingurumeneko Ekintza Planean eta Hirirako Klima 2050 Estrategia Klimatikoan planteatutako helburuetako batzuk lortzea ahalbidetzearekin batera.

27. taula. Udalerrian ingurumen-babesaren pean dauden sailak (km²). Geuk egina Udalmap-en datuetatik abiatuta (Eustat, 2017).

Adierazle izena	Udalerrian den babes bereziko azalera (azalera osoarekiko %)
Iturria	Udalmap (Ingurumen eta Lurralde Plangintza Departamentua)
Metodologia	(Babes bereziko azalera/azalera osoa)*100

Udalerrian den babes bereziko azalera (azalera osoarekiko %)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Azpeitia	44,28	44,28	44,57	44,48	39,31	39,31	39,31
Donostia	2,04	15,26	15,22	15,22	15,22	15,22	15,22
Getaria	30,13	30,13	29,28	29,28	29,30	29,28	29,28
Hernani	2,16	2,20	23,60	23,60	23,59	23,59	23,59
Hondarribia	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Oñati	25,21	25,42	25,36	25,36	25,37	25,37	25,37
Pasaia	57,86	56,50	60,62	60,59	60,27	60,21	60,21
Segura	35,47	35,46	35,08	35,08	34,89	34,89	34,89
Tolosa	19,03	19,29	19,32	19,32	19,38	19,26	19,13
Zumaia	32,60	32,60	34,73	34,79	34,15	33,58	33,58

Taulan azaltzen den moduan, Pasaia da gaur egun ingurumen-babesaren pean udal azalera handiena duen udalerria, guztira 60 km² baititu. Dena den, bilakaerarik muturrekoena Hernaniko udalerrarena izan da, ezen 2011n ingurumen-babesaren pean udal sailetatik 2,20 km² izatetik hurrengo urtean 23,60 km² izatera igaro zen.

Era berean, ikus dezakegu azken 6 urte honetan zehar Hondarribiak ez duela inoiz udal sailik izan ingurumen-babesaren pean. Adierazle hau neurtzearen garrantzia zera da, ez dela babes aldaketarik ikusten lurzorua esaterako jolas-parkeak edo ostatuak eraikitzearen erabiltzeko. Horixe da adierazle mota hau erabili beharraren arrazoia.

28. taula. Hondartzetako bainuko uraren kalitatearen urteko kalifikazioa, 2013, 2014 eta 2015ean. Geuk egina URaren datuetatik abiatuta (2017)

Adierazle izena	Hondartzetako uraren kalitatea
Iturria	URA (Uraren Euskal Agentzia)
Metodologia	Iturri zuzena

Ondorengo taulan hondartzetako bainuko uren kalitatearen urteko kalifikazioa aurkezten da, 2013, 2014 eta 2015eko urteei dagokienez.

Hondartza	Urteko kalifikazioa			Inpaktua	Kutsadura faktoreak				Presio adierazgarrien pean	Kutsadura mikrobiologikorako arriskua
	2013	2014	2015		Ibaiaren eragina	Hiri saneamendua	Portuko instalazioak	Industriako instalazioak		
Antilla	O	O	O	Probablea	Bai	Zerbitzuan	Bai	Ez	Bai	Ertaina
Deba	B	B	B	Inpakturik gabe	Bai	Zerbitzuan	Bai	Ez	Bai	Txikia
Gazteape	B	B	B	Inpakturik gabe	Ez	Zerbitzuan	Ez	Bai	Ez	Arriskua
Hondarribia	B	B	B	Inpakturik gabe	Bai	Zerbitzuan	Bai	Bai	Bai	Txikia
Itzurun	B	B	B	Inpakturik gabe	Ez	Zerbitzuan	Ez	Ez	Ez	Arriskurik gabe
Kontxa	B	B	B	Inpakturik gabe	Ez	Zerbitzuan	Bai	Ez	Ez	Arriskurik gabe
Zurriola	B	B	B	Inpakturik gabe	Bai	Zerbitzuan	Ez	Ez	Ez	Arriskurik gabe
Malkorbe	B	O	O	Probablea	Ez	Zerbitzuan	Bai	Ez	Ez	Ertaina
Mutriku Ondar Gain	B	B	B	Inpakturik gabe	Ez	Zerbitzuan	Ez	Ez	Ez	Arriskurik gabe
Mutriku portua	B	B	B	Inpakturik gabe	Ez	Zerbitzuan	Bai	Ez	Ez	Arriskurik gabe
Ondarreta	B	B	B	Inpakturik gabe	Bai	Zerbitzuan	Bai	Ez	Bai	Txikia
Santiago	N	N	O	Egiatzatua	Bai	Zerbitzuan	Bai	Bai	Bai	Handia

Saturrarán	N	N	O	Egiaztatua	Bai	Proiektuan	Bai	Bai	Bai	Handia
Zarautz	O	O	B	Probablea	Bai	Zerbitzuan	Ez	Ez	Ez	Ertaina

B kalifikazioak Bikaina esan nahi du; O kalifikazioak Ona; N kalifikazioak Nahikoa; eta EN kalifikazioak Ez Nahikoa.

Ikus daitekeenez, 2015ean hondartza guztiek bainuko uren Bikain kalifikazioa zuten, Antilla, Malkorbe, Santiago eta Saturrarango hondartzek izan ezik, horietan Ona baitzen kalifikazioa.

29. taula. Geuk egina Udalmap eta Eustaten datuetatik abiatuta.

Adierazle izena	Urteko energia kontsumoa biztanleriaren bolumenaren arabera
Iturria	Udalmap, Eustat
Metodologia	Iturri zuzena (udalerriko kontsumo elektrikoa kW-tan / batez besteko biztanleria

Lortu nahi zen adierazlea **udalerriko eta hileko (ideala eguneko egitea litzateke) energia kontsumoaren aldaketa** zen, hain zuzen ikustearren turista etorri handiko garaietan erlaziorik ba ote dagoen biztanleria flotatzailearen hazkundearen eta energia kontsumoaren artean. Ezin izan da, baina, lortu, informazio hori ez delako argitaratzen.

Urteko energia kontsumoa biztanleriaren bolumenaren arabera								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Aldaketa (2010 - 2016)
Azpeitia	49.041	26.063	12.603	8.354	5.056	5.281	5.331	-43.710
Donostia	4.135	4.082	3.990	3.782	3.738	3.812	3.722	+413
Getaria	8.087	8.729	8.836	8.323	7.952	8.004	8.166	+79
Hernani	24.005	23.514	23.237	22.687	23.007	23.014	23.465	-540
Hondarribia	3.302	3.279	3.331	3.114	3.145	3.194	3.143	-159
Oñati	11.897	13.131	13.730	12.819	12.372	13.208	12.487	+590
Pasaia	2.556	2.439	2.422	2.379	2.275	2.268	2.309	-247
Segura	3.302	3.319	3.303	3.154	3.270	3.240	3.176	-126
Tolosa	1.928	1.917	1.778	1.762	1.667	1.762	1.674	-254
Zumaia	7.900	8.032	8.271	8.485	8.520	8.818	8.436	+536

Energia kontsumoa ez da askorik aldatu, Azpeitiko udalerraren kasuan izan ezik; izan ere horretan % 89,2ko jaitsiera izan du 6 urtean, seguruenik udalerriko jarduera industrialak izandako murrizketa itzelaren eraginez. Horregatik biztanleriaren bilakaera kontsultatu, eta ondoko taulan ematen dugu:

30. taula. Biztanleria. Geuk egina Eustaten datuetatik abiatuta.

Biztanleria								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Aldaketa (2010 - 2016)
Azpeitia	14.305	14.351	14.506	14.509	14.580	14.675	14.666	+361
Donostia	185.506	186.185	186.409	186.500	186.126	186.095	186.064	+558
Getaria	2.675	2.666	2.679	2.686	2.726	2.783	2.818	+143
Hernani	19.285	19.296	19.284	19.354	19.601	19.600	19.712	+427
Hondarribia	16.464	16.499	16.518	16.795	16.894	16.945	16.950	+486
Oñati	10.957	11.033	11.151	11.202	11.282	11.276	11.348	+391
Pasaia	15.977	15.945	15.885	15.849	15.929	16.012	16.207	+230

Segura	1.455	1.488	1.477	1.473	1.480	1.476	1.472	+17
Tolosa	18.095	18.232	18.574	18.836	18.936	19.113	19.175	+1080
Zumaia	9.337	9.461	9.581	9.626	9.734	9.798	9.840	+503

31. taula. Urteko energia kontsumoaren aldaketa biztanleriaren bolumenaren arabera. Geuk egina Udalmap-eko datuetatik abiatuta.

Energia kontsumoaren aldaketa biztanleriarekiko		
	Biztanleriaren aldaketa (%)	Elektrizitate kontsumoaren aldaketa (%)
Azpeitia	+ % 2,52	- % 89,2
Donostia	+ % 0,30	+ % 9,99
Getaria	+ % 5,35	+ % 0,98
Hernani	+ % 2,21	- % 2,25
Hondarribia	+ % 2,95	- % 4,82
Oñati	+ % 3,57	+ % 4,9
Pasaia	+ % 1,44	- % 9,66
Segura	+ % 1,17	- % 3,82
Tolosa	+ % 5,97	- % 13,17
Zumaia	+ % 5,39	+ % 6,78

Azpeitiko kasua nabarmendu beharrekoa da, ematen dituen kopuru zeharo muturrekoengatik: biztanleriak % 2,52 egin badu ere gora, energia kontsumoa ia-ia % 90 murriztu da. Horrek adieraz dezake ezen udalerrian industriako jarduera nabarmen murriztu dela eta, gainera, biztanleriak murriztu egin duela kontsumoa edota udalerria gero eta efizienteagoa izaten ari dela energiari dagokionez.

Tolosako biztanleriak gora egin du pixka bat, eta kontsumoa % 13,17 jaitsi da; horrenbestez, esan genezake balio horiek oso positiboak direla, bai energia kontsumo txikiagoagatik izan bai kontsumo eraginkorragoagatik izan.

Donostian elektrizitate kontsumoak % 9,99 egin du gora; ez da Azpeitian ikusitako aldaketa bezain garrantzitsua inolaz ere, bai ordea biztanleriak izan duen % 0,3ko igoera txiki-txikiarekin alderatzen badugu. Funtsezkoa izango litzateke energia kontsumoaren gorakada horren arrazoiak ezagutzea eta, ahal den neurrian, kontrolatzen eta murrizten ahalegintzea.

32. taula. Urteko ur kontsumoa biztanleriaren bolumenaren arabera. Geuk egina Udalmap-eko datuetatik abiatuta.

Adierazle izena	Urteko ur kontsumoa biztanleriaren bolumenaren arabera
Iturria	Udalmap, Eustat
Metodologia	[(Bajako eskaerako ur bolumena guztira (urtean metatutako m ³ -ak) / Biztanleria osoa (errolda)] / 365 egun

Lortu nahi zen adierazlea udalerriko eta hileko (ideala eguneko egitea litzateke) ur kontsumoaren aldaketa zen, hain zuzen aztertu ahal izatearren turista etorri handiko garaietan erlazorik ba ote dagoen biztanleria flotatzailearen hazkundearen eta ur kontsumoaren artean. Ezin izan da, baina, lortu, informazio hori ez delako argitaratzen.

Ur kontsumoaren gorakada bisitari kopuru handieneko garaian						
	2011	2012	2014	2015	2016	Aldaketa (2011-2016)
Azpeitia	158,01	158,96	157,46	145,05	154,01	-4
Donostia	193,53	189,12	191,96	186,63	184,73	-8,8
Getaria	156,73	156,16	152,80	138,77	154,01	-2,72
Hernani	186,48	189,46	167,71	167,32	166,37	-20,11
Hondarribia	188,52	194,98	182,14	180,93	178,03	-10,49
Oñati	156,92	156,85	154,36	143,19	154,01	-2,91
Pasaia	140,99	152,46	143,31	140,83	137,79	-3,2
Segura	157,78	158,02	157,02	145,97	154,01	-3,77
Tolosa	157,05	158,76	155,05	142,42	154,01	-3,04
Zumaia	156,69	156,83	153,70	141,57	154,01	-2,68

Beharazko joera ikusten da, eta hori oso seinale positiboa da, are gehiago, horrek erakusten du segitu egin behar dela ur kontsumoa murrizteko edota uraren erabilera eraginkorrago bat lortzeko neurriak aplikatzen, esaterako finkatutako gehieneko kopurua gainditzen duten etxebizitzetara Ur Partzuergoak berak ezartzen dien zigorra. Hernaniko kasua deigarria da, ezen udalerririk horretan ur kontsumoak jaitsiera esponentziala izan baitu, gutxi gorabehera 20 litrokoa biztanleko eta urteko. Era berean, ikusten da udalerririk gehienetan ur kontsumoa murriztea ez dagoela biztanleria galtzearekin lotuta.

33. taula. Urteko ur kontsumoaren aldaketa biztanleriaren bolumenaren arabera.
Geuk egin a udalmap eta Eustaten datuetatik abiatuta

	Biztanleriaren aldaketa (%) (2011-2016)	Ur kontsumoaren aldaketa (%) (2011-2016)
Azpeitia	+2,19	-2,53
Donostia	-0,06	-4,55
Getaria	+5,70	-1,74
Hernani	+2,16	-10,78
Hondarribia	+2,73	-5,56
Oñati	+2,86	-1,85
Pasaia	+1,64	-2,27
Segura	-1,08	-2,39
Tolosa	+5,17	-1,94
Zumaia	+4,01	-1,71

Taulan ikusten denez, aldaketak minimoak dira oro har. Alabaina, eta lehen jada aipatu moduan, Hernaniko kasua bereziki deigarria da, zeren eta biztanleriaren % 2,16 egin duela gora, ur kontsumoa % 10,78 murriztea lortu baitu.

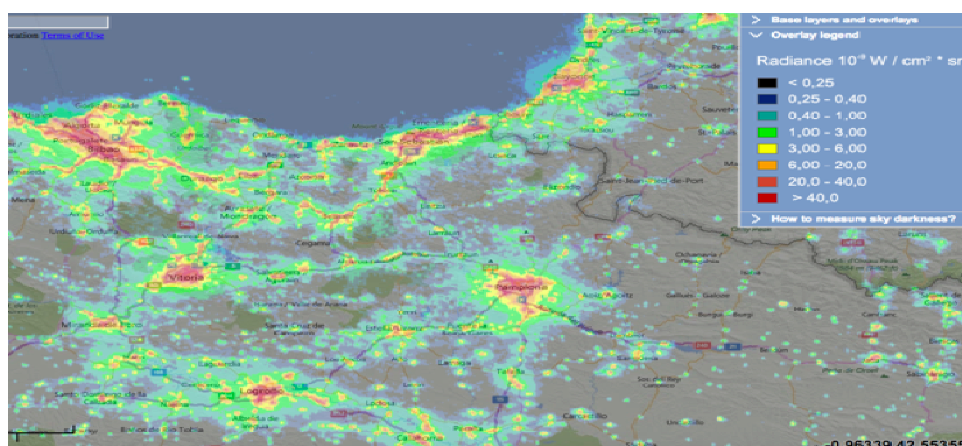
1. irudia. Argi-kutsaduraren mapa. Iturria: Light Pollution Map, 2016

Adierazle izena	Argi-kutsadura maila, kolore eskalako mapaz
------------------------	--

Iturria	Light Pollution Map
----------------	---------------------

Metodologia	Iturri zuzena
--------------------	---------------

Azterketa honen gai diren 10 udalerrietako argi-kutsadurari buruzko datuak baditugu, 2014, 2015, 2016 eta 2017ko urteei dagokienez. Udalerrietako batzuetan, kutsadura handiagorantz doa joera, eta beste batzuetan, aldiz, murrizteko bidean da kutsadura; edonola ere, udalerrri guztiek lan egin behar dute kutsadura hori murriztu eta duen eboluzioaren jarraipena egiteko.



Ron Chepesiuk-ek, Mexikoko Osasun Publikoaren Institutu Nazionalak 2010ean argitaratu zion "Extrañando la ciudad" artikuluan, azaltzen du ezen "kanpoko argiztapen artifiziala eraginkortasunik gabea eta nekagarria denean eta beharrezkoa ez denean argi-kutsadura" esaten zaiola; hurrena diosku zenbait arlotako aditu (anbientalista, ikertzaile, mediku...) ugariren iritziz kutsadura hori bizkorren hazten ari den kutsadura-formetako bat datekeela, eta horretaz gain inpaktu negatiboak izan ditzakeela floran, faunan eta gizakion osasunean. Ildo horretatik, Astronomiako Espainiar Elkarteak dio argi-kutsadura arazoa dela Espainian, "kulturarentzat, paisaiarentzat, ekologiarentzat, baliabideen kudeaketarentzat, habitagarritasunarentzat, bizi-kalitatearentzat, are osasunarentzat ere". Horregatik garrantzitsua da horri arreta jartzea eta argiztatzeko modu desberdinak eta izan ditzaketen ondorioak aztertzea.

Azterketa horretarako ez daukagu, baina, udalerrri bakoitzeko argi-kutsadurari buruzko hileko baliorik eta, horrenbestez, ezin dugu jakin turismoak eragin zuzenik ote duen. Alabaina, mapako progresio antzekoa ikusirik eta kutsadura handiena hiri eremuetan biltzen dela kontuan harturik, ondoriozta genezake turismoak ez duela eragin handiegirik adierazle honi dagokionez.

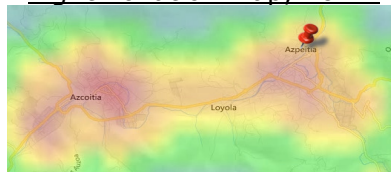
Balioak interpretatzera begira, Nazioarteko Astronomia Batasunak (López de Lacalle; Chepesiuk, 2010) ezartzen du argi-kutsadurari buruz ari garela "zeruko argitasun artifizialak % 10 baino gehiagoz gainditzen duenean zero naturalarena berarena 45o-tik gorako gorapen batez".

Alertak sortzeko unean, berriz, aurreko irudiko kolore eta balio legenda hartzen da kontuan, udalerri bakoitzeko irudiei aplikatuta.

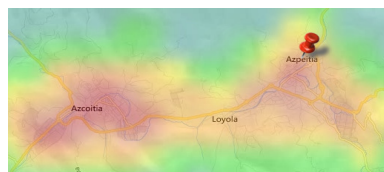
AZPEITIA

Argi-kutsaduraren intentsitatea apenas aldatu den azken 3 urtean; 150 inguruan dago. Alabaina, aldaketa txiki bat ikusten da hedadurari dagokionez, zeren eta ugaltu egin baitira lehenago argi-kutsadura balio arinak zeuzkaten eta orain, berriz, balio handiagoak dauzkaten zonak.

2. irudia. Azpeitiko argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017.



3. irudia. Azpeitiko argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017.



DONOSTIA

Udalerri honetan argi-kutsadurak nabarmen egin du gora azken 3 urtean, hala intentsitatez nola hedaduraz. 2014an udalerri erdian 900 ingurukoak ziren balioak ia-ia 1300-ra iritsi dira 2017an. Beraz, zeharo komeniko litzateke balio horiek batez ere alde zaharrean eta hiri erdian murrizteko neurriak aztertzea.

4. irudia. Donostiako argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017



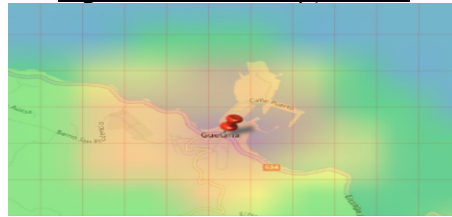
5. irudia. Donostiako argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017



GETARIA

2014ko eta 2017ko irudietan, ikus dezakegu Getariako argi-kutsadurak goraxeago egin duela. Alabaina, 2014ko urtean herriko hegomendebaldeko partean kolore horiz ikusten genuena murriztu egin da gaur egun. Egia da balioetan ez dela aldaketa handirik izan -300 inguruko balioak- argi-intentsitateari dagokionez, baina hedadurari begiratuta murriztu direla esan dezakegu.

6. irudia. Getariako argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017.



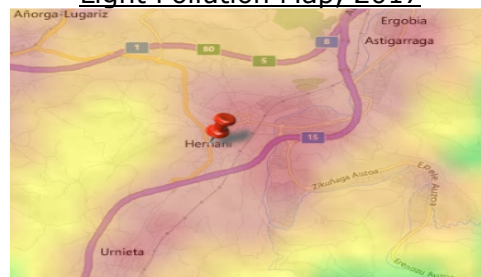
7. irudia. Getariako argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017.



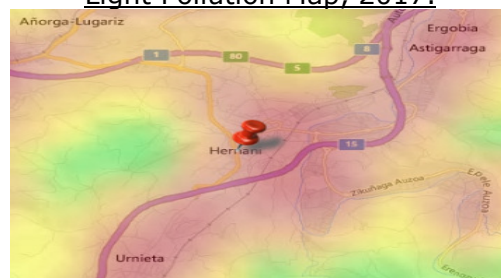
HERNANI

Ikusten dugunez, argi-kutsaduraren intentsitatea zein hedadura nabarmen jaitsi dira udalerriko mendebaldeko inguruan; zona horretan, duela hiru urte argi-kutsaduraren intentsitatea 60 eta 200 bitartekoa zen, eta gaur egun 30 eta 60 bitartean mantentzen da. Era berean, alde zaharreko balioak 450-tik 360-ra igaro dira azken urte honetan. Hernaniko udalerririk industria-ehun handia du eta, hirigunetik ekialderago kokatutako beste zona batzuetan ikus dezakegu ezen argi-kutsaduraren intentsitateak igoera adierazgarriak izan ez duen arren -540-koa da gutxi gorabehera-, hedapenari dagokionez gora egin duela. Beraz, datuen arabera esan dezakegu norabide egokian goazela aurrera, baina lanean segitu beharra dagoela, balioetako batzuek oso handiak izaten segitzen dute eta.

8. irudia. Hernaniko argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017



9. irudia. Hernaniko argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017.



HONDARRIBIA

Ikus dezakegu kutsadura nabarmen murriztu dela, ezen 40o-45o bitarteko balioetatik 30o-40o bitartekoetara jaitsi da alde zaharrean. Aldaketa handiena izan den lekua mendebaldeko zona da, zeren eta hiru urteko epean zehar berde koloreko eremuak handitzen joan baitira, batez ere udalerriaren mendebaldeko zonan, 3o-tik 1,5o-ra igaroz. Udalerriaren ipar partean gertatuaren oso antzera, han kutsaduraren intentsitatea ez baita askorik aldatu, hedapenari dagokionez gertatu da aldaketa. Beraz, eta gaingiroki joera positiboa bada ere, komeniko litzateke kutsadura maila altueneko puntuak murrizteko neurriak aztertzea, zeren eta bereziki alde zaharrean gaintitzen hasi baitira ofizialki argi-kutsadurari buruz hitz egin ahal izateko mugak (45o).

10. irudia. Hondarribiko argi-kutsadura, 2014. Light Pollution Map, 2017



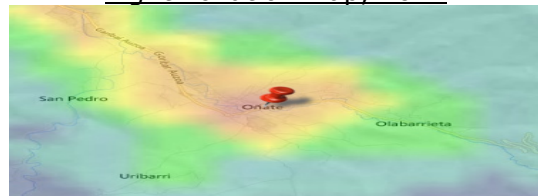
11. irudia. Hondarribiko argi-kutsadura, 2017. Light Pollution Map, 2017.



OÑATI

Udalerri honetan argi-kutsadura nabarmen murriztu da, hedapenari dagokionez. Alabaina, kolore gorriko zonetan –horietako balioak 20o eta 25o bitartekoak ziren 2014an– goranzko joera izan da, 35o ingururaino helduz jada. Beraz, kutsadura handieneko zonak murriztu badira ere, argi-kutsaduraren intentsitate handieneko zonetan areagotu egin da arazoa. Horiexek dira, horrenbestez, arreta eta azterketa berezia behar duten datuak.

12. irudia. Oñatiko argi-kutsadura, 2014. Light Pollution Map, 2017



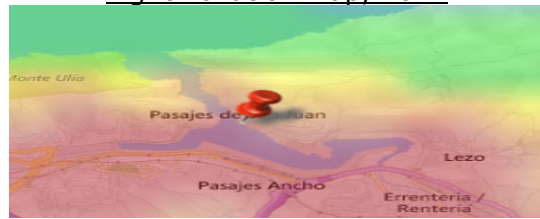
13. irudia. Oñatiko argi-kutsadura, 2017. Light Pollution Map, 2017.



PASAIA

Kostaldeko Pasaia portu udalerririk murriztu egin du argi-kutsadura duen eremuaren neurria, batez ere iparreko zonan, eta argi-kutsaduraren intentsitateak ere beherantz egin du azken hiru urtean zehar. 2014ko urtean portu inguruan 940-aren pare zebiltzan balioak ez dira 850-ra iristen egun. Ildo horretatik, datuek hoberantz egin badute ere, lanean segitzea komeni da, balioetako batzuek oso altuak izaten segitzen dute eta.

14. irudia. Pasaia argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017



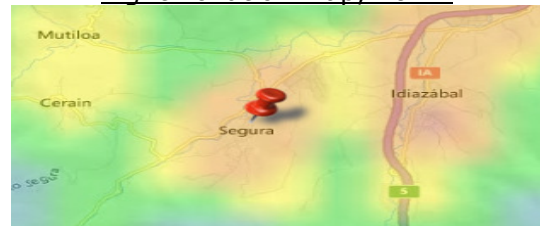
15. irudia. Pasaia argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017.



SEGURA

Seguran argi eta garbi ikus daiteke argi-kutsaduraren intentsitate eta hedapenaren murriztea. 2014ko urtean 150 eta 200 bitartean zeuden balioak 50-100 ingurukoak dira 2017an. Oso datu ona da, are hobe joera beheranzkoa dela kontuan hartuz gero..

16. irudia. Segurako argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017.



17. irudia. Segurako argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017.



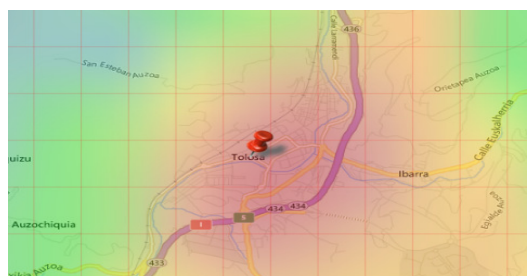
TOLOSA

Udalerrri honetan ikus dezakegu argi-kutsadurak gorantz egin duela, pixkanaka, urtez urte; hala, 2014ko 460-480 bitarteko balioetatik 580-ko balioetaraino iritsi da. Eta egia bada ere hedapenari dagokionez kutsadura murriztu egin dela neurri batean, komeniko litzateke punturik altuenak jaisteko neurriak aztertzea, batez ere alde zaharrari dagokionez, zeren eta zona horretan gainditu egiten baitira ofizialki argi-kutsaduraz hitz egin ahal izateko mugak (450).

18. irudia. Tolosako argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017



19. irudia. Tolosako argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017.



ZUMAIJA

Udalerrri honetan ikus dezakegu argi-kutsadurak hartzen duen eremu ia-ia osoan intentsitateak gora egin duela. Hegoaldeko zonan argi-kutsadura 260-340 bitarteko balioetatik 400-450 inguruko balioetara igo da. Era berean, eta nahiz hain modu nabarmenean izan ez, Zumaiako iparreko zonak ere intentsitatearen igoera izan du; hala, 2014an 220 ingurukoak ziren balioak 250-ra iristen dira 2017an. Baina hirigunean hartu behar dira argi-kutsadura murrizten saiatzeko neurriak, zeren eta duela hiru urteko 800-ko balio kezkagarrietatik azken urte honetako 880-koetara igaro baita. Beraz, ofizialki argi-kutsadura dagoen inguru batean gaude.

20. irudia. Zumaiako argi-kutsadura, 2014.
Light Pollution Map, 2017.



21. irudia. Zumaiako argi-kutsadura, 2017.
Light Pollution Map, 2017.



34. taula. Urtean zehar airearen kalitatea ona eta onargarria ez den egunen portzentajea. Geuk egina Udalmap-eko datuetatik abiatuta.

Adierazle izena	EAEko Airearen Kalitatearen Kontrol Sarearen arabera urtean zehar airearen kalitatea ona eta onargarria ez den egunen portzentajea.
Iturria	Udalmap, Eustat
Metodologia	Egunen % 100ari aire ona edo onargarria zuten egunen portzentajea kendu zaio.

Urtean zehar airearen kalitatea ona eta onargarria ez den egunen portzentajea				
	2010	2011	2012	2013
Azpeitia	% 7,67	% 13,7	% 7,95	% 4,93
Donostia	% 0	% 0,27	% 0	% 0
Getaria	% 0	% 0,82	% 0,58	% 0
Hernani	% 0	% 0,27	% 0	% 0
Hondarribia	% 0	% 0,27	% 0	% 0
Oñati	% 0,27	% 1,92	% 1,11	% 1,1
Pasaia	% 0	% 0,27	% 0	% 0
Segura	% 0,82	% 3,01	% 0,82	% 0,82
Tolosa	% 0,82	% 3,01	% 0,82	% 0,82
Zumaia	% 0	% 0,82	% 0,58	% 0

Joera murriztekoa da, hau da, airearen kalitatea gero eta hobea izatekoa. 2013ko urtean ez da inon egunen % 1 izatera iristen, Azpeiti eta Oñatiko udalerrietan izan ezik, % 4,93 eta % 1,1eko datuak eman zituzten eta hurrenez hurren. Balio horien atzean dagoen arrazoia sakonago aztertzea komeni da, eta, seguruenik, baita neurriak hartzeko aukera ere. Adierazle hau ebaluatzeko unean bi elementu hartu behar dira kontuan. Alde batetik, Osasunaren Mundu Erakundearen (OME) kalitate estandarrak hemen erabilitako estandarrak (Europar Batasunak ezarriak) baino murriztaileagoak direla, eta bestetik Ekologistak Martxan erakundeak egindako "La Calidad del aire en el Estado Español durante 2016" izeneko azterketak ohar egiten duela ezen Eusko Jaurlaritzaren airearen kalitatea zaintzeko eta kontrolatzeko sareak jasotako datuak, PM 2,5-ei dagokienez, oso kalitate gutxikoak direla.

35. taula. IKS ziurtagiria duten turismoko enpresak. Geuk egina Basquetour-en datuetatik abiatuta.

Adierazle izena	Ingurumena Kudeatzeko Sistema (IKS) duten turismoko enpresak Ingurumena Kudeatzeko Sistema (IKS) duten hondartzak
Iturria	Basquetour
Metodologia	Iturri zuzena

Gipuzkoa
^º IKSa duten turismoko enpresak
3

36. taula. IKS ziurtagiria duten hondartzak. Geuk egina Basquetour-en datuetatik abiatuta.

Gipuzkoa	
Kop.	%
9	47.4

Basquetour-ek jaso informazioaren arabera ingurumena kudeatzeko sistema bat edukitzeko inbertsioak egiteari garrantzitsu iritzi dioten udalerriak eta enpresak hemen ageri direnak dira. Ez da errolda bat.

Turismoaren sektorean maila orokorreko 200 ziurtagiri baino gehiago daude, mota desberdineko destino edo enpresen jasangarritasunari dagokionez. Eskaerak ez ditu ziurtagiri horietako asko eta asko aintzat hartzen eta, horrenbestez, ez du oso errentagarri ikusten ziurtagirietan inbertitzea. Hala, ingurumena kudeatzeko sistemak ezartzea hobeto egokitzen zaio, itxura batean, udalerrien eta enpresen aldetiko erantzukizun printzipio bati, ezen geroago printzipio hori ondo komunikatuz gero baliteke eskaerak horri erantzutea.

4.4. Konklusioak

Ekonomiarekin eta ingurumenarekin lotutako adierazleen analisitik ondorioztatzen denaren arabera, turismoaren sektorea funtsezko faktorea izaten ari da aztertutako udalerrien garapenean. Gaur egun turismoa sektore ekonomiko garrantzitsua da Gipuzkoan. BPGari egiten dion ekarpena % 7,4koa da eta 27.983 langile dauzka, hau da, Gipuzkoako enplegu osoaren % 9,41.

2016an ostatu-gauen marka jarri zuen Gipuzkoak. Lehenengo aldiz, bi milioi ostatu-gauko zifrara iritsi ez eze, gainditu egin zuen (2.179.877 guztira), aurreko urtean baino % 9,4 gehiagoz alegia, honela banatuta: % 8,3ko gehikuntza Donostian, % 19,5koa metropoli eremuan, % 9,8koa kostaldean eta % 8,2koa barnealdean. Gainera, ostatuetakoko diru-sarrerak nabarmen gehitu ziren okupazioa eta tarifak igotzearen ondorioz. Eta azken urteotan hiriburua, Donostia, bigarren hiri destino errentagarriena da, Bartzelonaren atzetik, ostatuei dagokienez. Horregatik, horren guztiaren neurketa eta kudeaketa egokia behar dira, bai garatzen ari diren destinoetan bai dagoeneko finkatuta daudenetan. Alabaina, udal eta probintzia mailan bereizitako daturik ez izateak, eta nahi genituzkeen adierazleei erantzuteko daturik ere ez izateak zaildu egiten dute, nolabait, egin beharrekoa, eta horrek udalerrietan sektoreak duen egoerari buruzko analisi osatugabea egitea dakar.

Sektoreak beste sektore ekonomiko batzuetan eragiteko duen gaitasunari dagokionez, garrantzitsua da azpimarratzea turismoa intentsiboa dela inbertsioari dagokionez, eta inbertsio horietako asko eta asko probetxuzko izan dakizkiekeela, halaber, ekonomiaren beste sektore batzuei. Hala, 2016an turismoak garraio eta

komunikazio azpiegituretako inbertsioen % 4,4 hartu zuen mundu mailan, eta sektore ekonomiko askok horien onura jaso eta hazkunde mailak hobetu ahal izan zituzten.

Gipuzkoa destinoa osatzen duten eskualdeetako bakoitza turismora begira dituen baliabide eta erakargarri nagusiak balioesten ari da, turistak erakartzera begira, baina baita aldi berean Gipuzkoa bezalako destino bat itxuratzeko ere, destino osoagoa eta goitik behera erakargarriagoa izan dadin alegia, eskualdeetako elementu erakarleak elkarren osagarri izateko ahalegin batez betiere.

Eskualdeko turismoaren sektorearen ezaugarria urtarokotasuna da. Turismoaren urtarokotasuna udalerrien ageriko ezaugarria da, eta nagusiki udako hilabeteetan zehar gertatzen da, bai hotel establezimenduen kasuan bai landetxeetan beretan ere, eta batez ere estatuko merkatuaren (jatorri nagusiak Madril, Katalunia eta Valentzia dira) eta Euskadiko bertako barne turismoaren kasuan, atzerriko eskaera are markatuagoa den destino batzuen salbuespenarekin. Ikusi da batez beste egonaldia luzeagoa egiten dutela landetxeak aukeratzen dituzten bisitariak, hoteletan geratzen direnen aldean. Eskualdean izandako bisita kopuruari buruz eskura dauzkagun azkeneko datuen arabera, kostaldera etortzen diren turisten eta barnealdera etortzen direnen arteko diferentzia txikitzen ari da, poliki-poliki turismoa probintzia guztian homogeneizatzen ari da eta.

Donostia da turismo intereseko puntu gehien dituen udalerria, eta hurrenak, oso atzetik ordea, Zumaia eta Hernani dira. Azpimarratu beharreko beste alderdi bat lurzoru urbanizaezinaren hedapenari buruzkoa da; horri dagokionez, Hondarribia dugu mota horretako lurzoru azalera txikiena duten hamar udalerrietako bat. Gainera, udalerri horretan bertan dugu bigarren etxebizitzaren bolumen handiena lehen etxebizitzetikiko. Komeni da aipatzea, bestalde, Getarian eta Hondarribian zenbat ostatu-plaza arautu dauden 1.000 biztanleko, horrek eraman lezakeelako, bilakaera oso zorrozki neurtu eta kudeatu ezean, jendea ernegatzera eta herri horien identitatea pixkanaka desagertzera. Ikusten da udalerri batzuk, horien artean Pasaia eta Hernani, gero eta gehiago ari direla kontzientziazatzen eta sentsibilizatzen ingurumen gaien inguruan.

Turismoak eskualdean duen garrantzia gero eta handiagoa bada ere, ingurumenaren esparruan eta gizarte esparruan ez dago udal edo probintzia mailan bereizitako daturik, eta horrek zaildu egiten du sektorearen analisi osoa egitea udal maila eta, horrenbestez, eskualde maila ere jasota. Horregatik, adierazle horien emaitzak, bai ekonomikoak bai ingurumenari lotuak, Euskal Estatistika Erakundeak (Eustat) ezarritako zona geografikoetatik (probintziako hiriburua, metropoli eremua, kostaldea eta barnealdea) abiatuta ateratakoak dira.

Aztertutako ingurumen datu positiboen artean azpimarratzekoa da hondartzetako uraren kalitatea, bikain kalifikazioa ematen baitiote gehienetan. Energia kontsumoari dagokionez, interesgarria da Donostian izandako eboluzioa aipatzea, biztanleriaren bolumena ia batere aldatu gabe % 10 igo baitu energia kontsumoa; beraz, ezinbestekoa izango da igoera horren arrazoiak ezagutzea eta, ahal den neurrian, kontrolatzen eta murrizten saiatzea.

Argi-kutsaduraren aldetik, Pasaia eta Zumaia dira, eta horien atzetik Hernani eta Tolosa, arreta gehien eskatzen ari diren udalerriak, gomendatutako mugak

gainditzen dituztelako (45o); horrenbestez, argi-kutsadura duten herrien artean sartuta daude, eta, gainera, ez du ematen murrizteko joerarik dutenik. Egoera horren aurrean, beraz, biziki gomendagarria da kutsadura hori murrizteko neurriak aztertzea.

Airearen kalitate ez on eta ez onargarriko egunak urtean zenbat diren neurtuta, ikusten dugu kalitatea ona dela eta gero eta hobe izango dela udalerri guztietan, Azpeitian eta Oñatin izan ezik, eta bi herri horietan zifra hain desberdin horien arrazoak sakonago aztertzea komeni da. Gainera, datuen kalitatea hobetzea zein datu bilketarako puntuak ugaltzea komeni da.

Gipuzkoako turismoaren sektorearen jasangarritasunaren ahultasun handi bat da oso enpresa eta hondartza gutxi dutela Ingurumena Kudeatzeko Sistemaren ziurtagiria. Enpresei dagokienez, 3 bakarrik dira, eta ziurtagiri hori duten hondartzak, berriz, Gipuzkoako erdia inguru dira. Beraz, jorratu beharreko lan ildo argia dugu hemen.

4.5. Bibliografiako erreferentziak

Basquetour. Turismoaren Euskal Agentzia. (2016). Número de empresas turísticas y playas con SGA. Eskuragarria in www.basquetour.eus

Chepesiuk, Ron, Extrañando la oscuridad: los efectos de la contaminación lumínica sobre la Salud Pública de México [on line] 2010, 52 (irail-urria): [Kontsulta data: 2017ko abuztuak 17]. Eskuragarria in <http://antioquiacolombiawww.redalyc.org/articulo.oa?id=10617417015>

[España.](#)

Ecologistasenaccion.org. (2017). La calidad del aire en el Estado español durante 2016 | Ekologistak Martxan. [online] Eskuragarria in: <http://www.ecologistasenaccion.org/article34571.html> [Accessed 23 Oct. 2017].

Espainia. Descubre Tolosaldea Ezagutu. (2017). Berreskuratua in: <https://www.tolosaldea.eus/eu/descubre-tolosaldea>

Espainia. Azpeitiko Udala (2017). *Turismoa*. Berreskuratua in: <http://azpeitia.eus/es/turismo>

Espainia. Getariako Udala. (2017). *Getaria Turismoa*. Berreskuratua in: <https://www.sansebastianturismo.com/es/>

Espainia. Oñatiko Udala. (2017). *Turismo*. Berreskuratua in: <http://www.xn--oatiturismo-1db.eus/es/>

Espainia. Pasaia Udala (2017). *Turismo, Imágenes y Videos*. Berreskuratua in: http://www.pasaia.eus/documents/90521/2010380/PASAI_A_PLANO_A_2016.pdf/ddaf9838-56eb-35e9-63a7-019fb29ace95

- Espainia. Segurako Udala. (2017). *Ayuntamiento de Segura*. Berreskuratua in: <http://segura.eus/udala>
- Espainia. Zumaiaiko Udala. (2017). *Oficina de Turismo de Zumaia*. Berreskuratua in: <http://zumaia.eus/es/turismo>
- Espainia. Bidasoa Bizirik. (2017). *Departamento de Turismo*. Berreskuratua in: <http://www.bidasoa-activa.com/es/quienes-somos/departamentos/turismo>
- Espainia. Hernaniko Udala. (2017). *Conoce Hernani*. Berreskuratua in: <http://www.hernani.eus/es/conoce-hernani>
- Espainia. San Sebastián Turismo & Convention Bureau. (2017). *San Sebastián Turismo*. Berreskuratua in: <https://www.sansebastianturismo.com/es/>
- Eustat (2017). Turismoaren kontu satelitea EAEn. Establezimendu turistiko hartzaileen inkesta (ETH). Bidaiaari sarrerak, ostatu-gauak eta okupazio mailak EAEko hotel establezimenduetan, etab. Eskuragarria in www.eustat.eus
- Light Pollution Map (2017). Interactive world light pollution map. Eskuragarria in www.lightpollutionmap.info
- Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia (2017ko abuztuak 11). El turismo da empleo en Gipuzkoa a 27.938 personas. El Diario Vasco. Eskuragarria in <http://www.diariovasco.com/gipuzkoa/turismo-empleo-gipuzkoa-20170811005617-ntvo.html>
- URA. Uraren Euskal Agentzia. (2017). Hondartzetako uraren kalitatea. Eskuragarria in www.uragentzia.euskadi.eus

5. Gipuzkoako turismoaren karga soziokulturaleko kapazitatea

Marina Abad Galzacorta, Nagore Espinosa Uresandi, Asunción Fernández-Villarán Ara eta Ana Goytia Prat, Deustuko Unibertsitatea

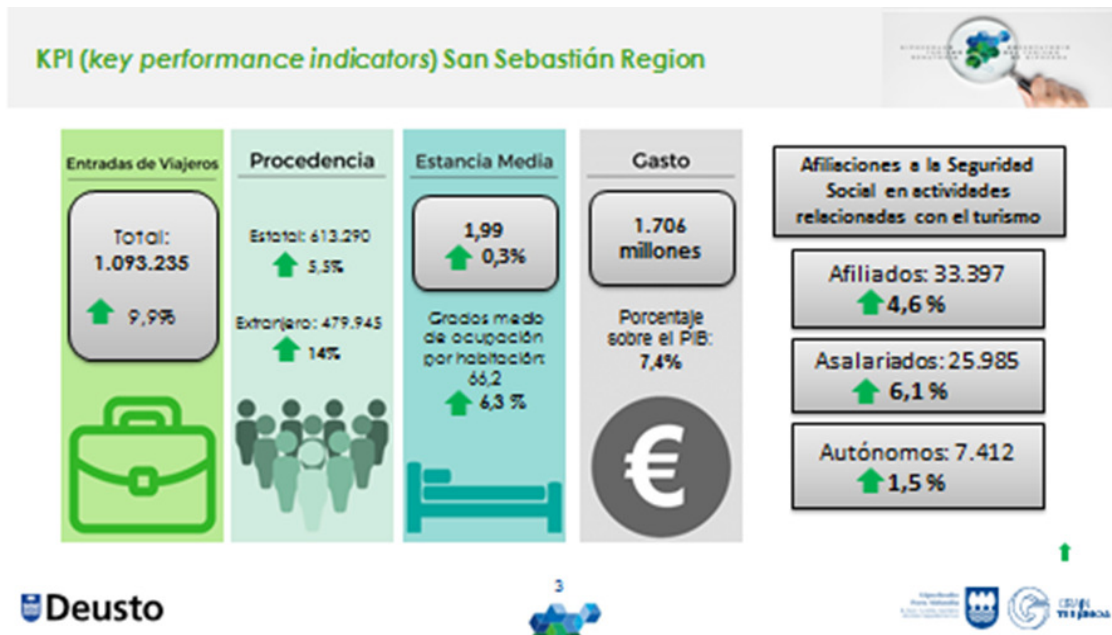
5.1. Sarrera

Turismoa enplegua eta aberastasuna sortzen duen jarduera da bisitariak hartzen dituzten lurraldeentzat, baina inpaktuak ere badira bai ingurumenean bai tokian tokiko komunitatearen gainean. Horregatik turismoak ez luke eksklusiboki etorrera eta ostatu-gau kopuruei lotuta egon behar, baizik eta baita jardunari eta alerta goiztiarreko beste aldagai kritiko batzuei ere, masifikazio arazo potentzialak eta tokiko komunitateekiko beste gatazka egoera batzuk behar besteko aurrerapenez identifikatzen lagundu dezaten.

Esate baterako, jarduera turistikoaren hazkundearen ondorioz lurraldeko zerbitzu publiko eta pribatuetan gero eta erabiltzaile gehiago izateak zerbitzu horiek saturatzera eraman lezake (garraioak, jatetxeak, garbiketa zerbitzu publikoak, etab.) edo zerbitzuaren kalitatea galtzera, eta, ondorioz, bertako biztanleen eguneroko bizitzan zuzenean eragin kaltegarria izatera, bizi-kalitatea murriztera.

Sekzio hau Gipuzkoan bizi diren pertsonen jasotzen duten turismoari buruz ematen dituzten balorazioak ezagutu eta gatazka egoera posibleak aurreikusi beharrari lotzen zaio. Horretarako, Gipuzkoako Foru Aldundiak Deustuko Unibertsitateko Turismo Sailaren Gipuzkoako Turismo Behatokiaren laguntza izan du, azterlan honi ekiteko.

1. irudia: Turismoaren 'Key Performance Indicators' Gipuzkoan, 2016



Iturria: Gipuzkoako Turismo Behatokia, 2017

Behatokiaren eta Turismo Sailaren ikerkuntza-ildotik proposatu da lurraldeko lehenetsuen artean jasangarritasuna ebaluatzeko sistemak ezartzea kokatzen duten beste azterlan batzuetan jorratutako lan ildoetatik segitzea. Zehazki, ikerkuntza-ildo horren barnean neurketa-beharrei erantzun ahal izatea lortu nahi da.

Karga soziokulturaleko kapazitate horren zenbatespena –egoiliarak turismoarekiko erakusten dituen jarrerak eta inplikazioa dira zenbatespen horren terminoak– egin ahal izateko metodologiak biztanleriari egindako galdetegi baten analisia baliatuko du; galdetegi horri erantzungo dioten pertsonak turismo jarduera, tradizionala edo berria, dagoeneko baden hiri eremuetan, kostaldekoetan eta landakoetan bizi direnak izango dira, adin desberdinetakoak.

5.2. Azterketaren helburuak

Ekindako analisiaren helburu orokorra Gipuzkoako biztanleek turismoaren hazkundearekiko duten karga soziokulturaleko kapazitatea esploratzea da. Horregatik, planteatzen den azterketak zenbait helburu espezifiko ditu, honakoak:

- karga sozialari buruzko adierazleak ezartzea, biltzea eta analizatzea.
- Gipuzkoak aurre egin behar dien erronkak identifikatzea, gaur egun eta epe ertain eta luzera begira turismoarekiko duen pertzepzio sozialari dagokionez, turista kopuruaren kasuan espero den goranzko joera kontuan hartuta.

Horretarako lurraldeko 10 udalerri hartu dira aztergai, eta probintzia osoaren irudia eman dezakeen metodologia kuantitatibo baten bitartez ahalegina egin da ondoko galdera hauei erantzuteko:

- Probintziako biztanleek ba al dute turismo saturazioko pertzepziorik? Alde batetik, bisitatzen dituen turista bolumenari (kopuruari) buruz duten pertzepzioa, hau da, kopuru horri handi edo txiki deritzoten eta, bestetik, bere herrian turista kopuru hori izateak nola sentiarazten dituen (erosotasun terminoetan).
- Biztanleek zer pertzepzio dute turismoaren inpaktu positibo zein negatiboan gainean? Ba al da pertzepzio horien faktore moderaturik?
- Nolako turista irudikatzen dute biztanleek, galdera hauei erantzuteko unean?
- Hemengo biztanleak ostatu-gauko tasa turistiko bat ezartzearen alde edo kontra daude? Eta, tasaren alde badaude, zertara uste dute bideratu beharko litzatekeela tasa hori?

5.3. Azterketaren esparru kontzeptuala

"Our Common Future" txostenak, "Brutland txostena" (WCED, 1987) izenaz ezagunagoak, garapen jasangarri kontzeptua sortu zuenez geroztik, adostasun zabala dago kudeaketan jasangarritasunaren hiru dimentsioak, ingurumen dimentsioa, ekonomikoa eta soziala alegia, sartzeak duen garrantziaren inguruan. Alabaina, Wolbring eta Rybchinskik (2013) aipatu moduan, ageri-agerikoa da halaber ezen, destino turistikoen kudeaketa jasangarriari dagokionez, dimentsio sozialak ekonomiko eta ingurumenekoak baino ezagutza apalagoa izan duela.

Jasangarritasun sozialak funtsezko hiru hurbilketa jasotzen ditu (Vallance, Perkins eta Dixon, 2011: 342-243)

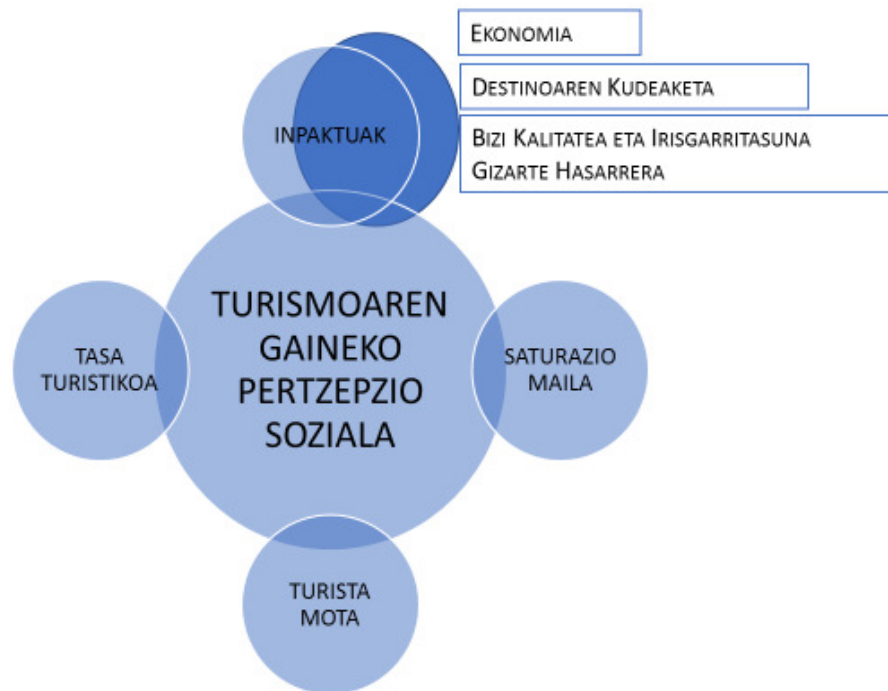
- Jasangarritasun soziala, hau da, destino turistikoak planifikatzea eta kudeatzea, turismoaren garapena sentikorra izan dadin destinoko bizi-kalitatea mantentze edo hobetzearekiko, eta bertako biztanleen oinarritzko beharrei ekiteko kapital sozialaren sorkuntzara zein justizia sozial, giza duintasun eta herritarren partaidetzara begira;
- Jasangarritasun soziala esku-hartze sozialerako tresnatzat, horren bidez tokiko biztanleen zein turisten artean aldaketak eragitearren ingurumeneko eta ekonomiako helburuak lortzera bideratutako portaeretan, eta
- Jasangarritasun soziala turismoaren garapenaren aldeko kontzientzia kolektibotzat. Hau da, kontzientzia kolektibo hori zera da, turismoak sorrarazten dituen aldaketen aurrean pertsonen aldaketa horiek onartzeko edo aldaketa horiei aurre egiteko dituzten moduak, turismoak destinoko ezaugarri soziokulturalak eta bizi-kalitatea bultzatzen, "mantentzen" duen mailaren gaineko pertzepzioa bezalaxe.

Txosten honek azken hurbilketa honetatik aztertzen du jasangarritasun soziala, hots, garapen turistikoarekiko pertzepziotzat. Beraz, eta hurbilketa horretatik, turismoaren jasangarritasun soziala estu lotzen zaio turismoaren gaineko pertzepzioari berari. Eta pertzepzio hori bi ikuspegitatik azter daiteke:

- Alde batetik, turisten pertzepzioa dugu edo, beste era batean esanda, turistek destinoari buruz duten irudia. Horren inguruko azterketek erakusten dute pertzepzio positiboa estu lotzen zaiola gogobetetasunari. Bisitariaren ongizate edo gogobetetasuna murrizteari "pertzepzio kargako edo karga psikologikoko kapazitate" esaten zaio. Turistek destinoari buruz duten pertzepzioaren analisiak hainbat atal jasotzen ditu, besteak beste (Rajesh, 2013) paisaiaren eta naturako erakargarrien kontserbazio maila, kostuak edo prezio maila, klima, turismorako erakargarriak eta eskaintzen diren jarduerak, gaueko bizitza eta aisia, kirol instalazioak... eta baita tokiko azpiegiturei, garraioari, arkitekturari, dendei eta abarri buruzko pertzepzioa ere.
- Bestetik, tokiko biztanleek garapen turistikotik ondorioztatzen diren inpaktuei buruz duten pertzepzioa. Helburuetan aipatu den moduan, lan honek bertako biztanleen pertzepzioaren analisia du erdigune, hots, turismoak Gipuzkoako bizi-baldintzak mantendu, hobetu edo, bestela, kaltetu dituen mailari dagokionez duten pertzepzioaren analisia. Beste modu batean esanda, Munduko Turismo Elkarteak "karga sozialeko kapazitate" deitzen dionari buruz ari gara, betiere "gaindituz gero tokiko biztanleriarengan aldaketa negatiboa eragiten duen jarduera turistikorengatik"tzat ulerturik (MTE, 1998).

Biztanle edo egoiliarren pertzepzioan oinarritutako azken ikuspegi hauxe da ondoko lanean jorratzen dena. Karga sozialeko kapazitatearen analisisiko oinarriari buruz Damian eta Navarrok (2008) egin gogoetak turismora egokituta, ulertzen da ezen, lehen-lehenik, definitu egin behar dela nola ebaluatu turismoaren inpaktua (kaltea vs. onura), ondoren diagnostikatu ahal izatearren turismoaren gainean pertzepzio negatiboa edo positiboa dagoen ebaluatzen den inpaktuaren sortzailatzat (kalte edo onuraren onargarritasun kontzeptua). Beste hitz batzuez esanda, karga sozialeko kapazitatea gainditu izanaren diagnostikorako lehen hurbilketa bat da. Ondorioz, turismoko destinoaren karga sozialeko kapazitatearen gaineko pertzepzioa ezagutzeko, lehenbizi definitu egin behar dira "turismoaren garapena Gipuzkoan" konstruktoa osatzen duten ezaugarriak, ondoren horri buruzko pertzepzioa edo karga sozialeko kapazitatea analizatu ahal izatearren. Carmona eta Serraren lanetik aurrera (2012), lau osagai nagusi proposatzen dira aztertu behar den kontzeptuari dagokionez; osagai horiek ondoko irudian ageri zaizkigu grafikoki.

2. irud.- Turismoari buruzko pertzepzio sozialaren osagai nagusiak. Iturria: geuk egina.



Biztanleen saturazio maila

Turismoarekiko saturazio maila estu-estu lotzen zaie inpaktu soziokulturalari. Maila horrek harrerako biztanleriek turisten presentzia eta portaerekiko erakusten duten tolerantzia maila adierazten du. Saturazio maila funtsezko bi ikuspegitatik landu da.

1. Alde batetik, lan batzuek tokiko biztanleek, egoiliarrek, turismoarekiko erakusten dituzten jarreretan denboran zehar gertatutako aldaketak aztertzen dituzte, esaterako Butler (2006), Dogan (1989) eta Doxey-ren (1975) azterlanek egin bezala; aipatu azkenak "haserre sozialaren indizea" terminoa sortu zuen.
2. Bestetik, egoiliarrek turismoarekiko dituzten erantzun edo jarrerak aztertzen dituzten lanak daude; erantzun edo jarrera horiek euforiatik antagonismoaraino irits daitezke, tartean apatia eta haserretik igarota inolaz ere (Ap eta Crompton, 1993). Hau da, destinoa bisitatzen duten turistak izatearekiko edo turista kantitatearekiko estimu edo errefus maila aztertzen dute lan horiek.

Saturazio maila, turistekiko "atsegintasun mailatzat" ulertua alegia, bi aldagaitatik aztertzen da: batetik, destino bat bisitatzen duen turista bolumenari (kopuruari) buruz duten pertzepzioa hartzen da kontuan, hau da, kopuru horri handi edo txiki deritzoten eta, bestetik, bere herrian turista kopuru hori izateak nola sentiarazten dituen (erosotasun terminoetan).

Turismoaren inpaktuen gainerako pertzepzioa

Turismoaren inpaktuak (ekonomikoak, ingurumenekoak eta sozialak) fenomenoaren arteko interakzio konplexu baten emaitza dira. Interakzio hori turisten, destinoaren eremuaren eta bertako biztanleriaren artean lotura bat sortzen duenean gertatzen da. Interakzio horretatik "karga kapazitatea" kontzeptua sortzen da, hots, gaituz gero turismoaren garapen jasangarria urratzen den tolerantzia-muga.

Turismoaren inpaktu ekonomikoetan turismo jarduerak sortzen dituen onura zein kostu ekonomikoak sartzen dira (SAETA, 2014; UNWTO, 2004). Inpaktu ekonomiko negatiboak dagokienez zenbait alderdi hartzen dira kontuan, hala nola:

- Prezioen igoera.
- Errenta desberdintasunak areagotzea.
- Turismoarekiko gehiegizko mendekotasun ekonomikoa.
- Eskaeraren urtarokotasuna.

Inpaktu ekonomiko positiboaren atalean, berriz, onura hauek sar daitezke:

- Enplegu sorkuntza.
- Ondasun eta zerbitzuen demanda areagotzea.
- Turismoari lotutako adarren produkzioaren gorakada.
- Bizi-maila igoetzea.

Bigarrenik, ingurumeneko inpaktuetan turismoak ingurumenaren gainean eta zenbait alderditan dituen ondorioak daude. Ingurumeneko inpaktua badela esaten da, turismo ekintza edo jarduerak aldatzeko bat sorrazten duenean destinoan edo destinoaren osagaietakoaren batean; aldatzeko hori onerako edo kalterako izan daiteke. MTEren arabera (2015), turismoak ingurumenean dituen inpakturik ohikoak honakoak dira:

- Urak eta kostaldeak kutsatzea.
- Natur baliabideak desagertzea edo narritzea.
- Sentiberatasun bereziko inguruak higatzea eta narritzea (kostak, landa inguruak, etab.).
- Kutsadura arkitektonikoa eta paisaia-kutsadura, turismoaren eraikinen eraginez.
- Auto pilaketak.
- Hots-kutsadura eta zaborrak.

Turismoaren ingurumen-inpaktu positiboak dagokienez, MTEk (2015) honakoak aipatzen ditu:

- Natur inguruaren balioa handitzea.
- Zonako natur baliabideak babesteko neurriak hartzea.
- Kalitate estandarrak finkatzea.

Inpaktu soziokulturalei dagokienez, MTEk (1998) honela definitzen ditu: *"bisitarien egonaldian zehar izandako gizarte harremanen emaitza, horien intentsitate eta iraupena espazio eta denbora faktore espezifikoaren eraginpean baitago"*. Horrelako inpaktuak destinoko bizi-kalitateko aldaketak dira, ezaguera eta ondare soziokultural desberdinak dituzten egoiliarren eta turistaren arteko elkarrekintzatik ondorioztatzen direnak. Inpaktu ekonomikoaren kasuan bezala, turismotik ondoriozta daitezkeen inpaktu soziokultural negatiboak eta positiboak nabarmentzen ditugu. Inpaktu soziokultural negatiboari dagokienez honakoak aipa ditzakegu:

Emigrazioa, gentrifikazioa.

Erakuste efektua: bizimodua aldatzea, turistaren bizimodua onartu edo imitatuta.

Kultura tradizionaleko aldaketak.

Bizi-kalitate kaxkarragoa.

Inpaktu soziokultural positiboari dagokienez honakoak nabarmentzen ditugu:

Kultur elkartruke handiagoa.

Aisialdiko ekipamendu hornidura handiagoa.

Turismoaren jasangarritasunaren hiru zutabe aipatu horiei (zutabe ekonomikoari, ingurumenekoari eta soziokulturalari) gehitu behar jasangarritasun politikoa, lan honetan "destinoaren kudeaketa" izenarekin jorratua. "Jasangarritasun politiko" kontzeptua Ingurumen eta Garapenerako Mundu Batzordeari buruzko Txostenetik aterata da, hots, "Brundtland txostena" (1987) deitutik. Txosten horrek dioenaren arabera, *"etorkizuneko belaunaldiak bere beharrak asetzeko izango duten gaitasuna kolokan jartzeke egungo beharrak asetzen dituen garapena"* da garapen jasangarria. Era berean, txostenak aitortzen du jasangarritasunak dimentsio politikoa behar duela, hain zuzen etengabeko oreka berma dezan egungo beharrak betetzearen eta etorkizunekoak mantentzearen artean. Beraz, ulertzen dugu turismoaren garapena jasangarria dela politikoki, baldin eta jasotzen dituen turismo politikak eta plangintza- eta kudeaketa-estrategiek ahalbidetzen badute egungo helburuak eta baliabide beharrak betetzea, etorkizuneko helburuak eta beharrak konprometitu gabe. Beraz, jasangarritasun politikoak destinoaren kudeaketa aipatzen du, betiere horren barnean izango direla honakoak:

Turismo jardueraren gaineko erregulazio eta kontrola, administrazioen aldetik.

Administrazio publikoak behar bezala kudeatzea destinoa.

Herritarren partaidetza sustatzea.

Turismoaren sektorea sustatzea eta horri laguntzak ematea.

Turismoaren jasangarritasun politikoaren deribatu bat zerga-bilketara zuzendutako turismo politikak ezartzeko aukerarekiko pertzepzioa da. "Karga turistikorako kapazitatearen pertzepzioa" itxuratzen duen beste elementu bati buruz ari gara:

Tasa turistikoaren gaineko pertzepzioa

Duela hainbat urtetatik hona, zenbait interes kasutan egiaztatu ahal izan da tasa turistikoa, hots, establezimendu turistikoetako egonaldien gaineko zergak ezartzekoa, turismo gune jakin batzuen karga kapazitatearen gaineko kontrol tresnatzat hartzen dela. Izan ere, espazio batzuetan, Machu Pichun esaterako, dauden sarrerako numerus claususak, edota besteak beste Montblanc-en sartzeko edota bertara igotzeko tasak ohiko neurri bihurtu dira bisitari kontzentrazioak mehatxatutako lekuetan saturazioari aurre hartzeko (Canalis, 2009).

Bartzelonako kasuak, mediatiko eta aztertuenetako bat da, erakusten zuen ezen turismoaren inpaktuaren inguruan bertako biztanleek zuten kexa nagusietako bat zela *"ordaintzen diren zergak beste hiri batzuetan ordaintzen direnak baino handiagoak direla, turismoaren karga hartu ahal izateko beharrezko garbiketa eta segurtasun ekipoak mantendu ahal izatearren"* (Querol, 2017: 155). Begi-bistakoa da ezen, oro har, turismoari ezarritako zergek sortzen dituzten sarrerak baliabide finantzario garrantzitsua direla administrazioentzat, baina eztabaida ezina da, era berean, arduradunek zerga sistema eraginkor eta justua diseina dezaten oso garrantzitsua dela, batetik, ordaintzeko prestasuna ezagutzea eta, bestetik, zerga horiek banatzeko bide egokienak bilatzea, turisten pertzepzioetan oinarrituta. Izan ere, iradokitzen da balitekeela turistek zerga kantitate osagarri bat ordaintzea, hori bere esperientziak hobetzera bideratzen denean; uzkur agertuko dira, ordea, destinoaren jasangarritasunarekin lotutako gaien gaineko erantzukizuna bere gain hartzeko unean. Txosten honek tasarako prestasunari ekiten dio, betiere egoiliarren pertzepzioetan oinarrituta ezen, printzipioz, kezkatuago egon behar lukete tasa edo zerga horiei emango zaien erabilerarekin, betiere turismoaren jasangarritasuna destinoan, hau da, berak bizi diren lekuan, bermatzea gogoan hartuta.

Turistaren gaineko imajinarioa

Pertzepzio turistikoen neurketaren barnean, imajinario turistikoaren bidez norbanakoaren subjektibotasuna aztertzeko atal bat sartzea aukeratu dugu, kasu honetan Gipuzkoa bisitatzen duen turistaren irudiaz egiten den erakuntza sozialari (banakako zein kolektiboari) dagokionez. Hiernaux-Nicolas-ek (2002) esan moduan, imajinarioa baldin bada *"jarduera, espazio, epe edo pertsona (edo gizarte) baten inguruan une jakin batean definitzen diren sinesmen, irudi eta balorazioen multzoa"*, imajinario turistikoa *"turismoaren egintzari buruzko imajinario sozialaren parte da, hau da, bidaiatzeko prozesu sozialaren adierazpen ugariak biltzen ditu"* (Hiernaux-Nicolas, 2002: 8).

Hiernaux-Nicolas-en (2002) hurbilketatik abiatuta, begi-bistakoa da imajinarioa aldatzen joango dela denboran zehar, eta aldagarria izango dela, halaber, pertsonen gainean izan dezakeen eragina ere, zeren eta *"garai bateko eraikuntza mental bat baita, gizarte batean diren barne zein kanpo eraldaketek arabera alda daitekeena bera"* (2002: 10). Izan ere, Berger eta Luckmann-ek (1997) adierazi moduan, gizarte eta norbanako bakoitzak bere imajinarioak eraikitzen ditu bere historiatic, esperientzia sozialetik, eta ondoko gizarteetik zein munduko beste parteetik harremanetatik abiatuta, *"barne testuinguru"* deitzen dituztenetatik abiatuta bezalaxe. Turismoaren kasuan, imajinario kontzeptua dezente landu da destinoaren irudiari loturik, esate baterako zineak eragindako turismoari buruzko

azterlanetan (Macionis, 2004; Beeton, 2005) edo espazio konfigurazioan (Goycoeles Prado, 2006), kasu biotan irakurtzen, ikusten, bilatzen... dugunaz baldintzatuta, eta, inolako zalantzarik gabe, kontakizunaren bitartez beste batzuek transmitituta (Hiernaux-Nicolas, 2002). Alabaina, turistei buruzko idearioez ari garenean, "iruditzen zaigu turista guztiek portaera berdina dutela, edo portaera aldeak ohitura desberdinen isla besterik ez direla" (Hiernaux-Nicolas, 2002: 11); horren eraginez, nazionalitateen, are kontinenteen arabera imajinarioak izaten ditugu: "turista asiarrak", "nordikoak", "europarrak", etab.

Azkenik, aipa dezakegu ezen, kontzeptua subjektiboa bada ere, autoreek azpimarratzen dutela errealitatea ikusteko oso azalpen gaitasun handiko moduak eraikitzen dituela subjektibotasun horrek. Turista taldeen edo norbanakoen portaera antzekoak adibidetzat jarritz, agerian geratzen da "patroi" edo "ereduak" sortzen direla eta horiek lurralde jakin batean nagusitzat hartzera irits daitezkeela (Hiernaux-Nicolas, 2002).

5.4. Metodologia

Hurrengo apartatuan metodologiak bere apartatu desberdinetan, hots, lagin, landako lan eta galdetegiaren diseinuan duen garapena azaltzen da.

Laginaren diseinua

Deustuko Unibertsitateko lantaldeak ikuspegi kuantitatibo batez ekin dio azterlan honen xedeari, eta horretarako galdetegian oinarritu da, giza portaera eta egoera eta harreman sozialak beren kanpo adierazpen neurgarrietatik analizatzeko tresna kontrastatutzat. Tresnak ikuspegi kuantitatiboaren berezko mugak dauzka, bai, baina aukera eman du errealitatearen deskripzio bat izateko eta erabilitako aldagai desberdinen arteko kausazko harremanak zehaztu eta azaltzeko.

3. irud. Azterlanean sartutako 10 udalerriak jasotzen dituen mapa.



Hamar udalerritako biztanleei inkesta presentzialak egin zaizkie (3. irudia.). Udalerririk GFArekin adosturik aukeratu ziren, zenbait irizpide harturik kontuan

horretarako, hala nola bisitari etorria, banaketa geografikoa (hiriburua, barnealdea eta kostaldea) eta destino gisako heldutasun maila (finkatua eta gorantz datorrena), besteak beste. Era berean, udalerrien beren barneko lekuak ere garrantzitsuak dira, turismo etorria gogoan hartuz gero behintzat. Azterlanerako 12 leku aukeratu dira, leku bana udalerriko alegia, Donostia eta Azpeitiko kasuetan izan ezik, horietan bina leku aukeratu dira eta. Leku horiek –turismoan POI esaten zaie, ingeleseko Point of Interest edo Places of Interest-etik hartuta) jende etorri handiko lekuak dira, eta normalean bertan biltzen dira inguru bisitatuenak, alde zaharrak edo interesgarri jotako beste espazio batzuk; horien adibide bat aipatzearren, Donostiako Alde Zaharra (ikusi I. eranskina).

37. taula. Diseinatutako lagina. Iturria: geuk egina.

➤	➤ Biztanleak	➤ A lagina*	➤ B lagina	➤ C lagina
➤	➤	➤ Adierazgarria Gipuzkoa eta Donostian	➤ Azterketarako egokitzapen proposamena	➤ Behin betiko lagina
➤ Azpeitia	➤ 14.812	➤ 30	➤ 30	➤ 30
➤ Donostia	➤ 180.179	➤ 369	➤ 300	➤ 329
➤ Getaria	➤ 2.791	➤ 6	➤ 25 - 30	➤ 32
➤ Hernani	➤ 20.013	➤ 41	➤ 41	➤ 44
➤ Hondarribia	➤ 17.092	➤ 35	➤ 35	➤ 35
➤ Oñati	➤ 11.606	➤ 24	➤ 25 - 30	➤ 30
➤ Pasaia	➤ 16.587	➤ 34	➤ 34	➤ 34
➤ Segura	➤ 1.498	➤ 3	➤ 25 - 30	➤ 30
➤ Tolosa	➤ 19.041	➤ 39	➤ 39	➤ 40
➤ Zumaia	➤ 9.746	➤ 20	➤ 25 - 30	➤ 31
➤ 10 udalerriak	➤ 293.365	➤	➤	➤
➤ Gipuzkoa	➤ 707.994	➤ 600	➤ 600	➤ 635

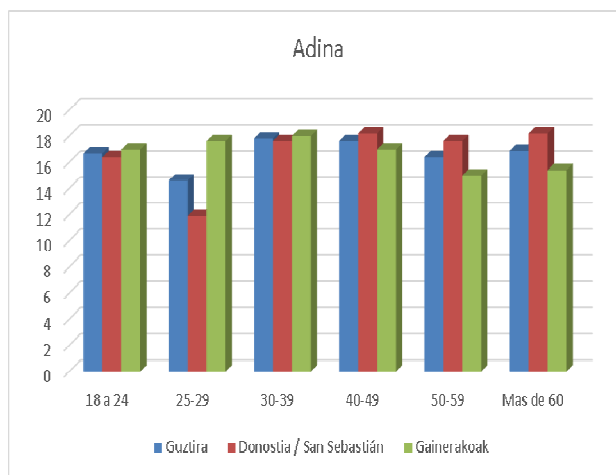
* Oharra: azterlana Gipuzkoarako dago diseinatuta (707.994 bizt.): errore marjina (konfiantza tarte), 0,04koa, eta % 96ko konfiantza maila. Hau da, ekintza baten emaitzek espero dena estaliko dute, seguruenik, kasuetatik % 96an²².

Segitu diren segmentazio irizpideak honakoak dira:

- “Galdetegi puntuak”, lehen aipatuak eta I. eranskinean zehaztuak.
- Sexua: ahalegina egin da laginean % 51 emakumezkoak eta % 49 gizonezkoak izateko; eta lortua honakoa izan da: % 51,3 emakumezkoak, eta % 48,7 gizonezkoak.
- Adina: aurrez ezarritako sei adin taldetan banatzeko ahalegina egin da, talde bakoitzak antzeko pisu proportzionala izan dezan azterlanean.

²² Datuak analizatzeko hiriburuko eta aztertutako beste udalerrietako emaitzak alderatzen direnean, konfiantza maila % 94ra jaisten da (0,6ko errore marjina) kasu bietan, bai Donostiarako (180.179 bizt.) bai beste udalerrietarako (293.365 bizt.).

4. irud.— Lagineko tarteak eta banaketa, adin taldeen arabera. Iturria: geuk egina Adimen-en datuetatik abiatuta (2017).



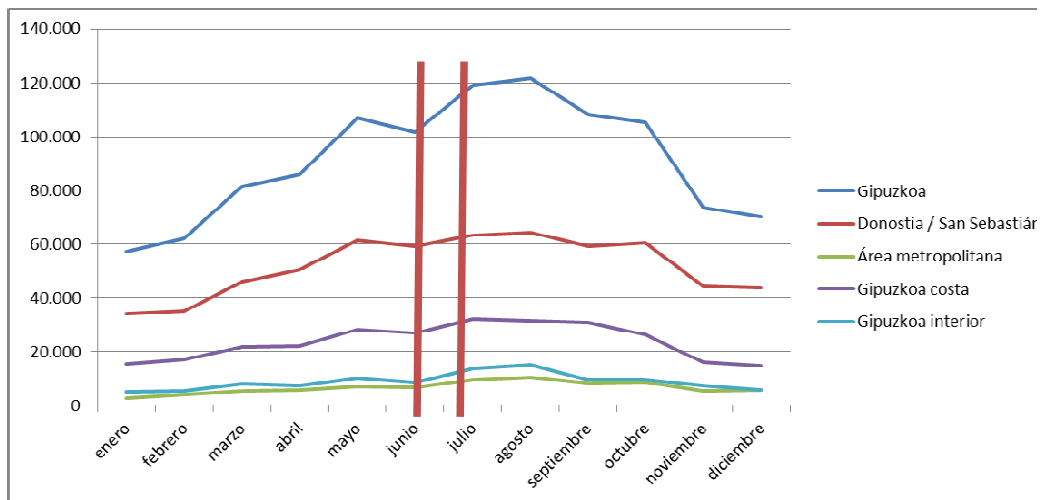
Adin taldeak	Kop.	%
18-24	106	16,7
25-29	93	14,6
30-39	113	17,8
40-49	112	17,6
50-59	104	16,4
60 +	107	16,9
Guztira	635	100

Ikusten denez, finkatu diren sei (6) adin taldeek laginean duten banaketan lehentasuna eman zaio horiek guztiek ahalik eta pisu proportzional berdina izateari azterlanean (% 15 eta % 17 bitartekoa zehazki). Gauzak horrela, Gipuzkoako Lurralde Historikoko dimentsio demografikoa (adin piramidea) ezin da oso kontuan hartu. Hori beharrean, belaunaldi gazteenen dimentsio politikoari eta iritzari eman behar zaie lehentasuna, belaunaldi zaharragoen aurretik, turismoak lurralde historikoan duen karga soziokulturalari dagokionez.

Landako lana

Landako lana uda partean egin da, galdetegiaren kasuan izan ohi den arrisku bat minimizatzearen, zera baita, oroitzapenen bitartez hitz egitea; horrela, gure kasuan ez ditugu oroitzapenak jaso, momentuko gertaerak baizik. Landako lana ekainaren 20tik uztailaren 7ra bitartean egin da, hau da, guztira 14 lanegun izan dira. Udalerrri guztietan gutxienez 2 egunetan jaso da informazioa, baina galdetegiaren "funtzionamendu ona" ikusirik, galdetze-lanaren bolumen handiena ekaineko egunetan zehar egin da, probintziako udalerrietan batez ere. Donostiak, biztanleriaren neurria dela eta, egiteko galdetegietatik erdia pasatxo hartu ditu, eta horretarako ia-ia egunero bildu behar izan da informazioa (ikusi II. eranskina, Egutegia).

5. irud. – Landako lana egiteko epea, 2016an Gipuzkoan izandako bisitari sarrerekiko. Iturria: geuk egina, Gipuzkoako Turismo Behatokiaren datuetatik abiatuta (2017).



Galdetegiaren diseinua

Galdetegiaren diseinuak lehen planteatutako helburuei erantzun behar zien; beraz, esparru teorikoan jasoaren ildotik, galdetegiak honako bloke hauek izan ditu:

1. Inkestatuaren profila

- 1.1. Adina, sexua, ikasketa maila, etxearen neurria, jarduera.
- 1.2. Herriarekiko sustraitzea (erantzuten duen udalerrian bizi izaten daraman denborari, herriko kontuen gaineko interesari, elkarteren bateko kide izateari eta sustraitze hori sentitzeari buruzko galderak).
- 1.3. Turismoarekiko lotura/mendekotasuna (inkestatuak edo haren famili nukleoak turismoaren sektorearekiko duen mendekotasuna).

2. Turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzioa: apartatu honetan, turismoaren alderdiei buruzko pertzepzioari ekiten zaio:

2.1. Turismoaren inpaktuak

- ekonomia eta enplegua
- destinoaren kudeaketa
- bizi-kalitatea eta irisgarritasuna
- soziokulturala (haserre maila)

2.3. Turista motaren gaineko imajinarioa

3. Saturazio mailaren pertzepzioa

4. Tasa turistikoa

5.5. Emaitzak

Ondoren emaitza nagusiak azalduko ditugu, esparru teorikoan lehen azaldu eta galdetegiaren diseinuan ere islatutako apartatuen arabera. Lagina adierazgarria bada ere Gipuzkoarako, emaitzetan alde handiak edo interesgarriak egon daitezkeen adierazleen kasuan emaitzak emateko unean zatikatu egiten da azterlaneko lagina, Donostiako biztanleak eta probintziako beste lekuetakoak, hots, beste bederatzi udalerrietakoak, bereiziz.

Laginaren profila

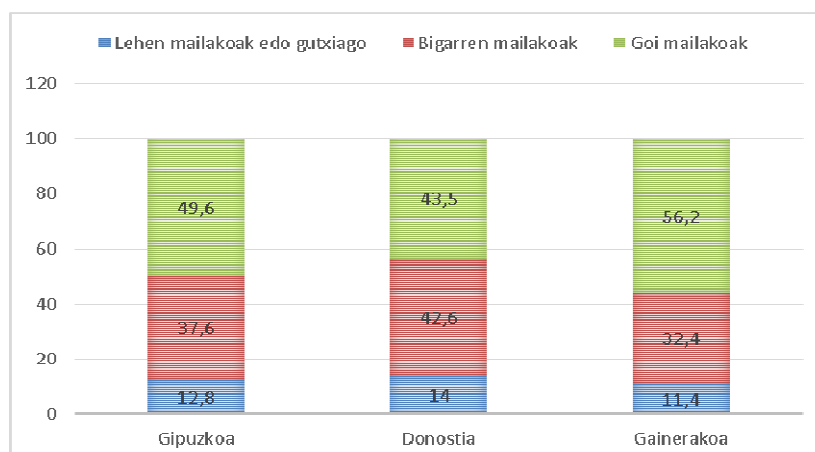
Apartatu honetan, laginaren profilari buruzko emaitzak azaltzen dira, ikuspegi desberdinak baliatuta. Alde batetik datu soziodemografikoak azaltzen dira eta, bestetik, lotura edo mendekotasun ekonomikoan sakontzen dugu. Azkenik, eta moderazio faktoretzat, laginak udalerrian duen integrazio maila analizatzen da, adierazle desberdinak erabiliz, esaterako udalerriarekiko interesa edo udalerriko zenbait elkartetako kide izatea harturik aintzat.

Profil soziodemografikoa

Metodologiari buruzko apartatuan adierazi moduan, adin taldeak eta sexua segmentaziorako irizpide izan dira, 'udalerrria' aldagaiarekin batera. Ildo horretatik, maila soziodemografikoan lagin adierazgarria izateko ahalegina egin da, bai sexuari dagokionez biztanleriaren piramideari jarraikiz (% 51 emakumeak eta % 49 gizonak), bai sei adin talde bereizi eta belaunaldi desberdinen dimentsio politikoari eta iritzi dimentsioari lehentasuna emanez, hain zuzen guztiek pisu proportzional antzekoa izatea lortzearren (% 15 eta % 17 bitartean).

Elkarriketatutako biztanleen ikasketa mailaren banaketak erakusten duenaren arabera, lehen mailako ikasketak dauzkaten biztanleak gutxiengoa dira (% 12,8); aldiz, elkarriketatuetatik ia-ia % 50ek goi mailako ikasketak dauzkate. Goi mailako ikasketen proportzio horrek gora egiten du, gainera, Gipuzkoako gainerako partean, % 56,2ra iristen da eta portzentajea, hiriburuan % 43,8koa dela.

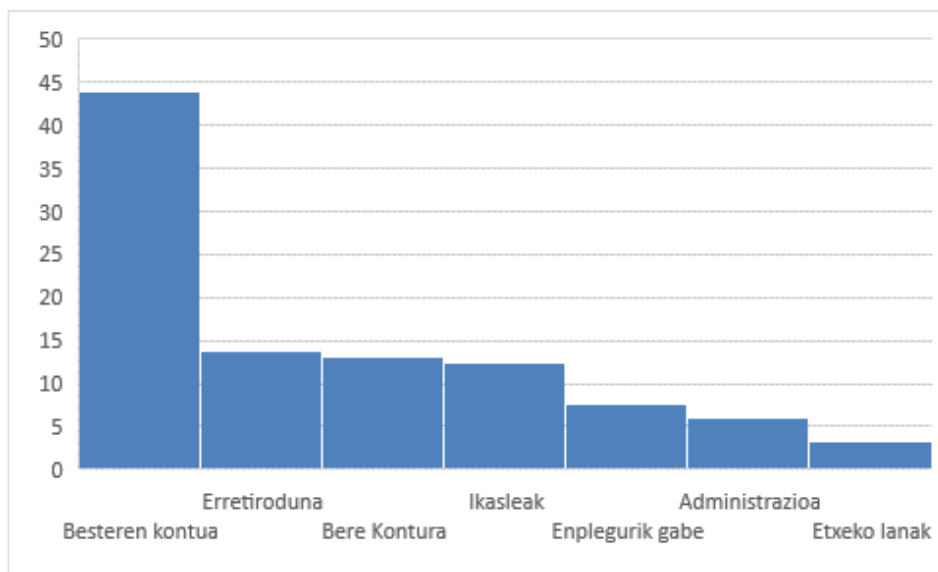
6. irud. – Laginaren ikasketa maila. Iturria: geuk egina.



Elkarrizketatu gehienak 2, 3 edo 4 pertsonaz osatutako **familieta**koak dira (% 82,5), eta besteak ia-ia berdin banatzen dira pertsona bakarreko familien (% 8,5) eta 5 kide edo gehiago dituzten familien artean (% 9).

Elkarrizketatuetatik erdia baino gehiago lanean ari den **biztanleria aktiboan** sartzen dira (% 63); inoren kontura lanean ari direnak ehuneko berrogeitik gora dira (% 43,9), % 13,1 bere kontura ari dira, eta % 7 administrazioko enplegatuak dira. Laginaren laurdena baino gehiago (% 26,1) ikasleak eta erretirodunak dira, eta % 7,6 baino ez dira lanik gabe daudela diotenak.

7. irud. – Jarduera. Iturria: geuk egina.

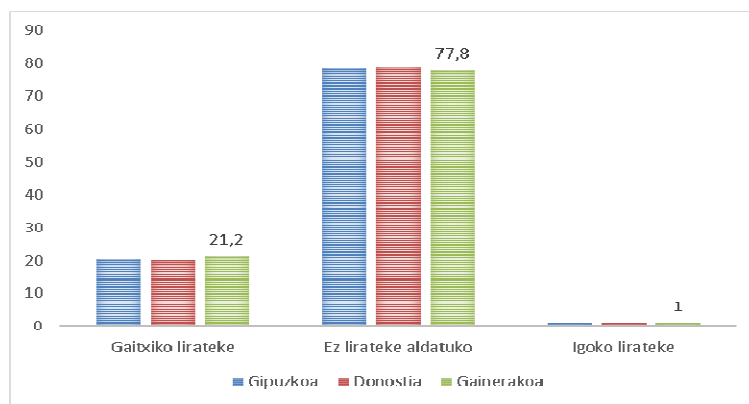
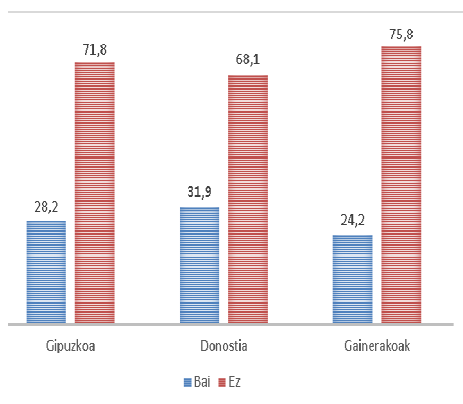


Sektorearekiko harremana

Ahalegina egin dugu turismoarekiko harreman profesionalen sakontzeko, edo pertsonaren jarduerak sektorearekiko zenbateko hartu-eman ahalbidetzen/ezartzen dion ezagutzeko. Gipuzkoan, guztira, elkarrizketatuetatik laurdenak baino gehiagok (% 28,2) diote turismoaren sektorean lan egiten edo egin dutela. Kopuru hori handixeagoa da hiriburuan, % 31,9ra iristen da eta; probintziako gainerako partean, berriz, % 25 baino txikiagoa da.

Alabaina, turismoaren jarduerak atzera eginez gero familiaren sarrerek nolako eragina pairatuko luketen galdetuta, ez da alde adierazgarri ikusten hiriburuko eta probintziako gainerako parteko erantzunen artean. Inkestatuetatik bosten batek uste dute sarrerak murriztu egingo litzaizkiekeela; beste guztiek, aldiz, uste dute ez luketela inolako eraginik pairatuko. Turismoak atzera eginez gero bere sarrerak hobetuko liratekeela uste dutenen portzentajea hutsaren hurrengoa da.

8. irud.- Lanbideak turismoaren sektorearekin eragin harremana/erlazioa, eta Sarrerren aldaketa turismo jarduerak atzera eginez gero. Iturria: geuk egina.



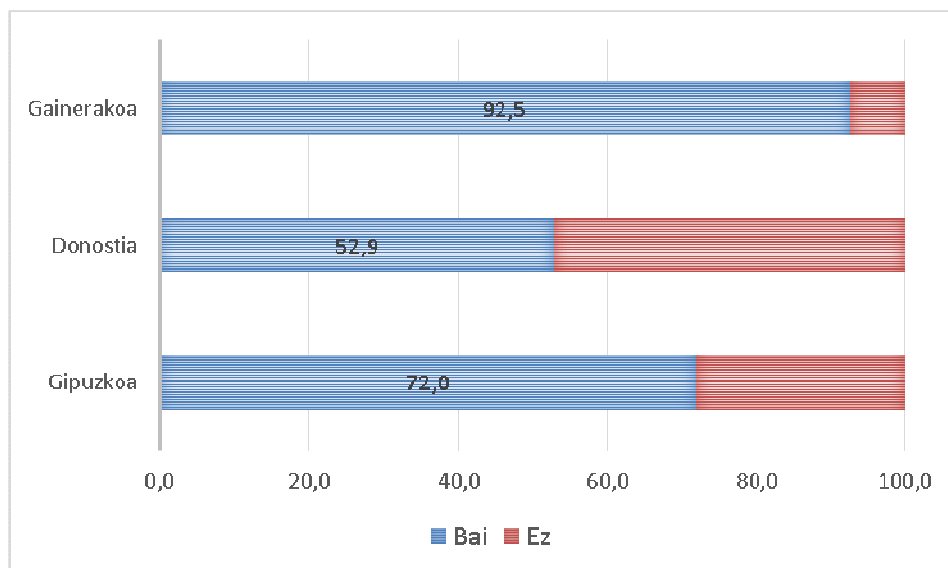
Udalerriko integrazio maila

Apartatu honen barnean tokiko biztanlea bere udalerriarekin lotzen duten kontu guztiak jasotzen dira, hau da, biztanleak turismoari eta honek inguru hurbilenean izan dezakeen inpaktuari buruz dituen pertzepzioetan eragin dezaketen guztiak. Pertenentzia edo integrazio maila hori zenbait aldagairen bidez zenbatetsi da, esaterako bertan bizi izaten igarotako urte kopurua, integrazioaren gaineko norberaren pertzepzioa edota elkarteetako partaidetza harturik kontuan.

Udalerrian bizi izaten igarotako urte kopuruari dagokionez, lagineko gehienek, % 83k zehazki, adierazi dute 20 urte baino gehiago daramatela; horietatik % 70 baino gehiagok diote "bizitza osoa" daramatela inkesta egin dieten herrian bizi izaten. Portzentaje horiek ez dira askorik aldatzen zona batetik bestera, bi puntuz gora edo behera baino ez.

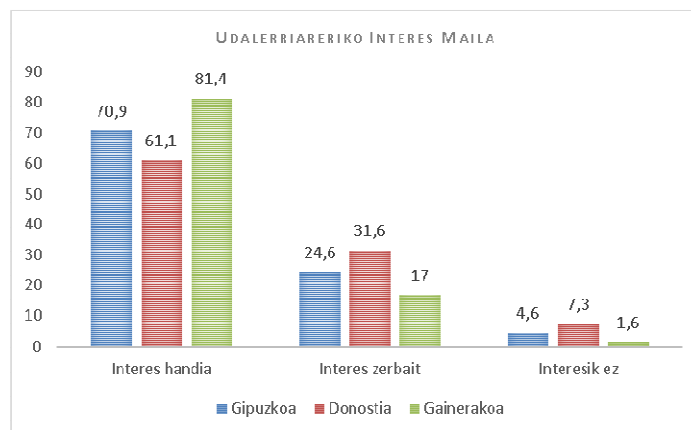
Alabaina, elkarriketa egin dieten inguru edo zonan bizi diren galdetzen dietenean, hau da, etxea udalerrietako bakoitzean aurrez identifikatutako POIetatik hurbil duten galdetzen dietenean, aldeak nabarmenak dira hiriburuaren eta probintziako beste zonen artean. Kontuan harturik aukeratutako udalerriak neurri txikikoak direla, logikoa da kasu horietan inkestatuetatik % 90 baino gehiagok esatea etorri edo 'interes' puntu horietatik hurbil bizi direla esatea; hiriburuan, aldiz, portzentaje hori % 52,9raino jaisten da.

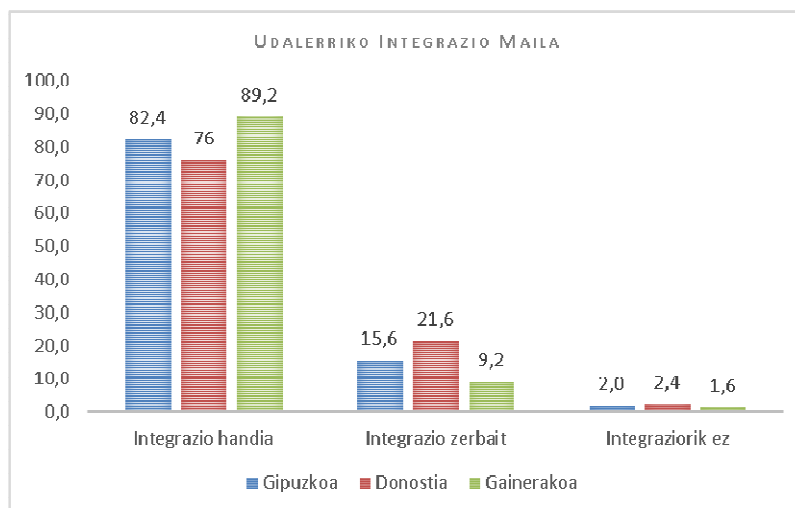
9. irud. – Etxebizitzaren eta udalerriko POIen arteko hurbiltasuna. Iturria: geuk egina.



Esan dezakegu ezen, oro har, inkestatuak udalerrian oso integratuta sentitzen direla. Udalerririkiko "interes mailari" eta "integrazio mailari" buruzko erantzunek agerian jartzen dute udalerrikoa izate sentimendu sendo baten pertzepzio orokorra. Gipuzkoa osoan elkarriketatutako tokiko biztanleekin ateratako emaitzek udalerririkiko interes pixka bat edo interes handia erakusten dute kasu gehien-gehienetan (% 92,7); era berean, bizi diren udalerririkiko integrazio mailatxo bat edo integrazio maila handi bat dutela diote. Kasu bietan ikusten da hiriburuan 'interes handi' eta 'oso integratu' balioak jaitsi egiten direla, askoz txikiagoak diren lagineko beste udalerrietan ikusten den pertenezia sentimendu horrekin alderatuta.

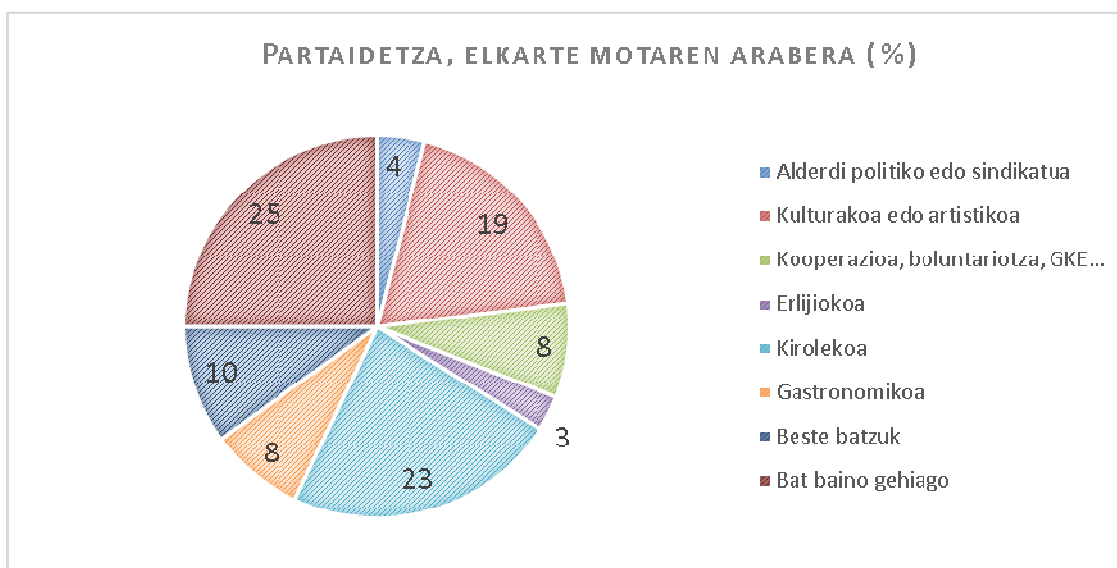
10. irud. – Norberak udalerrian integratua egotearen gainean duen pertzepzioa, udalerririkiko "interes mailaren" eta "integrazio mailaren" arabera. Iturria: geuk egina.





Datuek agerian jartzen dute ez dagoela korrelaziorik herrian bizi izaten emandako urte kopuruaren eta elkarteetako kide izatearen artean, nahiz azken aldagai hau kontuan hartua izan zen, ulerturik ezen elkarteetako partaidetza hori herritarren partaidetzarako bidea izan zitekeela eta, horrenbestez, udalerriko bizitzarekiko integrazioaren erakusgarria. Izan ere, Gipuzkoan guztira elkarriketatutako biztanleetatik ehuneko laurogei baino gehiagok (% 80,9) adierazi dute ez daudela inongo elkartetan sartuta. Elkarteren batekoa dela esaten duen % 20 horretan, gehienek diote kultur elkarte batekoak (% 19), kirol elkarte batekoak (% 23) edo elkarte bat baino gehiagokoak (% 25) direla.

11. irud. – Partaidetza, elkarte motaren arabera. Iturria: geuk egina.



Turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzioa

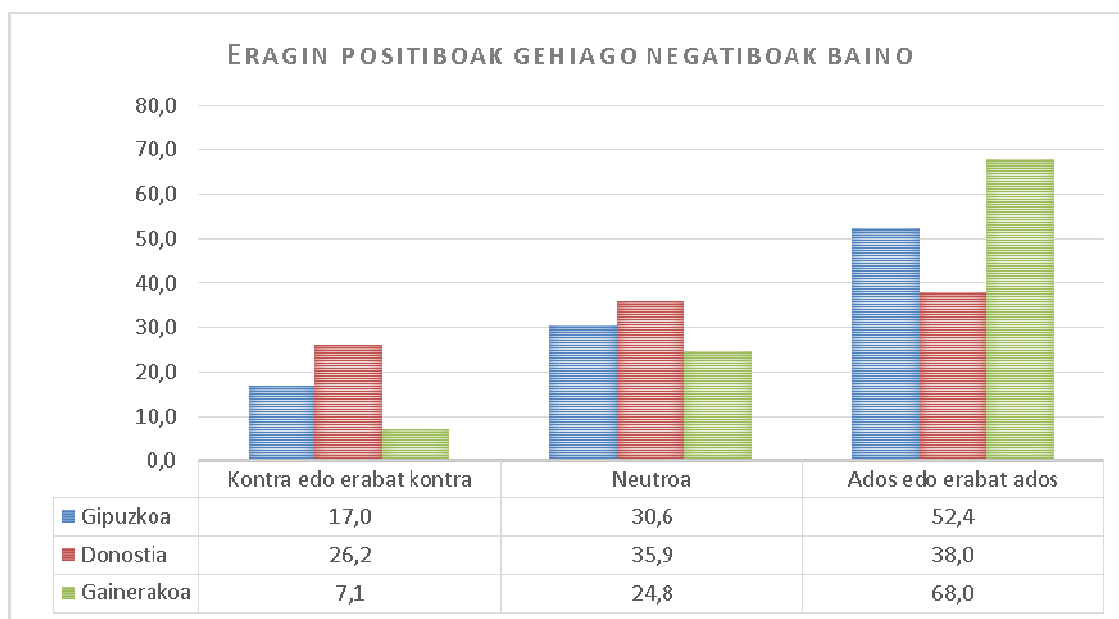
Lanaren hasieran aipatu den moduan, apartatu honek azterlaneko funtsezko helburuetako bat betetzen du, turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzioa neurtzen baitu nagusiki. Turismoaren inpaktuekin lotutako baieztapen batzuen bidez – horiekiko adostasun maila ezagutu behar zen– galdera bati erantzutea bilatzen zen,

honakoa baitzen: herritarrek onartzen al dituzte garatzen ari den turismo eredua eta hori gure inguru hurbilenean eragiten ari den inpaktuak? Esparru teorikoan adierazi den moduan, eta beste azterlan batzuetako emaitzen arabera, oinarrizko dimentsio edo arlo tematiko batzuk identifikatzen dira, hala nola dimentsio ekonomikoa, jardueraren hazkundearen kudeaketarena, bizi-kalitatearena eta dimentsio soziokulturala, eta emaitzak horien inguruan antolatzeak ahalegina egiten da.

Gainera, klabe positiboan zein negatiboan planteatu dira, erantzunak ez baldintzatzearren. Laburbilduz, hogeita bat baieztapenetatik hamahiru termino positiboetan daude planteatuta, eta beste zazpiak, berriz, klabe negatiboan.

Galderetako batek zuzenean jotzen du inpaktuen ideia, 'turismoak ondorio negatiboak baino positibo gehiago ditu tokiko biztanleen bizi-kaliterako' baieztapenarekin. Galdera horren aurrean, probintziako inkestatuetatik erdiak, zehazki % 52,5ek, diote ados daudela (% 33,4) edo oso ados daudela (% 19,1). Beste muturrean, % 17k eragin negatibo gehiago antzematen dituzte, positiboak baino, eta % 30,6 neutro ageri dira. Dena den, eta aurrerago ikusiko dugun moduan, ondorio horietako baten gainera galdera zehatza egiten denean, inpaktuen pertzepzioak beste portaera bat erakusten du.

12. irud. – Turismoak tokiko biztanleen bizi-kalitatean negatiboak baino eragin positibo gehiago dituelako pertzepzioa. Iturria: geuk egina.



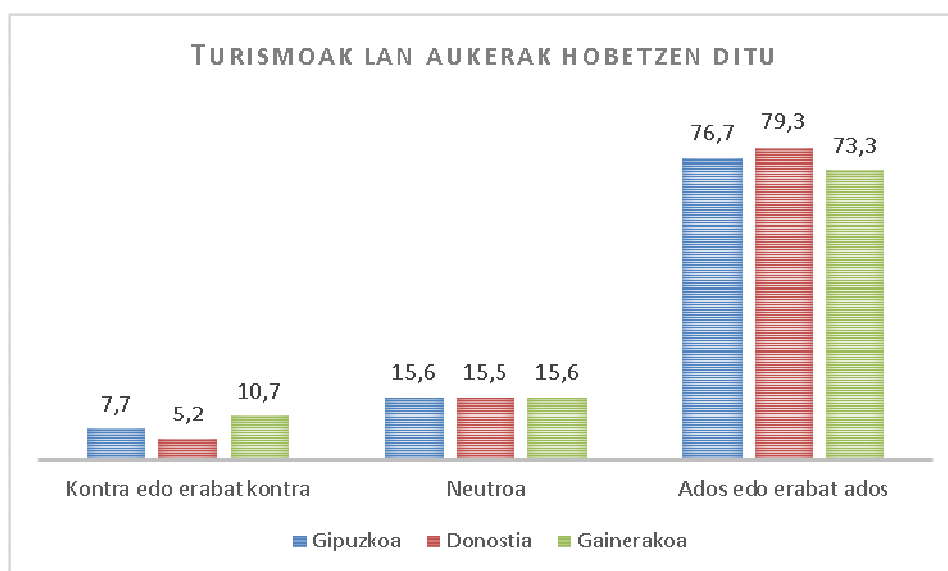
Pertzepzio orokor hau berretsi egiten da hiriburutik kanpo, adostasun maila ia-ia % 70era iristen baita; Donostian ordea inkestatuetatik laurden batek diote ez daudela ados ondorioak positiboak izatearekin. Galderaren aurrean neutro mantentzen den inkestatu kopurua probintziako % 24koaren eta hiriburuko % 35ekoaren artean mantentzen dela azpimarratu behar da.

Ekonomikoa

Inpaktu ekonomikoen gaineko pertzepzioarekin zuzenean lotutako beste baieztapen batzuk ere badira, esaterako enplegurako aukerak hobetzeari eta bizimodua garestitzeari buruzkoak. Azken horrek lotura du antzematen den prezio igoera orokorrarekin (erosketak, jatetxeak, etab.) zein, zehazki, zerga eta tasa igoerarekin (uraren tasa, zaborrena, etab.).

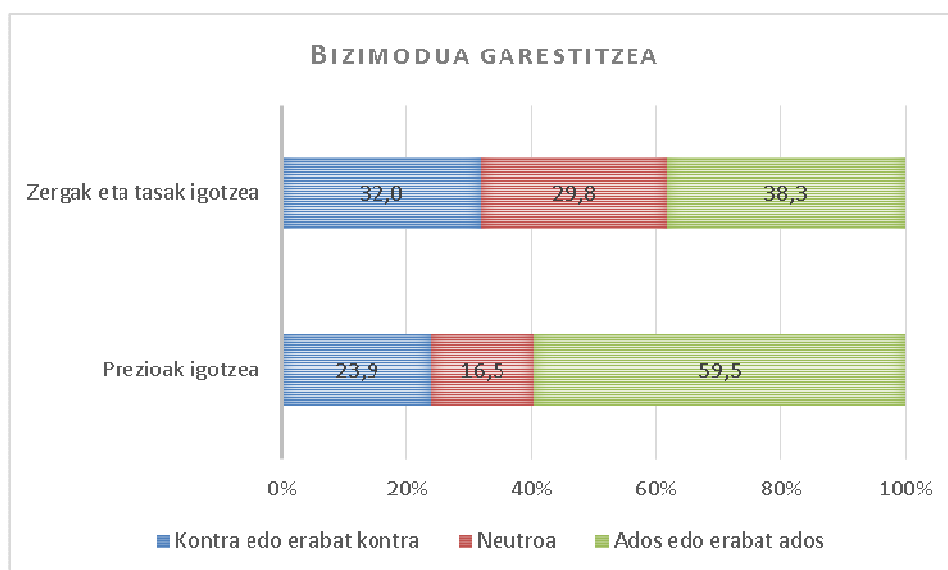
Tokiko biztanleek turismoak dituen inpaktuei buruz duten pertzepzioari dagokionez, ikusten dugu ezen lagin osoaren hiru laurden baino gehiagok (% 76,7) uste dutela turismoak hobetu egiten dituela lan aukerak; % 7,7, berriz, baieztapen horren kontra ageri dira. Donostiako hiriburuaren kasuan aldeak nabarmendu egiten dira, zeren eta inkestatuetatik ia-ia % 80k baitiote ados daudela turismoak laneko aukerak hobetzen laguntzen duelako baieztapenarekin; horrekin bat ez datozenak % 5,2 dira.

13. irud. – Laneko aukeren hobekuntzaren gaineko pertzepzioa. Iturria: geuk egina.



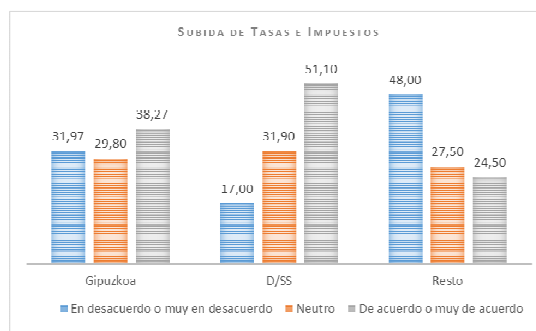
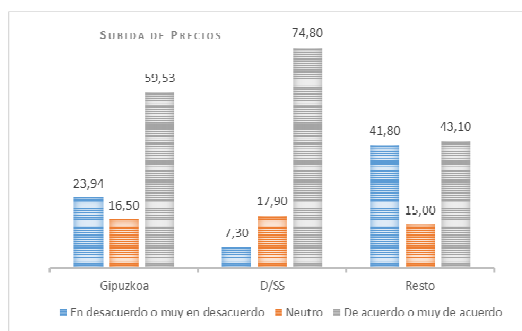
Bizimodua garestitzeari dagokionez, Gipuzkoan inkestatutako tokiko biztanleetatik ia-ia % 60k turismoaren eragin negatiboa antzematen dute prezioetan; portzentaje hori ez da % 40ra iristen (% 38,2), turismoak tasa eta zergen igoeran duen eraginari buruzko galdera egiten zaienean. Aitzitik, laurden batek (% 23,9) ez dute prezio igoerarik antzematen, eta heren batek (% 32) ez dute tasa eta zerga igoerarik ikusten, turismoaren ondorioz behintzat. Azken batean, turismoak eguneroko prezioen igoeran duen inpaktua (erosketak, taberna/jatetxeak, etxebizitza, etab.) gehiago antzematen da, eta ez hainbeste udal zerga eta tasen igoeran izan lezakeena (ura, zaborra, garbiketa, etab.).

14. irud. – Prezio igoeraren eta zerga eta tasen igoeraren gaineko pertzepzioa Gipuzkoan. Iturria: geuk egina.



Errealitate hau askoz nabarmenagoa da hiriburuan, ezen han ia-ia % 75 ados baitaude prezioen igoera turismoaren ondorio zuzena delako iritziarekin, probintziako beste lekuetan, aldiz, portzentaje hori % 43,1ekoa dela; zehatzago esanda, probintzian inkestatutako biztanleen artean, % 43,1ek uste dute turismoak prezioen gorakada eragin duela, eta biztanleriaren proportzio ia-ia berdinak uste du (% 41,8) hori ez dela horrela. Zerga igoeretako eraginaren kasuan, muturren arteko aldeak areagotu egiten dira hiriburuaren eta probintziako gainerako parteen artean, eta balio neutroek ere nabarmen egiten dute gora. Donostian, % 51,1ek uste dute turismoak eragina duela tasa eta zerga igoera horretan; % 17k, berriz, kontrako iritzia dute. Beste udalerrietan, % 25era ez dira iristen (% 24,5) turismoak tasa eta zergen igoera eragin duela antzematen dutenak; % 48, aldiz, baieztapen horren erabat kontra daude, eta ez dute uste turismoak zerikusirik duenik zergen igoerarekin.

15. irud. – Bizimodua garestitzearekiko pertzepzioa zonaka. Iturria: geuk egina.

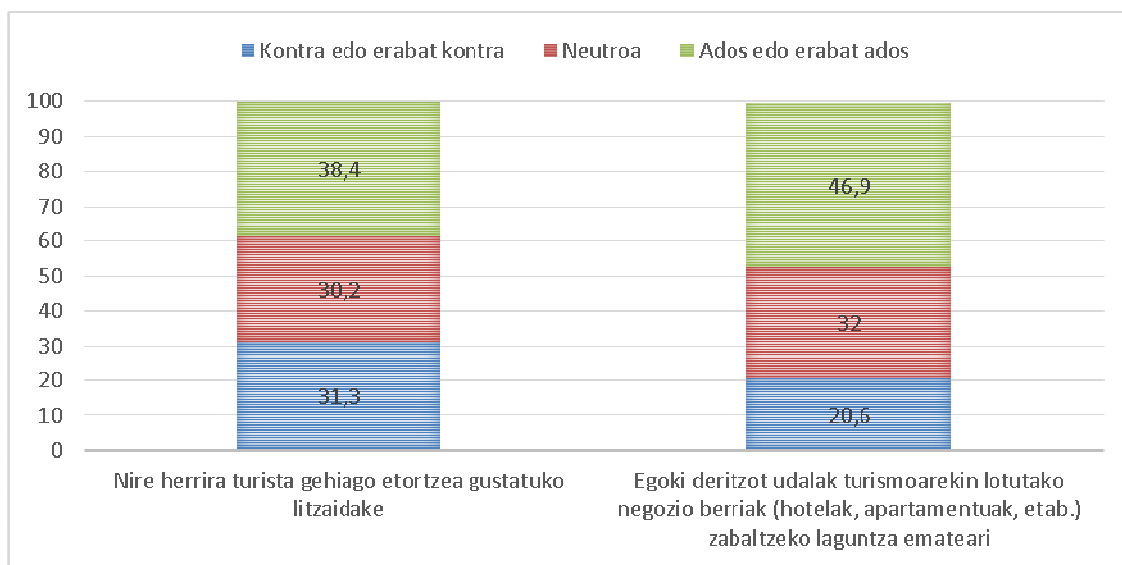


Turismo jardueraren hazkundera

Turismo jardueraren hazkunderaren gaineko pertzepzioa bisitari kopuruari buruzko iritzia bitartez testatu da –ikuspegi kuantitatibotik–, baina baita sektorearekin lotutako negozio berriak zabaltzeak eragiten duen iritzia ere.

Elkarriketatutako Gipuzkoako biztanleetatik ia-ia heren batek (% 31,2) **ez dute turista kopurua handitzerik nahi**. Hala ere, hotel eskaintzaren gorakadari buruzko galdera egiten zaienean, **negozio berriak zabaltzeari** ongi ez deritzoten gipuzkoarren kopurua % 20,6ra jaisten da. Antzeko zerbait gertatzen da baieztapen bien alde ageri direnen artean. Ia-ia % 40k diote ados edo oso ados daudela udalerrira turista gehiago etortzeko ideiarekin, baina hotel eskaintza handitzearekiko pertzepzioa, Gipuzkoa osoan alde daudenen artean, % 46,9a iristen da. Aurretiko kontuetan gertatzen zen bezala, azpimarratu behar da, era berean, inkestatuetatik ia-ia heren batek jarrera neutroa erakusten dutela, kasu bietan.

16. irud. – Turismoaren etorkizuneko hazkunderari buruzko iritzia. Iturria: geuk egina.



Donostian bizi direnen kasuan, iritziak nahiko orekatuta daude, nahiz gutxiago diren 'turista gehiago etortzea gustatuko litzaikeenak' (% 27,8) kontrakoa diotenak baino (% 35); eta portzentajerik handiena jarrera neutroa adierazten dutenena da (% 38,3). Dena den, hotel eskaintzaren gorakadari buruzko galdera egiten zaienean, joera alderantzitu eta aldeak nabarmendu egiten dira: donostiarretatik % 38,3k ongi ikusten dute hotelak zabaltzea, % 27,7k kontrako jarrera adierazten dute, eta % 34 jarrera neutralago batean mantentzen dira.

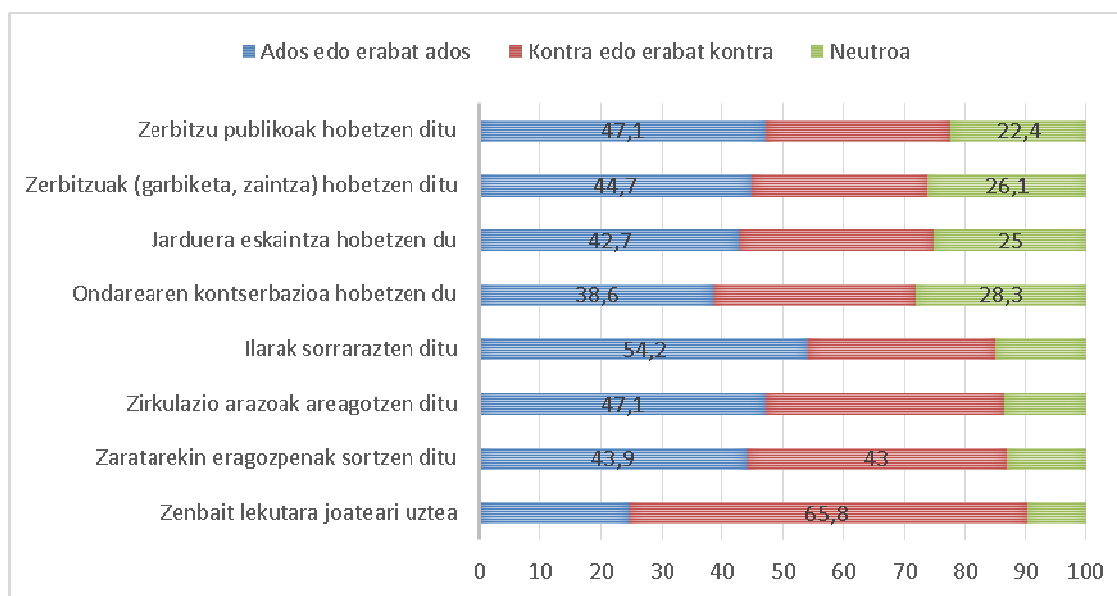
Balio horien aurrean, probintziako beste udalerrietan aldeko portzentajeek nabarmen egiten dute gora, eta inkestatuetatik erdiak baino gehiagok diote turista gehiago etortzearen alde daudela (% 51) –laurden batek kontrako jarrera

adierazten badute ere (% 27,5)– eta, era berean, nahi dutela administrazio eskudunak ahalbidetzea turismoarekin lotutako negozio berriak zabaltzea (% 57,2).

Bizi-kalitatearen gaineko inpaktuak: zerbitzuak, mugikortasuna eta ingurumena

Hurrengo apartatuan, turismoaren sektoreak destinoko udalerrietan eta, horrenbestez, tokiko biztanleek duten pertzepzioan dituen inpaktu positibo zein negatiboekin zuzenean lotutako baieztapen batzuekiko adostasun edo desadostasun maila aztertzen da. Turismoaren inpaktu positiboaren artean, gipuzkoarretatik % 47,1ek zerbitzu publikoen hobekuntza bat antzematen dute, zerbitzu horiek kultur eskaintza zabalago eta ekipamendu hobe gisa ulerturik betiere. Bigarrenik, % 44,7 ados daude turismoak udalerriko garbiketa, zaintza eta abar hobetzea eragiten duelako ideiarekin. Hirugarren tokian, % 42,7k uste dute ezen turismoari esker bere udalerrian aisia, kirol eta kulturako eskaintzaren hobekuntza bat antzematen dela, eta adostasun portzentajerik txikiena, % 38,6ra iristen den arren, turismoak ondarearen kontserbazioa hobetzen laguntzen duelako pertzepzioari dagokiona da.

1. irud. – Turismoak Gipuzkoan dituen inpaktuen gaineko pertzepzioa. Iturria: geuk egina.



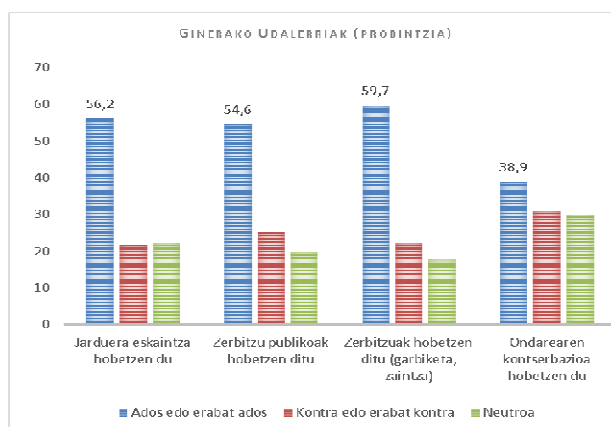
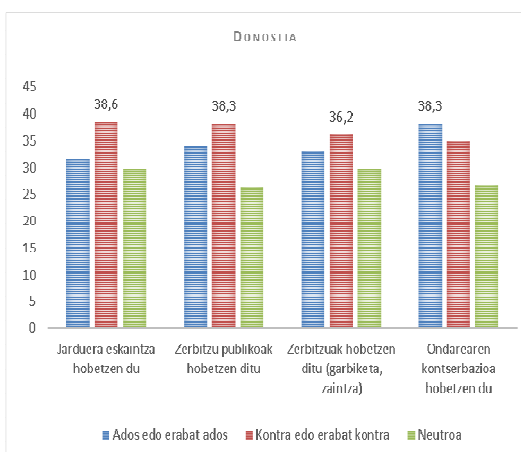
Gipuzkoa osoan dituen inpaktu negatiboaren artean, denda, jatetxe edo aparkalekuetan ilara luzeagoak eta atzerapenak eragiten dituen turismoa delako pertzepzioa da kontsentsurik handiena biltzen duena; eta horixe adierazten dute elkarriketatutako gipuzkoar biztanleetatik erdiak baino gehiagok (% 54,2). Bigarren tokian, % 47,1ek diote trafikoarekin lotutako arazoak handitu egiten direla, eta hirugarren tokian datorkigu turismoak areagotu egiten dituela turistek eragindako zarata, zabor eta abarreatikiko eragozpenak (% 43,1). Alabaina, galdetzen zaienean turismo jardueragatik laga ote dioten lehenago joan ohi ziren lekuren batera joateari, inkestatuetatik ia-ia bi herenek diote ezetz (% 65,8); turismoarengatik lekuren batera joateari utzi diotela diotenak % 30,7 dira.

38. taula – Inpaktuen gaineko pertzepzioa zonaka (%). Iturria: geuk egina.

	Zerbitzu hobeak (garbiketa, zaintza)	Jarduera eskaintza hobe	Zerbitzu publiko hobeak	Ondarearen kontserbazio hobe	Zerbitzu tokitara joateari uztea	Trafiko arazoak ugaritzea	Zaratak eragindako eragozpenak	Ilarak eragitea	
Ados	44,7	42,7	47,1	38,6	24,4	47,1	43,9	54,2	Gipuzkoa
	33	31,6	34,2	38,3	28	52,8	45,9	63,2	Donostia
	56,2	54,6	59,7	38,9	20,6	40,9	41,9	43,5	Gainerakoak
Ados ez	29,1	32,3	30,6	33,1	65,8	39,4	43	30,7	Gipuzkoa
	36,2	38,6	38,3	35	58,3	30,4	38,3	18,3	Donostia
	21,6	25,5	22,3	31,1	73,8	49	48,1	44,1	Gainerakoak
Neutroa	26,1	25	22,4	28,3	9,8	13,5	13,1	15,1	Gipuzkoa
	29,8	29,8	26,4	26,7	13,7	16,7	15,8	17,6	Donostia
	22,2	19,9	18	30	5,6	10,1	10	12,4	Gainerakoak

Beste adierazle batzuekin egin bezala emaitzak hiriburua eta beste bederatzirik udalerririk aztertutako bereiziz analizatzen direnean, alde nabariak ikusten dira. Inpaktuen kasuan, ikusten da probintziako beste udalerririk direla emaitza orokorrak konpentsatzen dituztenak, zeren eta kasu gehienetan erdia baino gehiago ados baitaude inpaktu positibo horiek badiarelako iritziarekin; zehazki, inpaktu positibo horiek zerbitzu publikoetan ikusten dituzte (% 59,7), udalerririk garbiketa eta zaintza zerbitzuetan besteak beste (% 56,2), eta jardueren eskaintzan (% 54,6). Alabaina, hiriburuan ikusten da elkarren kontrako bi jarrera daudela kontu honen inguruan, antzeko portzentajeekin gainera; jarrera neutroak % 25-% 30 inguru egiten du. Eta egia den arren aldeak ez direla oso handiak, erantzun gehienek –% 35etik gora dira– inpaktu positibo horiekiko desadostasuna adierazten dute. Salbuespena ondarearen kontserbazioaren hobekuntzaren kasuan ikusten dugu, ezen inkestaturtatik % 38,3 baieztapen horren alde ageri dira.

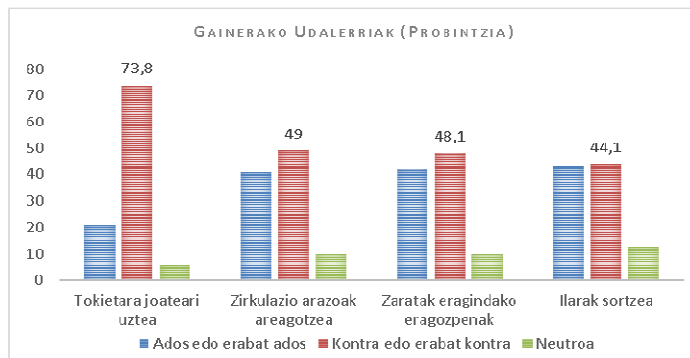
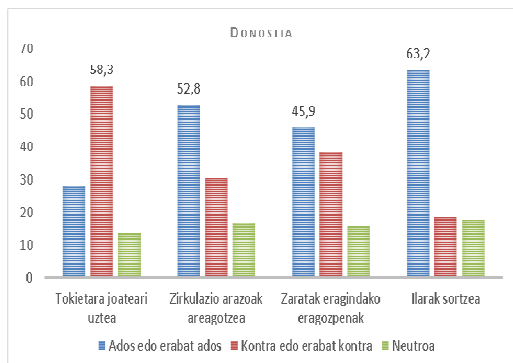
18. taula – Inpaktu positiboaren gaineko pertzepzioa zonaka. Iturria: geuk egina.



Antzeko zerbitzu gertatzen da inpaktu negatiboekin. Hiriburuan, gehiengo batek dio ados dagoela turistaren eraginez ilara eta atzerapen handiagoak daudelako (% 63,2) eta trafiko arazoak areagotzen direlako (% 52,8) iritziarekin; portzentaje txikiago

batek (% 45,9) uste du turistek eragozpenak eragiten dituztela, sortzen dituzten zarata eta zaborrengatik. Kasu gehienetan, bai hiriburuan bai probintziako beste udalerrietan, elkarriketatutako gipuzkoarrek diote ez diotela lehen joan ohi ziren lekuetara joateari utzi turismoarengatik.

19. irudia – Inpaktu negatiboen gaineko pertzepzioa zonaka. Iturria: geuk egina.



Inpaktu soziokulturalak

Azterlan honen helburu nagusietako bat inpaktu soziokulturalak analizatzea zen. Horrengatik, pertzepzio eta inpaktu orokorren barnean, emaitzei buruzko kapitulu honetan inpaktu soziokulturalak biltzen dira nagusiki, ulerturik betiere inpaktu horiek "bisitarien egonaldian zehar izandako gizarte harremanen emaitza direla, horien intentsitate eta iraupena espazio eta denbora faktore espezifikoaren eraginpean baitago" (MTE, 1998). Azken batean, tokiko biztanleen eta turistaren arteko elkarrekintzaren ondorioz destinoan gertatzen diren aldaketak dira inpaktuak; izan ere elkarrekintza horrek, Pearce-k (1989) zioen moduan 'erakuste efektutik' igaro ez arren, hau da, harreman sakonik izan ez arren, aldaketak eragin ditzake jarrera, balio eta portaeretan.

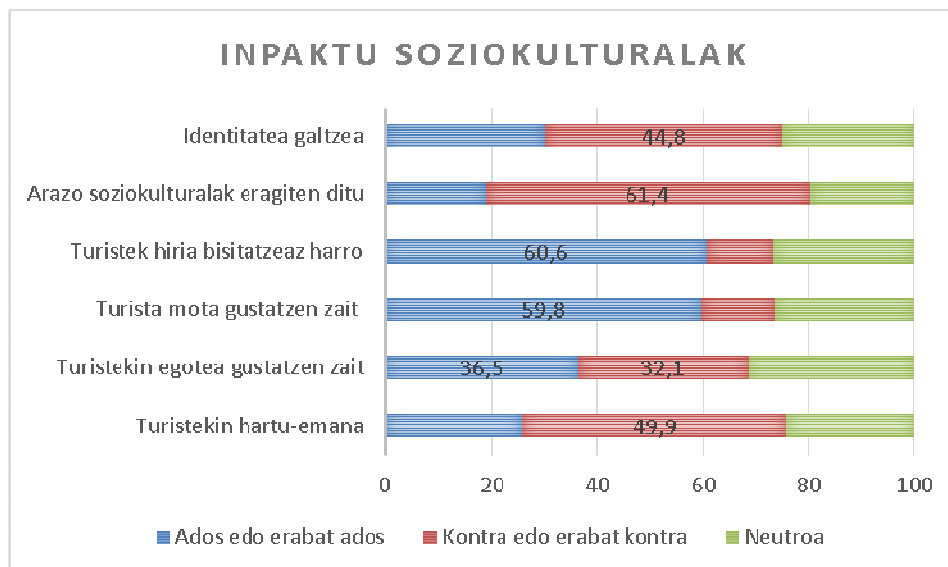
Esate baterako inpaktu ekonomikoaren kasuan bezala, maila soziokulturalaren ere inpaktu negatiboak eta positiboak egon daitezke. Positiboaren artean turistarekiko hartu-emana bera aipa genezake, eta horrek kultur aniztasunaren aldetik dakarren aberastasuna, besteak beste; gainera, zenbaitetan balio dezake tokiko biztanleen artean pizteko destinoko esperientzia turistikoaren barnean sartzen den tokiko kulturarekiko interesa (ondarea, tradizioak edo ohiturak), eta aldi berean komunitatearen edertasun edo aberastasun historiko eta kulturalaren gaineko kontzientzia sorraraz dezake bertako biztanleen artean. Hori, luzera, harrotasun bihurtzen da, hots, 'pertsona askok nire hiria ezagutu nahi izateagatik harrotasun'.

Inpaktu soziokultural negatiboari dagokionez, emigrazioa, gentrifikazioa edo nortasun galera aipa ditzakegu, besteak beste; azterlan honetan bi aldagaitan bildu dira batez ere, 'nortasun galeraren aurreko errefusa' (ordutegiak, hizkuntza, etab.), eta turismoa tokiko biztanle eta turistaren artean edota tokiko biztanleen artean 'gatazkak sortzen dituen elementutzat' ikustea.

Lehen-lehenik, aipatu behar da Gipuzkoako biztanle inkestatuetatik erdiak eta hiriburutik kanpo bizi direnetatik ia-ia % 60k (% 59,8) diotela ez ohi dutela turistekin harremanik izan; guztiaren laurden batek (% 26), berriz, turistekin

harremana duela dio. Donostiarrren kasuan, balioak orekatu egiten dira, eta % 40,7k badiote ere ez dutela hartu-emanik, % 31,9k kontrakoa diote, eta % 27,4k jarrera neutroa adierazten dute baieztapen horren aurrean.

20. irud. – Gipuzkoako inpaktuaren gaineko pertzepzioa. Iturria: geuk egina.

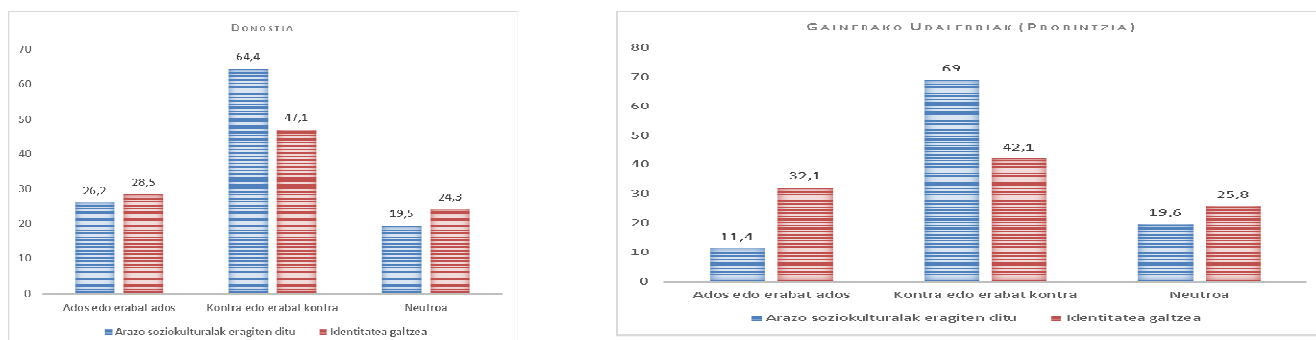


Elkarrekintza horretan sakonduz gero iritzi desberdinak ikusten dira, udalerria bisitatzen dutenekin elkartzea eta hitz egitea gustatzen ote zaien galdetzen zaienean. Turistekiko hartu-eman zuzen horrekiko atsegintasun mailak hiru multzotan polarizatutako errealitatea erakusten du. Alde batetik, elkarriketatutako biztanleetatik % 30 baino gehiagori (guztia % 32,1 eta hiriburutik kanpo bizi direnen % 36,3) ez zaie turistekin elkartzea gustatzen. Bigarrenik, guztia % 36,5ek eta hiriburutik bizi direnetatik % 32,7k begi onez ikusten dute hartu-eman hori. Azkenean, % 31 inguruk ez dute horren gaineko jarraitasun adierazi.

Gipuzkoa osoko inkestatuetatik erdiak baino gehiagok (% 60,6) diote gustatzen zaiela bisitatzen dituen turista mota, errespetuz jokatzeko duelako eta destinoan gastatzen duelako; horrek, luzera begira, ondorio du halaber harro sentitzea, turistek herria bisitatu eta ezagutu nahi izateagatik (% 60,6). Portzentaje horiek pixka bat jaisten dira Donostiako kasuan, eta probintzian, aldiz, handitu egiten dira, % 75,1 eta % 69,3ra iritsiz hurrenez hurren.

Inpaktu soziokultural negatiboak dagokienez, aipatu behar da ezen elkarriketatutako guztietatik % 61,4k eta hiriburutik kanpo bizi diren elkarriketatutatik % 69k ez dutela sentitzen lurraldearen garapen turistikoa gatazka soziokulturalik eragiten ari denik. Alabaina, turismoa gure izaera aldatzen ari dela-eta (izenak, ordutegiak, denda eta jatetxe motak, etab.) identitate edo nortasun galerarik gertatzen ari ote den galdetuta, eta nahiz gehienek horrela ikusi ez (% 44,8), baieztapen horrekin ados daudela diotenak % 30era iristen dira. Datu horiek aldatu egiten dira Donostiako kasuan, zeren eta % 54,4k badiote ez dutela gatazkarik antzematen, baina laurdena pasak uste dute gatazkak bai, sortu izan direla turismoaren eraginez (% 26,2).

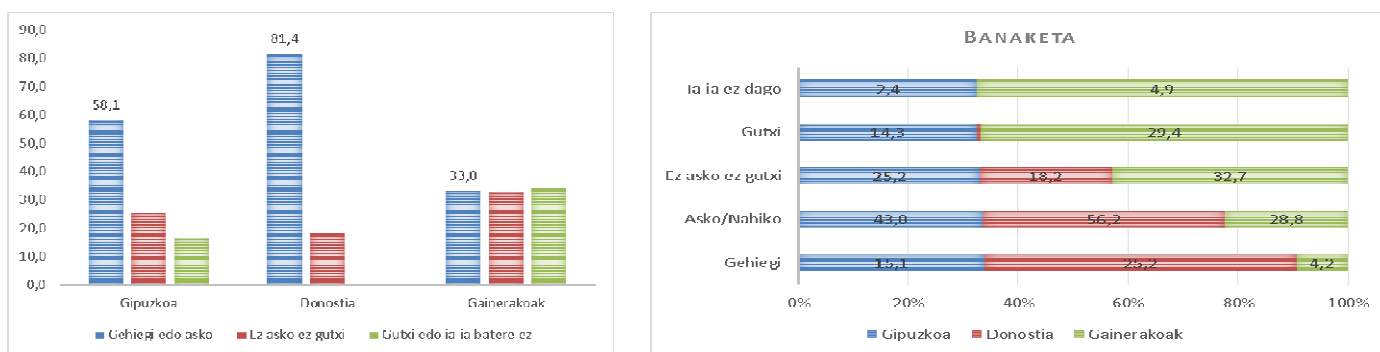
21. irud. – Inpaktu soziokultural negatiboen gaineko pertzepzioa zonaka. Iturria: geuk egina.



Saturazio pertzepzioa

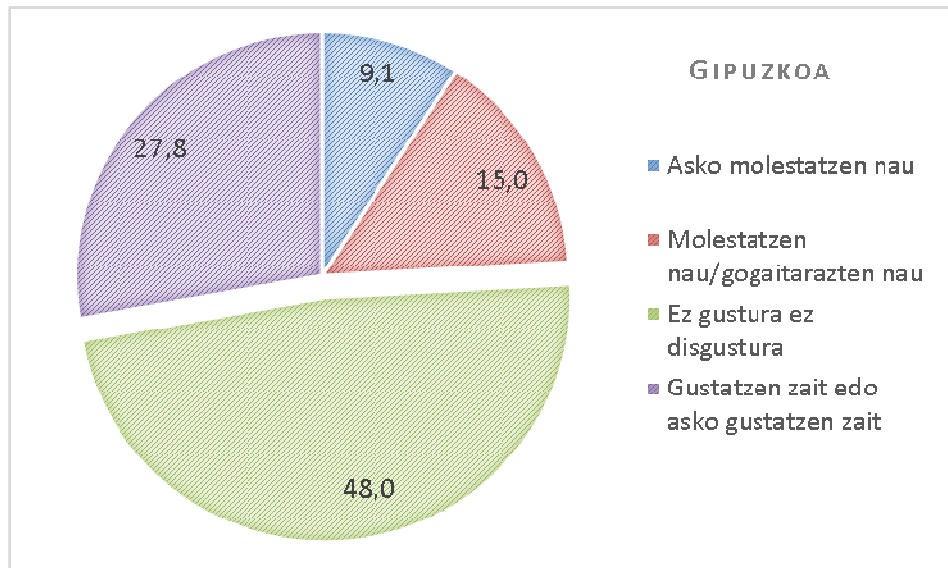
Guztiaren % 58,1ek eta hiriburutik kanpo bizi diren inkestatuetatik % 33k uste dute turista asko, nahiko edo gehiegi daudela. Kontrako aldean, turista gutxi edo ia-ia turistarik ez dagoela diotenak, nahiz inkestatu kopuru osoan ez diren % 17 izatera heltzen; eta errealitate hori agerikoagoa da hiriburutik kanpo, ezen biztanleetatik % 34,3k sentitzen baitu turistarik ez izate hori. Hautemandako turista errealitateari lotutako atsegin mailari dagokionez, egoera nekagarritzat ikusten dute guztietatik % 24,1ek, eta atsegin falta hori % 13ra jaisten da hiriburutik kanpo bizi direnen artean. Kontrako aldean ditugu turista etorria atsegin dutela dioten elkarrizketatuak, elkarrizketatu guztien artean % 27,8 eta Donostiatik kanpo bizi direnen artean % 34,6 dira eta. Puntu honetan nabarmendu behar guztiaren % 48k eta hiriburutik kanpo bizi direnetaatik % 50 baino gehiagok (% 52,3) ez dutela ez atsegintasunik ez desatsegintasunik adierazten egoera honen inguruan.

22. irud. – Turista kopuruaren gaineko pertzepzioa, lagin osoa kontuan hartuta. Iturria: geuk egina.



Garrantzitsua da turista kopuruaren gaineko pertzepzioa ezagutzea, are garrantzitsuagoa ordea jakitea bisitari bolumen hori nola hartzen den erosotasun terminoetan. Esparru teorikoan azaldu moduan, tokiko biztanleek turismoarekiko dituzten erantzun edo jarrerak euforiatik antagonismoraino irits daitezke; horregatik, helburuetako bat izango da destinoa bisitatzen duten turistak izatearekiko eta turista kantitatearekiko berarekiko onarpen edo errefus maila ezagutzea (Ap eta Crompton, 1993).

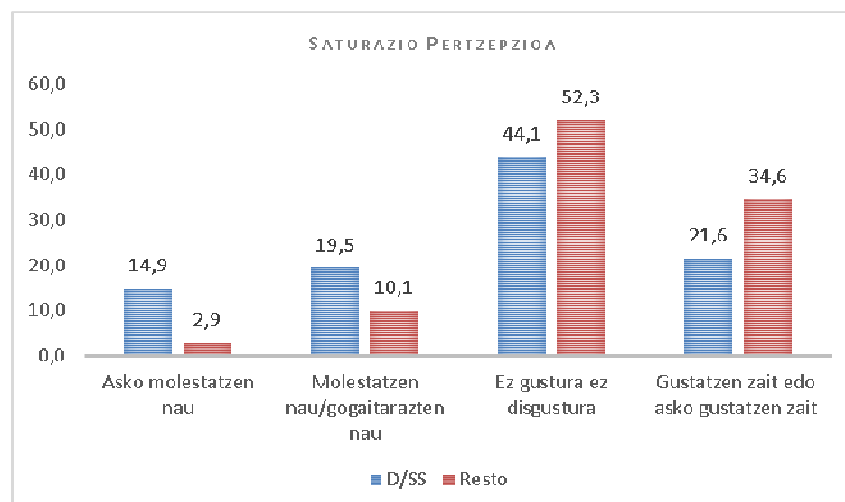
23. irud. – Destinoa bisitatzen duen turista kantitatearekiko onarpen maila. Iturria: geuk egina.



Garrantzitsua da aipatzea ezen, portzentaje esanguratsu batek turista asko dagoela uste duen arren, gehienei berdin zaiela, hau da, % 48 ez dira sentitzen ez gustura ezta disgustura ere. Hala ere, ezin da alde batera utzi % 24,1entzat egoera deserosoa dela, edo baita gogaikarria ere.

Hiriburuaren kasuan –zona horreketan ditugu, printzipioz, saturazio alarma batzuk- ikusten da ezen, % 81ek badiote ere turista gehiegi edo asko direla, pertzepzioaren gaineko galdera egiten zaienean emaitzak bestelakoak direla: % 44 neutro ageri dira, % 34k diote molestatzen edo asko molestatzen dituztela, eta % 20k diote gustatzen zaiela. Geroago erakutsiko dugun eta espero zitekeen moduan, turista gehiegi dagoela diotenetatik erdia baino gehiago asko molestatzen dituzten multzokoak (% 55,4) edo molestatzen dituzten multzokoak (% 31,3) dira. Hala eta guztiz, datuek erakusten dute 'asko edo nahiko' daudela uste dutenetatik ia-ia erdia (% 49,2) neutro ageri direla horrek nola sentiarazten dituen baloratzeko unean.

24. irud. – Destinoaren gaineko saturazio pertzepzioa zonaka. Iturria: geuk egina.



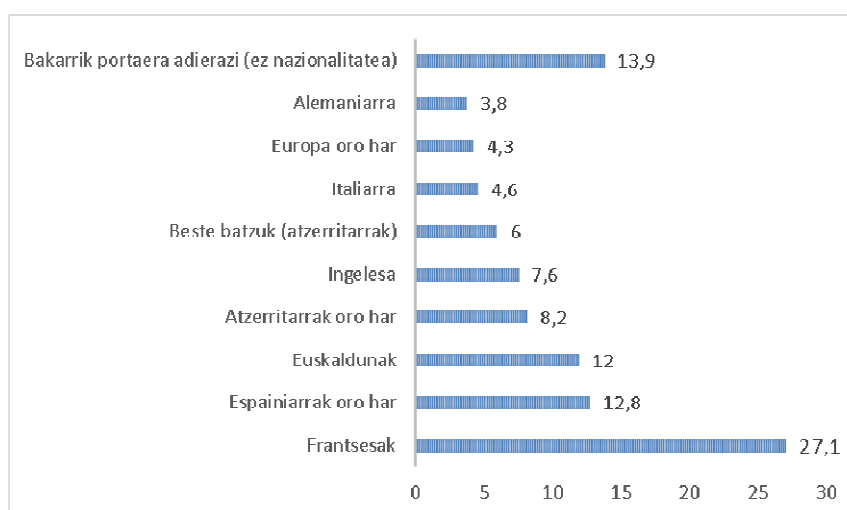
Gipuzkoa bisitatzen duen turistaren gaineko imajinarioa

Esparru kontzeptualean adierazi moduan, apartatu honen helburua zera da, tokiko biztanlearen subjektibotasun indibiduala esploratzea bere udalerrria bisitatzen duen turistari buruz duen irudian, pertzepzioen barnean betiere. Horretarako galdera ireki bat erabili zen, termino hauetan: *'Zuk, galdera hauei erantzuten ari zaren bitartean, nolako ohiko turista duzu, batez ere, gogoan?'*

Erantzunak aztertzeko, lehen-lehenik birkodetze bat egin zen, zenbait tipologiatan bildu ahal izatearren; eta lehen konklusio aipagarria izan zen ezen, esparru teorikoan aurreratu moduan, gehienek nazionalitatea aipatzen dutela. Turisten gaineko idearioak direnean, ulertu ohi dugu turista guztiek portaera berdina dutela, edo portaera aldeak ohituren isla besterik ez direla; horregatik aukera nagusia nazionalitateen arabera identifikatzea izaten da –batzuetan nazionalitate bat baino gehiago izanda–, hau da, nazionalitatea izaten da identifikaziorako erreferentzia. Jasotako beste erantzun mota batzuk ere izan dira, hala nola 'europarrak', 'atzerritarrak' edo 'atzerritarrak oro har', 'asiarrak', 'latinoak', etab.²³

Erreferentzia geografikoetatik edo nazionalitateetatik ateratzen den tipologia aztertuz gero, ikusten dugu erantzunetatik laurden batek baino gehiagok frantsestzat identifikatzen dutela 'ohiko turista'. Nazioarte maila horretan, 'ezagututako' nazionalitateetako beste batzuk ingelesak (% 7,6), italiarrak (% 4,6) eta alemanak (% 3,8) dira. Erantzunak bildurik, oro har turista espainiarrek ere portzentaje garrantzitsuak iristen dituzte (% 12), eta baita EAEkoek eta Nafarroakoek ere, batera harturik % 12ra heltzen baitira halaber. Alabaina, kasu horietako erantzunetan sakonduz ikusten da ezen, kasu batzuetan 'espainiar' edo 'euskaldun' terminoak erabili arren, beste batzuetan autonomia erkidegoen arabera identifikazioa egiten dela (batez ere katalan, madrildar eta andaluziarren kasuan), edo probintzien arabera Euskadiren kasuan.

25. irud. – Gipuzkoa bisitatzen duen turistaren 'irudia'. Iturria: geuk egina.



²³ Birkodetzera begira, halako ordezkartza maila batez identifikatutako nazionalitateak hartu dira kontuan, eta kopuru txikienekoak, berriz, "beste batzuk" gisa bildu dira. Era berean, Europako herrialde bat baino gehiago aipatzen diren kasuetan "europarrak" jartzen da.

Erreferentzia geografiko eta nazionalz gain, erantzunetatik heren batek portaera zehatz edo destinoan garatzen duten jarduera motari lotu bat aipatzen dute. Kasu horietan, batzuek jatorriarekin lotzen badituzte ere (adibidez, 'festara datozen frantsesak'), beste batzuek portaera hartzen dute espezifikoki, edo eksklusiboki geografikoak ez diren beste aldagai batzuk. Datu horiek azterturik, ikusten da gehien errepikatzen diren erreferentzia motak honakoak direla:

Portaera edota jarduera: "festara", "gastronomia", "hondartza", etab.

Denbora aldagai: "egun pasa", "asteburua", "gau bat", "egun gutxi batzuk", etab.

Adinari begiratuta: "gazteak", "nagusiak" edo "helduak".

Bidaiazteko modua: "taldea", "familia", "bikoteak" edo "haurrekin".

Neurri txikiago batean gastua aipatzen da: "diruduna", "klase ertaina", "gutxi gastatzen du", etab.

Analisiaren fokua 'portaera' deitu diogun kategorian jarriarik, ikusten dugu ezen laginaren % 17k "portaera/jarduera" motaren bat aipatzen duela, eta guztira 168 adierazpide erlazionatu identifikatu direla; beraz, batzuetan pertsona berak horietatik bat baino gehiago aipatzen ditu, esaterako "festara eta hondartza bila datozen frantsesak", edo "erostera eta jatera". Horiek biltzeko ahalegina eginda, honakoak bereizten dira:

Festara datorren turista (47). Multzo honetan zenbait adierazpide biltzen dira, hala nola "festara", "mozkortzera", "gaueko aisia", "edatera", etab.

Turista gastronomikoa (42). Aurreko kasuan bezala, adierazpideak honakoak izango genituzke: "jatera", "pintxoak jatera", "gastronomikoa", etab. Multzo honi gehi lekizkioke "sagardotegiak" berariaz aipatzen dituztenak (7).

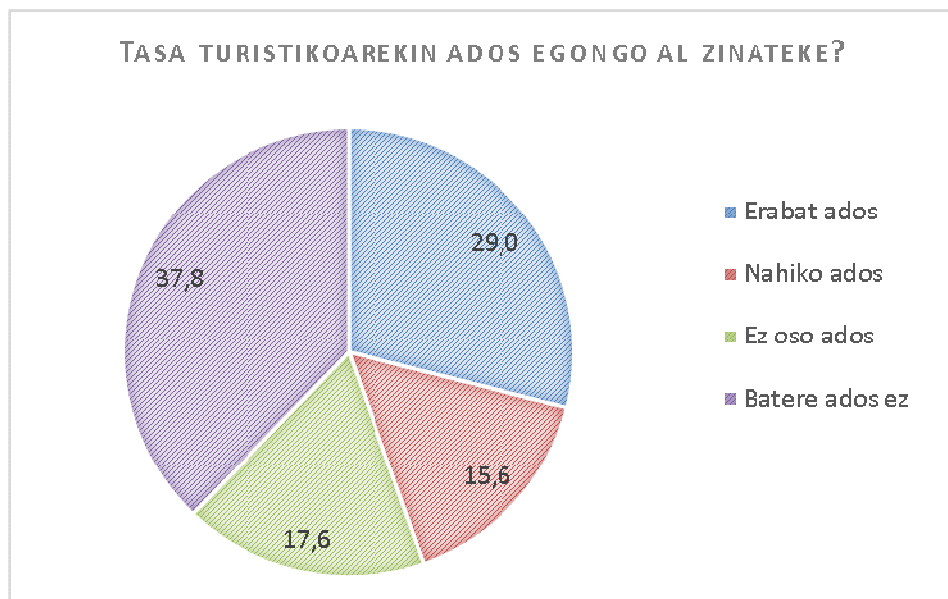
Horietatik tarte batera "aisiako turista" (13) identifikatzen da oro har, "erosketako turista" batekin (11) eta "turista kultural" batekin batera, azken hau "museoak", "hiria", "kultura" edo "jaialdiak" terminoei lotuta.

Era ia-ia isolatuan (oso kasu gutxi alegia), beste jarduera batzuei lotutako beste turista tipologia batzuk ageri dira: "udakoa", "hondartzakoa", "mendikoa", "landakoa", "Donejakue bidea" edo "surf egitera".

Tasa turistikoa

Tasa turistikoari dagokionez, elkarren kontrako bi iritzi ikusten dira: % 45 erabat ados edo nahiko ados daude bere herrian tasa turistikoa jartzearekin, baina % 55 dira oso ados ez daudenak edo batere ados ez daudenak. Datuak bereizita, oso antzeko portzentajeak ikusten dira: hiriburutik kanpora inkestatutakoen % 43,8 eta Donostian inkestatutakoen % 44,3 nahiko ados edo erabat ados daude bere herrian tasa turistikoa jartzearekin. Alabaina, egia da ezen tasaren kasuan datuak zonaka bereizten direnean aldeak txiki-txikiak direla.

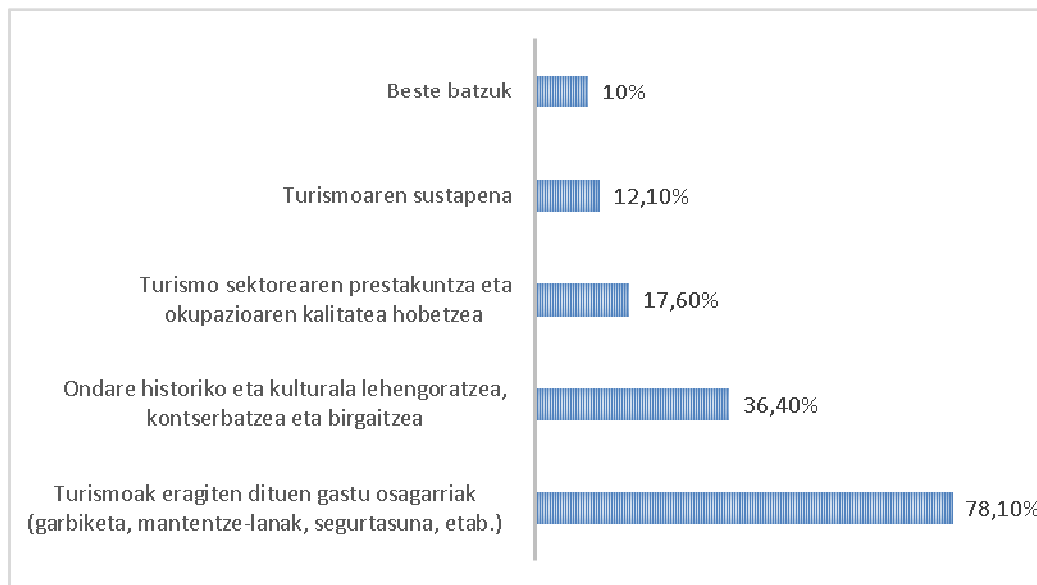
26. irud. – Tasa turistikoa ezartzearekiko adostasun maila. Iturria: geuk egina.



Horrek guztiak berresten duenez, tasa turistikoaren gaian halako iritzi talka bat dago hiriburuan zein probintziako beste lekuetan, zeren eta % 45 inguruk baitiote erabat ados edo nahiko ados daudela tasa jartzearekin, eta % 55ek oso ados ez edo batere ados ez daudela.

Tasa turistiko hipotetiko batekin bildutako diruarekin zer egin beharko litzatekeen galdetutakoan, nagusitzen den aukera da turismoak sorrarazten dituen gastu gehigarriak ordaintzeko erabiltzea, hala nola garbiketa, hiriaren mantentzea, herritarren segurtasunerako kidegoak indartzea, etab. (elkarrizketatu guztietatik % 78,1). Bigarren lekuan, ondare historiko eta kulturala berreskuratzea, kontserbatzea eta birgaitzea bideratzeko aukera nabarmentzen da (% 36,4), eta hirian sektore turistikoaren prestakuntza eta okupazioaren kalitatea hobetzera bideratuko lukete elkarrizketatu guztietatik % 17,6k. Azkenik, emandako aukera guztien artean bakar-bakarrik % 12,1ek uste dute turismoaren sustapenerako erabili beharko litzatekeela. Lehentasunen hurrenkera mantendu egiten da, oro har, zonakako analisisan, nahiz portzentaje batzuk aldatu egiten diren; portzentaje aldaketa horren adibiderik garbiena ondarea berreskuratzea eta birgaitzea bideratzekoarena da, zeren eta hiriburuan % 45eko portzentajea jasotzen duela, probintziako beste lekuetan % 26raino jaisten baita.

27. irud. – Tasa turistikoarekin bilduaren erabilera potentzialak. Iturria: geuk egina.



Tasa edo zerga turistiko horren bidez bildua atzera inbertitzeko unean 'beste aukera batzuk' erantzun duen % 10 horren barnean, aisia eta kulturako eskaintzaren hobekuntzarekin lotutako batzuk aipa daitezke (kultur eskaintza zabaltzea, kontzertu gehiago, aste nagusiko programaziorako dirua, etab.), eta baita ostalaritzari laguntzeko erreferentzia batzuk ere enplegua bultzatzearekin edo hondartza zaintzearekin lotuta, batzuk aipatzearren.

Biztanle tipologia, turismoaren gainerako pertzepzioari dagokionez

Apartatu honetan biztanleen profila esploratzen da, kluster analisi batez identifikatutako taldeetako bakoitza harturik abiapuntu. Kluster analisiaren teknika estatistikoa, oso era sinplean azaltzen duen Salcedoren hitzetan (2017), merkatuak segmentatzeko gehien erabiltzen dena da; norbanakoa hartzen du abiapuntu, informazio unitate gisa, eta norbanako hori, ordena bati jarraikiz, beste batzuekin lotzen du, ezaugarri sorta baten arabera antzekotasun mailaren arabera, betiere elkarren arteko tipologia antzekoak (barne homogeneotasuna) eta taldeko besteekiko desberdinak (kanpo heterogeneotasuna) eratzearren.

Kasu honetan, kluster analisiak aukera ematen du Gipuzkoako biztanleek turismoaren inpaktuen gainean duten pertzepzioan oinarritutako segmentazioa egiteko. Hau da, segmentazio horrek txosten honetako 4.2 apartatuan aipatutako emaitzak hartzen ditu erreferentzia. Beste era batean esanda, turismoak klabe ekonomikoan, destinoaren kudeaketan, bizi-kalitatean eta arlo soziokulturean dituen inpaktu positibo eta negatiboen gainerako pertzepzioei buruzko aldagaiak erabili dira, eta, horietatik abiatuta, estatistikoki aldagai horiekiko barne ezaugarri homogeneoenak dauzkaten multzoak ezarri dira (ikusi III. eranskina). Azpimarratu behar da, dena den, analisi horren bidez biztanle tipologia batzuk ikusten direla, turismoaren gainean duten pertzepzioari dagokionez; ez dira tipologia erabakigarri edo eztaba daezinak, bai ordea aipatzeko interesgarriak.

Lortu diren emaitzek lau segmentu identifikatzen dituzte, eta horien azalpen laburra egingo dugu orain:

Turismoaren aldeko biztanlea: ezaugarri ditu inpaktu positibo guztiekin ados egotea eta, oro har, konnotazio negatiboak dauzkaten guztien kontra egotea; laginaren % 23 sartuko litzateke multzo honetan.

Biztanle "ez-harkorra": aurrekoaren "kontrako" taldea izango litzateke, hau da, turismoaren inpaktuei buruz planteatzen ziren baieztapen negatiboekin adosen eta positiboen kontra daudenek osatu taldea. Talde horrek % 27 inguru egingo luke inkestatu guztien artean.

Biztanle "kontraesankorra": talde txikiena da, % 17 besterik ez, eta ezaugarri du inpaktu positiboekin zein negatiboekin ados egotea. Hori dela eta, zail da turismoari eta horrek bere udalerrian eragiten dituen inpaktuei buruz duen jarrera identifikatzea.

Biztanle "neutroa": talde horren ezaugarria, guztira % 30 egiten duen duelarik ugariena da laginean, egiten diren baieztapenetan nagusiki balio neutroetara jotzea da.

5.6. Laginean antzemandako joerak: esplorazio analisia

Hurrengo atalean aldagai batzuk gurutzatu eta horien esplorazio analisia egiten dugu. Analisi horrek, geruza adierazgarrietan oinarrituta egon ez eta, horrenbestez, errealitate zehatzik erakusten ez badu ere, apartatu honetan aipatzeari egoki iritzi diogun zenbait portaera eta joera agerrarazten ditu maila batean²⁴.

Kontingentzia taulen bidezko (edo sarrera bikoitzeko) analisiaren bitartez, eta analisi deskriptiboa izaten segitzen badu ere, aztertu egin nahi da bi aldagairen arteko mendekotasun (edo independentzia) erlazioa; horretarako, aldagaiek batera duten banaketa aztertu behar da. Azken batean, helburua honakoa da:

- 1) Esperimentu batean dagoen informazioa antolatzea informazio hori dimentsio bikoia denean, hau da, bi faktore dituen erreferentzia; izan ere horrek aukera ematen du aldagai biei buruzko informazio gurutzatua izateko.
- 2) Azterlanaren xede diren aldagai kualitatiboen mailen artean mendekotasun edo independentzia harremanik ba ote dagoen analizatzea²⁵.

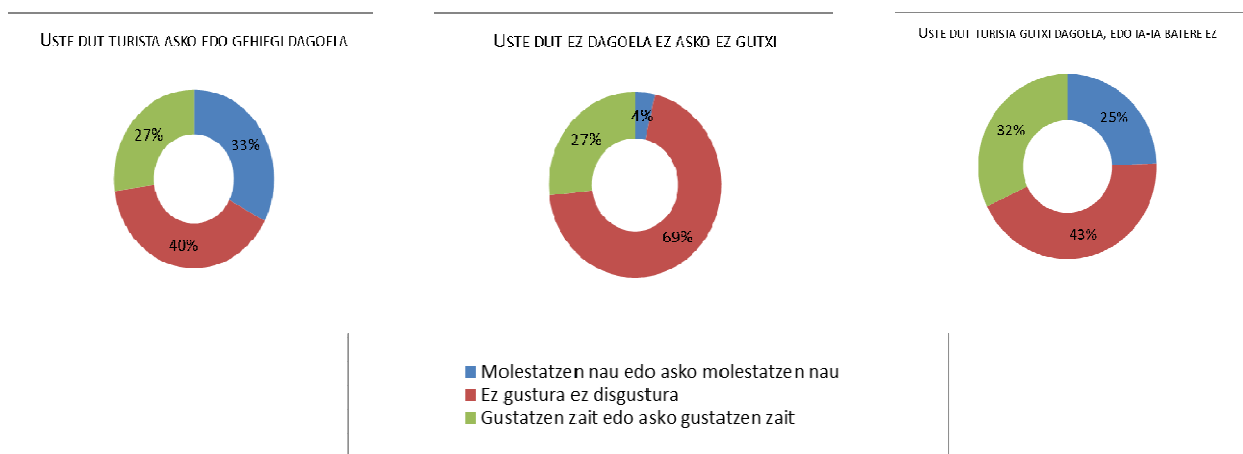
²⁴ Azterlaneko lagina adierazgarria bada ere Gipuzkoarako, ez da behar bestekoa sekzioan egindako gurutzaketetako azpimultzo bakoitzerako; beraz, kontuan hartu behar da gurutzatze horiek esplorazio gisa garatzen direla.

²⁵ SPSS programak esangura maila emango digu, hau da, egiazkoa izan arren hipotesi nulua errefusatzeko probabilitatea eta, beraz, hipotesi nulua errefusatzeko gero huts egiteko probabilitatea. Probabilitatea oso txikia bada ($<0,05$), hipotesi nulua errefusatzeko dugu eta, ondorioz, atributuak mendekoak direla esango dugu. Aitzitik, esangura maila 0,05 baino altuagoa bada, faktoreak mendekoak direla ondorioztaturik huts egiteko probabilitatea oso handia izango da eta, beraz, gure konklusioan oker egingo dugula pentsa daiteke. Gauzak horrela, independentzia nuluko hipotesia onartuko dugu. Kontrastea estatistikoki baliozkoa izan dadin, taulako lauki bakoitzean gutxienez 5 behaketa beharko dira. Horrela ez bada, ilarak edo zutabeak gehituko ditugu, betiere informazio motak horretarako aukera ematen badu.

Turismo saturazioaren gaineko pertzepzioa

Azterlan honen helburu nagusietako bat saturazio pertzepzioa lantzea zen. Emaizetan (4.2 puntua) aipatu den moduan, turismoaren gaineko pertzepzioari buruzko baieztapenez gain beste bi aldagai ere baliatu dira: turista kopuruaren gaineko pertzepzioa eta kopuru horrek saturazio mailan eragiten duen sententzia.

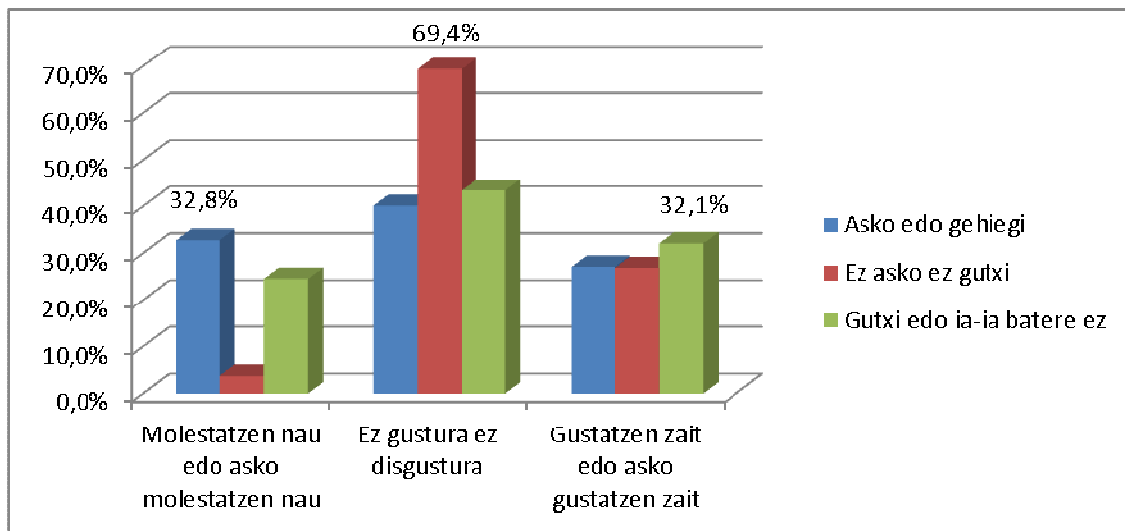
28. irud. – Hautematen den turista kopuruaren eta atsegintasun pertzepzioaren arteko erlazioa. Iturria: geuk egina.



Interesgarria da ateratzen diren datuak komentatzea. Izan ere, ikusten denez 'turista asko edo gehiegi' zegoelako pertzepzioa zutenen ia-ia bi heren horien barnean, % 33rentzat egoera nekagarria edo oso nekagarria zen hori; % 27k, aldiz, 'atseginez' hartzen zituen. Datuek, gainera, erakusten dute 'asko edo nahiko' daudela uste dutenetatik ia-ia erdia (% 49,2) neutro ageri direla horrek nola sentiarazten dituen baloratzeko unean.

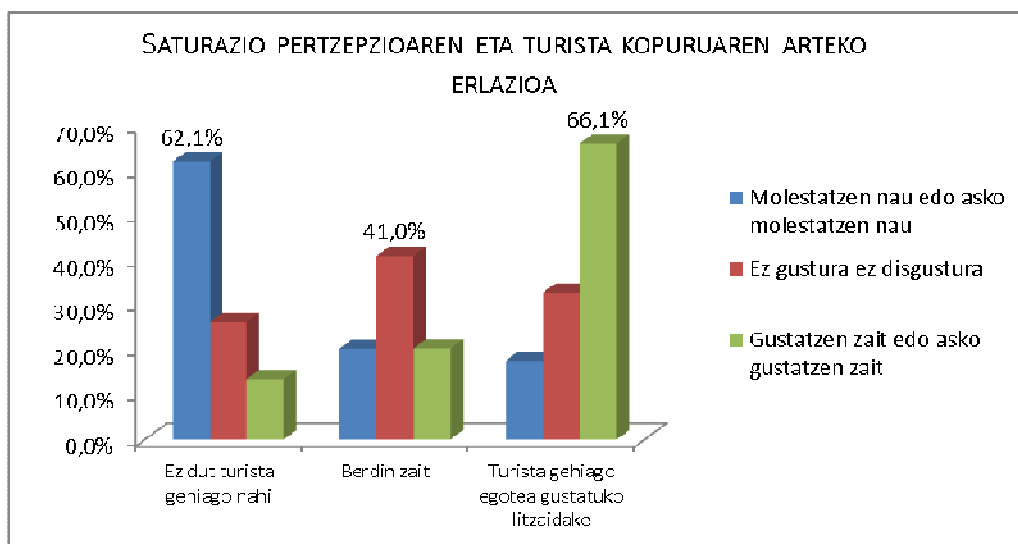
Alabaina, herria bisitatzen duten turistak gutxi direla dioen % 16 horren barnean, % 25ek diote hori desatsegin gertatzen zaiela. Datu hori bat dator 'gurera turista gehiago etortzea gustatuko litzaidake' baieztapenak emandako datuekin; izan ere, eta logikoa den moduan, bisitari gutxi dugula uste dutenetatik bi hereni turista gehiago etortzea gustatuko litzaieke, eta horrexegatik, hain zuzen, bisitari kopuru txikia 'desatsegin' gertatze hori. Azkenik, aipatu behar da ezen laginaren laurden bat ezaxola ageri dela turista kopuruaren aurrean; eta horien artean bi herenek (% 69) axolagabetasun bereko pertzepzioa dute.

29. irud. – Hautematen den turista kopuruaren eta atsegintasun pertzepzioaren arteko erlazioa. Iturria: geuk egina.



Ildo beretik, saturazioaren gaineko pertzepzioa 'turista gehiago egotea' gustatuko litzaiekeelako baieztapenarekin alderatuz gero, ikusten da dagoeneko turista gehiegi dagoelako pertzepzioa dutenek ez dutela turista gehiago nahi, eta alderantziz. 'Ez zaie atsegin, ez desatsegin' dioten kasuan, laginaren erdia dira ia-ia, ikusten da % 40 axolagabe mantentzen direla, eta % 26, berriz, turista kopurua handitzearen aurrean uzkur; heren batek (% 32,8), berriz, turista gehiago egotea gustatuko litzaiekeela diote.

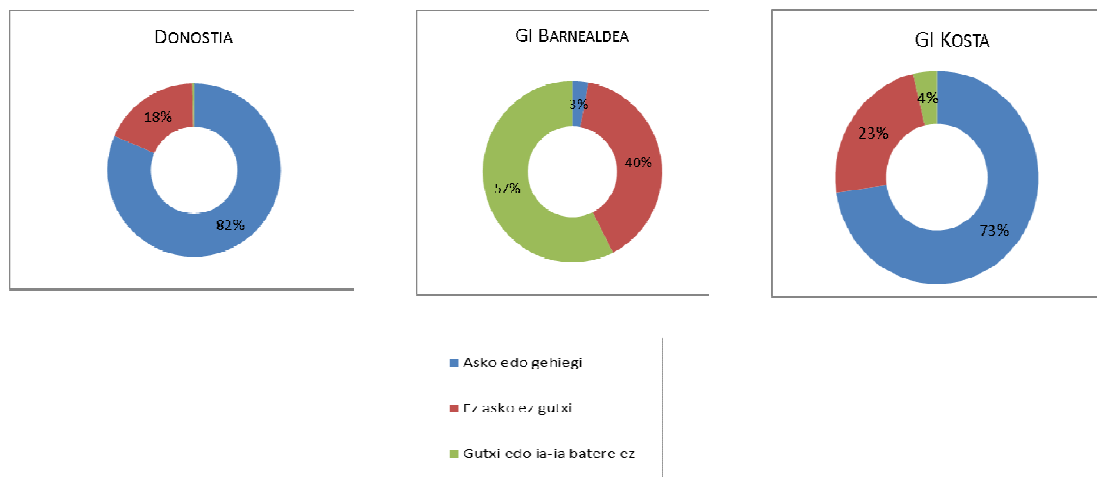
30. irud. – Atsegintasun pertzepzioaren eta 'turista gehiago egotea gustatuko litzaieke' baieztapenaren arteko erlazioa. Iturria: geuk egina.



Gainera, erantzunen banaketa geografikoan jartzen badugu fokua, ikusten dugu hiriburuan eta kostaldean dutela turista asko edo gehiegi dagoelako pertzepzioa; barnealdean, aldiz, kontrakoa da pertzepzioa, % 60ra iristen baitira bisitatzen

dituzten turistak 'gutxi' direlako ustea adierazten dutenak. Azpimarratu beharrekoa da, halaber, Donostian inkestatuen artean ez dagoela turista gutxi edo turistik ez dagoelako pertzepzioa duen inor, eta kostaldean % 4 eskasera iristen da kopurua²⁶.

31. irud. – Bisitari saturazioaren gaineko pertzepzioa zonaka. Iturria: geuk egina.

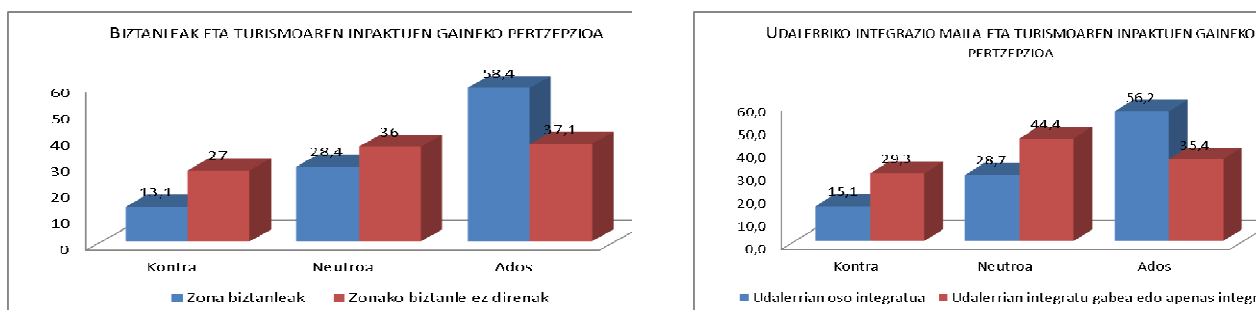


Turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzioa

Aipatutako aldagaien eta turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzioaren arteko erlazioa esploratzen du egindako beste hurbilketetako batek, esate baterako 'uste dut turismoak eragin positibo gehiago dituela negatiboak baino' baieztapenarekiko adostasun maila, baieztapen horrek laginaren profilari dagozkion aldagaiekin gurutzatzean ematen dituen emaitzekin batera.

Bizilekuaren arabera aldeak ikusten dira pertzepzioen banaketan (POIetatik hurbileko lekuak diren ala ez diren), eta baita udalerriarekiko integrazioaren gainean norberak duen pertzepzioaren arabera ere. Izan ere, datuek erakusten dute ezen biztanleen artean eta bere herrian oso integratuta sentitzen direnen artean dagoen pertzepzioaren arabera, efektuek aukera ematen dutela...

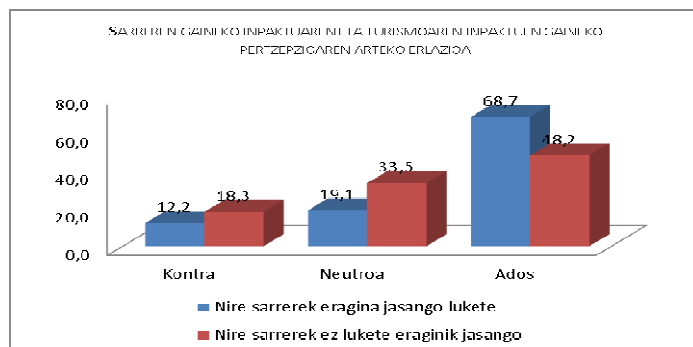
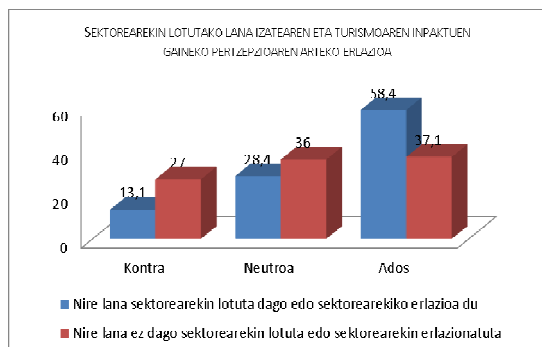
32. irud. – Bizilekuak eta norberaren integrazio mailaren gaineko pertzepzioak turismoaren ondorioen gaineko pertzepzioarekin duten erlazioa. Iturria: geuk egina.



²⁶ Zonakako banaketa egiteko bildu egin ditugu emaitzak, honela: Donostia, Gipuzkoako kostalde (Hondarribia, Pasaia, Getaria eta Zumaia) eta Gipuzkoako barnealdea (Hernani, Tolosa, Azpeitia, Segura eta Oñati).

Era berean, turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzioaren aldagaia ('uste dut turismoak eragin positibo gehiago dituela negatiboak baino') sektorearekin lotutako lanpostua edukitzeari eta turismo jardueraren atzerapen batek norberaren diru sarreretan izango lukeen eraginari lotzen zaionean, aldaketa nabarmenak ikusten dira. Bai turismoarekin lotutako postuetan lan egiten dutenen artean bai sektorearen atzerakada batek dituzten diru sarreretan eragingo lukeela uste dutenen artean, turismoaren inpaktuen gaineko iritzia positiboa indartsuagoa da.

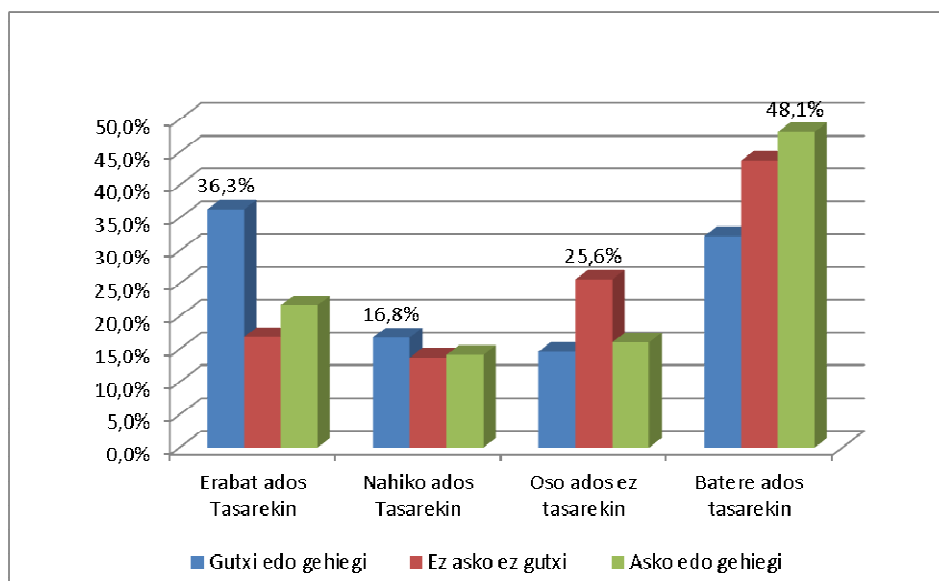
33. irud. – Lanpostuaren eta turismoaren inpaktuen arteko erlazioa. Iturria: geuk egina.



Tasa turistikoa

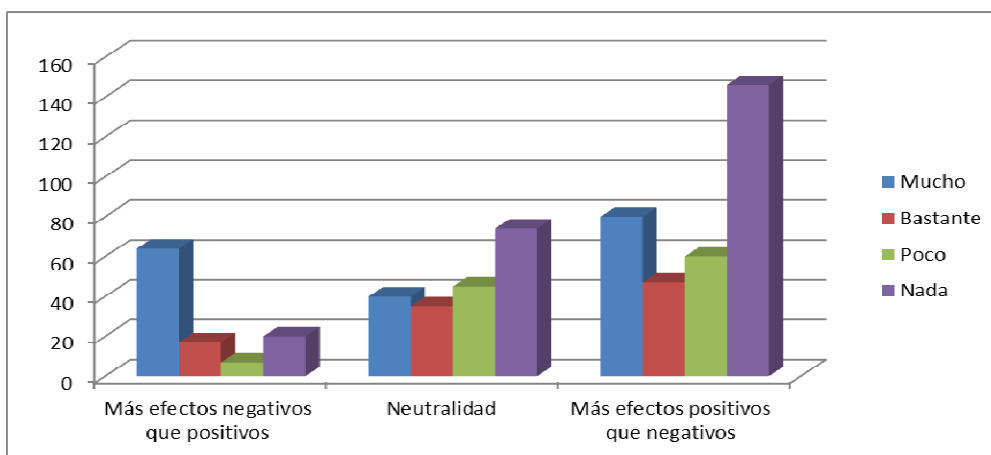
Fokua tasa turistikoan eta tasa turistikoari buruzko iritzia eta hautematen den turista kopurua lotzen diren moduan jarritz gero, ikusiko dugu ezen, tasarekin erabat ados dauden artean (laginaren % 29) heren bat baino gehiago 'turista asko edo gehiegi' dagoela uste dutenen taldekoak direla; aitzitik, tasa nahi ez dutenen artean (laginaren % 38) portzentajeak alderantziz egiten dira, eta gehien-gehienek turista 'gutxi' dagoela uste dute.

34. irud. – Hautematen den turista kopuruaren eta tasa turistikoaren arteko erlazioa. Iturria: geuk egina.



Tasa turistiko bat ezartzeari buruzko iritzia turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzioarekin lotuz gero ('positiboak gehiago negatiboak baino'), ikusten dugu turismoaren inpaktuen gaineko pertzepzio negatiboa dutenen artean portzentaje handiagoa egiten dutela tasaren kontra dauden pertsonen, eta alderantziz.

35. irud. – Turismoaren inpaktuen eta tasa turistikoa ezartzearekiko adostasun mailaren arteko erlazioa. Iturria: geuk egina.



Turistaren gaineko imajinarioa

Azkenik, eta kapitulu osoan zehar bezala, jakin badakigun arren udalerriko datuak ez direla adierazgarriak, tokiko biztanleak bere herria bisitatzen duen turistaren gainean duen irudiaren argazki bat egin dugu. Kasu batzuetan laginak oso txikiak badira ere (ikusi Kop.), emaitzak interesgarriak dira.

Ikusten denez, turista frantsesaren irudia da nagusia; estatukoak ere presentzia nabarmena du barnealdeko udalerrietako imajinarioan eta Getarian. Ohiko bisitariaren irudia, barneko turista euskaldun gisakoa, Tolosan eta Seguran errepikatzen da halaber. Azkenik, turismoaren nazionalitatearekin baino gehiago portaerarekin lotzen diren erantzunen portzentajeak azpimarratu behar dira; horien artean, hiriburuan turismo gastronomikoa edo erosketakoa nabarmentzen da portzentajeetan, edo, Hernaniren kasuan, zuzenean sagardotegiekin lotua.

39. taula – Turistaren gaineko imajinarioa udalerriko. Iturria: geuk egina.

	Frantsesa	Ingelesa	Alemana	Italiarra	Beste batzuk (atzer.)	Europa oro har	Atzerritarak oro har	Espainiarrak oro har	Euskaldunak	Beste bat.	Kop.
Donostia	% 25,8	% 8,8	% 3,0	% 7,9	% 10,0	% 4,0	% 13,4	% 4,0	% 0,0	% 23,1	329
Azpeitia	% 30,0	% 26,7	% 10,0	% 0,0	% 3,3	% 0,0	% 3,3	% 26,7	% 0,0	% 0,0	30
Getaria	% 37,5	% 6,3	% 12,5	% 6,3	% 0,0	% 0,0	% 3,1	% 25,0	% 9,4	% 0,0	32
Hernani	% 27,3	% 4,5	% 2,3	% 0,0	% 2,3	% 0,0	% 0,0	% 20,5	% 15,9	% 27,3	44
Hondarribia	% 54,3	% 5,7	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 20,0	% 5,7	% 2,9	% 11,4	% 0,0	35
Oñati	% 30,0	% 0,0	% 3,3	% 0,0	% 6,7	% 0,0	% 0,0	% 50,0	% 10,0	% 0,0	30
Donibane	% 32,4	% 5,9	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 17,6	% 11,8	% 14,7	% 17,6	% 0,0	34
Segura	% 3,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 30,0	% 66,7	% 0,0	30
Tolosa	% 5,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 2,5	% 0,0	% 17,5	% 75,0	% 0,0	40
Zumaia	% 38,7	% 9,7	% 16,1	% 3,2	% 3,2	% 0,0	% 0,0	% 19,4	% 9,7	% 0,0	31

*Turista portaeraren arabera identifikatzen du (portaera gastronomikoa, edatera datorrela, sagardotegia, etab.), ez nazionalitatearen arabera.

5.7. Konklusioak

Gaur egun jorratzen ari diren hurbilketa teorikoek turismoaren dimentsio nagusiak jasotzen dituzte, hala nola ekonomikoa, ingurumenari lotua eta soziala; eta azken hauxe da ezagutza txikienekoa. Gogoratu beharrekoa da informazioaren tratamendua kontu zaila izaten dela, destino bateko biztanleek turismoaren garapenaren aurrean erakusten duten aldeko (edo ez aldeko) kontzientzia kolektiboa neurtzea denean kontua. Horren arrazoia, neurri handi batean, izaten da turismoak destinoko ezaugarri soziokulturalak eta bizi-kalitatea bultzatzen – “mantentzen”– dituen mailari buruzko pertzepzioarekiko erreferentzia egiten duela informazio horrek; hau da, zehazki eta kasu honetan, informazioak “gaindituz gero tokiko biztanleriarengan aldaketa negatiboa eragiten duen jarduera turistikoaren mailari” (MTE, 1998) buruzko pertzepzioarekiko erreferentzia egiten du.

Horregatik guztiagatik, azterlan honek “saturazio mailaren” kontuari ekin beharra defendatzen du, betiere turistekiko “atsegintasun mailatzat” ulerturik hori, eta horretarako bi aldagai hartzea abiapuntu: batetik, destino bat bisitatzen duen turista bolumenaren (kopuruaren) gainera pertzepzioa, hau da, kopuru horri handi edo txiki irizten zaion eta, bestetik, bere herrian turista kopuru hori izateak nola sentiarazten dituen biztanleak (erosotasun terminoetan). Horretarako, turista kopuru handienak erakartzen dituzten 10 udalerrietako biztanleen artean inkesta bat egin da, lurraldeko turismo motari buruz duten iritzia ezagutzeko.

Inpaktuen neurketatik ondorioztatzen denez, pertzepzio diferentzia nabarmenak daude hiriburuaren, Donostiaren, eta azterlanean sartutako gainerako udalerrri gipuzkoarren artean. Laginaren erdia baino gehiago ados dago turismoak bertako biztanleen bizi-kalitateari kalte baino onura gehiago ekartzen diolako ideiarekin, baina ezin da ahaztu % 17k baino gehiagok eragin kaltegarriak ikusten dituela batez ere, eta lagin osoaren ia-ia heren bat, hau da, portzentaje handi bat, neutro azaltzen dela. Azken talde honen iritzia norabide baterantz edo besterantz alda liteke, sektorearen eboluzioaren arabera. Beste datu bat ere eztabaida ezina da: hiriburuan jaitsi egiten da pertzepzio positiboaren portzentajea, probintziako beste lekuetan gora egiten duenean, eta gora egiten du, berriz, turismoaren inpaktu positiboarekin ados ez daudenen kopuruak.

Dimentsio ekonomikoari buruzko inpaktuak dira adostasun maila handiena erakusten dutenak, batez ere turismoak laneko aukerak hobetzen dituelako iritziari dagokionez. Bestalde, turismoak eguneroko prezioen igoeran duen inpaktua (erosketak, taberna/jatetxeak, etxebizitza, etab.) gehiago antzematen da, eta ez hainbeste udal zerga eta tasen igoeran izan lezakeena (ura, zaborra, garbiketa, etab.).

Kontrako iritziak azaldu dira jarduera turistikoaren hazkundearen gainera pertzepzioari dagokionez: udalerrira turista gehiago etortzeko eta hotel eskaintza areagotzeko ideiarekin ados daudenen portzentajeak % 40tik gorakoak dira kasu bietan, baina Gipuzkoako biztanleetatik ia-ia heren bat turista kopurua igotzearen kontra daude, eta % 20tik gora dira negozio berriak irekitzeko ongi ez deritzotenak.

Turismoaren arloak destinoko udalerrietan dituen inpaktu positiboen kasuan – zerbitzuak, kultur eskaintza, ekipamenduak edo ondarearen kontserbazioa hobetzea–, portzentajerik handienak positiboak dira eta bat datoz hobekuntza horiek gertatzen direlako ideiarekin. Ikusten da, halaber, probintziako beste udalerririk direla emaitza orokorrak konpentsatzen dituztenak, zeren eta kasu gehienetan erdia baino gehiago ados baitaude inpaktu positibo horiekin. Alabaina, hiriburuan ikusten da elkarren kontrako bi jarrera daudela kontu honen inguruan, antzeko portzentajeekin gainera. Inpaktu negatiboen analisiak berretsi egiten ditu profil horiek, eta erakusten du inkestatutako donostiar gehienek uste dutela turismoa dela ilara eta zirkulazioko arazo gehiago izatearen eragilea, eta ugaltu egin direla turismoak sortutako zarata eta zaborrengatik kexak. Azpimarratzekoa da ezen, Gipuzkoa osoan, eta pertzepzioak pertzepzio, joan ohi ziren lekuetara turismo jarduerarengatik joateari utzi ote dioten galdetzen zaienean, inkestatuetatik ia-ia bi herenek ezetz diotela; laurden batek, berriz, diote turismoaren eraginez lekuren batera joateari utzi diotela.

Beste dimentsio batzuetan bezala, maila soziokulturalen ere emaitza azpimarragarriak identifikatzen dira. Turistekiko hartu-emanen inguruko atsegintasun mailak hiru multzotan polarizatutako errealitate bat itxuratzen du (pertzepzio positiboa, negatiboa eta neutroa); alabaina, ia-ia bi herenek diote atsegin zaiela bisitatzen dituen turista mota, eta horrek, luzera, ondorio du harro sentitzea turistek udalerria bisitatu eta ezagutu nahi izateagatik. Klabe negatiboan aldeak ikusten dira, berriro ere, hiriburuaren eta beste udalerrien artean. Hiriburutik kanpora elkarrizketatutako biztanle gehienek ez dute uste turismoaren garapenak gatazka soziokulturalik sortzen duenik; aldiz, donostiarren laurdenak baino gehiagok pentsatzen dute turismoak gatazkak ekarri dituela. Nortasun edo identitate galeraren idearen analisiaren arabera, eta nahiz gehienek horrela ikusi ez, baieztapen horrekin ados daudela dioten portzentajea % 30eraino iristen da.

Probintziako guztirako datuak harturik, eta turista kopuru garrantzitsua dagoela sentitzen bada ere, ia-ia erdia axolagabe ageri dira (ez atsegin, ez nekagarri), eta beste ehuneko berrogeita hamarraren barnean erdiak diote nekagarri egiten zaiela, eta beste erdiak, berriz, atsegin zaiela. Kasu honetan, esanguratsua izan daiteke datu bereziak analizatzea, zeren eta hiriburuan gehienei turista gehiegi edo asko iruditzen baitzaie, eta pertzepzioaren gaineko galdera egiten zaienean, heren batek baino gehiagok diote nekagarri edo oso nekagarri egiten zaiela, eta ehuneko berrogeitik gora dira iritzi neutroa adierazten dutenak.

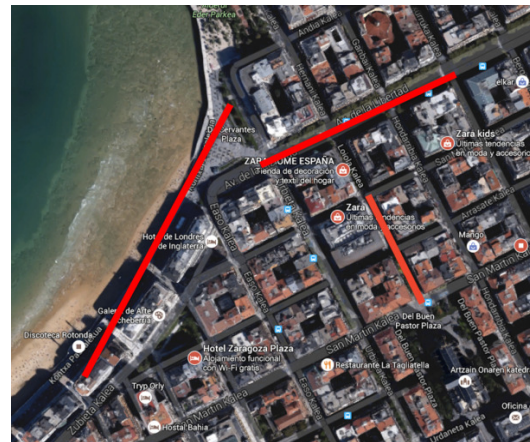
Azken batean, eta lehen adierazi moduan, garrantzitsua da iritzi talde polarizatuak ematen dituzten emaitzekin lan egitea, iritzi horiek eraikitzeke funtsezko faktoreetan sakonduz horretarako. Era berean, neutraltasun portzentajeek – sarritan adierazgarriak dira– biztanleriaren segmentu interesgarri bat identifikatzen dute, zeren eta lan egiten segitzen den moduen eta turismoaren garapenera begira hartzen diren erabakien arabera biztanle horiek lurraldeko garapen turistikoarekiko errefus edo adostasunerantz mugi baitaitezke. Eta esana berretsi egiten da kluster analisiak emandako emaitzekin, horrek lau biztanle profil identifikatzen baititu: turismoaren aldekoak, talde ez-harkorra eta aurrekoaren kontrakoa, kontraesankorra edo ideia zehatzik ez duena ere izan daitekeena, eta biztanle “neutro” deitu duguna, kopuruz ugariena eta duen iritzia etorkizunean aldatzeko presten egon daitekeena bera.

Azkenik, tasa turistikoarekiko erlazio bat ere egiaztatzen da, biztanleen udalerriaren arabera zein turismoaren inpaktuen eta saturazioaren gaineko pertzepzioen arabera. Bestalde, nabarmentzekoa da, tasa turistiko hipotetiko batekin bildutako diruarekin zer egin beharko litzatekeen galdetutakoan, nagusitzen den aukera dela turismoak sorrarazten dituen gastu gehigarriak ordaintzeko erabiltzea, hala nola garbiketa, hiriaren mantentzea, herritarren segurtasunerako kidegoak indartzea, etab., eta ez hainbeste turismoarekin zuzenean lotutako ekintzetara dedikatzea.

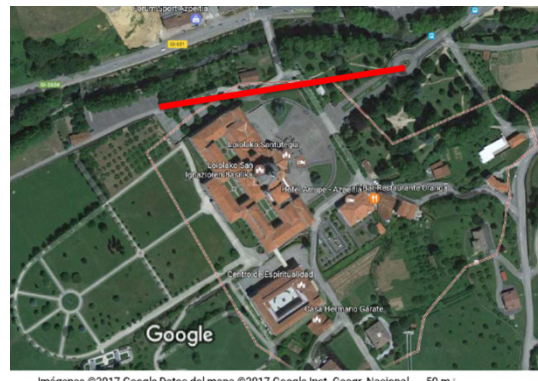
5.8. I. eranskina: POIak (Point Of Interest)

Hamar udalerrietako bakoitzean landa lana egiteko aukeratutako interes puntuak.

Donostia: Alde Zaharra eta erdialdea



Azpeitia: erdialdea eta Loiola



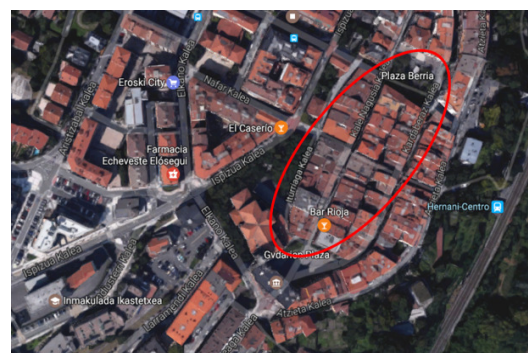
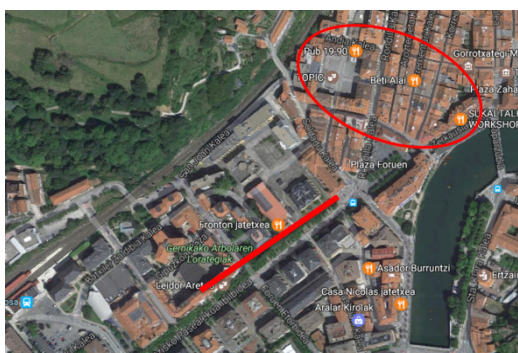
Pasai Donibane eta Hondarribia



Getaria eta Zumaia



Tolosa eta Hernani



Oñati eta Segura



5.9. II. eranskina: Fitxa metodologikoa (egutegia)

INKESTA EGITEKO EGUTEGI ZEHATZA (Ekain-Uztaila)

	TOTAL	20	21	22	23	26	27	28	29	30	3	4	5	6	7
ZONA 1															
Azpeitia	30				15				15						
Getaria	32		10	5			17								
Zumaia	31	19								12					
Oñati	30			15				15							
Subtotal	123														
ZONA 2															
Donostia / S.S.	329	15	28	24	26	29	34	32	1	35		30	25	25	25
Hernani	44								24		20				
Subtotal	373														
ZONA 3															
Hondarribia	35			16		19									
Pasaia	34		16				15			3					
Total	69														
ZONA 4															
Segura	30							15		8		7			
Tolosa	40						20		12				8		
Subtotal	70														
TOTAL		34	54	60	41	48	86	62	52	58	20	37	33	25	25
%						495							140		
						78%							22%		

Iturria: Adimen (2017)

5.10. III. eranskina: Amaierako klusterren zentroa

Amaierako klusterren zentroa

	Kluster			
	1	2	3	4
Laneko aukerak hobetzea	4	4	4	4
Prezioen igoera	2	4	4	4
Zergak eta tasak igotzea	2	4	4	3
Turista gehiago etortzea gustatuko litzaidake	4	2	3	3
Hotelak eta abar zabaltzearen gaineko pertzepzio ona	4	2	4	4
Udalerrira hobetzea: zaintza, garbiketa	3	2	4	3
Eragin positiboak negatiboak baino gehiago	4	2	4	4
Eskaintza hobetzea: aisia, kirola, etab.	3	2	4	3
Zerbitzu publikoak hobetzea: kultur eskaintza, ekipamenduak	3	2	4	4
Ilarak eragiten ditu, atzerapenak aparkalekuetan, jatetxeetan, etab.	2	4	4	4
Harremana dut turistekin (ohikoa)	3	2	2	3
Gustatzen zait turistekin egotea	4	2	2	4
Arazo soziokulturalak eragiten ditu	1	3	3	2
Nortasun galera errefusatzea: ordutegiak, hizkuntza...	2	4	4	2
Ondarearen kontserbazioa hobetzea	3	2	3	3
Hainbeste pertsonak nire hiria ezagutu nahi izateaz harro	4	3	4	4
Bisitatzen gaituen turista motarekin pozik	4	3	4	4
Tokietara joateari uztea turismoaren eraginez	1	3	3	2
Zirkulazio arazoak areagotzea	1	3	4	4
Eragozpenak turistek eragindako zarata, zabor eta abarrekin	2	4	4	2

Amaierako kluster zentroen arteko distantziak

Kluster	1	2	3	4
1		6,836	6,429	4,096
2	6,836		5,254	5,460
3	6,429	5,254		4,430
4	4,096	5,460	4,430	

Kasu kopurua kluster bakoitzean

Kluster	1	148,000
	2	173,000
	3	119,000
	4	195,000
Baliozkoak		635,000
Galduak		,000

5.11. Bibliografiako erreferentziak

Adimen (2017). *Reporte del Trabajo de Campo. Encuestación Presencial de Residentes en diez (10) municipios de Gipuzkoa para el Proyecto Capacidad de carga sociocultural del turismo en Gipuzkoa* (laneko dokumentua).

- Ap. J. & Crompton, J. (1993). Residents' Strategies for Responding to Tourism Impacts. *Journal of Travel Research*, 32(1), 47.-50. or.
- Butler, R.W. (2006). *The Concept of a Tourist Area Life Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources*. In Butler R. (ed.) *The Tourism Area Life Cycle: Applications and Modifications*. Clevedon: Channel View Publications.
- Cardona, J.R eta Serra Cantallops, A. (2012). *Actitudes de los residentes hacia el turismo en destinos turísticos consolidados: el caso de Ibiza*. Doktore tesia. Universidad de les Illes Balears. Ekonomia eta Enpresa Departamentua.
- Cetin, G.; Alrawadieh, Z.; Dincer, M.Z. eta Ioannides, D. (2017). Willingness to Pay for Tourist Tax in Destinations: Empirical Evidence from Istanbul. *Economies*, 5, 21. or.
- Damián, I.M. eta Navarro, E. (2008). Estudio de la capacidad de carga social percibida por los turistas aplicado en la costa del sol oriental [Proyecto SEJ-2005-04660]. XIII. AECIT Biltzarra "Cambios tecnológicos en turismo. Producción, comercialización, innovación y territorio" (Gasteiz, 2008ko azaroak 12, 13 eta 14). Eskuragarria in <http://www.aecit.org>
- Dogan, H.Z. (1989). Forms of Adjustment: Sociocultural Impacts of Tourism. *Annals of Tourism Research*, 16(2), 216.-136. or.
- Doxey, G. (1975). *A Causation Theory of Visitor-resident Irritants: Methodology and Research Inferences*. Travel and Tourism Research Associations. Sixth Annual Conference Proceedings. TTRA, San Diego.
- Hiernaux-Nicolas, D. (2002) *Turismo e imaginarios*. In D. Hiernaux-Nicolás, A. Cordero eta L. Van Duynen Montijn (Ed.). Cuadernos de Turismo. Imaginarios Sociales y Turismo Sostenible. (7.-33. or.). San José, Costa Rica: Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales (FLACSO).
- Munduko Turismo Elkarte (1998). *Introducción al turismo*. Madril: Munduko Turismo Elkarte.
- Munduko Turismo Elkarte (2015). *Los impactos ambientales del Turismo*. Madril: MTE.
- Pearce, D.G. (1989). *Tourist Development*. Longman Scientific and Technical, Londres
- Querol Castillo, E. (2017). La arena de internet como el nuevo poder social para influenciar en las políticas públicas y la democracia: El caso del turismo en Barcelona. *GIGAPP Estudios Working Papers*, 63, 150.-161. or.

- Rajesh, R. (2013). Impact of Tourist Perceptions, Destination Image and Tourist Satisfaction on Destination Loyalty: A Conceptual Model. *Pasos*, 11 (3), Special Issue, 67.-78. or.
- Salcedo Fernández, A. (2017). Marketing turístico aplicado. Madril: ESIC Editorial.
- Vallance, S.; Perkins, H. C.; eta Dixon, J.E. (2011). What is social sustainability? A clarification of concepts. *Geoforum*, 42, 342.-348. or.
- Wolbring, G. eta Rybchinski, T. (2013). Social sustainability and its indicators through a disability studies and an ability studies lens. *Sustainability*, 5, 4889.-4907. or.
- World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press, AEB.

6. Ekotasa turistikoak Gipuzkoako turismoaren jasangarritasunean bete beharreko rola

*Manuela Escribano, M^a Isabel Perea Antillera,
Euskal Herriko Unibertsitatea*

6.1. Sarrera

Turismoa gero eta eginkizun garrantzitsuagoa betetzen ari da munduko ekonomian; sektoreak oso eragin handia du beste sektore batzuetan, esaterako enpleguan, eskualdeko garapenean, hezkuntzan, osasunean, kulturean, teknologia berrietan, fiskalitatean eta ingurumenean.

Sektoreak beste sektore ekonomiko batzuetan eragiteko duen gaitasunari dagokionez, garrantzitsua da azpimarratzea turismoa intentsiboa dela inbertsioari dagokionez, eta inbertsio horietako asko eta asko probetxuzko izan dakizkiekeela, halaber, ekonomiaren beste sektore batzuei. Hala, 2016an turismoak garraio eta komunikazio azpiegituretako inbertsioen % 4,4 hartu zituen mundu mailan, eta sektore ekonomiko askok horien onura jaso eta hazkunde mailak hobetu ahal izan zituzten.

Hala eta guztiz, turismoak kanpo inpaktu negatiboak ere badauzka. Zehazki, garrantzitsuenak kultur eta natur baliabideen kontserbazioari lotuak eta herritarren elkarbizitzaren gaineko eragina dira.

Turismoaren sektoreak oso pisu handia du munduko ekonomian gaur egun, eta dirudienez etorkizunean ere hazten segituko du. Hau da, orainaz gain, etorkizuna ere baduen sektorea da. Horregatik, turismoan intentsiboak diren herrialdeek erronka handiei ekin beharko diete. Lehenik, sektoreak eskaera aldakorrari egokitzeko gai izan behar du. Gainera, zeharka onura eragiten dien beste sektore ekonomiko batzuekin koordinatzea lortu behar du. Eta azpiegituretako inbertsioari lehentasuna ematearren, legediak sektorearen garapen jasangarria sustatu behar du. Azkenik, turismoak aurre hartu behar die teknologia berriei jaio diren edo jaio daitezkeen negozio eredu berriei.

6.2. Turismoa eta fiskalitatea

Turismoak, ekonomian pisu handia duen jarduera ekonomikoa izaki, ezin dio fiskalitateari ihes egin. Sektoreari zerga esparruak eragiten dion neurrian, eta aplikatzen zaizkion araubide bereziak dauden neurrian, turismoaren fiskalitateari buruz hitz egin ahal izango dugu.

Lavandeirak (2004) dioten moduan, jarduera turistikoa zerga-materia izan da historikoki, funtsean hiru arrazoi tartean:

- i) Biltze helburua. Turismoaren sektoreak ekonomian duen pisu erlatiboa dela eta, batez besteko presio fiskala behintzat jasateko *hautagai* naturala da. Badira, baina, zerga presio areagotu baten jomuga ideala bihurtzen duten bi arrazoi, zerga eraginkorra izatea eta duen karga esportagarria izatea alegia.
- ii) Turistek zerbitzu publikoak erabiltzen dituztenean, gainkostu bat sortzen da, eta gainkostu hori turistek berek hartu behar dute bere gain, turismoko egonaldien gainera zerga bat sartuta.
- iii) Ingurumenaren gainera kanpo inpaktu negatiboak. Turistek kutsadura eta pilaketa edo saturazio terminoetan sortzen dituzten kostuak zeharka kobra daitezke, turismoko egonaldien gainera karga bat ezarrita.

Oro har, fiskalitatearen eta turismoaren esparruan oinarritzko zazpi tributazio esparru bereiz ditzakegu:

1.- Turismoko bitartekarien fiskalitatea: bidaia-agentzien, bidaia-antolatzaileen eta turismoko gidarien gainera tributatuak.

2.- Turismoaren sektoreko inbertsioen fiskalitatea.

3.- Merkataritza elektronikoaren eta horri lotutako teknologia berrien fiskalitatea.

4.- Garraioaren gainera fiskalitatea:

4.1 Aire-garraioaren gainera tributazioa: erregaien gainera zerga, aireportuetako tasak, sartzeko, igarotzeko edo irteteko tributatuak eta segurtasun tasak.

4.2 Lehorreko garraioaren gainera tributazioa: trakzio mekanikoko ibilgailuen gainera zerga, sartzeko, igarotzeko eta irteteko tributatuak, erregaiaren gainera zerga, balio erantsiaren gainera zerga bidaiari-garraioagatik, turistek alokatutako ibilgailuengatik eta tren bidezko garraioagatik.

4.3 Itsas garraioaren gainera tributazioa: erregaien gainera zerga, sartzeko, igarotzeko edo irteteko tributatuak eta segurtasun tasak.

4.4 Sarrera eta irteeren gainera tributatuak: sarrera eta irteeren, bisatuen eta aduana-eskubideen gainera zergak.

5.- Ostatu hartze, jatetxe eta turismoko beste jarduera batzuen gainera tributazioa:

5.1 Ostatu hartzearen gaineko tributazioa: ostatu-gauen gainekoa, ohearen gainekoa, BEZ, salmenta eta zerbitzu prestazioen gaineko zerga.

5.2 Jatetxeen gaineko zerga: BEZ eta zerga bereziak.

5.3 Turismoko eta kulturako erakargarrien gaineko zerga: museo, antzoki, kontzertu, parke natural, kirol jarduera eta jolas parkeetarako sarreraren gaineko zerga.

5.4 Jokoaren gaineko zergak: kasino, bingo eta ausazko jokoen gaineko zergak.

6.- Turismoaren sektoreari atxikitako enpresen enpresa-jardueraren eta jarduera profesionalaren gaineko tributazioa: kotizazio sozialak, Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zerga, Pertsona Juridikoen Errentaren gaineko Zerga, Ekonomia Jardueren gaineko Zerga...

7.- Ingurumenarekin lotutako zergak:

Duen oinarritzko xedearen arabera, ingurumen tributazioa hiru kategoriatan sailkatzen da:

7.1 Kostuak estaltzeko tasak, ingurumen zerbitzuen kostuak eta kutsadura kontrolatzeko neurrienak estaltzeko sortuak. Adibidez, urak tratatzeko tasak.

7.2 Pizgarri zergak, produktoreen edota kontsumitzaileen portaera aldatzeko sortuak. Adibidez, jarduera kutsatzaileen gaineko zergak.

7.3 Biltzeko xedez ezarritako ingurumen zergak. Adibidez, Balearretako ekotasa.

Maila praktikoan, aipatu hiru funtzioak elkarrekin ageri dira ingurumen zerga gehien-gehienetan. Turismoko egonaldien gaineko zerga, hurrengo epigrafeetan aztertuko dugu, horren adierazgarri argia da.

6.3. Turismoko egonaldien gaineko zerga

Turismoko egonaldien gaineko zerga edo tasa turistikoa izendatzaile komuna – historikoa, kulturala, edo paisaiari edo naturari lotua izan daitekeen erakargarri paregabe bat– partekatzen duten zenbait hiri europarretan finkatutako zerga bat da. Turistek horrelako berezitasunak dauzkaten destino alternatiboak aurkitzeko topatzen duten zailtasunak justifikatu egiten du efizientziaren ikuspegitik karga hori.

Ostatu arautuko establezimenduetan (ostatu, kanpin, apartamentu turistiko, hotel, gurutzontzi eta abarretan) egindako ostatu-gauak kargatzen dituen zergatzat instrumentatzen da. Karga-tasa finkoa izan daiteke, bai gaueko eta pertsonako kopuru finko bat ostatu motaren arabera, bai fakturaren portzentaje finko bat.

Tasa turistikoari dagokionez, alderdi eztabaidagarrienetako bat sortzen den bilketari ematen zaion destinoa da. Nagusiki, ulertzen da ezen turistek kontsumitzen dituzten zerbitzu publikoen kostuaren gorakada finantzatzea izan behar duela horrek lehen xede, segurtasunarena edo garbiketarena esaterako. Bigarrenik, turismo jasangarriarekin lotutako azpiegiturak garatzea. Azkenik, historia eta kultur ondarea berreskuratze eta lehengoratzeko eta turismoarekin lotutako I+G inbertsioak estaltzeko helburu izan behar dute. Azken batean, turismoko egonaldien gaineko zerga turismo politikako tresna gisa erabil daiteke, sektoreak portaera egokiak arautzeko edo bultzatzeko.

Zerga figura honek berekin eraman ditzakeen inpaktu ekonomiko posible guztiak ebaluatzeak eskatzen digu aitortzea ezen, zerga arloko neurri orok bezalaxe, alderdi positiboak eta negatiboak dauzkala.

Zerga horren alderdi positiboen artean nabarmenenak honakoak genituzke:

- Zerga-bilketa areagotzea, zerga esportagarrien bitartez.
- Gipuzkoako turismoaren sektorea arautzeko tresna bat edukitzea eta horren jasangarritasun plan bat diseinatu ahal izatea.
- Donostia turismoko destino paregabe eta finkatua da. Destino horrek kultura, gastronomia, arkitektura eta paisaiatz osatu pakete bat eskaintzen du, eta horrenbestez ezin egokiagoa da zerga aplikatzera begira, bezeroari jasanaraz baitakioke zerga, zerbitzu turistikoa eskaintzen duenari eragiteke alegia.
- Bitartekaririk edo bidaia-antolatzailek gabeko turismoa da, eta ordezkorik ere ez duena bera turismo eskaintzaren kalitateari dagokionez.
- Gipuzkoako turismoaren eskaera oso zurrana da, bi ezaugarriengatik. Alde batetik, egonaldiak laburrak dira, bi egun batez beste; bestetik, bisitarien erosteko ahalmena handia da batez beste eta, horrenbestez, zerga ezartzea ez da bisitak ahulduko dituen faktorea izango.
- Etorrerak mailakatzeko tresnatzat erabil daiteke.

Zenbatespenerako ateratako estatistika-datuen argitan, ikusten da udako hilabeteetan biltzen direla kopuru handienak (% 88,3), Gipuzkoako kostaldean izaten den bisitari etorri handiarekin batera (% 88). Gauzak horrela, sektorearen jasangarritasunak ezinbesteko ditu zona honetan turismoaren urtarokotasun hori desagertzea eta oreka geografikoa lortzea, kostaldeko turismoa eta barnealdeko turismoa parekatzeko ahalegina eginez. Eta aipatzen ari garen zerga tresna ona izango litzateke etorrerak mailakatzeko.

Alderdi negatiboak dagokienez honakoak azpimarratuko genituzke:

- Turismo zergaren ezarpenak efizientzia kostuak sorrarazten ditu, turismo eskaintza arautuari dagokionez sustagarria kentzeko eragina izan baitezake, ez-arautuaren alde. Azkenean, zergaren bitartez ezkutuko ekonomiaren hazkundera bultzatzen da.

- Turismoko ostatu mota ez-arautuak kargatik kanpo geratzen diren neurrian, tributu bidegabea izango da, diseinuagatik; izan ere turismoko ostatuen artean areagotu egingo du sektore arautuaren eta ez-arautuaren arteko diskriminazioa.

- Sektoreko enpresariak dagozkien obligazio formalak (zeharkako presio fiskala) betetzeak eragina du dagoeneko beste zerga batzuetan ere –BEZaren kasuan esaterako– beste obligazio batzuk betetzen dituen enpresa-sektorean.

-Hoteletako egonaldien gaineko zergak irudi txarra eman diezaieke turistei, lurraldea bisitatzeagatik bidesaritzat interpreta baitezakete. Bilketaren gardentasuna eta erabilera egokia izango dira arazo hori desagerraraziko duten elementuak, zergaren benetako xedea argi erakusten den neurrian.

6.4. Gipuzkoako turismoko egonaldien gaineko zergari lotutako bilketaren zenbatespena

Ondoren, Gipuzkoan turismoko egonaldien gainean zerga bat ezarriz gero lor litekeen bilketaren simulazioa egingo dugu. Horretarako, turismoko establezimenduetan izandako ostatu-gauen datuak hartuko ditugu, hotelak (hotel eta landetxeak) eta hotelez kanpokoak (kanpinak, apartamentu turistikoak eta aterpetxeak) bereizita. Eustatek eta INEk emandako datuetan oinarriturik, 2016ko datu itxiak eta 2017ko urteari dagokionez eskura dauzkagunak harturik, 2016ko urtean bilduko zatekeena kalkulatu dugu, 2017ko bilketa posiblearen gaineko proiektzio bat ere eginda.

Beraz, gure zenbatespenetan ez da sartuko Eustat eta INEk emandako informazioan jaso gabeko turismoko establezimenduak sartuko bagenitu sortuko litzatekeen bilketa.

Zenbatespenetarako erabili beharreko tarifari dagokionez, karga proposamen zehatz batekin egingo dugu lan, Gipuzkoako turismoaren berezitasunak kontuan harturik diseinatu baitugu azterlanean zehaztuko dugun hori.

Printzipioz, planteatu genezake ea zerga hori sartzeak eragin negatiborik izan lezakeen lurralde hau bisitatzea erabakitzen duen turista kopuruari dagokionez; hori gertatuz gero, izan ere, ondorio zuzenak agertuko lirateke bilketan, eta zeharkakoak ere bai Gipuzkoako turismoaren sektorean. Ildo horretatik, aipa dezakegu ezen Balearretako Unibertsitatean 2001(1)-ean²⁷ egindako azterlan batean ekotasa ezartzearen inpaktua aztertu dutela, elastikotasun terminoetan, eta horrek % 1,8ko emaitza eman duela. Horrek erakusten duenaren arabera, zerga ezarrita bisitari kopuruak izan duen jaitsierak apenas duen garrantzirik uharteetan. Gipuzkoako turismoaren ezaugarriak direla eta, begi-bistakoa da elastikotasuna ia-ia hutsaren hurrengoa izango dela; beraz, bazterrean utziko dugu zergak ostatu-gau kopuruan izan dezakeen inpaktua.

²⁷ Aguiló.E; Riera. A eta Roselló. J (2001): Un modelo dinámico para la demanda turística en las Islas Baleares. Una evaluación del efecto precio del Impuesto turístico.

TURISMOKO EGONALDIEN GAINEN ZERGAN GIPUZKOAN APLIKATU BEHARREKO
TARIFA.

Establezimendu mota	Euro/egonaldiko egun
5 izarreko hotelak	2
4 izarreko hotelak	1,5
1, 2, eta 3 izarreko hotelak	1
Landetxeak	1
Kanpinak	0,5
Turismoko apartamentuak	1,5
Aterpetxeak	0,5

Zerga kuota likidoa ateratzeko, kasuan kasuko tarifa aplikatu egingo zaio kategoria bakoitzeko ostatu-gau kopuruari, betiere honako hoberi hauek kontuan hartuta:

Zerga kuota osoaren gaineko % 50eko hoberia, behe-denboraldian egiten diren egonaldietan.

Zerga kuota osoaren gaineko % 50eko hoberia, barnealdean egiten diren egonaldietan.

Hoberi horiek ez dute elkar baztertzen, zeharo bestela baizik. Batera aplika daitezke, eta horrela % 75eko hoberi orokorra lortzen da denboralditik kanpo barnealdean egindako egonaldietan.

Hoberi bi horien helburua zera da, zerga bidez turismo orekatu eta jasangarria bultzatzea, espazioan eta denboran era egokienean banatutako hazkunde erritmoa ahalbidetearren. Goi- eta behe-denboraldiko turismoak eta kostaldeko eta barnealdeko turismoak paraleloan gora egitea funtsezkoa da, epe luzean Gipuzkoako turismoa sektore indartsua eta lurralde osoan era uniforme banatutako baliabide iturria izan dadin. Azken batean, kontua litzateke hazkunde erritmo egokia indartzea kostaldeko turismoaren eta barnealdeko turismoaren artean, eta horren paraleloan baita goi-denboraldiko eta denboraldiz kanpoko turismoaren artean ere.

Hazkunde dinamika horixe da turismoaren sektore jasangarri batek behar duena, etorkizuna izango badu. Puntu honetan, azaldu behar da gure proposamenak ez duela kuota osoaren gaineko hoberirik jasotzen iraupen luzeeneko egonaldientzat, hori ohikoa izaten bada ere espainiar geografiako beste leku batzuetako eguzki eta hondartza turismoan. Izan ere, turistek Gipuzkoako lurraldean egiten duten denbora bi egun ingurukoa izaten da, batez beste. Horren iraupen laburrekin, zentzurik ez du egonaldi luzeak bultzatzen hasteak, ia-ia ez baita horrelakorik.

Aurreko kontsiderazio horien guztien ondotik, eta zenbatespenetara begira, puntu batzuk zehaztu behar dira:

1.- Establezimendu Turistiko Hartzaileen Inkestetatik (Eustat) ateratako informazioaren arabera, 2016an Gipuzkoan izan ziren 2.187.922 ostatu-gauetatik % 88,3 (1.932.267) uztail, abuztu eta irailean izan ziren. Bakar-bakarrak % 11,7 (255.655) izan ziren urteko beste sasoietan zehar.

2.- Diario Vasco egunkariak 2015eko azaroan argitaratutako informazioaren arabera, Gipuzkoak hartzen zituen 100 bidaiaritik 88k hiriburuan eta kostaldean ematen zuten gaua. Hau da, ehunetik 12 besterik ez gaua barnealdean ematen zutenak.

3.- Eusko Jaurlaritzaren Turismo, Merkataritza eta Kontsumo Sailak 2016an emandako informazioaren arabera, Gipuzkoako hotelak honela zeuden banatuta kategoriaren arabera:

- 1, 2 eta 3 izarreko hotelak kostaldean 179; Gipuzkoan guztira 309 hotel egonda, horiek % 57,93 dira.
- 1, 2 eta 3 izarreko hotelak barnealdean 99; hau da, guztiaren % 32,04.
- 4 izarreko hotelak kostaldean 24, beraz % 7,77; barnealdean 5, % 1,62 alegia.
- Azkenik, 5 izarreko hotelak bi baino ez dira, kostaldean daude biak, eta guztiaren % 0,06 egiten dute.

Datu horien argitan, Gipuzkoako turismoko egonaldien gainean zerga ezartzeari loturik egiten ditugun bilketa zenbatespenak honela geratuko lirateke:

2016ko URTEA

Establezimendu mota	Ostatu-gauak
5 izarreko hotelak	$1.822.893 \times 0,06\% = 1.094$
4 izarreko hotelak kostaldean	$1.822.893 \times 7,77\% = 141.639$
4 izarreko hotelak barnealdean	$1.822.893 \times 1,62\% = 29.531$
1, 2, eta 3 izarreko hotelak kostaldean	$1.822.893 \times 57,93\% = 1.056.002$
1, 2 eta 3 izarreko hotelak barnealdean	$1.822.893 \times 32,04\% = 584.055$
Landetxeak	97.366
Kanpinak	74.523
Turismoko apartamentuak	113.236
Aterpetxeak	79.904

Turistak goi-denboraldian eta hiriburuan edo kostan: % 100 zergapetuak (GDH).

Turistak goi-denboraldian eta barnealdean: % 50eko hobaria (GDB).

Turistak behe-denboraldian eta hiriburuan edo kostan: % 50eko hobaria (BDH).

Turistak behe-denboraldian eta barnealdean: % 75eko hobaria (BDB).

2016ko zenbatespena = 1.796.942 €

Bost izarreko hotelen multzoa

$$\text{GDH} \quad 1.094 \times \% 88,3 \times 2 = 1.932 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 1.094 \times \% 11,7 \times 2 \times \% 50 = 128 \text{ €}$$

Lau izarreko hotelen multzoa

$$\text{GDH} \quad 141.639 \times \% 88,3 \times 1,5 = 187.601 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 29.531 \times \% 88,3 \times 1,5 \times \% 50 = 19.557 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 141.639 \times \% 11,7 \times 1,5 \times \% 50 = 12.429 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 29.531 \times \% 11,7 \times 1,5 \times \% 25 = 1.296 \text{ €}$$

Bat, bi eta hiru izarreko hotelen multzoa

$$\text{GDH} \quad 1.056.002 \times \% 88,3 \times 1 = 932.450 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 584.055 \times \% 88,3 \times 1 \times \% 50 = 257.860 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 1.056.002 \times \% 11,7 \times 1 \times \% 50 = 61.776 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 584.055 \times \% 11,7 \times 1 \times \% 25 = 17.084 \text{ €}$$

Landetxeen multzoa

$$\text{GDH} \quad 97.366 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 1 = 75.657 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 97.366 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 1 \times \% 50 = 5.158 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 97.366 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 1 \times \% 50 = 5.012 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 97.366 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 1 \times \% 25 = 342 \text{ €}$$

Kanpinen multzoa

$$\text{GDH} \quad 74.523 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 0,5 = 28.954 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 74.523 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 50 = 1.974 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 74.523 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 0,5 \times \% 50 = 1.918 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 74.523 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 25 = 131 \text{ €}$$

Turismoko apartamentuen multzoa

$$\text{GDH} \quad 113.236 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 1,5 = 131.983 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 113.236 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 1,5 \times \% 50 = 8.999 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 113.236 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 1,5 \times \% 50 = 8.744 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 113.236 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 1,5 \times \% 25 = 596 \text{ €}$$

Aterpetxeen multzoa

$$\text{GDH} \quad 79.904 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 0,5 = 31.044 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 79.904 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 50 = 2.117 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 79.904 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 0,5 \times \% 50 = 2.057 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 79.904 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 25 = 140 \text{ €}$$

2017ko zenbatespena = 1.940.188 €

2017ko urtea ixteke eta Gipuzkoan inplementatzeko turismoko egonaldien gaineko zergagatiko bilketaren zenbatespena proiektatzearen, urteari atxikitze moduko ostatu-gauen zenbatespen bat erabili behar da.

Establezimendu motaren arabera bereizitako zenbatespena izateko, honako prozedura hau erabiliko dugu:

Lehenik, 2016ko urtariletik maiatzera bitarteko epeari dagokionez dauzkagun ostatu-gauei buruzko datu erabilgarrietatik abiatuta, 2017ko lehen bost hilabeteetan aurreko urtearekiko izan diren hazkundeak zehazten dira.

Bigarrenik, 2017ko lehen bost hilabeteetan zehar establezimendu mota bakoitzeko ostatu-gauetan izandako gorakadak kalkulatu, eta urte osora eramaten dira. Hau da, azterlanera begira ulertzen dugu hazkundea uniformea dela urte osoan zehar.

2017ko URTEA

Establezimendu mota	Ostatu-gauak
5 izarreko hotelak	$1.935.826 \times 0,06\% = 1.161$
4 izarreko hotelak kostaldean	$1.935.826 \times 7,77\% = 149.059$

4 izarreko hotelak barnealdean	$1.935.826 \times 1,62\% = 31.360$
1, 2, eta 3 izarreko hotelak kostaldean	$1.935.826 \times 57,93\% = 1.121.424$
1, 2 eta 3 izarreko hotelak barnealdean	$1.935.826 \times 32,04\% = 627.208$
Landetxeak	108.423
Kanpinak	94.065
Turismoko apartamentuak	137.467
Aterpetxeak	77.313

Hotelen multzoa

5 izarreko hotelen multzoa

$$\text{GDH} \quad 1.161 \times \% 88,3 \times 2 = 2.050 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 1.161 \times \% 11,7 \times 2 \times \% 50 = 136 \text{ €}$$

4 izarreko hotelen multzoa

$$\text{GDH} \quad 149.059 \times \% 88,3 \times 1,5 = 197.429 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 31.360 \times \% 88,3 \times 1,5 \times \% 50 = 20.768 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 149.059 \times \% 11,7 \times 1,5 \times \% 50 = 13.080 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 31.360 \times \% 11,7 \times 1,5 \times \% 25 = 1.376 \text{ €}$$

Bat, bi eta hiru izarreko hotelen multzoa

$$\text{GDH} \quad 1.121.424 \times \% 88,3 \times 1 = 990.217 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 627.208 \times \% 88,3 \times 1 \times \% 50 = 276.912 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 1.121.424 \times \% 11,7 \times 1 \times \% 50 = 65.603 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 627.208 \times \% 11,7 \times 1 \times \% 25 = 18.346 \text{ €}$$

Landetxeen multzoa

$$\text{GDH} \quad 108.423 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 1 = 84.249 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 108.423 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 1 \times \% 50 = 5.744 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 108.423 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 1 \times \% 50 = 5.582 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 108.423 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 1 \times \% 25 = 370 \text{ €}$$

Kanpinen multzoa

$$\text{GDH} \quad 94.065 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 0,5 = 36.546 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 94.065 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 50 = 2.492 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 94.065 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 0,5 \times \% 50 = 2.421 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 94.065 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 25 = 165 \text{ €}$$

Turismoko apartamentuen multzoa

$$\text{GDH} \quad 137.467 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 1,5 = 160.226 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 137.467 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 1,5 \times \% 50 = 10.925 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 137.467 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 1,5 \times \% 50 = 10.615 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 137.467 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 1,5 \times \% 25 = 724 \text{ €}$$

Aterpetxeen multzoa

$$\text{GDH} \quad 77.313 \times \% 88,3 \times \% 88 \times 0,5 = 30.038 \text{ €}$$

$$\text{GDB} \quad 77.313 \times \% 88,3 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 50 = 2.048 \text{ €}$$

$$\text{BDH} \quad 77.313 \times \% 11,7 \times \% 88 \times 0,5 \times \% 50 = 1.990 \text{ €}$$

$$\text{BDB} \quad 77.313 \times \% 11,7 \times \% 12 \times 0,5 \times \% 25 = 136 \text{ €}$$

6.5. Konklusioak

Turismoak tokiko bertako biztanleen bizi-kalitatea hobetzen lagunduko duten inbertsio berriak erakar ditzake (ingurumena hobetzea, kultura eskaintza zabalagoa, azpiegitura hobeak). Baina kanpo eragin negatiboak ere sortzen ditu, besteak beste zarata handiagoa, hondakin gehiago, eta garbiketa, segurtasun edo garraioko zerbitzu publikoak gehiago erabiltzea. Inpaktu horiek eragina izan lezakete baliabide kultural edo naturalen kontserbazioan eta baita herritarren elkarbizitzan ere. Fiskalitatea izan liteke sektorearen kanpo efektu negatibo horiek internalizatzeko erabil litezkeen tresna ekonomikoetako bat.

Turismoko egonaldien gainera zerga edo tasa turistikoa izendatzaile komuna – historikoa, kulturala, edo paisaiari edo naturari lotua izan daitekeen erakargarri paregabe bat– partekatzen duten gero eta europar destino gehiagotan ari da

finkatzen. Turistek horrelako berezitasunak dauzkaten destino alternatiboak aurkitzeko topatzen duten zailtasunak justifikatu egiten du efizientziaren ikuspegitik karga hori. Amsterdam, Erroma, Berlin, Viena edo Brusela dira tasa turistikoa ezartzearen aldeko apustua egin duten hirietako batzuk, ostatu kostuaren % 3 eta % 6 arteko muntarekin. Establezimendu arautuetan egindako gauen gainean kargatzen da zerga, eta normalean munta finkokoa izaten da, kopuru jakin bat gau eta pertsona bakoitzeko, ostatu motaren arabera.

Azterlan honetan egindako kalkuluen arabera, zerga horrek 1.800.000 euroko diru bilketa ekarriko zukeen 2016an, eta ia-ia 2 milioi eurokoa 2017an. Estimazioak egiteko erabili den tarifa egun bakoitzeko 0,5 eta 2 euro bitartekoa da, %50eko bi hobari gehituta, barnealdeko edo kostaldeko turismoa den, eta goi-denboraldia edo behe-denboraldia den kontuan izanda. Tarifa hori Europako beste herrialde batzuetan erabiltzen denaren oso antzekoa da.

Zerga figura honen aplikazioari lotutako aldeko alderdien artean, lurraldeko biztanleentzako ondoriorik gabeko zerga izatea nabarmentzen da; hau da, bisitariek jasaten dute zerga, oso-osorik, eta ongi diseinaturik gero turismoaren sektorea arautzeko tresnatzat erabil daiteke, sektorearen gainean eragin negatiboa duten urtarokotasun eta deslokalizazio arazoak konpontzearen. Eragozpenen artean, berriz, honakoak nabarmentzen dira: ostatu arautu gabearen aldeko zerga diskriminazioa, horrek efizientzia eta zerga-iruzurraren aldetik izan ditzakeen kostuekin; turismoaren sektore arautuaren gaineko zergapetze selektibo bati lotutako ekitate kostuak; enpresa-sektorearen gaineko zeharkako presio fiskala areagotzea zergaren kudeaketaren ondorioz; eta, azkenik, turistek har dezaketen irudi txarra, lurraldea bisitatzearrako bidesaritzat uler baitezakete.

Turismoaren gaineko zerga berri batek turismo jasangarriaren alde egiten duela esan ahal izateko, ezinbestekoa da horretatik lortzen den bilketa sektorearen gizarte eta ingurumen jasangarritasuna hobetzeari lotzea. Arrazoizkoa litzateke pentsatzea horren lehen xede bat turistek kontsumitzen dituzten zerbitzu publikoen (segurtasuna, garbitasuna...) kostuaren gehikuntza finantzatzeko behar lukeela izan. Gainera, bigarren xede bat turismo jasangarriarekin lotutako azpiegiturak finantzatzea izan liteke. Azkenik, biltzen dena turismoak disfrutatzen duen ondare historiko eta kulturala birgaitzeko eta lehengoratzeko erabil daiteke. Aztertu egin beharko litzateke zerga horrek Gipuzkoako turismo eskaeran izango lukeen inpaktua.

6.6. Bibliografiako erreferentziak

ADEGI: El turismo en establecimientos hoteleros de Gipuzkoa. Hoteles de Gipuzkoa-Adegí. 2015.

Eusko Jaurlaritzaren Turismo, Merkataritza eta Kontsumo Saila: Euskal Turismoaren Adierazleak. 2016ko laburpena.

Eustat: Establezimendu Turistiko Hartzaileen Inkesta. 2016

Fuenmayor Fernandez, Amadeo et al: Turismo sostenible y fiscalidad ambiental. X Encuentro de Economía Pública 2003.

Gervós Maillo, Maria Ángeles: Aspectos y posibilidades de la fiscalidad del turismo. Kordobako Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua. 2001.

Gago, A et al: Las nuevas formas de turismo. Mediterráneo Económico aldizkaria. 5. zk. 2004.

IM06. CaixaBank Research: Turismo: Viajando al futuro. Informe mensual. 413. zk., 2017ko ekaina.

INE: Cuenta Satélite del Turismo en España 2016.

Konklusioak

Turismoa, munduan, Espainian eta Gipuzkoan etengabe hazten ari den sektorea

Estamentu publiko edo pribatu guztietatik eta maila guztietatik begiratuta, ukaezina da turismoaren sektorea pisu handikoa dela ekonomian, hazkundea eta enplegu sorkuntza sustatzen dituela, eta era jasangarri batean kudeatuz gero natur eta kultur baliabideen kontserbazioan eta tokiko biztanleentzako aisiako eskaintzaren hobekuntzan laguntzen duela, kulturen arteko harremanak sendotzearekin batera. Aurreikuspenek diotenaren arabera bisitari bolumenak mundu osoan igoko direnez bai aurten bai datozen urteetan, inpaktu positibo horiek lortzera begira jasangarritasunaren terminoetan inplementatutako turismoaren gobernantza behar da, epe laburrean.

Espainia oporretarako mundu mailako lehen destinoa da, eta bigarrena etortzen diren bisitari kopuruei eta sarrerei dagokienez. Espainian, turismoak gaur egun barne produktu gordinaren % 11 baino gehiago egiten du, eta enpleguaren % 13. Iaz, 2016an alegia, eta Turismoko Estatu Idazkaritzaren datuen arabera, Espainiara iritsitako atzerriko bisitari kopuru guztiak gainditu ziren atzera. Halako mailan ezen 75,3 milioi izan ziren guztira, hau da, aurreko urteko kopuruekiko % 9,9ko igoera izan zen. 2017ko urtean zehar turista kopuru hori 85 milioiraino igotzea espero da; horrekin guztiarekin, Espainia munduko lehen tokian dago, turista hartzaile gisa. Azken hamar urtean, atzerriko turista kopuruak % 40 baino gehiago egin du gora gure herrialdean. Euskadi bisitatzen duen turista kopurua ere handitzen ari da. 2017ko urteko metatuan (maiatza arteko datuak eskuragarri), turista kopurua 1.227.459koa izan da; horrek % 7,6ko igoera bat erakusten du.

Turista horiek 77.000 milioi euroko gastua egin dute, eta beraz horretan ere igoera handia ikusten da, % 8,3koa zehazki; batez besteko gastua, turistako, 1.023 eurokoa izan da (+ % 3,75), eta eguneko batez besteko gastua 138 eurokoa (+ % 6,5). Turismoak Gipuzkoako Lurralde Historikoan laga zuen balantzeak markak ondu zituen 2016an. Eustatek emandako informazioaren arabera, urte horretan ostatu-gau kopurua 2.179.877koa izan zen, hots, % 9,4ko igoera izan zuen. Bisitari kopurua, berriz, 1.093.235koa izan zen, eta horretan ere igoera ikusten dugu, % 9,1ekoa zehazki.

Jasangarritasuna, turismoari buruzko plan, programa eta arauen erdigunean

Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2017ko urtea Garapenerako Turismo Jasangarriaren Nazioarteko Urte izendatu zuen, turismo jasangarriaren garrantziaren adierazgarri. Horrek turismoaren eginkizuna sustatzen du, funtsezko bost arlo jorratuz horretan:

- Hazkunde ekonomiko inklusibo eta jasangarria.
- Gizarteratzea, enplegua eta pobrezia murriztea.
- Baliabideen erabilera eraginkorra, ingurumenaren babesa eta klima-aldaketaren kontrako borroka.
- Kultur balioak, dibertsitatea eta ondarea.
- Elkar ulertzea, bakea eta segurtasuna.

Nazio Batuen edo Europar Batasunaren gomendio, komunikazio eta arauak oso presente dute turismo jasangarri kontzeptua, eta ekintza asko eta asko horren zabalkundera eta kontzientziazatza daude zuzenduta. Alabaina, identifikatzen den arazoa gomendio, akordio, itun eta arauketa horien inplementazio maila ezagutzeko zailtasuna da.

MTEk, 1994an, Tokiko Agenda 21 turismo zentroetan ezartzera begira funtsezko iritziz zion turismotik bertatik lantzeari ingurumenaren aldetik jasangarria izango den turismoaren zutabeak, zehazki honakoak:

- Hondakinak minimizatzea.
- Energiaren kontserbazio eta kudeaketa.
- Ur baliabidearen kudeaketa.
- Substantzia arriskutsuen kontrola, mugikortasun jasangarria, hirigintzako plangintza eta lurzoruen kudeaketa, eta jasangarritasun programen diseinua.
- Erakunde, enpresa eta herritarren arteko elkarlana, turismoaren garapen jasangarrira begira.

Europa mailan, 2007an Lisboako Tratatuak zehaztu zuen Europar Batasunak osatu egingo zuela estatu kideek turismoaren arloan egiten dutena, Batasunean arlo horretan diren enpresen lehiakortasuna, turismoaren sektorearen garapen jasangarria, turismo soziala edo sustapen turistikoa bultzatuz horretarako. Neurri horiek geroago aplikatu ziren, 2010ean, "Europa, munduko lehenengo destino turistikoa – europar turismoarentzako esparru politiko berri bat" komunikazioan. Europak, horrenbestez, turismo jasangarri, arduratsu eta etikorako estrategia bat ezarri du, oparotasun ekonomikoa, ekitatea eta gizarte kohesioa, ingurumenaren babesa eta kultur babesa lortzeko.

Horri dagokionez Europako Batzordeak 2007an egin komunikazioak zehazten zuen, ordurako, Europa dela mundu osoko turismoko destinorik baloratuen, eta beharrezko ikusten zuen ikuspegi global, orokor bat jorratzea, aldi berean lantzearen sektorearen oparotasun ekonomikoa, gizarte kohesioa, ingurumenaren babesa eta europar destino turistikoetako kulturaren sustapena.

Nazio mailan, Horizonte 2020 Espainiako Turismo Planak zein horren garapenerako 08-12 Planak, 2007an onartuak biak, erantzun egin nahi diete inguruneko eskaera berriei, bere jarduketa zentratuz ezagutzaren ekonomia berrian, bezeroari orientatutako posizionamenduan eta ereduaren jasangarritasunean, sektoreko eragileen arteko elkarlanik handiena lehenetsita eta epe luzerako ikuspegiarekin. Duela gutxiago, 2012an Turismo Plan Nazional eta Integrala 2012-2015 (PNIT) onartu zen; horrek turismoa jarri nahi du suspertze ekonomikoaren ardatz estrategikotzat eta, ildo horretatik, turismo politika bat garatzea planteatzen du, sektoreari lehiakorragoa, berritzaileagoa eta jasangarriagoa izaten laguntzeko eta, epe ertain eta luzera begira, munduko lidergoan finkatu ahal izateko.

Euskal Autonomia Erkidegoaren esparruan ere asko aurreratu da turismo jasangarriari buruzko araudiaren garapenean. 2016an indarrean sartu zen Euskadiko Turismoaren Legeak aitortzen du turismoak gaur egun dauden baliabide guztiak zaindu behar dituela etorkizuneko belaunaldientzat, eta ondare komun material zein immaterialaren babesa eta osotasuna segurtatu behar dituela. Legeak espresuki esaten du ingurumenari buruzko araudia nahitaez bete behar dela, eta, beste jarduketa batzuen artean, erabilera turistikoko etxebizitzak eta logelak ere arautzen ditu.

Gipuzkoan ere, turismo jasangarria lurraldeko helburuen parte izan da. Gipuzkoako Foru Aldundiaren Kultura, Turismo, Gazteria eta Kirol Departamentuaren helburu estrategikoetako bat turismo jasangarri eta antolaturako eredu bat sortzea da, enplegua eta aberastasuna era orekatu eta Lurralde osoan zehar banatu batean sortzen laguntzeko eta masifikazioa, bulgarizazioa eta kultur patroien estandarizazioa saihesteko, gu beste kultura, hizkuntza eta balio batzuk onartzera zabaldua. Helburu horri erantzun ahal izateko mekanismoetako bat Gipuzkoako Turismo Mahaia da, turismo eredu jasangarri bat lantzeko xedez sortua turismo jardueraren gehikuntza orekatua eta banatua izateko eta lurraldean enplegua sustatzeko eta aberastasuna sortzeko, turismoa Gipuzkoako sektore estrategiko gisa hartuta. Osagarri gisa, Gipuzkoako Turismo Behatokia jarri da martxan, turismoaren errealitatea analizatu eta hobeto ulertzearren plangintza-tresna profesional batzuk eduki ahal izateko eta ezagutza sortzeko, informazioa tresna gisa erabili ahal izateko destinoa kudeatzeko unean, eta hazkunde jasangarri eta arduratsua bermatzeko.

Aztertutako udalerrri guztiek herrian turismoa sustatzen duten ekimenak eta programak dauzkate. Adibidez, Donostiako Harrera Plana 2016ren helburua turismo esperientziaren kalitatea bermatzea eta bertako herritarren bizi-baldintzak hobetzea da.

Kasu batzuetan, programa horiek izaera jasangarria dute, eta dagoeneko zenbait ekimen ari dira garatzen horiek sustatzera begira, adibidez Tolosako Naturako turismo, berrikuntza eta jasangarritasunari buruzko jardunaldiak. Beste kasu batzuetan, udalerritik sustatzen den turismo motak ikuspegi berde agerikoa du eta, horrenbestez, ekoturismotzat har genezake jada, hondartzako zein mendiko ekosistemetan paisaia eta natur ingurunearen gaineko ezagutza baliosten baitituzte gipuzkoar lurraldearen funtsezko erakargarritzat. Esanaren adibideak izango genituzke, adibidez, Euskal Kostaldeko UNESCO Geoparkea, Zumaian (Deba eta Mutrikun) kokatua, bertako geologiaren aldeko apustua egiten baitu

turismorako erakargarritzat, eta Hernaniko natur eta kultur ibilbideen sarea. Lurraldeko naturaren erakargarritasuna turismoaren sustapenean erabiltzeko moduaren adibide asko ditugu. Bide berdeak, bizikletarako ibilbideak, oinezko bideak eta natur parkeetarako bisitak garatzeko lana egin da Gipuzkoa osoan zehar. Natur baliabideen balioa tradizioarekin, tokiko produktuekin eta esperientzia-turismoarekin batzen duten adibideak ere badira. Adibidez, horrelako ekimenen artean Oñatiko artzain eskola genuke, Gipuzkoako turismo eskaintzaren izaera paregabearen erakusgarri.

Udalerrietako beste askok kultur ondare izugarria dute (gastronomia aberatsa, festak, tradizioak, museoak eta herriko beste kultur baliabide batzuk), eta turistei horiek ezagutzen laguntzeko ibilbide eta planak garatu dituzte. Adibidez, Azpeitian Ingurugiro Etxea nabarmentzen da, zenbait gai jorratzen baititu jasangarritasuna ardatz nagusi harturik (atmosfera eta ura, biodibertsitatea, demografia, hiriak, arkitektura bioklimatikoa, hirigintza jasangarria, mugikortasuna, energia eta garraioa, zarata, hondakinak eta kontsumoa, eta garapen jasangarria). Beste adibide bat Segurako Erdi Aroko Interpretazio Zentroa izango genuke. Beste kasu batzuetan tokiko gastronomia aberatsa eta kultur ondarea sustatzen dira, eta elkarlanaren bidea jorratzen dute, gainera, horretarako; esanaren adibide, Hondarribiak Iruñea eta Baionarekin batera parte hartzen duen Creacity proiektua.

Kasu gehienetan tokiko ingurumenaren jasangarritasunaren arlo desberdinak ari dira lantzen: hondakinak, energia, kutsadura murriztea eta kontsumo jasangarria. Horren adibide batzuk genituzke Pasaiaiko Hirigune Historikoak Birgaitzeko Plan Berezia²⁸ eta Pasaiaiko badia suspertzeko Plana, horien barnean baitira, besteak beste, eskualdeko mugikortasuna jasangarritasun irizpideen bidetik hobetzea eta energi eraginkortasuna hobetzea, Tolosako Mugikortasun Jasangarriko Plana²⁹, eta Getariako Hirigune Historikoa Birgaitzeko Plan Berezia eta Bide Segurtasuneko eta Mugikortasun Seguru eta Jasangarriko Plana.

Donostiako kasua nabarmentzen da, hiri garapen jasangarriaren alde egiten duen apustuagatik. Horretarako, Cristina Enea Fundazioaren Iraunkortasunaren Behatokia sortu zen, analisi, gogoeta, behaketa, ikerketa eta plangintza estrategikorako tresnatzat. Analisi hori funtsezkoa da bertako mugikortasun jasangarriko eta energia berriztagarriak sustatzeko programak garatzera begira.

Gainera, herrietako batzuetan turismo jasangarriaren sustapena jaso dute Tokiko Agenda 21en barnean egiten dituzten lanen artean. Herri horietako guztietako turismo programa eta politiketan eta, bereziki, turismo sustapeneko estrategietan jasangarritasuna indartzeak lagundu egingo du jasangarritasunarekin interesatuta dauden eta lurraldeak eskaintzen dituen naturako eta kulturako baliabideak estimatuko dituzten turista gehiago erakartzen.

²⁸ Informazio gehiago in <http://www.pasaia.eus/es/ordenanzas-urbanismo>

²⁹ Informazio gehiago in <http://www.irekia.euskadi.eus/es/news/30734-tolosako-herritarren-66k-joan-etorriak-garraiobide-jasangarrien-bidez-egiten-ditu>

Turismo jasangarriak maila orokorrean eta Espainian dituen erronkak

Turismo jasangarriaren egoera, oro har, positiboa da, eta baikortasunez pentsa dezakegu datozen urteetan aurreratze fase orokor batean sartuko dela, eta destinoak eta sektore turistiko publikoa zein pribatua gero eta gehiago inplikatu direla jasangarritasun hori pixkanaka lortzen joateko.

Hala eta guztiz, oraindik ere bideratzeko erronka asko daude, kasu askotan sektorearen benetako inplikazio erabatekoa beharko duten erronkak.

Turismoaren sektorea era jasangarri batean garatzeko erronka nagusiek zerikusia dute Garapen Jasangarriko Helburuak (GJH) bultzatzearekin eta horiek betetzeko inplikatzearekin, klima-aldaketaen kontra borrokatzeko eta horrek dituen inpaktuetara egokitze neurriak abian jartzearekin, kalitatezko lana sortzearekin (lan duina³⁰, LANEren agendaren arabera), tokiko komunitateen inplikazioa sustatzearekin, turismo eredua aldatu eta eredu berriak ('*slow tourism*' eta hurbiltasuneko turismoa esaterako) esploratzearekin, turista arduratsuaren eskaerei egokitutako destinoak eta eskaintza garatzearekin, eta etorkizuneko belaunaldiak, etorkizuneko turistak izango baitira, kontzientziarekin, baina baita turismoaren sektoreko etorkizuneko profesionalak turismo jasangarriaren gaineko prestakuntza egokia ematearekin ere.

Erronka horiek aukera bihurtzeko, administrazio publikoak, destinoetako kudeatzaileak, turismoaren sektore pribatua, turistak eta tokiko biztanleak inplikatu behar dira.

Espainian, espainiar turismo ereduaren inguruko gogoeta hasi berria da, eta turismo garapen jasangarri eta arduratsua estreinako pausoak ari da egiten espainiar destinoetan. Hala eta guztiz, sektore pribatuak turismoaren jasangarritasunaren alde egin apustua oso minoritarioa da oraindik. Dena den, dagoeneko badira sektore pribatua eta administrazio publiko batzuk garatzen ari diren lan ildo batzuk, eta horien lehen emaitzak ere bilduak dituzte jada.

Azpimarratzekoak dira, esaterako, Espainian landa turismo ekologikoa sustatzen duen CERES-ECOTUR³¹ elkartearen ekimena. Turismo arduratsuekiko interes berezia duen sektore pribatuak Espainian izan duen erreferentzia nagusia Turismo Arduratsuaren Espainiar Zentroa³² izan da. Horren helburua agenda honetan lanean ari diren profesionalak batzea eta elkarrekin turismo arduratsuagoa sustatzea da.

Azpimarratzekoa da, halaber, destino batzuek –txikiak gehienetan– egin duten apustua, ezen Europar Batasunak emandako tresnarekin hasi dira lanean, ETISekin (Europar Turismo Jasangarriaren Adierazleak) alegia, bere destinoak era jasangarriago batean neurtu, analizatu, planifikatu eta kudeatzearren.

³⁰ LANEren lan duinari buruzko agenda ikusteko, <http://www.oit.org/global/topics/decent-work/lang-es/index.htm>

³¹ Sare honi buruzko informazio gehiago hemen: <http://ceres-ecotur.com/>

³² Zentro honi buruzko informazio gehiago hemen: <http://www.ceturismoresponsable.com/>

Espainian badira Gizarte Erantzukizun Korporatibotik sektorean aldaketa sustatzen ari diren beste ekimen batzuk, esaterako turismo arduratsuari dagokionez Gizarte Erantzukizun Korporatiboaren Munduko Itunaren lantaldea³³, duela urte pare batetik hona garatzen ari baita eta dagoeneko lortzen ari baita batez ere espainiar turismoaren sektoreko enpresa handiek kontzientzia hartzea eta bere jardueran jasangarritasun neurriak inplementatzen hastea.

Konklusio gisa, esan dezakegu ezen turismo jasangarriaren egoera, oro har, positiboa dela, eta baikortasunez pentsa dezakegula datozen urteetan aurreratze fase orokor batean sartuko dela, eta destinoak eta sektore turistiko publikoa zein pribatua gero eta gehiago inplikaturiko direla jasangarritasun hori pixkanaka lortzen joateko.

Gipuzkoako turismoaren dimentsio ekonomiko, sozial eta ingurumenekoa

Duela oso gutxi arte, Gipuzkoako probintzian oso gutxi ziren turismo jarduera garatua zuten udalerriak, eta kostaldekoak bereziki, baina azken aldi honetan turismoak, udalerri horiez gain, beste destino mota batzuk garatu ditu, baita barnealdeko destinoak ere. Ekonomiarekin eta ingurumenarekin lotutako adierazleen analisitik ondorioztatzen denaren arabera, turismoaren sektorea funtsezko faktorea izaten ari da aztertutako udalerrien garapenean. Gaur egun turismoa sektore ekonomiko garrantzitsua da Gipuzkoan. BPGari egiten dion ekarpena % 7,4koa da eta 27.983 langile dauzka, hau da, Gipuzkoako enplegu osoaren % 9,41.

2016an ostatu-gauen marka ezarri zuen Gipuzkoak eta, lehenengo aldiz, bi milioi ostatu-gauko zifrara iritsi ez eze, gainditu egin zuen (2.179.877 guztira), aurreko urtean baino % 9,4 gehiago, honela banatuta: % 8,3ko gehikuntza Donostian, % 19,5ekoa metropoli eremuan, % 9,8koa kostaldean eta % 8,2koa barnealdean. Gainera, ostatuetako diru-sarrerak nabarmen gehitu ziren okupazioa eta tarifak igotzearen ondorioz. Eta azken urteotan hiriburua, Donostia, bigarren hiri destino errentagarriena da, Bartzelonaren atzetik, ostatuei dagokienez. Horregatik, horren guztiaren neurketa eta kudeaketa egokia behar dira, bai garatzen ari diren destinoetan bai dagoeneko finkatuta daudenetan. Alabaina, udal eta probintzia mailan bereizitako daturik ez izateak, eta nahi genituzkeen adierazleei erantzuteko daturik ere ez izateak zaildu egiten dute, nolabait, egin beharrekoa, eta horrek udalerrietan sektoreak duen egoerari buruzko analisi osatugabea egitea dakar.

Sektoreak beste sektore ekonomiko batzuetan eragiteko duen gaitasunari dagokionez, garrantzitsua da azpimarratzea turismoa intentsiboa dela inbertsioari dagokionez, eta inbertsio horietako asko eta asko probetxuzko izan dakizkiekeela, halaber, ekonomiaren beste sektore batzuei. Hala, 2016an turismoak garraio eta komunikazio azpiegituretako inbertsioen % 4,4 hartu zituen mundu mailan, eta sektore ekonomiko askok horien onura jaso eta hazkunde mailak hobetu ahal izan zituzten.

³³ Agenda honi buruzko informazio gehiago hemen: <http://www.pactomundial.org/2017/09/sector-turistico-ante-los-objetivos-desarrollo-sostenible/>

Gipuzkoa destinoa osatzen duten eskualdeetako bakoitza turismora begira dituen baliabide eta erakargarri nagusiak balioesten ari da, turistak erakartzearen, baina baita aldi berean Gipuzkoa bezalako destino bat itxuratzeke ere, destino osoagoa eta goitik behera erakargarriagoa alegia, eskualdeetako elementu erakarleak elkarren osagarri izateko ahalegin batez betiere.

Eskualdeko turismoaren sektorearen ezaugarria urtarokotasuna da. Turismoaren urtarokotasuna udalerrien ageriko ezaugarria da, eta nagusiki udako hilabeteetan zehar gertatzen da, bai hotel establezimenduen kasuan bai landetxeetan beretan ere, eta batez ere estatuko merkatuaren (jatorri nagusiak Madril, Katalunia eta Valentzia dira) eta Euskadiko bertako barne turismoaren kasuan, atzerriko eskaera are markatuagoa den destino batzuen salbuespenarekin. Ikusi da batez beste egonaldia luzeagoa egiten dutela landetxeak aukeratzen dituzten bisitariak, hoteletan geratzen direnen aldean. Eskualdean izandako bisita kopuruari buruz eskura dauzkagun azkeneko datuen arabera, kostaldera etortzen diren turisten eta barnealdera etortzen direnen arteko diferentzia txikitzen ari da, eta poliki-poliki turismoa probintzia guztian homogeneizatzen ari da.

Donostia da turismo intereseko puntu gehien dituen udalerria, eta hurrenak, oso atzetik ordea, Zumaia eta Hernani dira. Azpimarratu beharreko beste alderdi bat lurzoru urbanizaezinaren hedapenari buruzkoa da; horri dagokionez, Hondarribia dugu mota horretako lurzoru azalera txikiena duten hamar udalerrietako bat. Gainera, udalerri horretan bertan dugu bigarren etxebizitzaren bolumen handiena lehen etxebizitzekiko. Komeni da aipatzea, bestalde, Getarian eta Hondarribian zenbat ostatu-plaza arautu dauden 1.000 biztanleko, horrek eraman lezakeelako, bilakaera oso zorrotz neurtu eta kudeatu ezean, jendea ernegatzera eta herri horien identitatea pixkanaka desagertzera. Ikusten da udalerri batzuk, horien artean Pasaia eta Hernani, gero eta gehiago ari direla kontzientziazatzen eta sentsibilizatzen ingurumen gaiei buruz.

Turismoak eskualdean duen garrantzia gero eta handiagoa bada ere, ingurumenaren esparruan eta gizarte esparruan ez dago udal edo probintzia mailan bereizitako daturik, eta horrek zaildu egiten du sektorearen udal mailari eta, horrenbestez, eskualde mailari buruzko analisi osoa egitea. Horregatik, adierazle horien emaitzak, bai ekonomikoak bai ingurumenari lotuak, Euskal Estatistika Erakundeak (Eustat) ezarritako zona geografikoetatik (probintziako hiriburua, metropoli eremua, kostaldea eta barnealdea) abiatuta ateratakoak dira.

Aztertutako ingurumen datu positiboen artean azpimarratzekoa da hondartzetako uraren kalitatea, bikain kalifikazioa ematen baitiote gehienetan. Energia kontsumoari dagokionez, interesgarria da Donostian izandako eboluzioa aipatzea, biztanleriaren bolumena ia batere aldatu gabe, % 10 igo baitu energiaren kontsumoa; beraz, ezinbestekoa izango da igoera horren arrazoiak ezagutzea eta, ahal den neurrian, kontrolatzen eta murrizten saiatzea.

Argi-kutsaduraren aldetik, Pasaia eta Zumaia dira, eta horien atzetik Hernani eta Tolosa, arreta gehien eskatzen ari diren udalerriak, gomendatutako mugak gainditzen dituztelako (45°); horrenbestez, argi-kutsadura duten herrien artean sartuta daude, eta, gainera, ez du ematen murrizteko joerarik dutenik. Egoera

horren aurrean, beraz, biziki gomendagarria da kutsadura hori murrizteko neurriak aztertzea.

Airearen kalitate ez on eta ez onargarriko egunak urtean zenbat diren neurtuta, ikusten dugu kalitatea ona dela eta gero eta hobe izango dela udalerri guztietan, Azpeitian eta Oñatin izan ezik, eta bi herri horietan zifra hain desberdin horien arrazoia sakonago aztertzea gomendatzen da. Gainera datuen kalitatea hobetzea zein datu bilketarako puntuak ugaltzea komeni da.

Gipuzkoako turismoaren sektorearen jasangarritasunaren ahultasun handi bat da oso enpresa eta hondartza gutxi dutela Ingurumena Kudeatzeko Sistemaren ziurtagiria. Enpresei dagokienez, 3 bakarrik dira, eta ziurtagiri hori duten hondartzak, berriz, Gipuzkoako erdia inguru dira. Beraz, jorratu beharreko lan ildo argia dugu hemen.

Turismoaren gaineko pertzepzio soziala Gipuzkoan

Gaur egun jorratzen ari diren hurbilketa teorikoek turismoaren dimentsio nagusiak jasotzen dituzte, hala nola ekonomikoa, ingurumenari lotua eta soziala; eta azken hauxe da ezagutza txikienekoa. Gogoratu beharrekoa da informazioaren tratamendua kontu zaila izaten dela, destino bateko biztanleek turismoaren garapenaren aurrean erakusten duten aldeko (edo ez aldeko) kontzientzia kolektiboa neurtzea denean kontua. Horren arrazoiak, neurri handi batean, izaten da turismoak destinoko ezaugarri soziokulturalak eta bizi-kalitatea bultzatzen – “mantentzen” dituen mailari buruzko pertzepzioarekiko erreferentzia egiten duela informazio horrek; hau da, zehazki eta kasu honetan, informazioak *“gaindituz gero tokiko biztanleriarengan aldaketa negatiboa eragiten duen jarduera turistikoaren mailari”* (MTE, 1998) buruzko pertzepzioarekiko erreferentzia egiten du.

Horregatik guztiatik, azterlan honek “saturazio mailaren” kontuari ekin beharra defendatzen du, betiere turistekiko “atsegintasun mailatzat” ulerturik hori, eta horretarako bi aldagai hartzea abiapuntu: batetik, destino bat bisitatzen duen turista bolumenaren (kopuruaren) gaineko pertzepzioa, hau da, kopuru horri handi edo txiki irizten zaion eta, bestetik, bere herrian turista kopuru hori izateak nola sentiarazten dituen biztanleak (erosotasun terminoetan). Horretarako, turista kopuru handienak erakartzen dituzten 10 udalerrietako biztanleen artean inkesta bat egin da, lurraldeko turismo motari buruz duten iritzia ezagutzeko.

Inpaktuen neurketatik ondorioztatzen denez, pertzepzio diferentzia nabarmenak daude hiriburuan, Donostian, azterlanean sartutako gainerako udalerri gipuzkoarrekin konparatuta. Laginaren erdia baino gehiago ados dago turismoak kalte baino onura gehiago ekartzen diola bertako biztanleen bizi-kalitateari, baina ezin da ahaztu % 17k baino gehiagok eragin kaltegarriak ikusten dituela batez ere, eta lagin osoaren ia-ia heren bat, hau da, portzentaje handi bat, neutro azaltzen dela. Azken talde honen iritzia norabide baterantz edo besterantz alda liteke, sektorearen eboluzioaren arabera. Beste datu bat ere eztaba da: hiriburuan jaitsi egiten da pertzepzio positiboaren portzentajea, probintziako beste lekuetan gora egiten duenean, eta gora egiten du, berriz, turismoaren inpaktu positiboarekin ados ez daudenen kopuruak.

Dimentsio ekonomikoari buruzko inpaktuak dira adostasun maila handiena erakusten dutenak, batez ere turismoak laneko aukerak hobetzen dituelako iritziari dagokionez. Bestalde, turismoak eguneroko prezioen igoeran duen inpaktua (erosketak, taberna/jatetxeak, etxebizitza, etab.) gehiago hautematen da, eta ez hainbeste udal zerga eta tasen igoeran izan lezakeena (ura, zaborra, garbiketa, etab.).

Kontrako iritziak azaldu dira jarduera turistikoaren hazkundearen gaineko pertzepzioari dagokionez: udalerrira turista gehiago etortzeko eta hotel eskaintza areagotzeko ideiarekin ados dauden portzentajeak % 40tik gorakoak dira kasu bietan, baina Gipuzkoako biztanleetatik ia-ia heren bat turista kopurua igotzearen kontra daude, eta % 20tik gora dira negozio berriak irekitzeko ongi ez deritzotenak.

Turismoaren arloak destinoko udalerrietan dituen inpaktu positiboen kasuan – zerbitzuak, kultur eskaintza, ekipamenduak edo ondarearen kontserbazioa hobetzea –, portzentajerik handienak positiboak dira eta bat datoz hobekuntza horiek gertatzen direlako ideiarekin. Ikusten da, halaber, probintziako beste udalerririk direla emaitza orokorrak konpentsatzen dituztenak, zeren eta kasu gehienetan erdia baino gehiago ados baitaude inpaktu positibo horiekin. Alabaina, hiriburuan ikusten da elkarren kontrako bi jarrera daudela kontu honen inguruan, antzeko portzentajeekin gainera. Inpaktu negatiboen analisiak berretsi egiten ditu profil horiek, eta erakusten du inkestatutako donostiar gehienek uste dutela turismoa dela ilara eta zirkulazioko arazo gehiago izatearen eragilea, eta ugaltu egin direla turismoak sortutako zarata eta zaborrengatik. Azpimarratzekoa da ezen, Gipuzkoa osoan, eta pertzepzioak pertzepzio, joan ohi ziren lekuetara turismo jarduerarengatik joateari utzi ote dioten galdetzen zaienean, inkestatuetatik ia-ia bi herenek ezetz diotela; laurden batek, berriz, diote turismoaren eraginez lekuren batera joateari utzi diotela.

Beste dimentsio batzuetan bezala, maila soziokulturalen ere emaitza azpimarragarriak identifikatzen dira. Turistekiko hartu-emanen inguruko atsegintasun mailak hiru multzotan polarizatutako errealitate bat itxuratzen du (pertzepzio positiboa, negatiboa eta neutroa); alabaina, ia-ia bi herenek diote atsegin zaiela bisitatzen dituen turista mota, eta horrek, luzera, ondorio du harro sentitzea turistek udalerria bisitatu eta ezagutu nahi izateagatik. Klabe negatiboan aldeak ikusten dira, berriro ere, hiriburuaren eta beste udalerrien artean. Hiriburutik kanpora elkarriketatutako biztanle gehienek ez dute uste turismoaren garapenak gatazka soziokulturalik sortzen duenik; aldiz, donostiarren laurdenak baino gehiagok pentsatzen dute turismoak gatazkak ekarri dituela. Nortasun edo identitate galeraren idearen analisiaren arabera, eta nahiz gehienek horrela ikusi ez, baieztapen horrekin ados daudela dioten portzentajea % 30eraino iristen da.

Probintziako guztirako datuak harturik, eta turista kopuru garrantzitsua dagoela sentitzen bada ere, ia-ia erdia axolagabe ageri dira (ez atsegin, ez nekagarri), eta beste ehuneko berrogeita hamarraren barnean erdiak diote nekagarri egiten zaiela, eta beste erdiak, berriz, atsegin zaiela. Kasu honetan, esanguratsua izan daiteke datu bereziak analizatzea, zeren eta hiriburuan gehienera turista gehiegi edo asko iruditzen baitaie, eta pertzepzioaren gaineko galdera egiten zaienean, heren batek

baino gehiagok diote nekagarri edo oso nekagarri egiten zaiela, eta ehuneko berrogeitik gora dira iritzi neutroa adierazten dutenak.

Azken batean, eta lehen adierazi moduan, garrantzitsua da iritzi talde polarizatuek ematen dituzten emaitzekin lan egitea, iritzi horiek eraikitzeke funtsezko faktoreetan sakonduz horretarako. Era berean, neutraltasun portzentajeek – sarritan adierazgarriak dira– biztanleriaren segmentu interesgarri bat identifikatzen dute, zeren eta lan egiten segitzen den moduaren eta turismoaren garapenera begira hartzen diren erabakien arabera biztanle horiek lurraldeko garapen turistikoarekiko errefus edo adostasunerantz mugi baitaitezke. Eta esana berretsi egiten da kluster analisiak emandako emaitzekin, horrek lau biztanle profil identifikatzen baititu: turismoaren aldekoak, talde ez-harkorra eta aurrekoaren kontrakoa, kontraesankorra edo ideia zehatzik ez duena ere izan daitekeena, eta biztanle “neutro” deitu duguna, kopuruz ugariena eta duen iritzia etorkizunean aldatzeko presten egon daitekeena bera.

Azkenik, tasa turistikoarekiko erlazio bat ere egiaztatzen da, biztanleen udalerraren zein turismoaren inpaktuen eta saturazioaren gaineko pertzepzioen arabera. Bestalde, nabarmentzekoa da, tasa turistiko hipotetiko batekin bildutako diruarekin zer egin beharko litzatekeen galdetutakoan, nagusitzen den aukera dela turismoak sorrarazten dituen gastu gehigarriak ordaintzeko erabiltzea, hala nola garbiketa, hiriaren mantentzea, herritarren segurtasunerako kidegoak indartzea, etab. eta ez hainbeste turismoarekin zuzenean lotutako ekintzetara dedikatzea.

Ekotasa batek turismo jasangarrian duen rola

Turismoak bertako biztanleen bizi-kalitatea hobetzen lagunduko duten inbertsio berriak erakar ditzake (ingurumena hobetzea, kultura eskaintza zabalagoa, azpiegitura hobeak). Baina kanpo eragin negatiboak ere sortzen ditu (besteak beste, zarata handiagoa, hondakin gehiago, garbiketa, segurtasun edo garraioko zerbitzu publikoak gehiago erabiltzea). Inpaktu horiek eragina izan lezakete baliabide kultural edo naturalen kontserbazioan eta baita herritarren elkarbizitzan ere. Fiskalitatea izan liteke sektorearen kanpo efektu negatibo horiek internalizatzeko erabil litezkeen tresna ekonomikoetako bat.

Turismoko egonaldien gaineko zerga edo tasa turistikoa izendatzaile komuna – historikoa, kulturala, edo paisaiari edo naturari lotua izan daitekeen erakargarri paregabe bat– partekatzen duten gero eta europar destino gehiagotan ari da finkatzen. Turistek horrelako berezitasunak dauzkaten destino alternatiboak aurkitzeko topatzen duten zailtasunak justifikatu egiten du efizientziaren ikuspegitik karga hori. Amsterdam, Erroma, Berlin, Viena edo Brusela dira tasa turistikoa ezartzearen aldeko apustua egin duten hirietako batzuk, ostatu kostuaren % 3 eta % 6 arteko muntarekin. Establezimendu arautuetan egindako gauen gainean kargatzen da zerga, eta normalean munta finkokoa izaten da, kopuru jakin bat gau eta pertsona bakoitzeko, ostatu motaren arabera.

Azterlan honetan egindako kalkuluen arabera, zerga horrek 1.800.000 euroko diru bilketa ekarriko zukeen 2016an, eta ia-ia 2 milioi eurokoa 2017an. Estimazioak egiteko erabili den tarifa egun bakoitzeko 0,5 eta 2 euro bitartekoa da, %50eko bi hobari gehituta, barnealdeko edo kostaldeko turismoa den, eta goi-denboraldia edo

behe-denboraldia den kontuan izanda. Tarifa hori Europako beste herrialde batzuetan erabiltzen denaren oso antzekoa da.

Zerga figura honen aplikazioari lotutako aldeko alderdien artean, lurraldeko biztanleentzako ondorioak gabeko zerga izatea nabarmentzen da; hau da, bisitariak jasaten dute zerga, oso-osorik, eta ongi diseinatuz gero turismoaren sektorea arautzeko tresnatzat erabil daiteke, sektorearen gainean eragin negatiboa duten urtarokotasun eta deslokalizazio arazoak konpontzearen. Eragozpenen artean, berriz, honakoak nabarmentzen dira: ostatu arautu gabearen aldeko zerga diskriminazioa, horrek efizientzia eta zerga-iruzurraren aldetik izan ditzakeen kostuekin; turismoaren sektore arautuaren gaineko zergapetze selektibo bati lotutako ekitate kostuak; enpresa-sektorearen gaineko zeharkako presio fiskala areagotzea zergaren kudeaketaren ondorioz; eta, azkenik, turistek har dezaketen irudi txarra, lurraldea bisitatzeari bidesaritzat uler baitezakete.

Turismoaren gaineko zerga berri batek turismo jasangarriaren alde egiten duela esan ahal izateko, ezinbestekoa da horretatik lortzen den bilketa sektorearen gizarte eta ingurumen jasangarritasuna hobetzeari lotzea. Arrazoizkoa litzateke pentsatzea horren lehen xede bat turistek kontsumitzen dituzten zerbitzu publikoen (segurtasuna, garbitasuna...) kostuaren gehikuntza finantzatzeko behar lukeela izan. Gainera, bigarren xede bat turismo jasangarriarekin lotutako azpiegiturak finantzatzea izan liteke. Azkenik, biltzen dena turismoak disfrutatzen duen ondare historiko eta kulturala birgaitzeko eta lehengoratzeko erabil daiteke. Aztertu egin beharko litzateke zerga horrek Gipuzkoako turismo eskaeran izango lukeen inpaktua.

Beste destino batzuetako jardunbide onak kopiaatzea, turismoaren kudeaketa jasangarrira begira

Turismo jasangarriaren inguruan egin diren nazioarteko esperientzietan oinarrituta, jasangarritasunaren arlo desberdinak hartzen dituzten eta beste destino batzuetan ere errepika daitezkeen zenbait neurri identifika daitezke. Praktika horiek eskualdean garatzeak Gipuzkoa lider gisa koka dezake turismo jasangarriaren sustapenean, bai Euskadi barruan eta baita maila nazionalen ere.

- Plangintza eta kudeaketa turistiko jasangarria errazteko tresnak erabiltzea: GSTCren Irizpideak, Europako Jasangarritasunaren Adierazleak (ETIS), Gune Babestuetako Turismo Jasangarriaren Europako Karta (CETS), Helmugetako Turismo Arduratsuaren Karta, etab.
- Turismo jasangarriko politikak eta planak ezartzea, jasangarritasun eta ardura turistikoaren arloko estrategiak eta ekintzak markatuz, tokiko garapen sozioekonomiko zuzen eta ekitatiboaren bila. Egindako lanari sinesgarritasuna eta ikusgarritasuna emango dizkion ziurtapen baten garapenean islatzen da turismoaren jasangarritasunaren aldeko apustua, destinoaren sustapen arduratsua egitean bezalaxe. Turismoko informazio espezifiko eskaintzen zaie bidaiari arduratsuei, destinoaren erakargarri eta turismoko produktu eta zerbitzu jasangarriak azpimarratuta eta zenbait tresna garatuta, Pasaporte Berdea esaterako, jasangarritasunaren aldeko bidaiariak kontzientziatzeko eta inplikatzeko. Turismo inklusiboa sustatzen dute bere destinoetan, turismo-irigargarritasuneko proiektu zehatzak garatuz;

eta kultur ondarea eta ondare historikoa balioestea eta babestea sustatzen duten eta tokiko biztanleak errespetatzen dituzten turismoko produktu eta zerbitzuak bultzatzen dituzte. Natur espazioetan, natura babesteko erakundeekin zuzeneko elkarlana garatzea eta estrategia turistikoak garatzea.

- Turismo jasangarriaren gaineko tasak biltzeko mekanismoak, diru hori gero erabili ahal izateko, alde batetik, hartu nahi diren turistak "hautatzeko" eta, bestetik, ondarea babestea eta tokiko bizimodua hobetzea sustatzeko.
- Jasangarritasun Batzorde bat edo Turismo Jasangarriaren Foro bat eratzea, entitate publikoek eta pribatuek osatua, aurrerapenak monitorizatzeko eta etorkizunerako lehentasunak ezartzeko. Tokiko biztanleen inplikazioa turismoari buruzko erabakiak hartzean eta estrategiak zehaztean, turismoak benetan mesede egiten diela eta iritzia ematen dutela segurtatzeko.
- Bisitariak maneiatzeko mekanismoak ezartzea, hala nola karga-ahalmenaren gaineko kontrola, hegaldi edo gurutzontzien etorrerak murriztea, naturguneetako bisitariak kudeatzea bakarrik zona oso mugatu batzuetara sartzen utziz, jarduerak mugatzea edo erregulatzea. Bidaariaren kontzientziaketa eta inplikazioa sustatzen dute pasaporte berde edo bidaia arduratsuaren dekalogoen bidez.
- Industria pribatuari jasangarritasunean aurrera egiten laguntzeko mekanismoak, beren jardueran tokiko turismo jasangarriaren aldeko apustua egiten duten ekintzaileei, ekimenei eta industriei sostengua emateko, onura fiskalen bidez, laguntza finantzario edo administratiboaren bidez, sustapenerako eta prestakuntzarako laguntzen bidez. Enpresaren Gizarte Erantzukizunaren sustapena turismoko enpresetan, horien onura ekonomikoa ziurtatzeaz batera gizartearentzako eta natur ingurunerako onura bat izan dadin bermatzearen. Jasangarritasunaren aldeko apustua egin duten nazioarteko turismo operadoreen laguntza eta partaidetza bilatzen dira. Enpresa turistikoak ingurumen praktika onen bidetik abiatzea eta ingurumen ziurtagiria lortzea sustatzen da.
- Lehentasunez tokiko produktuak erabiltzea sustatzea destinoko turismoko balio kate osoan. Estrategia turistikoan eskualdeko beste sektore ekonomiko batzuk inplikatzeko dira, esate baterako lehen sektorea, turismo jardura jasangarriaren sostenguekin eta laguntzarekin. Horretarako, erosketak publiko berde eta arduratsuko irizpideak erabiltzen eta bultzatzen dira sektore publikoan.
- Beste destino eta organizazio publiko zein pribatu batzuekin sarean lan egitea jasangarritasunean aurrera egiten lagunduko duten esperientziak eta ezagutzak elkarrekin partekatzeko.
- Kultura ondarearen eta bereziki tokiko komunitatearen gaineko inpaktu negatiboak minimizatzea. Turismotik datozen baliabideak (bereziki tasa turistikokoak) kultur ondare eta identitatea babestera bideratzen dituzte. Bidaia-antolatzaileekin lan egiten duten tokiko gidarien erregulazioa eta prestakuntza, eta turismo jarduerako praktika soziokultural onen eskuliburu bat prestatzea, horiek bere jardueran jasangarritasunaren ikuspegia, ingurumen hezkuntza eta natur eta kultur ondarearen interpretazioa jorra ditzaten; mugatu egiten dituzte kultur ondasun eta ondasun historikoetarako bisitari kopuruak, horien kontserbazioa ziurtatzearen.
- Destinoko ingurumenean turismoak inpaktu positiboa egitea sustatzea oro har, beste neurri batzuen artean tokiko proiektuak sustatuz turismoan

emisioak murrizteko, CO₂ neutroko helmuga konpromisoaren bidez, hondakinak destinoan murrizteko eta berrerabiltzeko proiektuak landuz, mugigarritasun jasangarriko ekimenak eta proiektuak sustatuz aztarna ekologikoa murrizteko eta bidaiariei bidaia jasangarriagoa egiteko aukera emateko, eta turismoan uraren kudeaketa jasangarria egiteko planen bidez. Zuzenean turismotik etorritako baliabideak (batez ere tasa turistikotik datozenak) ondare naturala zaintzeko erabiltzen dira. Bidaia-antolatzaileekin lan egiten duten tokiko gidarien erregulazioa eta prestakuntza, eta turismo jardueraren barneko ingurumeneko praktika soziokultural onen eskuliburu bat prestatzea, horiek bere jardueran jasangarritasunaren ikuspegia, ingurumen hezkuntza eta natur eta kultur ondarearen interpretazioa jorra ditzaten.

Gomendioak

Etorkizuna planifikatzea: Gipuzkoako turismo jasangarriaren estrategia integrala

Kontua da pausoa egitea GFak 2015-2019 eperako markatutako helburu estrategikoa lortzeko bidean, helburu hori honakoa baita: "Turismo eredu jasangarri eta ordenatua sortzea, enplegua eta aberastasuna sortzen lagunduko duena, modu orekatuan eta Lurralde osoan zehar banatuta, masifikaziorik gabe, eredu kulturalak bulgarizatu eta estandarizatu gabe, beste kultura, hizkuntza eta balio batzuk ezagutzeko bidea irekiz". Horretarako, turismo jasangarriaren estrategia integral bat garatzea proposatzen da Gipuzkoarako.

Turismoak munduan eta Espainian gaur egun duen errealitatea eta egoera ikusita, eta turismo jasangarria sustatzeko egiten ari den sustapen lana kontuan izanda, argi dago Gipuzkoak indartu egin behar dituela jasangarritasunaren eta arduraren aldagaiak probintziako estrategia eta politika turistiko osoan, eskualdearen barruan dauden diferentziak errespetatuz 4 elementutan oinarritutako ikuspegi integral batetik begiratuta; elementu horiek honakoak dira: i) lana destinoekin, ii) lana sektore turistiko publikoarekin eta pribatuarekin, komunitate akademikoarekiko elkarlanean, iii) lana tokiko biztanleriarekin, iv) lana turista eta bisitariekin.

Gipuzkoako turismo jasangarriaren estrategiak kontuan hartu behar ditu lurraldeko hiru turismo moten (kostakoa, barnealdekoa, hiriburukoa) artean turista motari, ostatu-gau kopuruari eta bisita egiten den urteko sasoiari zein tokiko biztanleen pertzepzio sozialari berari dagokionez dauden aldeak; horiek direla eta, turismo politika planteatzeko unean modu bereiziak jorratu behar dira.

Donostian goi-denboraldietan saturazio puntua ari da iristen, eta hartu beharreko neurriak garai horretan bisita gehiago izatea saihestera bideratu beharko lirateke; barnealdeko herrietan, aldiz, neurriek urtean zehar turismo kopuru handiagoak eta jatorri desberdinetakoak erakartzera jo beharko lukete, uda parteko gehiegizko kontzentrazioak saihesteko. Gizarte pertzepzioak zein ostatu-gauei buruzko datuek erakusten dute badela turista kopurua areagotzeko espazio segururik. Ezin dugu ahortzi ezen tokiko eta estatuko merkatuek funtsezko garrantzia dutela landetxeetako ostatu-gauei dagokienez; urtetik urtera kopuru handiagoak ari dira ematen.

Estrategia horrek ingurumenaren babesa eta natur baliabideen kudeaketa jasangarria baliatu behar ditu inguruarekin arduratsuak diren eta Gipuzkoako ekosistemen aberastasuna baloratzen dakiten bisitariak erakartzeko. Horretarako, egindako lanari sinesgarritasuna eta ikusgarritasuna emateko eta destinoaren sustapen lan arduratsua egiteko ziurtapen programa bat garatzeko aukera azter daiteke.

Zenbait alderdi jorratzeko lan estrategia planteatzen da, lurraldeak jasangarritasunaren bidean egiten duen aurrerapena orokorra eta iraunkorra izan dadin:

- Lurraldeko eskualdeetan dagoeneko badiren ekimenak, argi eta garbi jasangarritasun bidetik doazenak, analizatzea, elkarrekin konektatu eta sendotu beharko bailirateke estrategia honen pean.
- Destinoak jasangarritasun irizpideetara egokitzea eta destino berriak garatzea, jasangarritasun irizpideekin bat. Destinoko ingurumenean turismoak inpaktu positiboa egitea sustatzea oro har, beste neurri batzuen artean tokiko proiektuak sustatuz turismoan emisioak murrizteko, CO₂ neutroko helmuga konpromisoaren bidez, hondakinak destinoan murrizteko eta berrerabiltzeko proiektuak landuz, mugigarritasun jasangarriko ekimenak eta proiektuak sustatuz aztarna ekologikoa murrizteko eta bidaiariei bidaia jasangarriagoa egiteko aukera emateko, eta turismoan uraren kudeaketa jasangarria egiteko planen bidez.
- Tokiko gidariak eta turismoko beste profesional batzuk arautzea eta trebatzea eta bidaia-antolatzaileekiko solasa, bere jardueran jasangarritasunaren ikuspegia, ingurumen hezkuntza eta natur eta kultur ondarearen interpretazioa jorra ditzaten. Gipuzkoako turismo jardueran ingurumeneko jardunbide egokien eskuliburua garatzea mekanismo ona izan daiteke helburu hori lortzera begira.
- Turismoaren sektore publikoa eta pribatua sendotzea, turismo jasangarriaren kontzeptuaren inguruan (ikusi 3. gomendioa).
- Dialogoa eta tokiko biztanleria eta beste stakeholderrak inplikatzeko, komunitate akademikoa barne, komunikazio zuzena eta den-denen partaidetza zabala bultzatzearren. Ildo horretatik, eta Gipuzkoako Turismo Mahaiaren esparruan, jasangarritasunaren batzorde edo lan mahaia sortzea azter liteke, horren barnean harturik sektorean aktibitatea duten erakunde publiko eta pribatuak, aurrerapenak monitorizatu eta etorkizunera begirako lehentasunak ezartzearren.
- Gipuzkoa turismo jasangarriko destinetzat sustatzea, horrela turismo mota horrekiko hurbilen eta konprometituen dauden nazioko zein atzerriko turistak erakartzearren. Gainera, pasaporte berdearen moduko tresnak garatzea azter daiteke, kontzientziazteko eta jasangarritasunaren aldeko bidaiariak inplikatzeko.
- Bisitariak ere inplikatzeko, eta turismo jasangarriko estrategia eta abian jarritako ekimenak aditzera ematea, destinoko turismoko erakargarri, produktu eta zerbitzu jasangarriak nabarmenduta. Norabide horretan, turisten gainera pertzepzioa jasotzea eta destinoaz duten irudia ezagutzea komeni da. Horren inguruko azterketek erakusten dute pertzepzio positiboa estu lotzen zaiola gogobetetasunari. Turistek destinoari buruz duten pertzepzioaren analisiak hainbat atal jasotzen ditu, besteak beste paisaiaren

eta naturako erakargarrien kontserbazio maila, kostuak edo prezio maila, klima, turismorako erakargarriak eta eskaintzen diren jarduerak, gaueko bizitza eta aisia, kirol instalazioak... eta baita tokiko azpiegiturei, garraioari, arkitekturari, merkataritza sektoreari eta abarri buruzko pertzepzioa ere.

- Azterlanaren ikuspegia zabaltzea, bai analisi sozioekonomikoari bai ingurumenaren gaineko inpaktu eta karga soziokulturaleko kapazitateari dagokienez, eta txosten honetan aztertutako 10 udalerrri horietatik harago iristea. Lan hori Gipuzkoako Turismo Behatokiak egin lezake.
- Beste destino eta organizazio publiko zein pribatu batzuekin sarean lan egitea jasangarritasunean aurrera egiten lagunduko duten esperientziak eta ezagutzak elkarrekin partekatzeko.

Sektorearen jasangarritasunari buruzko informazio sistema sendotzea, Gipuzkoako aurrerapen maila neurtzeko

Lan osagarria behar duten lan arloak zein diren jakiteko, neurtu egin behar da turismoari aplikatutako jasangarritasun agendaren aurrerapen maila. Turismoari jasangarritasunaren arloan lurralde eta udal mailan onartutako estrategia eta planen egungo betetze egoera zertan den jakin behar da. Horretarako guztirako sendotu egin behar da turismoak lurraldean duen ingurumen, gizarte eta ekonomia aldetiko inpaktuekin lotutako lurraldeko informazio sistema, batez ere udal mailan.

Ildo horretatik, gogoratu behar da badela Gipuzkoa mailan turismoaren jasangarritasunaren ideia jasoa duen behar besteko arau garapena. Nazioarte mailan, eta garapen jasangarriari buruzko Agenda 2030en 8. eta 12. helburuak betetzera begira, turismo jasangarriari buruzko irizpide sorta batez lan egitea komeni da, hurrena horren eboluzioa neurtu eta aldizka aurrerapenei buruzko informazio jasoz. Neurketaren oinarri gisa erabil daitezkeen adierazle proposamen batzuk badira. Adibidez, Turismo Jasangarriaren Mundu Kontseiluak (Global Sustainable Tourism Council – GSTC) proposatuak edo Europako Jasangarritasunaren Adierazleak (ETIS).

Azterlanean zehar, lurraldeko udalerrietan den inpaktu ekonomiko, sozial eta ingurumenekoa neurtzen laguntzeko datuak eskuratzeko zailtasuna agertu da lurralde mailan landu beharreko hutsuneetaketzat. Datu falta hori ingurumen mailan dugu bereziki esanguratsu.

Aldundiko Ingurumen Departamentuarekiko eta beste gobernu maila batzuekiko lankidetzaz (Eustatekikoaz bereziki), turismoaren ingurumen-inpaktuak neurtzeko sarea finkatu beharko litzateke, hain zuzen ingurumen adierazle nagusiak udal mailan bereizirik neurtzeko; izan ere, zenbait adierazle bakar-bakarrik probintzia mailan neurtzen dira, esaterako honakoak:

- Turismoak Gipuzkoako ekonomiari egiten dion ekarpenaren bilakaera (BPG %)
- Turismoaren sektoreari lotutako langileen kopurua
- Eskari turistikoaren urtarokotasuna hotel establezimenduetan eta landetxeetan
- Biztanleria aktiboa

- Sarrerak eta ostatu-gauak bertako biztanleekiko (gehieneko balioa, gutxienekoa eta urtekoa)
- Ingurumena Kudeatzeko Sistemaren ziurtagiria duten hondartzen eta enpresa turistikoen kopurua

Azpimarratu behar, halaber, benetan baliagarria izan daitekeen eguneroko daturik ez dagoela, turista etorri handiko garaietan gertatzen den biztanleria flotatzailearen hazkundearen eta energia eta ur kontsumoaren artean erlaziorik ba ote dagoen aztertze; izan ere horrelako kontsumoak ebaluatzeko ondoko adierazle hauek baliatu beharko genituzke:

- Udalerrri bakoitzeko energia kontsumoaren bariazioa hilabete bakoitzeko (ideala, egun bakoitzeko)
- Udalerrri bakoitzeko ur kontsumoaren bariazioa hilabete bakoitzeko (ideala, egun bakoitzeko)
- Hondakin kudeaketan izandako bariazioa

Era osagarri gisa, interesgarri jo liteke etorkizunera begira kontuan hartzea aztertu beharreko adierazle eta kontzeptu hauek:

- Ekintzailtza turistikoari emandako sostengua
- Turismoari lotutako ekintzailtza tasa EJSNren arabera, IRTS 2008 gomendioari jarraikiz³⁴
- Turismo eta ostalaritzako KPIaren eboluzioa ezagutzea, indizearen eboluzio orokorrekiko
- Lan kontratu motak, generoaren eta adinaren arabera, eta jarduera turistiko planifikatuaren onura jasotzen duen biztanleria kuantifikatzea
- Urtaro jakin batean edo batzuetan biltzen ez den eskaria
- Bezero nagusia eta segmentu nagusia eskualde mailan, eta etortzen diren turistek buruz herritarrak duen sentipena
- Bisitarien mugimenduen patroia
- Turismoaren eragina klima-alaketaren gainean (turismoarekin lotutako jarduera ekonomiko bakoitza, dagokion ratioan)
- Administrazioek eta enpresek jasangarritasunean egiten duten lana (neurriak eta zenbatekoak definituz eta herri bakoitzeko eta urteko egiaztatuz, kasua bada)

Eskualdean turismo jasangarria sustatzeko neurriak, sektore pribatuari begira

Enpresa-sektoreak ulertu egin behar ditu sektore pribatuaren beraren mailan eskualdean turismo jasangarria garatzeak dakartzan erronka eta aukerak. Lurraldean turismo jasangarria sustatzeko estrategia martxan jartzeko neurrietako batzuk honakoak izan litezke:

- Energia auditoretzako kanpainak hotel, jatetxe, denda eta bestelako turismoko establezimenduetan.

³⁴ Turismoari buruzko estatistikak neurtzeko Nazio Batuek eman gomendioak: <https://unstats.un.org/unsd/tradekb/Knowledgebase/50551/IRTS-2008>

- Turismoko establezimenduetan energia berriztagarrien erabilera sustatzeko kanpainak.
- Tokiko produktuen kontsumoa sustatzea destinoko turismoko balio kate osoan zehar, produktu horien garraioari lotutako ingurumenaren gaineko inpaktua murrizteko eta tokiko ekonomiaren beste alderdiak sustatzeko helburu bikoitzarekin. Produktuak sustatzea eta horien erabilerari lehentasuna ematea.
- Ezagutza programak, esaterako ingurumeneko ziurtapenen forman, ingurumeneko adierazle batzuekin (ur eta energia kontsumoa eta hondakinak murriztea, birziklatzea, tokiko baliabideak kontsumitzea, etab.) konpromisoa hartzen duten eta hori betetzen duten establezimenduentzat. Ildo horretatik oso hobekuntza tarte handia dago, zeren eta lurraldeko turismoko 3 enpresa baino ez dira ingurumen kudeaketako sistemaren bat dutenak.
- Turismoan negozioa egiteko forma berriak sustatzea, beren jardueran tokiko turismo jasangarriaren aldeko apustua egiten duten ekintzaileei, ekimenei eta industriei sostengua emateko, onura fiskalen bidez, laguntza finantzario edo administratiboaren bidez, sustapenerako eta prestakuntzarako laguntzen bidez. Turismoa ulertzeko forma berriak garatzea, hurbiltasuneko turismoa, "turismo motela" eta beste batzuk kasu, eta turista arduratsuaren eskaeretara egokitutako destinoak eta eskaintza halaber. Sektorearen segmentu horrek indar har lezake Gipuzkoako turismo jasangarriko enpresarien elkarteak sortuz gero.
- Enpresa Erantzukizun Sozialaren sustapena turismoko enpresetan, horien onura ekonomikoa ziurtatzeaz batera gizartearentzako eta natur ingurunerako onura bat izan dadin bermatzearen.
- Jasangarritasunaren aldeko apustua egin duten nazioarteko turismo operadoreen laguntza eta partaidetza bilatzea.

Klima-aldaketara egokitzea, behar gero eta premiakoagoa

Garrantzitsua da neurri eraginkor eta partikularrak martxan jartzea sektorea klima-aldaketara egokitzea segurtatzeko. Alde batetik, turismoaren sektoreak era progresibo batean murriztu behar ditu bere berotegi efektuko gasen emisioak, hazkunde jasangarria lortu ahal izateko. Bestetik, laguntzeko neurriak hartu behar dira, espero den tenperaturaren igoerara, baliabide hidrikoetan eta kostetan izango diren inpaktuetara, muturreko klima-gertaerak ugaltzera, batez besteko tenperaturen igoerara eta klima-aldaketari lotutako beste inpaktu batzuetara egokitzeko.

- BEG emisioak, bereziki garraio eta ostatatzetik sortuak alegia, murriztea (aurreko puntuan proposatutako energia-auditoriei eta energia berriztagarrien erabilerari buruz proposatutako kanpainak ikusi);
- Turista guztiek –bertakoek, estatukoek nahiz atzerrikoek– garraio publikoa erabiltzea sustatzea.
- Turismoaren arloan klima-aldaketaren inpaktuekin lotutako efektu ekonomiko eta sozialak identifikatzea (turisten kopuruan eta etortzeko garaian gertatzen diren aldaketak, hondartzetako azpiegituretako eta itsas ekosistemetak inpaktuak, energia eta ur kontsumoaren igoera, etab.) eta

enpresa eta destino turistikoak aldaketa identifikatu horietara egokitzeko behar diren neurriak martxan jartzea.

Turismo motari, mugari eta fiskalitateari buruzko debate publikoa sustatzea

Lurraldean turismoa betetzen ari den paperari buruzko debate publikoa zabaltzea komeniko litzateke. Gaiari buruzko debate sorta bateko gaiak honakoak izan litezke:

- Nolako eragina du turismoak Gipuzkoako herritarren eguneroko bizimoduan. Herritarrek lurraldeko turismo politikaren garapenean inplikatzeko funtsezko zutabea izan behar du lurraldeko turismo jasangarriaren estrategian. Gero eta handiagoa den turismo jarduerak zuzenean eragiten dien turismo horrek eragiten dituen inpaktuaren gaineko informazioa izan behar dute (adierazleen neurketaren bidez), eta parte hartu behar dute inpaktu positiboak maximizatzeko (enplegua sortzea edo hiri garbiagoa) eta negatiboak murrizteko (zarata eta zikinkeria gutxiago) erabakiak hartzeko unean.
- Gipuzkoan tasa turistikoa ezartzeari buruzko informazio kanpainak eta debate publikoa. Gaur egun gizartea banatuta dago, batean baitira ideia ona dela uste dutenak, eta bestelako iritzia dutenak, berriz, bestean. Garrantzitsua da zerga berri horien erabileran izandako esperientziarik onenak ere jasotzea debateak. Oro har, turismoa destinoetan izaten ari den inpaktuak neutralizatzearen zergak erabiltzeko lehentasun bat ere badago, baina gerta daiteke, halaber, herritarren artean turismoaren aldeko jarrerak indartzen dituzten beste aukera batzuk ere izatea. Kontuan hartu behar da ezen, tasa turistikoari dagokionez, sortzen den bilketari ematen zaion destinoa dela alderdi eztabaidagarrienetako bat. Eta hau bereziki beharrezkoa da, kontuan hartzen badugu bisitari kopurua etengabe hazten ari dela bai Euskal Herri osoan bai Gipuzkoan bertan.
- Sektore pribatua turismo jasangarriari buruzko dialogoan sartzea. Elkarriketa lerro espezifikoak ezartzea sektore pribatuarekin eta sektoreko balio katea osatzen duten gainerako enpresekin, eskualdean turismo jasangarria lortzeko bide-orria adosteko. Trantsizio horretan murgiltzeko unean sektoreak topatuko dituen lehentasunak, aukerak eta oztopoak identifikatuko dira.

Fiskalitatea esploratzea turismoaren inpaktuak eta onurak birbanatzeko elementu gisa

Turismoko egonaldien gaineko zerga edo tasa turistikoa izendatzaile komuna – historikoa, kulturala, edo paisaiari edo naturari lotua izan daitekeen erakargarri paregabe bat– partekatzen duten gero eta europar destino gehiagotan ari da finkatzen. Gipuzkoan tasa turistikoa erabiltzeak lagundu dezake turismo jasangarriaren oinarriak sendotzen, bildutako diruaren zati bat ondare eta identitate kulturala babestera eta ondare naturala zaintzera bideratuz gero.

Alabaina, ongi implementatzen dela segurtatzeko, ziurtatu behar da fiskalitate horrek turismo arautuari ez diola kalterik egiten. Horretarako, ongi kontrolatu

beharko lirateke beste ostatu guztiak, eta fiskalitatea turista horiei ere iristen zaiela segurtatu.

Gainera, komunikazio kanpainak egin beharko lirateke bertako biztanleentzat (5. puntuan iradokitzen den moduan) eta bisitarientzat, zerga-bilketaren xedea ezagutarazteko eta era honetako neurriak zergatik diren beharrezkoak azaltzeko.

Bestetik, interesgarria litzateke turismoaren eskaeraren elastikotasunari buruzko azterketa egitea kantitateen arabera, eta aurkitzea zein mugatatik aurrera eragiten den lurraldea bisitatzeko erabakiaren gainean.